

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ชมกร จารุวัฒนพงษ์

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ชมกร จารุวัฒนพงษ์

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

CHOMKORN JARUWATTANAPONG

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE IN DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2024

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDISHT UNIVERSITY)

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช**
ชื่อนักศึกษา	:	**ชมกร จารุวัฒนพงษ์**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	2567
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลักร่วม	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....

(พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

กรรมการ .....

(พระครูปลัด อธิษฐ์ สุวฑฺโฒ, ดร.)

กรรมการ .....

(ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	The Political Development of Civil Society Effecting to Promotion Governing in Democratic Regime ,Nakhon Si Thammarat Province
Student's Name	:	Chomkorn Jaruwattanapong
Degree Sought	:	Doctor of Political Science
Anno Domini	:	2024
Advisor	:	Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.
Co-Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Asst. Prof.)

Dissertation Committee :
Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Chaiwat Phuakkhong)

Member (Advisor) .....
(Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.)

Member (Co-Advisor) .....
(Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew)

Member .....
(Phrakhrupalad Athit Suvaddho, Dr.)

Member .....
(Dr. Sitthipong Sitthiphataraprabha)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช**
ชื่อนักศึกษา	:	**ชมกร จารุวัฒนพงษ์**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร ดร.**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว**

ดุษฎีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน และ การสนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมเป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นการประสานส่งเสริมและให้บริการทางการเมืองแก่ภาคประชาสังคมโดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางการเมืองผ่านหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมการให้บริการทางการเมืองผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย 3) ความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 4) วัฒนธรรมทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยของไทย

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านรูปแบบที่ เรียกว่า DDPC Model กล่าวคือ D หมายถึง Development ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม , D หมายถึง Duty ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม , P หมายถึง Participation ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม, C หมายถึง Culture ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม

คำสำคัญ : การพัฒนาการเมือง, ภาคประชาสังคม, การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ABSTRACT

Dissertation Topic	:	**The Political Development Of Civil Society Effectine To Promotion Of Governing in Democratic Regime, Nakhon Si Thammarat Province**
Student's Name	:	**Chomkorn Jaruwattanapong**
Degree Sought	:	**Doctor of Political Science**
Anno Domini	:	**2024**
Advisor	:	**Dr. Phramaha Ekkawin Piyaweerko**
Co-Advisor	:	**Assoc. Dr. Kantaphon Noothongkaew**

The objectives of this dissertation are as follows: 1) to study the general conditions of civil society political development in Nakhon Si Thammarat Province, 2) to analyze the factors that affect the promotion of governance in democracy, and 3) to create a new body of knowledge about the development of civil society politics that affects the promotion of democratic governance in Nakhon Si Thammarat Province. This research was a qualitative research based on document studies, in-depth interviews with 25 key informants, and group discussions with 10 people.

The results showed that:

1. Problems related to civil society administration are activities that coordinate and provide political services to civil society through various relevant agencies, such as activities to promote political knowledge through heads of government departments, activities to promote political services through local governr ช organizations, etc.

2. Factors affecting the promotion of democratic governance in Nakhon Si Thammarat Province. It consists of four aspects: 1) democratic governance, 2) promotion of people's political participation in democracy; 3) Good Citizenship in a Democratic Way 4) Political Culture in a Thai Democratic Way.

3. Knowledge about the development of civil society politics that affects the promotion of Governance in the democracy of Nakhon Si Thammarat Province through a model called the DDPC Model, namely D stands for Civil Society Development, D stands for Civil Society Citizen Duty, P stands for Civil Society Participation, C stands for Civil Society Political and Culture.

Keywords : Political Development, Civil Society, Promotion of Democratic Governance in Nakhon Si Thammarat Province

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้ง ที่มีความเมตตากรุณาให้ ความรู้ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในการวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้วที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ คณะผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๆ ท่าน ในฐานะที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ให้สัมภาษณ์ และเสวนากลุ่ม และได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำเครื่องมือวิจัย และการจัดทำ ดุษฎีนิพนธ์ ขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ทุกท่านที่กรุณาให้การช่วยเหลือแนะนำในด้านการค้นคว้าข้อมูล งานวิจัย ขออนุโมทนาขอบคุณคณาจารย์ สาขาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิชารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ 1 ทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาต่าง ๆ ในการทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวและญาติมิตรทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่คอยห่วงใย ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงจบการศึกษา คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณ พระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วย เทอญ

ชมกร จารุวัฒนพงษ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	**จ**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**ฉ**
กิตติกรรมประกาศ	**ซ**
สารบัญ	**ฌ**
สารบัญตาราง	**ฎ**
สารบัญแผนภาพ	**ฐ**
บทที่ 1 บทนำ	**1**
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
1.2 คำถามในการวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
1.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย	25
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	26
บทที่ 2 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม	**27**
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง	27
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม	43
2.3 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม	60
2.4 บริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	77
2.5 สังเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม	88
บทที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	**91**
3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	91
3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย	105

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย.....	124
3.4 วัฒนธรรมทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยของไทย.....	140
3.5 สังเคาะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	148
บทที่ 4 วิเคราะห์การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช....	**151**
4.1 ประเด็นวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชตลอดจนแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม	151
4.2 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	156
4.3 วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	158
4.4 การจัดเวทีเสวนากลุ่ม.....	212
4.5 สรุปผลรวมการวิเคราะห์สังเคราะห์การเสวนากลุ่ม.....	229
4.6 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	229
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	**232**
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	232
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	239
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	243
บรรณานุกรม	**247**
บุคคลานุกรม	**260**
ภาคผนวก	**263**
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	264
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญสอบเครื่องมือ....	266
ภาคผนวก ค เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	272
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	276
ภาคผนวก จ ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	296

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง			หน้า
ภาคผนวก	ฉ	หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	303
ภาคผนวก	ช	ประมวลภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	312
ภาคผนวก	ซ	เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน...	317
ประวัติผู้วิจัย.....			**320**

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ประเภทของประชาสังคมในสังคมไทย.....	72
4.1	สรุปสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	166
4.2	สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	180
4.3	สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	202
4.4	ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม.....	218
4.5	ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม.....	222
4.6	ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม.....	226
4.7	ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม.....	229
4.8	สรุปผลรวมของการเสวนากลุ่มการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช	231

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	สรุปขั้นตอนในการวิจัย.....	11
1.2	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	25
2.1	แผนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	81
3.1	การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชน.....	112
3.2	ระดับความเข้มข้นของความเป็นพลเมืองในแต่ละประเภท.....	127
3.3	จุดเริ่มต้นของการสร้างความเป็นพลเมือง.....	132
3.4	ลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.....	135
4.1	สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	153
4.2	กรอบการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม.....	155
4.3	กรอบการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	157
4.4	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	230

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งด้วยเป็นแนวคิดที่กว้าง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่เป็นภาครัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ และภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไรในพื้นที่ประชาสังคมประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐและอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคมอาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียงแลกเปลี่ยน ความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ (ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 331) ประชาคม เป็นส่วนหนึ่งที่มาจากความเคลื่อนไหวในการปฏิวัติเพื่อต่อต้านระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนที่มีฐานะเป็นผู้อยู่ในปกครองของรัฐและผู้มีอำนาจ ให้กลายเป็น “พลเมือง” (Citizen) โดยจะต้องมีเงื่อนไขสำหรับ “ประชาสังคม ที่เป็นอิสระและความคงอยู่” เพื่อที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตย ประชาสังคมนั้นมีส่วนช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตยในระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว ประชาสังคมอาจเป็นพื้นฐานในการที่จะจัดตั้งระบอบการปกครองแบบรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562, หน้า 331-332)สอดคล้องกับแนวคิดของสมนึก ปัญญาสิงห์ (2558, หน้า 40) ที่ได้สรุปลักษณะของประชาสังคมว่า เป็นแนวคิดเรื่องชุมชนความสัมพันธ์ต่อกันของมนุษย์และมีสมาชิกที่มีสำนึกความเป็นพลเมือง เน้นความเท่าเทียมกันมีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกันแค่อยู่ห่างกันก็ได้ หากเป็นองค์กรก็เป็นองค์กรที่จัดตั้งโดยไม่ใช้อำนาจรัฐหรือไม่ได้มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องบางครั้งอาจเป็นลักษณะการจัดตั้งที่มีส่วนช่วยกลไกของรัฐหรือเป็นการคานอำนาจระหว่างรับสังคม

การเมืองภาคประชาชนมีชื่อเรียกหลายอย่าง บางครั้งถูกใช้แทนที่และปะปนกันไปมา เช่น การเมืองภาคประชาชน การเมืองภาคพลเมือง การเมืองใหม่ กระบวนการทางสังคมร่วมสมัย ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative

democracy) ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบเข้มข้น (strong democracy) ประชาธิปไตยชุมชน ชุมชนาธิปไตย ประชาสังคม สมัชชา สิทธิชุมชน คำบางคำเคยถูกนำไปใช้เป็นชื่อของพรรคการเมืองของแกนนำบางคนในกลุ่มที่เคยเคลื่อนไหวการเมือง อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายคนสนใจปรากฏการณ์ของการเมืองภาคประชาชนตั้งแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา เป็นการเติบโตของจิตสำนึกทางการเมืองจากเหตุการณ์ เดือน ตุลาคม 2516 และ 2519 ที่พบว่า เกิดแนวคิดการทำงาน และขบวนการเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชนหลายระลอก และมีรูปแบบที่แตกต่างหลายอย่าง อย่างไรก็ตามนักวิชาการหลายคนมักจะเห็นว่า การเมืองภาคประชาชนและการเคลื่อนไหวในรูปแบบประชาสังคมตั้งแต่ต้นที่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ซึ่ง 1) ในระยะแรกเป็นการต่อสู้ ทางการเมืองกับเผด็จการภายใต้อิทธิพลของกรอบคิดแบบ มาร์กซิสต์ก่อนทศวรรษ 2520 2) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการต่อสู้กับรัฐทุนนิยมภายใต้กรอบคิดเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน สิทธิชุมชน โดยการนำขององค์กรพัฒนาเอกชนในทศวรรษ 2520-2540 และ 3) เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง เพื่อเป็นปฏิกิริยาต่อการดำเนินการของรัฐหรือนโยบายของรัฐ ในปัจจุบัน ทศวรรษ 2540-2550 การเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของสำนักระดมทรัพยากร สำนักกระบวนการทางการเมืองและสำนักกระบวนการทางสังคมใหม่ที่มีมุมมองต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมที่แตกต่างกันและยุทธวิธีต่าง ๆ จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในแต่ละบริบทได้แตกต่างกัน แต่มุมมองจากกรอบการวิเคราะห์ต่าง ๆ ก็สามารถอธิบายการเมือง ภาคประชาชนในฐานะที่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในบางมิติและมีลักษณะหยุดนิ่งเท่านั้นไม่เห็นการปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนในเชิงประวัติศาสตร์ของการเมืองภาคประชาชนในยุคสมัยต่าง ๆ ได้อย่างเป็นพลวัต ซึ่งอาจทำให้มีความเข้าใจต่อความสลับซับซ้อนของการเมืองภาคประชาชนได้ไม่เพียงพอโดนเฉพาะคำถามที่ว่า เงื่อนไขใดที่ทำให้อดุมการณ์และความสัมพันธ์กับรัฐของการเมืองภาคประชาชนกลุ่มหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปเมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนในขณะที่ความเป็นพลเมืองถูกละเลยไม่กล่าวถึงจากสำนึกคิดต่าง ๆ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, หน้า 257-159)

ประชาชนส่วนมากในยุคสมัยนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการพื้นฐานดังกล่าวของระบอบประชาธิปไตย คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2549, หน้า 23)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชาญาณว่า ควรจะสร้างประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นขึ้นก่อนแล้วพัฒนาให้การปกครองที่ระดับชาตินั้น เป็นที่ฝึกปรือให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจและมีความรับผิดชอบต่อนักการเมืองในระดับที่สูงขึ้น ทว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 กลับนำสยามไปสู่อีกทางหนึ่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับที่พระมหากษัตริย์แห่ง

สมบูรณาญาสิทธิราชองค์สุดท้าย ทรงมีพระราชดำริไว้ นั่นคือ เราได้ประชาธิปไตยระดับชาติกันก่อน จากนั้นจึงค่อย ๆ ได้ประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นขึ้นตามมา (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557, หน้า 11)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกฝ่ายมีความตระหนักต่อการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองของประชาชนทุกกลุ่ม หมู่เหล่า โดยผ่านกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจในศักดิ์ศรี ในสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพของตนเอง รวมถึง ทางภาครัฐต้องจริงใจในการพยายามกระจายอำนาจทางการปกครองอันเป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนภาคประชาสังคม ภาคพลเมืองให้มากขึ้น เหมือนประเทศอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพทางการเมืองมากที่สุด เพราะว่าอำนาจหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการไปยังอำนาจและองค์กรต่าง ๆ ไม่มีองค์กรใดหรืออำนาจใดที่จะมีอำนาจโดยเด็ดขาดที่จะมีปัจจัยกับประชาชน ถ้าเป็นเช่นนั้นเสรีภาพของประชาชนจะมีไม่ได้เลย การเมืองภาคประชาชนสะท้อนให้เห็นถึงจุดร่วมกันทางความคิดที่ว่า การเมืองภาคประชาชนมีความสัมพันธ์กับประชาสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนที่มีทุนทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรมที่เป็นฐานของประชาสังคมในขณะเดียวกันก็มองการเมืองภาคประชาชนมีลักษณะเป็นกลุ่มก้อนและเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสาธารณะที่ทำให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ต้องลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาที่เป็นสาธารณะของตัวเองแต่ละกลุ่มไปโดยมองรัฐ ประชาธิปไตยแบบตัวแทน ทุนนิยม และโลกาภิวัตน์เป็นปัญหาร่วมของการเมืองภาคประชาชนในนิยามข้างต้น อุดมการณ์การเมืองภาคประชาชนดังข้างต้นในช่วงทศวรรษ 2520 ถึงปลายทศวรรษ 2540 จึงน่าจะเรียกว่า อุดมการณ์การเมืองภาคประชาชนสำนักชุมชนนิยม ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากงานทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ-วัฒนธรรมชุมชนในช่วงทศวรรษ 2520 จนถึงปลายทศวรรษ 2540 และกระจายเข้าไปสู่ในแวดวงการพัฒนาขององค์กรอิสระและองค์กรพัฒนาเอกชนของไทย ซึ่งผลิตงานเขียนเกี่ยวกับชุมชน ประชาสังคม และการเมืองภาคประชาชนตามอุดมการณ์นี้ โดยมีองค์กรที่สนับสนุนการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม สถาบันพระปกเกล้า สภาองค์กรชุมชน สภาพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (มนตรา พงษ์นิล, 2559, หน้า 160)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญและเป็นจังหวัดขนาดใหญ่จังหวัดหนึ่ง ทางภาคใต้ที่หนาแน่นด้วยจำนวนประชากรและขนาดของพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีประชาชนในพื้นที่จำนวนไม่น้อย ที่มีความตื่นตัวทางการเมือง เพื่อเข้าสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ลักษณะการเมืองดั่งเดิมภายในจังหวัดนั้นมีลักษณะค่อนข้างผูกขาดทางการเมืองกับพรรคการเมืองบางพรรค อีกทั้งมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมืองกับการแสดงออกทางการเมือง

ด้วยการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองบ่อยครั้งในเวทีทางการเมืองในระดับประเทศ ซึ่งการแสดงออกทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมทางการเมืองนั้น มีปัจจัยสำคัญคือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนเลือกรับฟัง และอาจทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการแสดงออกโดยวิธีต่าง ๆ ขาดความรอบครอบ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง ได้มีความรู้และวิธีการที่เหมาะสม เพื่อแสดงออกทางการเมืองได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น มีความหลากหลายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งศาสนา ความเชื่อ โดยเฉพาะการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชถือว่ามีจุดเด่นที่สำคัญ เพราะมีการเลือกตั้งที่มีจุดบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของประชากรในการเลือกนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดมาบริหาร ซึ่งการเมืองระดับจังหวัดมีความสัมพันธ์การเมืองระดับประเทศ เพราะการจัดการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้สมัครบางท่านมีกลุ่มสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองต่าง ๆ แต่บางผู้สมัครเป็นอิสระพรรค สิ่งนี้เป็นที่น่าสนใจอย่างมาก เพราะบางผู้สมัครที่ไม่ได้ขึ้น กับพรรคการเมือง เนื่องจากป้องกันแอบการกระทำการทุจริตที่สร้างความเสียหายแก่ชื่อเสียงพรรค สิ่งที่น่าสนใจของการเลือกตั้งนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชแต่ละรอบประชาชนมักให้ความสนใจผู้แทนที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์ จากการเลือกในหลาย ๆ ครั้งที่ผ่าน ๆ มา แต่เมื่อปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมาได้มีตัวแทนพรรคหน้าใหม่ที่น่าสนใจสำหรับประชาชนรุ่นใหม่ จึงทำให้กระแสของพรรคประชาธิปัตย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีร้อยละในการเลือกผู้แทนลดลง แต่ตัวแทนพรรคพลังประชารัฐ ได้รับความนิยมมากขึ้น สอดคล้องกับผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562) พบว่า พรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนรวมทุกเขตทั้ง 8 เขต 240,695 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 30.01 ของคะแนนเลือกตั้งทั้งหมด ขณะที่พรรคพลังประชารัฐได้ 217,734 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 27.14 ของคะแนนเลือกตั้งทั้งหมด ส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์สูญเสียที่นั่ง 3 ที่ จาก 8 ที่นั่ง (สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, ดร. และคณะ, 2563, หน้า 108-113) ในปี 2563 ในการหาเสียงเลือกตั้งบรรดาผู้สมัครนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด บรรดาผู้สมัครได้ใช้วิธีการและกลยุทธ์ในการหาเสียงในหลากหลายรูปแบบทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เช่น Facebook Page TiKToK สปอตวิทยุ ผ่านสื่อวิทยุ เวทีปราศรัย รถแห่ เพลง ป้ายไวนิล คัดเฮ้าท์ การทำโพลลงพื้นที่เคาะประตูบ้าน และเวทีดีเบตสัญจร เพื่อให้บรรดาผู้สมัครนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด ได้แสดงวิสัยทัศน์ในฐานะ ผู้แข่งขันชิงตำแหน่งนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช (หนังสือพิมพ์เนชั่น, 2563, หน้า 20) ซึ่งวิธีการในการหาเสียงของผู้สมัครจะต้องไม่ขัดกับประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่องวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564, ออนไลน์) นอกจากนี้ผลของการเลือกตั้งการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของการปกครองสวนท้องถิ่น: อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” แนวทางในการพัฒนาระบอบ

ประชาธิปไตยคือให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญต่อชุมชนทุกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้เยาวชน นักศึกษา คนวัยทำงาน ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เลือกตั้งและให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นควรตระหนักในการรับฟังความคิดเห็นหรือปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติจริงให้บรรลุผลและควรตระหนักเสมอว่า การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพมีความเสมอภาค ยุติธรรมและเพื่อให้การปฏิบัติมีความสอดคล้องกันควรพัฒนารูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้มีสภาท้องถิ่นโดยมีการคัดเลือกจากผู้นำชุมชนและให้มีคณะกรรมการเหมือนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการบริหารโครงการส่วนท้องถิ่นได้โดย วิธีการมีส่วนร่วมคือให้สภาองค์กรมีส่วนร่วมให้ภารกิจของสภาขององค์กรชุมชนสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเหมือนผ่านแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (คิด วรุณดี, 2565, หน้า 178-179)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ในการหาแนวทางประยุกต์ใช้ในระบอบประชาธิปไตย สามารถตอบโจทก์ ปัญหาสาระความไม่มั่นคงทางประชาธิปไตยของไทยได้ โดยได้ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชหลังให้ประชาชนภาคประชาสังคม ภาคพลเมืองในพื้นที่เกิดความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องในการแสดงออกทางการเมืองภายใต้กรอบ กติกา สิทธิหน้าที่ ศักดิ์ศรี และเสรีภาพแห่งตน อันเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในระดับมหัตภาพ คือ ในระดับประเทศส่วนหนึ่งด้วย และในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเข้าถึงสิทธิทางการเมืองที่พลเมืองสามารถพึงกระทำได้จากนโยบายทางการเมือง และพลเมืองมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร

1.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง

1.2.3 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.3.3 เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เราจะศึกษา คือ 1) สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อ การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยนี้ได้ศึกษาเนื้อหาจากความเป็นจริงเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ เว็บไซต์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และรายงาน/โครงงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการยืนยันองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.3 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้การกำหนดเกณฑ์ (Criterion) จำนวน 25 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองส่วนท้องที่ จำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป

2. การจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน แบ่งออกเป็นจำนวน 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 1 คน
กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน
กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองท้องที่ จำนวน 2 คน
กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย (Research methodology)

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ คือ รวบรวมเอกสารข้อมูล(Documentary Research) ทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฆราวาส และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) เป็นเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ เว็บไซต์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และรายงาน/โครงงานวิจัย ที่จากแหล่งข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และแหล่งที่มาที่ส่งเสริมงานวิชาการอื่น ๆ โดยเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไป ซึ่งมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีลักษณะเป็น แบบปลายเปิด โดยแบ่งเนื้อหา เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรรมราช และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นกรอบของแบบสัมภาษณ์

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรรมราช

2.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เรียนเชิญ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมจำนวน 5 รูป/คน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหา และวัตถุประสงค์

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมมาปรับปรุงแก้ไข พร้อมด้วยแนบงานวิจัยในบทที่ 1–3 เข้าสู่กระบวนการสอบ 3 บท และจากนั้นขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์เพื่อเข้าสู่กระบวนการเสวนากลุ่ม (Focus group)

3.5 กำหนดวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษา แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดี

3.6 คัดเลือกและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับการศึกษาการใช้กระบวนการเสวนากลุ่ม

3.7 จัดเสวนากลุ่มตามสภาพปัญหาและลักษณะหลักธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดี

3.8 นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.9 รับฟังความคิดเห็นจากกลุ่ม รวบรวมเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์

3.10 จัดทำสรุปประเด็นที่ได้จากการจัดเวทีโดยใช้กระบวนการเสวนากลุ่ม

3.11 รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปผลที่ได้รับจากการใช้กระบวนการเสวนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มมาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

4.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการเสวนากลุ่ม มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการเสวนากลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.4 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยในรูปแบบของ (model) และนำเสนอในรูปของแผนภูมิและอธิบายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาประเด็นที่ต้องการจะศึกษาและกำหนดหัวข้อการวิจัย

2. ทำการวิพากษ์หัวข้อการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

3. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาหัวข้อการวิจัยและอนุมัติหัวข้อการวิจัย

4. รวบรวมข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหัวข้อการวิจัยซึ่งงานวิจัยฉบับนี้เกี่ยวกับ การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

5. ศึกษา วิเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำเป็นเนื้อหาในบทที่ 2 ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

6. กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย สาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมือง ภาคประชาสังคม และบริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

7. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

8. ศึกษา วิเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำเป็นเนื้อหาในบทที่ 3 ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

9. กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยสาระสำคัญสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

10. นำเสนอดุษฎีนิพนธ์ 3 บทโดยจัดทำเป็นต้นฉบับเสนอต่อคณะกรรมการ

11. ปรับปรุงแก้ไขและสรุปประเด็นสำคัญในบทที่ 1–3 และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข พร้อมด้วยดุษฎีนิพนธ์ 3 บท เข้าสู่กระบวนการขอรับพิจารณาจริยธรรมทางวิจัยในมนุษย์

12. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์

13. สรุปผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์

14. นำประเด็นที่ได้จากวิเคราะห์ สังเคราะห์ มากำหนดประเด็นคำถามวัตถุประสงค์คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าสู่กระบวนการจัดเวทีเสวนากลุ่ม

15. รับฟังความคิดเห็นจากการเสวนากลุ่ม รวบรวมเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์สรุปผลที่ได้รับจากการการเสวนากลุ่มวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์

16. นำประเด็นที่ได้จากวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

17. นำเสนอดุษฎีนิพนธ์โดยจัดทำเป็นต้นฉบับเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์เพื่อทำการสอบวิพากษ์ 5 บท และทำการแก้ไขปรับปรุงเพื่อเข้าสู่กระบวนการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์

18. นำเสนอดุษฎีนิพนธ์ โดยจัดทำเป็นต้นฉบับเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์เพื่อสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์

19. เชิญคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งโดยมหาวิทยาลัยทุกท่านมาประชุมและฟังการนำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบและร่วมตรวจสอบงานวิจัย ปรับแก้ไขดุษฎีนิพนธ์ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

20. จัดทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสามารถสรุปตามแผนภาพ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 สรุปขั้นตอนในการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.2 ได้ข้อมูลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.6.3 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.4 สามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลผ่านแหล่งเอกสารต่าง ๆ ทั้งหนังสือ ตำรา บทความ และเอกสารทางวิชาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ในที่นี่ได้นำแหล่งข้อมูลที่สำคัญและมีความเป็นปัจจุบันมานำเสนอเพื่อสะท้อนถึงทิศทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีแหล่งข้อมูลที่นำเสนอมีดังนี้

Lucian W. Pye (1996, pp. 35-44) เป็นนักรัฐศาสตร์อเมริกันที่สำคัญและเป็นประธานคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Committee on Comparative Politics of the Social Science Research Council) ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาการพัฒนาการเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ซึ่ง Pye ได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง และพบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ๆ มากมายและค่อนข้างจะสลับซับซ้อนกว่าที่เขาคาดไว้เสียอีก Pye จึงได้สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (มากกว่าที่จะให้นิยามหรือความหมายโดยตรง) กับการพัฒนาการเมืองไว้ 10 ประการคือ

1. การพัฒนาการเมือง เป็นพื้นฐานทางการเมืองของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในแง่นี้การเมืองที่พัฒนาแล้วจะเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วยให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏว่าการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากว่าแคบไปทั้งความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในระบบการเมืองที่แตกต่างกัน และจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็นในหลายประเทศปัจจุบันว่าความเจริญทางเศรษฐกิจหาได้มีท่าทีว่าจะเกิดขึ้นในช่วงอายุของเราไม่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองถึงขนาดที่เราอาจจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาการเมืองแล้วก็ตาม

2. การพัฒนาการเมือง เป็นการเมืองของสังคมอุดสาหกรรม นั่นคือมีการมองกันว่าการเมืองในประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการจะมีแบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมในลักษณะที่มีเหตุมีผล รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขและความกินดีอยู่ดีของประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหาหาได้เป็นเป้าหมายในตัวมันเองไม่ การเมืองของสังคมอุตสาหกรรมจึงนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ โดยเฉพาะในปัญหาหลักคือ การแจกแจงความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมกว่าในสังคมอื่น ๆ

3. การพัฒนาการเมือง เป็นความเป็นทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียงไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่น ๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้นไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อแย้งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งการวิเคราะห์สังคมอุตสาหกรรมลงไปอีกว่าที่เป็นสังคมเจริญก้าวหน้าได้นั้น ก็เนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องการดำเนินงานของรัฐชาติ (Nation-State) ความคิดนี้เกิดจากความเห็นที่ว่าแนวปฏิบัติทางการเมืองที่เกิดขึ้นอันถือได้ว่ามีลักษณะที่พัฒนาแล้วนั้นจะคล้องจองกับมาตรฐานของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในรัฐชาติยุคใหม่ กล่าวคือ รัฐชาติเหล่านี้สามารถที่จะปรับตัวและตำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในระดับหนึ่ง ทั้งยังสร้างลัทธิชาตินิยมอันถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ อีกนัยหนึ่งการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ก็คือการสร้างชาติ (Nation - building) นั่นเอง

5. การพัฒนาการเมือง หมายถึง เรื่องราวของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย แนวความคิดนี้ต่อเนื่องมาจากความเห็นดีว่าการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องการสร้างชาติ โดยแบ่งรูปแบบของการสร้างชาติออกเป็น 2 รูปแบบคือ การสร้างสถาบัน และการพัฒนาพลเมือง ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนี้จะคล้องจองกันในลักษณะหนึ่งแนวความคิดนี้มุ่งที่การพัฒนาสถาบันบริหาร และพัฒนาเครื่องมือของสถาบันนี้ไปพร้อม ๆ กันด้วย นั่นคือการพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

6. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะเป็นราษฎร (citizen) ตลอดจนการส่งเสริมให้พวกเขาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาการพัฒนาการเมืองในแง่นี้คือ เรามักจะผูกพันลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย

มากเกินไปจนมองข้ามการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในระบบการเมืองอื่น ๆ ด้วย

7. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตย แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะแคบคือ มองว่าการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปแบบเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการหลายท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นคำนิยามที่ลำเอียง มุ่งที่จะยัดเยียดค่านิยมทางการเมืองแบบตะวันตกให้กับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งควรจะสนใจว่าจะ “พัฒนา” ให้การเมืองของชาติก้าวหน้าได้อย่างไรมากกว่าที่จะสนใจว่าจะสร้างประชาธิปไตยอย่างตะวันตกได้อย่างไร ในขณะที่ค่านิยมของตนเองไม่เอื้อประโยชน์ให้เลย

8. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบ แนวทรรศนะนี้มีความลำเอียงในแง่ของค่านิยมแบบประชาธิปไตยน้อยลง คือมองว่าลักษณะการเมืองที่พัฒนาแล้วจะเกิดขึ้นในระบอบการเมืองใดก็ได้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ นอกจากนี้ยังมองว่าประชาธิปไตยนั้นไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่อาจก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองได้ การพัฒนาการเมืองในแง่นี้จึงเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตทางการเมืองที่ไม่วุ่นวายและเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนนั่นเอง

9. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและอำนาจ แนวความคิดนี้พัฒนามาจากความเห็นเก่า ๆ ทั้งในเรื่องของสถาบันและเสถียรภาพทางการเมือง โดยมองว่าสาเหตุสำคัญที่จะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและทำให้สถาบันดำเนินไปอย่างประสิทธิภาพได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของระบบการเมืองเอง กล่าวคือ ถ้าระบบการเมืองใดสามารถที่จะระดมพลและอำนาจเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถทำให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของระบบ และระบบเองก็สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสามารถแจกแจงทรัพยากรเหล่านี้อย่างเป็นธรรมโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนแล้ว ระบบการเมืองนั้นถือได้ว่าพัฒนาแล้ว

10. การพัฒนาการเมือง เป็นแง่หนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดั่งที่เราได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพัฒนาการเมืองนั้นจะผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การที่ด้านใดด้านหนึ่งของสังคมแปรเปลี่ยนไปจนกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทั้งปวงของสังคม ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจสังคมพร้อมกันไปด้วย

กรณัฐ ระงับทุกข (2563, หน้า 44) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มี

ความมั่นคง และยั่งยืน ตามหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนให้สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคแก่ประชาชนโดยยึดหลักกฎหมาย ไม่ใช่ยึดหลักตัวบุคคล แต่การปกครองรูปแบบดังกล่าวย่อมล้มเหลว หากประชาชนไม่มีความพร้อมทางด้านการศึกษา ขาดความรู้เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และความรับผิดชอบในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและผู้นำในระบอบประชาธิปไตย ขาดคุณธรรม และจริยธรรมทางการเมือง และไม่ยึดหลักการแห่งผลประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติรัฐบาลเสียงข้าง มากที่มีพื้นฐานขาดนิติธรรม จะทำให้ความสมดุลของอำนาจรัฐ และอำนาจประชาชนเสียไปกลายเป็นเผด็จการเสียง ข้างมาก ซึ่งไม่เป็นผลดีตามจุดมุ่งหมายของประชาธิปไตย การสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐและอำนาจ ประชาชน การเพิ่มความเข้มแข็งของสังคมบนหลักนิติธรรม และการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยให้กับคนในชาติ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงของชาติอย่างถาวร

ยศกร วรรณวิจิตร (2555, หน้า 19-20) ได้กล่าวว่า “ประชาสังคม” น่าจะหมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยรวมความไปถึง “กลุ่มผลประโยชน์” “ชนชั้น” และ “ขบวนการทางสังคม” ประชาสังคมจะเป็นการรวมตัวกันของคนแปลกหน้าที่สามารถเข้าออกกลุ่มได้ตามความสมัครใจ มีการปฏิบัติต่อสมาชิกอย่างเท่าเทียม ประชาสังคมจะมุ่งเคลื่อนไหวเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐ รวมทั้งลดอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐที่มีต่อสังคม ประชาสังคมจึงมีอำนาจและบทบาทในงานของสังคมส่วนรวม โดยเข้าไปแทนรัฐหรือทำร่วมไปกับรัฐด้วยเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ

อิทธิชัย ธนพิบูลย์ (2555, หน้า 12) กล่าวสรุปว่าประชาสังคม (Civil Society) เป็นเรื่องของกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือจัดการปัญหาร่วมกันของสังคมหรือชุมชน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) ทั้งภาคสังคม ภาคเอกชน (ที่ไม่มุ่งหวังกำไร) และภาครัฐ (ที่สนับสนุนกลไกเรื่องการบริการทางสังคม) ร่วมมือกัน และให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหามวลรวมของสังคมเป็นหลัก

จากการศึกษาความหมายและนิยามของ “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม” ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยกว้างๆ ว่าหมายถึง การปรับเปลี่ยน และกระทำสิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การเมืองมีความก้าวหน้า โดยเกิดการเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกประชาคมการเมือง เพื่อให้ขอบข่ายของการพัฒนาการเมืองตามยุทธศาสตร์มุมมองต่าง ๆ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องได้รับสิทธิตามสมควรที่ได้รับจากสิทธิทางการเมือง

Ketchum (1995, p. 189) ให้ความหมายเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ว่า “ประชาธิปไตย” คือ สิ่งที่แปรปรวนได้ง่ายคล้ายของไหล สามารถโน้มเอียงไปตามความปรารถนาของประชาชน เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและปรับปรุงตนเองเพื่อให้ได้ซึ่งสถานะใหม่ อุดมคติของประชาธิปไตยมิได้เป็นสิ่งที่ดีงามของรัฐของชาติหรือเชื้อชาติ แต่เป็นสิ่งที่ดีงามของประชาชน

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความหมายของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่เป็นของประชาชน ภายใต้สิทธิเสรีภาพที่มีความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองที่มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนมาก ประชาชนมีสิทธิในการควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อม มีอิสระตามอำนาจที่มีซึ่งบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย

Tina Nabatchi, Alessandro Sancino, & Mariafrancesca Sicilia (2017, pp. 766-776) กล่าวว่า ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลในหลายประเทศเริ่มยอมรับมากขึ้นว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีความจำเป็นต่อกระบวนการตัดสินใจสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะทุกระดับ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ในปี ค.ศ. 2012 สหภาพยุโรปได้กำหนดแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (European citizens'initiative) มีเป้าหมายเพื่อรองรับบทบาทของ ภาคประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับเหนือรัฐชาติ รัฐบาลในประเทศต่าง ๆ มีแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินกิจการสาธารณะหลากหลายรูปแบบ (citizen engagement initiatives) อาทิ คณะกรรมการพัฒนาระดับชุมชน (community development committees) การสำรวจความพึงพอใจของพลเมืองที่มีต่อบริการสาธารณะของภาครัฐ (citizen satisfaction surveys) การปรึกษาหารือสาธารณะ (public consultations) การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (participatory planning) การปรึกษาหารือในการจัดสรรงบประมาณ (budget consultations) การตรวจสอบภาคประชาชน (social audits)

วุฒิพร ลิ้มวราภัส (2562, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของประชาชนหรือภาคส่วนที่อยู่นอกเหนือจากสถาบันหรือองค์กรทางการเมือง และมิใช่เรื่องของนามธรรมหรือทางความคิด ความเชื่อ หากแต่เป็นการแสดออกเชิงพฤติกรรมในเชิงปรากฏการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะแสดงออกในการเรียกร้องหรือกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำนโยบายกฎหมายหรืออื่น ๆ ที่อำนาจทางการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลหรือได้รับผลกระทบ

ณัฐสุวัชร์ เส็งกิ่ง (2560, หน้า 9) กล่าวว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" หมายถึง หมายถึง การที่บุคคลได้กระทำกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายการตัดสินใจของรัฐบาลและต่อกระบวนการเลือกผู้บริหารประเทศทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และการกระทำอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่มีการรวมกลุ่มเป็นทางการเมืองหรือไม่เป็นทางการ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม

จากความหมายทั้งสองคำคือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เกิดคำรวมว่า "การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย" หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนสามารถมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ซึ่ง

ผู้คนในประเทศหนึ่ง ๆ สามารถมีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมโดยต้องอยู่ในกรอบของสิทธิเสรีภาพและหน้าที่อย่างเหมาะสมตามอำนาจที่มีซึ่งบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย

สรุปได้ว่า นครศรีธรรมราชมีการพัฒนาการเมืองในภาคประชาสังคมอย่างทั่วถึงทั้งสวัสดิการ นโยบายที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมตามกรอบของสิทธิที่ได้รับตามกรอบการวางแผนของการพัฒนาการเมืองของภาครัฐ จึงส่งผลให้ทุกภาคส่งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่ามีความน่าเชื่อถือ จึงทำให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในการมุ่งเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกันโดยคำนึงถึงคนส่วนมากสมดังรูปแบบการปกครองชนิดนี้

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ บทความ และรายงาน/โครงงานวิจัยที่มีผู้ทำการศึกษามาแล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลย้อนหลังที่ไม่เกิน 5 ปี ทั้งข้อมูลผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีแหล่งข้อมูลที่นำเสนอมีดังนี้

Chioma Felicitas Nwogu (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและความรับผิดชอบของการริเริ่มต่อต้านการทุจริตของไนจีเรีย: ธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยในไนจีเรีย” ผลการวิจัยพบว่าไนจีเรียยังคงต่อสู้กับการทุจริตเนื่องจากปัญหาหลายประการที่จำกัด ประสิทธิภาพของโครงการริเริ่มในการต่อต้านการทุจริต การคอร์รัปชันมีความซับซ้อนและต้องใช้ความพยายามที่หลากหลายในการแก้ไข การปรับปรุงโครงสร้างความรับผิดชอบเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับการรับสินบน ข้อเสนอผลที่พบคือ ไนจีเรียทนทุกข์ทรมานจากอาชญากรรมของรัฐและประชาธิปไตยที่ย่ำแย่เนื่องจากการทุจริต ประเทศได้รับการจัดการไม่เพียงพอเนื่องจากมีปัจจัยจำกัดในการพัฒนางาน การเพิ่มความโปร่งใสในการกำกับดูแลจะช่วยเพิ่มความรับผิดชอบ ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบการทุจริตและความพยายามในการต่อต้านการทุจริตผ่านการศึกษาระยะยาว การสอบสวนเชิงเปรียบเทียบเพิ่มเติมควรเน้นถึงความท้าทายและโอกาสที่เป็นเอกลักษณ์ของไนจีเรียที่ทำให้การต่อสู้กับการคอร์รัปชันทำได้ยาก

Dawn Merdelin Johnson (2024) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การรับรู้ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในที่สาธารณะและการออกมาใช้สิทธิของผู้ลงคะแนนเสียงต่ำ: กรณีศึกษาเชิงคุณภาพของเทศบาลคุ๊ก” ผลการวิจัยพบว่า การทุจริตในที่สาธารณะกัดกร่อนความไว้วางใจใน การปกครองของเทศบาล ส่งผลให้แรงจูงใจในการลงคะแนนเสียงลดลง ผู้เข้าร่วมการศึกษาแนะนำให้ทำให้การลงคะแนนเสียงสะดวกยิ่งขึ้น และเปิดเผยข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับผู้สมัครแต่ละคนต่อสาธารณะ เทศบาลอาจได้รับประโยชน์จากหน่วยงานต่อต้านการทุจริต โครงการริเริ่มของผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งสองฝ่าย การปรับปรุงการลงทะเบียนและการบำรุงรักษาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการเข้าถึงการลงคะแนนเสียงที่เพิ่มขึ้น การศึกษานี้เสนอข้อเสนอแนะในการต่อสู้กับการทุจริตและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผลการวิจัยมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวกโดยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลเสียของการคอร์รัปชันต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง

Erik Jetmir (2024) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของสื่อต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทรัมป์ในการเลือกตั้งสหรัฐฯ ปี 2020” ผลการวิจัยพบว่า การขาดความไว้วางใจในกระบวนการเลือกตั้งและระบบนโยบายสาธารณะท้าทายส่วนสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนของอเมริกา นั่นคือการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม เมื่อประชาชนรู้สึกว่าถูกเพิกถอนสิทธิ ความเสียหายต่อประชาธิปไตยอาจมีนัยสำคัญหากปล่อยไว้ไม่เปลี่ยนแปลงหรือแย่ลง ผลที่ตามมาของระบอบประชาธิปไตยอาจรุนแรงขึ้นเมื่อประชาชนถูกเพิกถอนสิทธิมากขึ้น มีการวิเคราะห์ผลกระทบของสื่อต่อผู้สนับสนุนทรัมป์ในขณะนั้นสำหรับการเลือกตั้งปี 2020 และการระบุลักษณะที่ไม่ถูกต้องของผู้สนับสนุนทรัมป์โดยสื่อส่งผลเสียต่อความรู้สึกเชื่อมโยงกับรัฐบาลและกระบวนการนโยบายสาธารณะหรือไม่ เป้าหมายคือการพิจารณาว่าผู้ลงคะแนนเสียงของทรัมป์รู้สึกว่าสื่อมีลักษณะที่ผิดหรือไม่ และสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจที่พวกเขามีต่อสถาบันของรัฐ นโยบายสาธารณะ และด้านอื่น ๆ ในชีวิตของพวกเขา รากฐานทางทฤษฎีหรือกรอบนโยบายการเล่าเรื่อง (NPF) ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทรัมป์ที่เป็นชายผิวขาว 20 คน อายุระหว่าง 30-65 ปี เพื่อตอบคำถามชุดหนึ่งที่ถามว่าพวกเขารู้สึกอย่างไรที่สื่อแสดงลักษณะของตนเอง ผลลัพธ์ที่สำคัญของการศึกษาคือ 82% ของผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าถูกตัดสิทธิ์จากการที่สื่อตีกรอบพวกเขาว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หมวดหมู่โครงเรื่องของ NPF ที่โดดเด่น ได้แก่ “เรื่องราวของการทำอะไรไม่ถูกและการขาดการควบคุม” (35%) และ “เรื่องราวของการเสื่อมถอย” (34%) ผลกระทบเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การสำรวจประเด็นที่อาจเกิดขึ้นว่าสื่อมีผลกระทบต่อการเมืองที่สำคัญ วาทกรรมนโยบายและการให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสร้างความก้าวหน้าด้วยผลกระทบเชิงลบของการกำหนดลักษณะของสื่อต่อความเชื่อมโยงของพลเมืองกับการกำหนดนโยบาย กระบวนการนิติบัญญัติ การเลือกตั้ง และประชาธิปไตย

ณัฐธนินทร เลิศเตชะสกุล และสุริยะใส กตะศิลา (2564, หน้า 159-160) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองภาคประชาสังคม: กรณีศึกษา พิภพ ธงไชย” ผลการวิจัยพบว่า

1. การก่อตัวของการเคลื่อนไหวผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย มีสาเหตุหลักๆ มาจากความไม่เท่าเทียมและความเลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเองหรือระหว่างประชาชนกับภาครัฐ อุดมการณ์ในการต่อสู้และท้าทายต่ออำนาจที่ไม่เป็นธรรมและมีผู้นำภาคประชาชนที่ทำงานในเชิงขบวนการประชาชนด้านขั้นตอนการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย มีอยู่ 5 ขั้นตอนหลัก ๆ ซึ่งได้แก่ ค้นหาประเด็นปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของสภาพปัญหา วางแผนและกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาดำเนินงานในการปฏิบัติในการ

แก้ไขปัญหา ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน และตอบสนองต่อความมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้กลไกการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย ประกอบด้วย การใช้สถานการณ์เป็นตัวกำหนด ใช้ช่องทางการสื่อสารหรือพื้นที่สื่อมวลชนต่าง ๆ และการใช้สร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อน สำหรับกระบวนการของการเคลื่อนไหวผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย ใช้ 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กระบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน กระบวนการเรียกร้องผ่านยุทธวิธีในการกดดันให้รัฐสนใจแก้ปัญหา และกระบวนการสันติภาพ

2. บทบาท พิภพ ธงไชยที่ใช้เป็นตัวแทนการศึกษาในฐานะผู้นำทางการเมืองภาคประชาสังคม สะท้อนถึงผู้นำภาคประชาสังคม ดังนี้

2.1 มุ่งเน้นถึงอุดมการณ์ ความเท่าเทียม และเปิดโอกาสการยกระดับความรู้การศึกษาผ่านปรัชญาความคิดด้านคุณธรรมความดี

2.2 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาสังคม โดยเฉพาะในการทำงานเพื่อสังคมมาอย่างยาวนานจนเป็นผู้นำภาคประชาสังคม

2.3 มีฐานความรู้ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา มีหลักการและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่ได้จากการสั่งสมความรู้ควบคู่มากับอุดมการณ์อย่างมากมาย

2.4 เป็นผู้ที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งบทบาทที่โดดเด่นที่สุด คือ การเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนและ

2.5 เป็นผู้มุ่งเน้นไปที่การลงมือทำสะท้อนได้จากบทบาทของการเป็นนักคิดนักวิชาการนักเคลื่อนไหวผลักดัน ตลอดจนการเป็นนักวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ทางสังคม

พระราชรัตนาลงกรณ์ พระศรีญาณวงศ์ และพระเดชขจร ขนฺติธโร (2561, หน้า 57) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การเมืองวัฒนธรรม : รากเหง้าแห่งการพัฒนาการเมืองไทย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเมืองไทยสามารถมองผ่านมิติเชิงวัฒนธรรมได้ และเป็นแนวคิดที่ช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับคนชายขอบได้มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้นโดยเฉพาะ ในยุคหลังสมัยใหม่กระบวนทัศน์การเมืองวัฒนธรรมนั้นมีส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเมืองไทยได้ เพราะเป็นแนวคิดที่ขยายมุมมองทางการเมืองอย่างเสมอภาคกัน และฝึกฝนประชาชนสู่การเป็น “อภิวัฒน์พลเมือง” อันเป็นรากเหง้าของการพัฒนาการเมืองไทยตามครรลองประชาธิปไตยสากล

พระนิคม จนฺทธมฺโม (2563, หน้า 68) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวธรรมาธิปไตยในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษาสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

การวิจัย ข้อเสนอแนะ คือ ประชาชนควรสร้างความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการเมืองการปกครอง โดยเข้าไปมีส่วนตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการตัดสินใจ

ณัฐวิชช์ ดำรงศรีวงศ์ (2564, หน้า 73) ได้ทำวิจัยเรื่อง “พัฒนาการลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ไม่ได้เป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบชิงสุกก่อนห่าม

พัฒนภูมิ ผ่องยุบล และคณะ (2564, หน้า 90-91) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับดังนี้ ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และด้านการเลือกตั้ง

2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ การใช้สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ที่เกินขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งข้อเสนอแนะคือ นักการเมืองท้องถิ่นต้องวางตนเป็นแบบอย่างการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแก่เยาวชนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสรุปเป็นจดหมายข่าวส่งแบบออนไลน์

สุมาลี บุญเรือง อนุภูมิ โชวเกษม และสุรพล สุยะพรหม (2564, หน้า 363-364) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองหลักอิทธิบาท 4 และการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองและหลักอิทธิบาท 4 มีผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

3. นำเสนอการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม คือ ความชอบการเมือง โดยการเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีใจทางการเมือง ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีสติปัญญาควบคุมกิจกรรมทางการเมือง คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้โปร่งใส

ธเดช ชวัลลักษณ์ (2564, หน้า 1) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ การแสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่มีน้อย ควรส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิทธิและเสรีภาพ ควรให้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออย่างทั่วถึง

ศตวรรษ สงกาผัน (2565, หน้า 103) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเลย ประชาชนและข้าราชการประจำตลอดจนข้าราชการเมืองรวมไปถึงผู้นำชุมชนต่าง ๆ ยังขาดความร่วมมือกันอย่างชัดเจนในหลาย ๆ ด้านจึงส่งผลให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไปยังไม่มีความตื่นตัวทางการเมืองมากเท่าที่ควร ประชาชนโดยทั่วไปตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยังขาดความเชื่อมั่นในตัวนักการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเลย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในจังหวัดเลยตามหลักอปริหานิยธรรม คือ เรื่องเหตุบ้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทางการเมือง ประชาชนทุกคนที่อยู่ภายในชุมชน หมู่บ้านสังคมต่าง ๆ เมื่อมีการประชุมควรให้ความร่วมมือโดยไม่มีอคติใดเข้าร่วมประชุมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองโดยพร้อมเพรียงกัน เมื่อสังคมหมู่บ้านอยู่ดีกินดีมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและพื้นฐานวัฒนธรรมจารีตประเพณีการปกครองที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนานก็ควรอนุรักษ์สืบไว้ไม่ควรที่ฉีกหรือทำลาย ไม่ควรที่จะเพิ่มบทบัญญัติที่ไม่ควรบัญญัติเพิ่มเข้ามาเป็นกฎกติกาของชุมชนหรือหมู่ข้านเพราะอาจทำให้ขัดต่อจารีตประเพณีที่เคยยึดถือกันมาอย่างยาวนาน ควรให้การนบน้อมเคารพนับถือเมื่อมีเทศกาลต่าง ๆ ที่เป็นจารีตประเพณีที่เคยยึดถือกันมาอย่างยาวนาน ทำกิจกรรมนั้น

อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นการสร้างจิตสำนึกต่อลูกหลานที่มีความเคารพความกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน สิทธิเสรีภาพของสตรีก็มีความเท่าเทียมกับสุภาพบุรุษ

ณภัทร ดำนิล ภาวิดา รังสี และอนิรุต หนูปลอด (2566, หน้า 2) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการส่งเสริมประชาธิปไตย: ศึกษาบ้านคลองกก หมู่ 12 ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร” ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าใจความหมายของประชาธิปไตยในด้านที่เป็นระบอบการปกครองหลักของประเทศ รวมถึงเป็นหลักการที่อยู่ในวิถีชีวิตที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนา

2. คณะกรรมการหมู่บ้านมีวิธีการส่งเสริมประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นการประชุมปรึกษาหารือและลงคะแนนเสียงในเรื่องต่าง ๆ มีการประสานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อช่วยจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

3. ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีน้อยมาก เช่น การไม่รู้ถึงกฎระเบียบใหม่ ๆ ไม่ถนัดในงานด้านเอกสาร ซึ่งแก้ไขได้ด้วยการหาความรู้จากสื่อออนไลน์ แต่โดยภาพรวมแทบไม่พบปัญหาเพราะมีการทำงานที่เน้นการประชุม รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ประกอบกับบ้านคลองกกฯ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่น้อย ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันเหมือนญาติ ช่วยเหลือกัน ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ

คิด วรุณดี (2565, หน้า 178-179) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของการปกครองสวนทองถิ่น: อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยคือให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญต่อชุมชนทุกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้เยาวชน นักศึกษา คนวัยทำงาน ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เลือกตั้งและให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นควรตระหนักในการรับฟังความคิดเห็นหรือปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติจริงให้บรรลุผลและควรตระหนักเสมอว่า การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพมีความเสมอภาคยุติธรรม และเพื่อให้การปฏิบัติมีความสอดคล้องกันควรพัฒนารูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้มีสภาท้องถิ่นโดยมีการคัดเลือกจากผู้นำชุมชนและให้มีคณะกรรมการเหมือนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการบริหารโครงการส่วนท้องถิ่นได้โดย วิธีการมีส่วนร่วมคือให้สภาองค์กรมีส่วนร่วมให้ภารกิจของสภาขององค์กรชุมชนสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเหมือนผ่านแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

พระประเทือง สุวีโร (สุริยะมาตย์) และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2566, หน้า 289) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกเพศ ตามระดับการศึกษา และอายุ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรมีการดูแลคุ้มครองบริหารความสำคัญการปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เป็นไปตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยควรดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม

สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์ และคณะ (2563, หน้า ข.-ค.) ได้ทำวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ปี 2563: การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดและนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบรรยากาศทางการเมือง มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง บรรดาผู้สมัครมีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยการลงพื้นที่แนะนำตัวเองและแนะนำนโยบายของตนให้ประชาชนรู้จักผ่านรูปแบบการประชาสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างคึกคัก

2. ด้านพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดและนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด พบว่า บรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองระดับชาติแบบไม่เป็นทางการ คือ ไม่ได้สังกัดพรรคกรเมืองโดยตรง แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนในพรรคการเมืองระดับชาติ นอกจากนี้ ยังพบว่าบรรดาผู้สมัครมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำในพื้นที่และหัวคะแนน ซึ่งมีความสำคัญกับฐานประชาชนในการแข่งขันสูง แม้ว่าในการสุ่มสัมภาษณ์ประชาชนจะตอบว่าไม่มีการซื้อเสียงในพื้นที่ แต่จากการรายงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชและสื่อมวลชนพบว่า ยังคงมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการซื้อเสียงอยู่บ้างในบางพื้นที่

3. ด้านการจัดการเลือกตั้ง พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีการจัดประชุมเพื่อเตรียมในการเลือกตั้งให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติของโครงสร้างการพัฒนาจัดการเลือกตั้งองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด มีการจัดอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นความรู้ที่เท่าทันในการกระทำผิดทางการเมืองในลักษณะต้องห้ามต่าง ๆ ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในส่วนของผู้ใช้สิทธิในพื้นที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีการรณรงค์สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วยการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อ

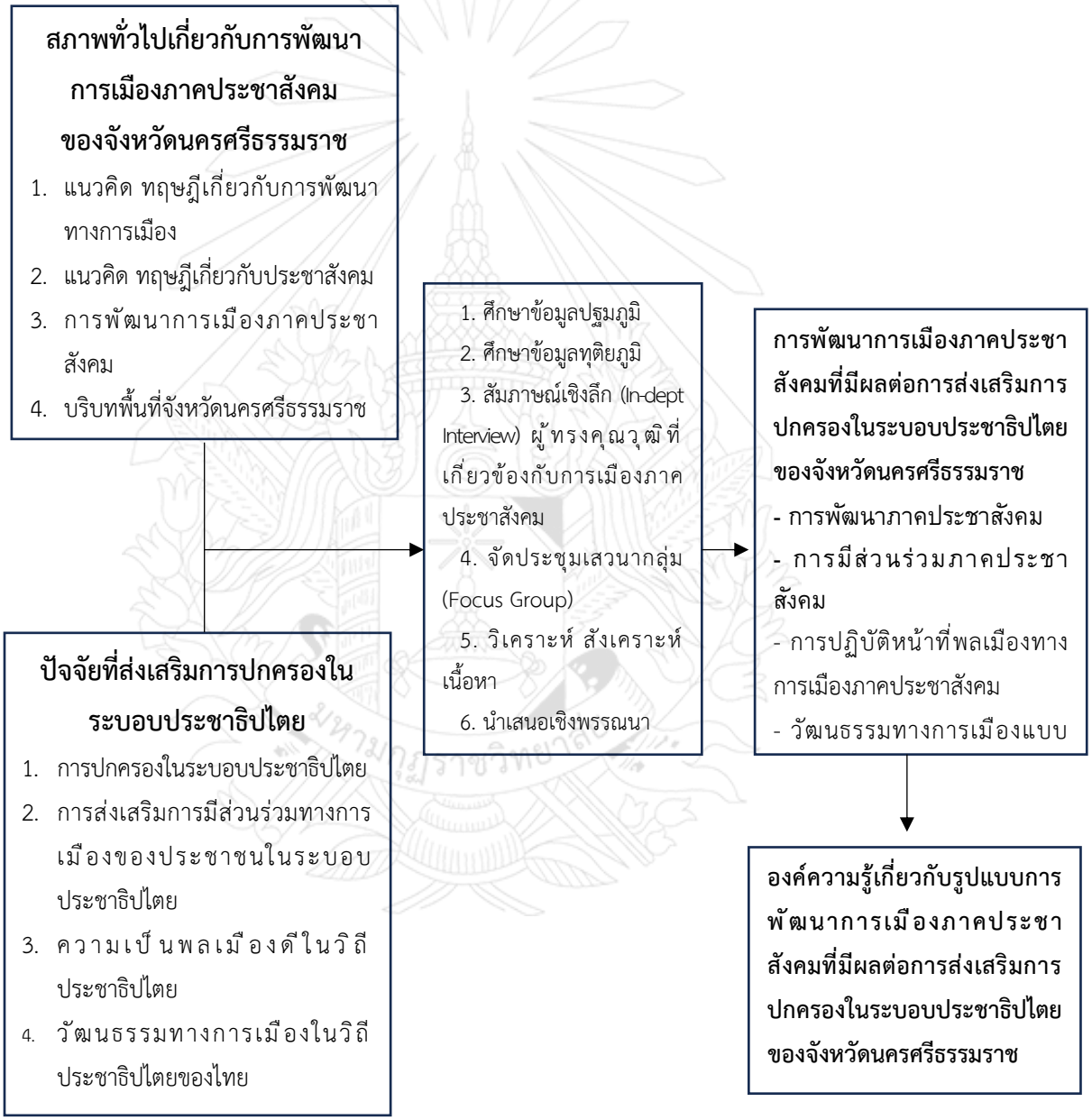
วิทยุ ป้ายประชาสัมพันธ์ Facebook และไลน์ ตลอดจนการเปิดให้มีช่องทางในการร้องเรียนและแจ้งเบาะแสของการทุจริตการเลือกตั้งในทุกรูปแบบ ผ่านช่องทางโทรศัพท์ Facebook และไลน์ เป็นต้น

4. ด้านพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชน พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีความตื่นตัวให้ความสนใจออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด จำนวน 769,687 คน จากจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 1,200,951 คน คิดเป็นร้อยละ 64.09 ซึ่งมากกว่าการเลือกตั้งครั้งก่อนร้อยละ 12.45 และไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด จำนวน 760,600 คน จากจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 1,191,951 คน คิดเป็นร้อยละ 63.81

สรุปได้ว่า จากการวิจัยแต่ละบุคคลมุ่งเน้นไปในการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในระบอบประชาธิปไตยทั้งเชิงการพัฒนา ปรับเปลี่ยน การหาแนวทางส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น จึงทำให้การเมืองภาคประชาสังคม โดยมีประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียกับการเมืองจากนโยบายทางการเมืองที่ผู้นำเป็นผู้กำหนดเพื่อรองรับความสนใจของผู้ตัดสินใจเลือก และเพื่อให้การเมืองมีความทันสมัย ตรวจสอบ และน่าเชื่อถือ จึงมีการตรวจสอบพฤติกรรมทางการเมืองของผู้นำในระดับต่าง ๆ

1.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดโดยได้แนวคิดจาก Lucian W. Pye (1996); Tina Nabatchi, Alessandro Sancino, & Mariafrancesca Sicilia (2017); Ketchum (1995); ณัฐวิชช์ ดำรงศรีวงศ์ (2564); ณัฐสุวัชร์ เส็งกิ่ง (2560); ยศกร วรรณวิจิตร (2555) ในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวความคิดการวิจัย

1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยของผู้วิจัย จึงได้ให้คำจำกัดความดังนี้

1.9.1 การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การส่งเสริมการพัฒนาภาคประชาสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การส่งเสริมปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม และการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม

1.9.2 การเมืองภาคประชาสังคม หมายถึง ประชาสังคมหรือประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.9.3 การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การส่งเสริมรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยในภาคประชาสังคม จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1) ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการจัดการพัฒนาจัดการสิทธิประโยชน์ทางการเมืองที่พึงจะเกิดเกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเกิดจากการสร้างนโยบายที่รองรับอย่างชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถทำได้ในบริบทของพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาคประชาสังคมกับประชาชนในการร่วมกันปกป้อง และดูแลสิทธิประโยชน์ทางการเมืองให้ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน โดยที่คำนึงถึงความสุจริตในมิติส่วนรวมเป็นสำคัญของประชาชน

3) ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยปฏิบัติตนอย่างเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่พึงกระทำอย่างเหมาะสม และมีสิทธิในการตรวจสอบการพัฒนาจัดการของผู้นำทางการเมืองในภาคประชาสังคมเพื่อการดำเนินการเมืองในภาคประชาสังคมที่มีเชื่อมั่น มีประสิทธิภาพ สุจริต และสามารถตรวจสอบการได้ตามอำนาจที่พึงกระทำอย่างเหมาะสม

4) ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการสร้างระบบระเบียบที่เกิดขึ้นในเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของระบบการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งต้องสร้างอย่างมีแบบแผนไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมาย อีกทั้งประชาชนได้รับรู้สิทธิทางการเมืองนั้น ๆ อย่างทั่วถึงจนเป็นสิ่งที่สืบทอดกันไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ในส่วนบทที่ 2 ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม” โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม

2.3 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

2.4 บริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.5 แนวคิดภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.6 สังเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาทางการเมือง ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการประเทศ เพราะถ้าหากมีการพัฒนาการเมืองไปในทิศทางที่ดี ย่อมทำให้พลเมืองในประเทศสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์อย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางการเมืองต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทำให้เป็นประเทศสามารถก้าวผ่านความขัดแย้ง เคารพความเห็นต่าง และมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การทำให้ประเทศมีความก้าวหน้า พลเมืองในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี ฉะนั้น เพื่อให้สามารถเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง จึงได้นำแนวคิดมานำเสนอดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการเมือง

การเมืองในความหมายทางรัฐศาสตร์นั้นในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Politics มาจากคำภาษากรีก “polis” แปลว่า “รัฐ” หรือ “ชุมชนทางการเมือง” มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้หลากหลายต่างกันขึ้นอยู่กับทัศนะและความเข้าใจของนักวิชาการแต่ละคน ซึ่งในที่นี่จะขอรวบรวมไว้พอเป็นแนวทางในการศึกษา

Aristotle (1995, อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 2) การเมืองมีลักษณะสำคัญบางประการเช่น การไม่อยากมีความเกี่ยวพันกับอำนาจและองค์กรทางการเมืองจะต้องมีอำนาจปกครอง เป็นองค์อธิปัตย์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรือชุมชนนั้น คุณลักษณะ

ของการเมืองจึงประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 2 ประการคืออำนาจหน้าที่หรือสิทธิอำนาจและการปกครอง กล่าวโดยรวมคือในยุคแรกของการเมืองมีการนิยามความหมายของการเมืองว่ามีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการปกครองหรือวิธีการในการปกครองผู้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้ เนื่องจากรัฐเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีความต้องการอยู่ร่วมกัน เมื่อมีคนจำนวนมากรวมตัวกันก็ต้องมีรัฐขึ้นมาเพื่อจัดการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น

Max weber (1947, อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 2) มีความเห็นคล้ายกับ Aristotle ในส่วนที่ว่าการเมืองจำเป็นต้องมีอำนาจการปกครองนอกจากองค์กรทางการเมืองมีอำนาจสั่งการคำสั่งนั้นต้องมีผลบังคับใช้ตลอดเวลาภายในอาณาเขตแห่งใดแห่งหนึ่ง

ธงชัย สิงอุดม (2562, หน้า 33-34) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า การเมือง ว่าสามารถอธิบายได้เป็น 2 ฝ่ายคือ

1) ฝ่ายผู้ปกครอง การเมืองเป็นเรื่องของการแย่งชิง แสวงหาอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กับสมาชิกสังคม

2) ฝ่ายของผู้ใต้ปกครอง การเมืองเป็นเรื่องสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายของสมาชิกในสังคม ซึ่งจากที่กล่าวมา ธงชัย สิงอุดม (2562) ยังได้สรุปคำนิยามที่หลากหลายของคำว่าการเมืองนักวิชาการต่างมองว่า คำว่าการเมืองจะมีฐานความคิดที่คล้าย ๆ กันคือ

1) ทุกสังคมจะมีปัญหาที่คล้ายกันคือทุกสังคมมีทรัพยากรอย่างจำกัด ขณะที่ความต้องการของประชาชนมีมากกว่าทรัพยากรที่รัฐมีอยู่ หรือ Demand มีมากกว่า Supply ตลอดเวลา

2) จึงต้องมีการจัดลำดับความสำคัญในการตอบสนองความต้องการ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีรัฐที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแจงแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

3) ในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และในกระบวนของการตัดสินใจจะมีคนบางกลุ่มที่ได้รับประโยชน์บางกลุ่มไม่ได้รับประโยชน์

4) กลุ่มที่ไม่ได้ประโยชน์ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมทางกรเมืองด้วยการเรียกร้องให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือดำเนินการจัดสรรทรัพยากรใหม่ การเรียกร้องทำได้หลายรูปแบบอาจจะประท้วง หรือเข้าหาพรรคการเมือง เข้าหานักการเมือง

5) กลุ่มที่ได้ประโยชน์อยู่แล้วก็จะเข้ามาเรียกร้องเพื่อให้คงแนวทางในการจัดแจงแบ่งสรรทรัพยากรแบบเดิมเอาไว้ โดยพยายามบอกว่าการจัดแจงแบ่งสรรทรัพยากรที่รัฐบาลได้ทำไปแล้วนั้นมีความชอบธรรมแล้ว ถูกต้องแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาสถานภาพที่ได้เปรียบกว่าหรือสถานภาพที่ตนเองได้ประโยชน์เอาไว้ต่อไป

6) ดังนั้นการเมืองจึงเป็นปฏิกิริยาของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง และเป็นเรื่องของการแก่งแย่งสิทธิที่จะปกครองในระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง

ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ (2561, หน้า 47-48) ได้สรุปความหมายของการเมืองเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของการปกครองคือกิจกรรมการใช้อำนาจตัดสินใจในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายใต้กลไกของรัฐ

2) การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวมคือกิจกรรมการใช้อำนาจภายในองค์กรสาธารณะประโยชน์ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม

3) การเมืองในฐานะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจผลประโยชน์ การเมืองนั้นครอบคลุมสถาบันต่าง ๆ ในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม บุคคล ครอบครัว ชุมชน และในการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ย่อมมีเรื่องของอำนาและผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้กิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นเสมอ

นันทนา นันทวโรภาส (2557, หน้า 64) กล่าวว่า การเมืองคือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับรัฐและรัฐบาล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ และอำนาจหน้าที่เป็นเรื่องของการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ดังนั้น จึงมีคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีใครในโลกนี้ที่จะสามารถหลีกหนีจากรัฐและรัฐบาลได้เลย”

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2545, หน้า 4-5, อ้างถึงใน กมลทิพย์ บุญสุข, 2562, หน้า 9) สรุปว่าการเมืองมีหลากหลายความหมายแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรับรู้ และความเข้าใจของแต่ละบุคคลโดยจะแบ่งความหมายของการเมืองตามปัจจัยสิ่งแวดล้อมดังนี้

บุคคลที่เติบโตภายใต้สิ่งแวดล้อมของสังคมอำนาจนิยม มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นผู้ปกครอง อำนาจอยู่ในมือชนชั้นสูงมีไว้เพื่อปกครองประเทศรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงการจัดการทรัพยากรภายในประเทศ มองว่าชนชั้นสูงเป็นผู้มีความรู้ความสามารถต่างจากประชาชนทั่วไปที่ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะสามารถเป็นผู้ปกครอง ส่วนหน้าที่ของผู้อยู่ใต้ปกครองคือเชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติตามโดยดี ผู้ใดละเมิดกฎต้องถูกลงโทษ

บุคคลที่เติบโตมาภายใต้แวดล้อมทางการเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงระบอบอำนาจนิยมมาเป็นประชาธิปไตยจะมีความเชื่อที่ต่างกันออกไป บางส่วนมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน บางส่วนยังเชื่อในแนวคิดดั่งเดิมที่ถูกปลูกฝังมาอาจมองว่าประชาชนยังไม่สามารถเป็นผู้ขาดความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นชนชั้นปกครองจึงดีที่สุดในการรับภาระหน้าที่ปกครอง

บุคคลที่เติบโตมาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย จะมีความเชื่อมั่นเรื่องของประชาชนอำนาจทางการเมืองอยู่ที่ประชาชน หากจะใช้อำนาจก็ต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

อภิไท สอนทอง (2556, หน้า 29-30) กล่าวว่า พื้นฐานการเมืองมาจากการแย่งชิงอำนาจ การควบคุมการผลิต การจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นเรื่องของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองกับการแข่งขันรวมทั้งการเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อนำนิยามอำนาจ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอันชอบธรรมในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเมือง หมายถึง การดำเนินการของสังคมในประเทศหนึ่ง ๆ ที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิ เข้าถึงนโยบายตามกรอบของรูปแบบการปกครองของผู้บริหารในประเทศนั้น ๆ ซึ่งในที่นี่อาจเป็นการใช้อำนาจไปตามสิทธิการปกครองของผู้นำประเทศ หรือตามอำนาจของประชาชน โดยในที่นี้อาจขึ้นอยู่กับลักษณะการปกครอง

2.1.2 นิยามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาการเมือง (Political Development) เป็นคำที่เริ่มใช้กันในวงวิชาการรัฐศาสตร์เมื่อทศวรรษที่ 1960 โดยพัฒนามาจากการเรียนการสอนวิชาการเมืองเปรียบเทียบ (comparative politics) การพัฒนาการเมืองใช้เป็นมาตรฐานทางความเชื่อในทางการเมืองในเรื่องที่ว่า การเมืองในประเทศต่าง ๆ ต่างก็สามารถพัฒนาเข้าสู่สภาวะทางการเมืองที่ “ดีกว่า” แบบหนึ่ง การวัดการพัฒนาการทางการเมืองบางทีก็เรียกว่า “การทำการเมืองให้มีความทันสมัย (political modernization)” (มญชุดา สุพรจักร, 2565, หน้า 94-95) โดยที่ Damien (2007, p. 10) กล่าวว่า การศึกษาวิชาการพัฒนาการเมืองมีมโนทัศน์หลักที่สำคัญคือเรื่องที่เกี่ยวโยงกับสถาบันทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีการกล่าวถึงและให้คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางการเมืองดังนี้

Pye (1996, pp. 35-44) เป็นนักรัฐศาสตร์อเมริกันที่สำคัญและเป็นประธานคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Committee on Comparative Politics of the Social Science Research Council) ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาการพัฒนาการเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ซึ่ง Pye ได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เที่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง และพบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ๆ มากมายและค่อนข้างจะสลับซับซ้อนกว่าที่เขาคาดไว้เสียอีก Pye จึงได้สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่เที่ยวข้อง (มากกว่าที่จะให้นิยามหรือความหมายโดยตรง) กับการพัฒนาการเมืองไว้ 10 ประการคือ

1) การพัฒนาการเมือง เป็นพื้นฐานทางการเมืองของการพัฒนาเศรษฐกิจในแง่นี้การเมืองที่พัฒนาแล้วจะเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วยให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏว่าการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากว่าแคบไปทั้งความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในระบบการเมืองที่แตกต่างกัน และจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็นในหลายประเทศปัจจุบันว่าความเจริญทางเศรษฐกิจหาได้มี

ท่าทีว่าจะเกิดขึ้นในช่วงอายุของเราไม่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองถึงขนาดที่เราอาจจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาการเมืองแล้วก็ตาม

2) การพัฒนาการเมือง เป็นการเมืองของสังคมอุดสาหกรรม นั่นคือมีการมองกันว่าการเมืองในประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการจะมีแบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมในลักษณะที่มีเหตุมีผล รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขและความกินดีอยู่ดีของประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหาหาได้เป็นเป้าหมายในตัวมันเองไม่ การเมืองของสังคมอุตสาหกรรมจึงนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ โดยเฉพาะในปัญหาหลักคือ การแจกแจงความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมกว่าในสังคมอื่น ๆ

3) การพัฒนาการเมือง เป็นความเป็นทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียงไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่น ๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้นไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อแย้งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งการวิเคราะห์สังคมอุตสาหกรรมลงไปอีกว่าที่เป็นสังคมเจริญก้าวหน้าได้นั้น ก็เนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4) การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องการดำเนินงานของรัฐชาติ (Nation-State) ความคิดนี้เกิดจากความเห็นที่ว่าแนวปฏิบัติทางการเมืองที่เกิดขึ้นอันถือได้ว่ามีลักษณะที่พัฒนาแล้วนั้น จะคล้องจองกับมาตรฐานของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในรัฐชาติยุคใหม่ กล่าวคือ รัฐชาติเหล่านี้สามารถที่จะปรับตัวและตำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในระดับหนึ่ง ทั้งยังสร้างลัทธิชาตินิยมอันถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ อีกนัยหนึ่งการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ก็คือการสร้างชาติ (Nation - building) นั่นเอง

5) การพัฒนาการเมือง หมายถึง เรื่องราวของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย แนวความคิดนี้ต่อเนื่องมาจากความเห็นดีว่าการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องการสร้างชาติ โดยแบ่งรูปแบบของการสร้างชาติออกเป็น 2 รูปแบบคือ การสร้างสถาบัน และการพัฒนาพลเมือง ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนี้จะคล้องจองกันในลักษณะหนึ่งแนวความคิดนี้มุ่งที่การพัฒนาสถาบันบริหาร และพัฒนาเครื่องมือของสถาบันนี้ไปพร้อม ๆ กันด้วย นั่นคือการพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

6) การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะเป็นราษฎร (citizen) ตลอดจนการส่งเสริมให้พวกเขาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาการพัฒนาการเมืองในแง่นี้คือ เรามักจะผูกพันลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยมากเกินไปจนมองข้ามการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในระบบการเมืองอื่น ๆ ด้วย

7) การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตย แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะแคบคือ มองว่าการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปแบบเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการหลายท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นคำนิยามที่ลำเอียง มุ่งที่จะยัดเยียดค่านิยมทางการเมืองแบบตะวันตกให้กับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งควรจะสนใจว่าจะ “พัฒนา” ให้การเมืองของชาติก้าวหน้าได้อย่างไรมากกว่าที่จะสนใจว่าจะสร้างประชาธิปไตยอย่างตะวันตกได้อย่างไร ในขณะที่ค่านิยมของตนเองไม่เอื้อประโยชน์ให้เลย

8) การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบ แนวทรรศนะนี้มีความลำเอียงในแง่ของค่านิยมแบบประชาธิปไตยน้อยลง คือมองว่าลักษณะการเมืองที่พัฒนาแล้วจะเกิดขึ้นในระบอบการเมืองใดก็ได้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ นอกจากนี้ยังมองว่าประชาธิปไตยนั้นไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่อาจก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองได้ การพัฒนาการเมืองในแง่นี้จึงเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตทางการเมืองที่ไม่วุ่นวายและเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนนั่นเอง

9) การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและอำนาจ แนวความคิดนี้พัฒนามาจากความเห็นเก่า ๆ ทั้งในเรื่องของสถาบันและเสถียรภาพทางการเมือง โดยมองว่าสาเหตุสำคัญที่จะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและทำให้สถาบันดำเนินไปอย่างประสิทธิภาพได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของระบบการเมืองเอง กล่าวคือ ถ้าระบบการเมืองใดสามารถที่จะระดมพลและอำนาจเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถทำให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของระบบ และระบบเองก็สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสามารถแจกแจงทรัพยากรเหล่านี้อย่างเป็นธรรมโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนแล้ว ระบบการเมืองนั้นถือได้ว่าพัฒนาแล้ว

10) การพัฒนาการเมือง เป็นแง่หนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่เราได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพัฒนาการเมืองนั้นจะผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การที่ด้านใดด้านหนึ่งของสังคมแปรเปลี่ยนไปจนกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทั้งปวงของสังคม ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจสังคมพร้อมกันไปด้วย

นิยามของคำว่าพัฒนาการเมืองทั้ง 10 ประการเหล่านี้ Pye ไม่ได้พูดว่านิยามใดผิดหรือถูกมากกว่านิยามอื่น ๆ แต่เป็นเพียงเขาต้องการเน้นถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองที่สำคัญตามแนวทรรศนะของนักวิชาการในสำนักต่าง ๆ เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ แต่ละทรรศนะจึงย่อมที่จะต้องมีอคติอยู่บ้างเป็นธรรมดา เช่น มองเพียงแต่ว่าการเมืองที่พัฒนา แล้วเป็นการเมืองแบบประชาธิปไตย (นิยามที่ 7) เป็นต้น

ดังนั้น Pye พร้อมด้วยสมาชิกคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จึงได้สรุปแนวความคิดของสำนักต่าง ๆ และสร้างลักษณะร่วมหรือสาระสำคัญของความหมายของการพัฒนาการเมืองออกได้เป็น 3 ประการ โดยเรียกรวมกันว่า Development Syndrome อันประกอบด้วย

1) ความแตกต่าง (Differentiation) หมายถึง การที่องค์กรหรือหน่วยงานใด ๆ มีโครงสร้างที่แตกต่างกันไป มีหน้าที่จำกัดและมีความชำนาญงานเฉพาะด้าน Coleman อ้างว่า Differentiation หมายถึง“กระบวนการซึ่งบทบาท ส่วนต่าง ๆ ของสถาบันและสมาคมมีการแยกแยะและมีความชำนาญงานเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้นในสังคมที่ดำเนินการสู่ความเป็นทันสมัย (James Coleman, 1971, p. 75) นั่นคือ สังคมใดที่มีพัฒนาทางการเมืองมากจะยิ่งมีโครงสร้างทางการเมืองที่สลับซับซ้อนทำหน้าที่อันจำกัดตามความชำนาญเฉพาะด้าน แต่ลักษณะของแบ่งโครงสร้างย่อม ๆ ออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ จำนวนมากนี้ไม่ใช่เป็นการก่อให้เกิดความแตกแยกหรือแต่ละหน่วยเล็ก ๆ จะดำเนินการเป็นอิสระเอกเทศแต่ประการใด หน่วยเล็ก ๆ เหล่านี้ยังคงต้องประสานงานกับหน่วยใหญ่ของโครงสร้าง เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุสู่จุดประสงค์หรือเป้าหมายที่องค์กรนั้น ๆ วางไว้ เราจึงพบว่าในสังคมดั้งเดิมจะมีความชำนาญงานเฉพาะด้านและระดับของความซับซ้อน

เราจึงพบว่าในสังคมดั้งเดิมจะมีความชำนาญงานเฉพาะด้านและระดับของความซับซ้อนขององค์กรน้อยกว่าสังคมสมัยใหม่ที่พัฒนาแล้วมาก ผู้ปกครองของสังคมดั้งเดิมจะทำหน้าที่ทั้งนิติบัญญัติ บริหารบัญญัติ และตุลาการบัญญัติ คือเป็นทั้งผู้ออกกฎหมายนำกฎหมายมาบังคับใช้ และตัดสินความไม่มีองค์กรที่ทำหน้าโดยเฉพาะหรือถ้าเราจะนำเอาโครงสร้างของสังคมศักดินามาเปรียบเทียบกับสังคมสมัยใหม่นั้นจะพบว่า ในสังคมศักดินามีระดับของความซับซ้อนขององค์กรย่อมน้อยมาก ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของไทยนั้น เรามีองค์กรทางการเมืองซึ่งเทียบเท่ากระทรวงในปัจจุบันเพียง 4 องค์กร คือ เวียง วัง คลัง และนา เท่านั้น แต่ปัจจุบันสังคมเราได้วิวัฒนาการมีการแจกแจงหน้าที่ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับองค์กรซึ่งตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อที่จะสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เราจึงมีกระทรวงต่าง ๆ มากมาย และแต่ละกระทรวงยังแยกหน่วยงานย่อยออกไปอีกมาก จึงนับได้ว่าสังคมปัจจุบันพัฒนามากกว่าสังคมในอดีตมาก

2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Equality) หมายถึง ความเสมอภาคเท่าเทียมกันซึ่ง Coleman ได้แยกออกเป็น 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นความเสมอภาคในฐานะที่เป็นราษฎรซึ่งมีสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะหรือรูปแบบต่าง ๆ โดยเท่าเทียมกัน ประการที่สอง คือ ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎระเบียบที่เป็นสากลอันเดียวกัน หมายความว่า ราษฎรที่ทำผิดก็จะต้องได้รับโทษไม่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่เป็นอภิสิทธิ์ซนอยู่เหนือกฎหมายได้ ประการที่สามคือ ปหัสถานที่มีหลักเกณฑ์อยู่บนความสัมฤทธิผล กล่าวคือ การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเรื่องของความสามารถของบุคคล ไม่ใช่เป็นเรื่องของชาติตระกูลสูงหรือต่ำหรืออาจกล่าวได้ว่าราษฎรในสังคมที่พัฒนาแล้วจะมีความเท่าเทียมกันในโอกาสบนเงื่อนไขของความสามารถนั่นเอง

3) สมรรถนะ (Capacity) หมายถึง ความสามารถของระบบการเมือง ในการที่จะสนองตอบต่อข้อเรียกร้องจากเหล่าสมาชิกสามารถทำจัดข้อขัดแย้ง แก้ไขความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในสังคมและยังก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ขาดสายด้วย จึงเห็นได้ว่าคำว่า ความสามารถของระบบในแง่นี้หาได้มีความหมายเฉพาะในเรื่องของความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป แต่ยังหมายถึงความสามารถของระบบในการที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมบางอย่างเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของระบบเอง ความสามารถในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงแก้ไขและสามารถดำเนินการให้การเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ นี้เอื้ออำนวยต่อเป้าหมายใหม่ ๆ ของระบบอีกด้วย

เราจึงพบว่ารัฐบาลของประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น จะมีประสิทธิภาพในการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้ดี สามารถที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการของความเป็นเหตุเป็นผล และหลักการทางโลกในการบริหารงานด้วย

อย่างไรก็ตาม ถ้าเราพิจารณาตามหลักการ Development Syndrome ทั้งสามประการข้างต้น เราจะพบว่าคำนิยามที่ได้สรุปมานั้นมีลักษณะที่บ่งบอกว่ามีอคติ กล่าวคือ

ประการแรก มีลักษณะเอนเอียงไปทางแบบของตะวันตก หรือประเทศในค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งเราจะพบว่าลักษณะร่วมประการที่สองที่ว่าด้วยความเสมอภาค โดยเน้นที่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นรูปแบบหนึ่งของการเมืองแบบประชาธิปไตย ถ้าเป็นเช่นนี้เราอาจนำมาสรุปอย่างผิด ๆ ได้ว่าการเมืองในประเทศเผด็จการย่อมไม่ถือว่าเป็นการเมืองที่พัฒนา

ประการที่สอง มีนักวิชาการหลายท่านแย้งว่าลักษณะการแบ่งแยกเฉพาะด้านในโครงสร้างทางการเมืองนั้น หาได้มีเฉพาะในระบบการเมืองสมัยใหม่ไม่ แต่มันเกิดมาก่อนแล้วในบางสังคม เช่น ในจักวรรดิ์โรมันและจีนโบราณ ซึ่งเรายึดหลักนี้เป็นเกณฑ์เราก็อาจสรุปไปว่า จักรวรรดิ์โรมันและจีนโบราณเป็นสังคมที่มีการพัฒนาการเมืองแล้ว ซึ่งนักวิชาการหลายท่านยังสงสัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีบางคนได้ตั้งข้อสงสัยไว้เหมือนกันว่ามีการแบ่งแยกโครงสร้างหรือมีระดับของความชำนาญงานเฉพาะด้านระดับใดที่เราอาจพูดได้ว่า สังคมนั้นพัฒนาแล้ว

ซึ่งปัญหาที่สำคัญของการนำเอา Development Syndrome มาวิเคราะห์ว่าสังคมใดมีการพัฒนาการเมืองแล้วหรือไม่นั้น ยังไม่ได้ปรากฏอยู่อีกประการหนึ่งคือ Coleman ไม่ได้ชี้ชัดไปเลยว่าลักษณะร่วมทั้งสามประการของ syndrome นั้น ควรจะต้องมีพร้อม ๆ กันในระดับใด ๆ ในสังคมหนึ่ง ๆ จึงจะนับได้ว่าเป็นสังคมที่มีการพัฒนาการเมือง และในการที่สังคมหนึ่งมีระดับของลักษณะร่วมในทั้งสามประการสูงกว่าอีกสังคมหนึ่งเราก็อาจกล่าวในเชิงเปรียบเทียบไว้ว่า สังคม ก. มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูงกว่าสังคม ข. แต่ถ้าเกิดสังคม ก. เกิดมี Capacity ในระดับที่สูงกว่าสังคม ข. แต่มี Differentiation ในระดับเดียวกันในขณะที่มีระดับของ Equality ต่ำกว่า เราจะให้น้ำหนักกับลักษณะร่วมแต่ละตัวอย่างไร ถ้าเราให้น้ำหนักกับ Capacity ของระบบเราก็อาจสรุปได้ว่าสังคม ก. มีระดับของการพัฒนาการเมืองสูงกว่าสังคม ข. แต่ถ้าเราให้น้ำหนักกับ Equality มากกว่า Capacity ผลก็จะออกมาในรูปตรงกันข้ามทันที (สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น, รศ., 2541, หน้า 39-42)

Dodd (1972, p. 15) นักรัฐศาสตร์สาขาการเมืองเปรียบเทียบชาวอังกฤษก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่พยายามให้คำจำกัดความของคำว่า “การพัฒนาการเมือง” ซึ่งเขาพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคำว่า “ความเป็นทันสมัยทางการเมือง” (Political Modernization) Dodd อ้างว่าการพัฒนาการเมืองนั้นหมายรวมถึงลักษณะดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อให้สัมฤทธิผลในเป้าหมายที่ระบุไว้แล้ว เช่น เสรีประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์หรือรัฐอิสลาม

2) มีกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงโดยทั่ว ๆ ไปในแวดวงการเมือง ซึ่งเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับส่วนอื่น ๆ ของสังคมอันประกอบไปด้วย

2.1) การขยับขยายและการรวมศูนย์อำนาจในการปกครองและมีความแตกต่างซับซ้อน ตลอดจนความชำนาญเฉพาะด้านของโครงสร้างและหน้าที่ทางการเมือง ความแตกต่างซับซ้อนเหล่านี้หาก่อให้เกิดความแตกแยกหรือไม่ แต่จะนำมาซึ่งการประสานงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบ

2.2) จำนวนพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองเพิ่มมากขึ้น

2.3) จำนวนพลเมืองที่สังกัดตนเองกับระบบการเมืองเพิ่มมากขึ้น

3) ระบบการเมืองนั้นมีความสามารถที่จะ

3.1) แก้ปัญหาที่มีอยู่และที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้

3.2) ริเริ่มและคงไว้ซึ่งนโยบายใหม่ ๆ เพื่อการดำเนินงานในสังคม และจัดตั้งโครงสร้างใหม่ๆ ขึ้นมาหรือปฏิรูปของเท่าเพื่อที่จะได้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ความสามารถในการเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองและจัดตั้งโครงสร้างทางการเมืองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

Eisenstadt (1971, p. 76) ได้ศึกษาระบบราชการกับการพัฒนาทางการเมือง และได้สรุปแนวความคิดเรื่องการพัฒนาการเมืองไว้ว่า ได้แก่ ระบบการเมืองที่สามารถในการดูดกลืน (absorb) ตัวแปรต่าง ๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่าง ๆ ของข้อเรียกร้องทางการเมืองและองค์กรทางการเมืองได้ การพัฒนาการเมืองยังรวมไปถึงความชำนาญหรือทักษะของระบบในการจัดการกับปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากระบบเอง และจากภายนอกด้วย

แนวความคิดของ Eisenstadt จึงมองพัฒนาการเมืองไปในสองทรรศนะ คือ ประการแรกเขาเน้นที่การตัดสินใจของผู้นำทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของเหล่าสมาชิกของสังคม และสมาชิกเหล่านี้จะพยายามใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำด้วย ประการที่สองเขาเน้นที่วิธีการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์โดยจะอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ของประเด็นทางการเมือง ซึ่งระบบเองจะต้องแก้ไข หรือสนองตอบต่อความต้องการในลักษณะต่าง ๆ กันไป (สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น, รศ., 2541, หน้า 48)

Ansell & Gash (2008, p. 544) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทางการเมือง เป็นการจัดวางการปกครองที่เจ้าหน้าที่รัฐหนึ่งหน่วยหรือมากกว่านั้นเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มิใช่รัฐอย่างเป็นทางการ เพื่อหาฉันทามติและนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งคือการสร้างหรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือ การจัดการโครงการสาธารณะรวมทั้งการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ

ลิขิต ธีระเวคิณ (2552, อ้างถึงใน มญชุดา สุพรจักร, 2565, หน้า 9) ได้กล่าวว่าคำว่าการพัฒนาการเมือง (Political development) เป็นศัพท์ทางรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากที่เจ้าอาณานิคมได้ถอนกำลังออกไปจากประเทศที่ตนเคยเป็นเจ้าอาณานิคมมาก่อน ทันทีที่มีการถอนออกจากอดีตอาณานิคมหลายประเทศกลับตกอยู่ในสภาพสงครามกลางเมือง มีการสู้รบกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จนแยกออกเป็นหลายประเทศ ตัวอย่างที่ชัดที่สุดคืออินเดียซึ่งแยกออกเป็นอินเดียและปากีสถาน ต่อมาก็แยกเป็นประเทศ บังคลาเทศอีกประเทศหนึ่ง สิ่งซึ่งทำให้เจ้าอาณานิคมหลายประเทศไม่เข้าใจก็คือ ก่อนการถอนออกไปนั้นได้มี การร่างรัฐธรรมนูญและข้อตกลงต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดี แต่ทันทีที่ถอนกำลังออกไปกลับกลายเป็นการต่อสู้ระหว่างเผ่าพันธุ์ระหว่างกลุ่มซึ่งมีศาสนาต่างกัน และระหว่างกลุ่มซึ่งมีความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ เมื่อมีการพยายามหาคำตอบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยนักรัฐศาสตร์ก็ได้คำตอบสั้นๆ ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการพัฒนาการเมือง

ภูสิทธ์ ขันติกุล (2553, หน้า 115) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทางการเมือง หมายถึงกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ โดยมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่จำต้องตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม รวมถึงการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นแกนสำคัญของการขับเคลื่อนระบบหรือองค์กรทางการเมืองด้วย และกระบวนการที่ดำเนินการไปนั้นสามารถ

ตอบสนองประโยชน์ของส่วนรวมได้และมีความเป็นธรรมในการบริหารจัดการแล้วนั้น ย่อมเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างที่สำคัญภายในประเทศให้มีเสถียรภาพอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางการคิด การยอมรับของคนในสังคม ทำให้การปกครองมีคุณภาพตามเป้าหมายของผู้นำในประเทศ ซึ่งอาจหมายรวมไปถึงความชำนาญหรือทักษะของระบบในการจัดการกับปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากระบบเอง และจากภายนอก

2.1.3 แนวทางในการบริหารจัดการการพัฒนาทางการเมือง

จากการศึกษาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการบริหารจัดการการพัฒนาทางการเมือง ได้ดังนี้

มญชุดา สุพรจักร (2565, หน้า 107-109) ได้อธิบายถึง การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้ในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมองว่า การจะพัฒนาการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงจุด จำเป็นต้องสร้างกระบวนการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำงานร่วมกัน โดยพัชรี สิโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560, หน้า 142) ได้เสนอวิธีการดังต่อไปนี้

1) การสร้างเวที (forums) เป็นการเปิดเวทีเพื่อสนทนาพูดคุยกัน โดยเวทีดังกล่าวจะประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการกำหนดนโยบาย หรือบริหารจัดการพื้นที่ของตน

2) การใช้เทคนิคสานเสวนา (deliberative techniques) คือ การสร้างเวทีพูดคุยสนทนาโดยการใช้หลักเหตุผล(reasoning) โดยมองว่าแนวทางปฏิบัติที่ดีจะเป็นผลมาจาก (ปิยพงษ์ บุษบงก์, 2560) การร่วมกันสร้างโดยคนในสังคมทุกภาคส่วน ผ่านการมาร่วมสนทนากัน ร่วมอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยการนำข้อมูล ทรัพยากร และทักษะในการแก้ไขปัญหามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผ่านมุมมอง ข้อคิดเห็น และเหตุผลของตน ในขณะเดียวกัน ต้องรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันและหาข้อสรุปที่จะนำไปสู่แนวทางในการกำหนดนโยบายหรือการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้

3) การใช้เครื่องมือทางนโยบาย ซึ่งจะอยู่ในรูปของการเจรจาต่อรอง(negotiate) การปรึกษาหารือ (deliberation) โดยการเจรจาต่อรอง และการปรึกษาหารือจะถูกนำมาใช้อย่างมากในช่วงต้น เมื่อมีกระบวนการสานเสวนา เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งกลุ่มต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์จากกลุ่มผู้ก่อตั้งเอง ซึ่งผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่

เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557, 406-407)

จากที่กล่าวมาข้างต้น มญชุดา สุพรจักร (2565) มองว่าวิธีการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความร่วมมือกันของคนในพื้นที่ ซึ่งตรงกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน โดยลักษณะของแนวคิดดังกล่าว จะเป็นการสร้างนโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นจาก “ล่างสู่บน” โดยการให้องค์การภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การตั้งกฎกติกา รวมไปถึงการบริหารจัดการท้องถิ่นของตน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย

ปฏิมาภรณ์ อรรคนันท์ สัญญา เคณาภูมิ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2560, หน้า 125) กล่าวไว้ว่าการที่พัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เป็นระบอบการปกครองที่ดีได้ จะต้องมุ่งเน้นให้ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกเลือกโดยประชาชนให้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ จะต้องทำหน้าที่โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของตัวเองหรือพวกพ้องหรือกลุ่มที่สนับสนุนตนเองแต่เพียงเท่านั้น การที่จะทำให้เป็นเช่นนั้นได้ จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งในการเลือกผู้ปกครองที่ดี และการตรวจสอบติดตามการทำงานของตัวแทนที่เลือกไปให้ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการถอดถอนตัวแทนหรือผู้ปกครองที่ไม่ดีออกไปด้วย หากภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความรู้ความเข้าใจก็จะทำให้ตัวแทนที่ถูกเลือกเข้าไปจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจและความศรัทธาเชื่อมั่นจากประชาชนสิ่งสำคัญที่จะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองอย่างเข้มแข็ง จะต้องมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และถูกหล่อหลอมให้มีวัฒธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ก็จะทำให้เลือกตัวแทนมีคุณภาพมากขึ้น ได้ตัวแทนที่ดีเข้าไปทำหน้าที่สร้างผลประโยชน์ให้กับสังคม รวมทั้งทำให้ตัวแทนที่ไม่ดีจะถูกกำจัดออกไปจากระบบการพัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมประชาธิปไตยได้นั้น ต้องปรับกระบวนการในการพัฒนาและแนวปฏิบัติ

พล.อ.ท. พงศธร ไชยเสน (2558, หน้า 9-10) ได้เขียนข้อมูลในรายงานเอกสารของการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในหัวข้อ “การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืน” โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืนที่ว่า ประชาธิปไตย คือ สิทธิ (ไม่ใช่หน้าที่) และเสรีภาพ (ไม่ใช่เบียดเบียน) ที่มีขอบเขตแน่นอน (Privacy) ให้มีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียม บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้อื่นไม่ได้ และ หน้าที่จะเป็นตัวบังคับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย ให้เป็นประชาธิปไตยบนแผ่นดิน การเลือกตั้งเป็นกลไก

สำคัญของประชาธิปไตย แต่ประเทศที่มีการเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืนด้วยหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนา 10 พลเมือง และระบบประชาธิปไตยควบคู่กันไปจึงจะได้ประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ประเทศใดจะเป็นประชาธิปไตยในแง่เนื้อหามากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับความตื่นตัวและความเข้มแข็งของภาคประชาชนในแต่ละประเทศ ในแต่ละช่วงตอนของประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ การพัฒนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต้องมีแนวทางที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) การรักษาสมดุลระหว่างอำนาจรัฐ และอำนาจประชาชน รัฐประชาธิปไตยเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม ผู้ใช้อำนาจรัฐคือคณะบุคคล อำนาจรัฐเป็นอำนาจเด็ดขาดที่ผูกขาดการใช้ความรุนแรงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การประหารชีวิต การจำคุก การยึดทรัพย์ ขณะเดียวกันอำนาจรัฐจะถูกใช้เพื่อการจัดการระเบียบสังคมด้วยการออกกฎหมาย วางโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากร ฯลฯ อำนาจรัฐจึงครอบคลุมชีวิตของคนในสังคม อำนาจดังกล่าวนี้อาจเป็นดาบสองคม ในขณะที่มีความจำเป็นและสามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมได้นั้น ก็อาจส่งผลในทางลบต่อสมาชิกของสังคมได้ ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยที่ดีจึงต้องเป็นระบบที่สามารถควบคุมไม่ให้อำนาจรัฐถูกใช้ในทางผิด ๆ ซึ่งเริ่มต้นจากการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจรัฐ และอำนาจประชาชน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม และระดับชาติพร้อมกับการบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนในด้านความโปร่งใส และสามารถถูกตรวจสอบจากสังคมในหลาย ๆ ระดับน้ำเสียงของกระแสความคิดประชาธิปไตยจึงเปี่ยมไปด้วยสภาวะแห่งความเป็นอุดมคติของระบบการเมืองการปกครอง ด้วยการเสนอภาพซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับมาตรฐานในกระแสของสังคมที่มีต่อการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ เป็นต้น มีการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมสู่ประชาชน ทำให้เกิดประชาธิปไตยทาง เศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคงสม่ำเสมอ อีกทั้งจะต้องมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจที่ดีเช่น ฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ องค์กรประชาชนสามารถตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้และต่างฝ่ายต่างตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน รวมทั้งภาคประชาชนสามารถถอดถอนผู้แทนที่มีพฤติกรรมไม่ชอบธรรมได้

2) การเพิ่มความเข้มแข็งของสังคมบนหลักนิติธรรม ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์การใช้อำนาจรัฐอยู่ที่กษัตริย์ เพื่อมิให้มีการใช้อำนาจในทางที่ผิด จึงมีการพูดถึงระบอบที่มีกษัตริย์ที่ยึดความเมตตา จริยธรรม ยุติธรรม เช่น กษัตริย์ในรูปของธรรมราชา และแม้กษัตริย์ในระบบเทวราชาก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบความถูกต้องเช่นทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร แม้อำนาจกษัตริย์ในยุโรปซึ่งถือว่าได้อำนาจจากสวรรค์นั้นก็ต้องอยู่ในกรอบของความยุติธรรมและความเป็นธรรม มิฉะนั้นก็จะพบกับการคัดค้านหรือประท้วงของประชาชนในรูปของกบฏ ในกรณีของจีนนั้นจักรพรรดิมีอำนาจโดย

ได้รับอาณัติจากสวรรค์ แต่ถ้าไม่อยู่ในทานองคลองธรรมจนนำไปสู่ผลเสียต่อประชาชนในสังคมนิติรัฐจะตองเป็นรัฐที่ใช้อำนาจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (legality) หรือไม่ขัดต่อประเพณีอันดีงาม จะต้องเป็นการใช้อำนาจที่มีความชอบธรรม (legitimacy) ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป เป็นที่ยอมรับของประชาชน และอำนาจนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของศีลธรรมและจริยธรรม (moral authority) ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมักจะพูดถึงหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และหลักนิติธรรม (the rule of law) ทั้งหลายทั้งปวงก็คือความชอบธรรมแห่งอำนาจนั้น เพราะเมื่อผู้ใช้อำนาจรัฐคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ก็ถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย และอำนาจนั้นเป็นธรรม แต่ถ้ากระบวนการออกกฎหมายขัดต่อหลักนิติธรรมตั้งแต่เบื้องต้น กฎหมายนั้นก็ขาดความชอบธรรม และอำนาจที่ใช้ก็ย่อมไม่ใช่อำนาจที่เป็นธรรม การยอมรับก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น สังคมใดที่วัฒนธรรมและอารยธรรมในทางการเมืองด้อยพัฒนา โอกาสของการกลับไปสู่สภาวะของธรรมชาติหรือความเป็นสัตว์ด้วยการใช้ความรุนแรงเข้าแก้ปัญหา อาจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

3) การพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยให้กับคนในชาติ ในระบอบประชาธิปไตยเชื่อมั่นว่าหากมนุษย์มีโอกาสที่เสมอภาคเท่าเทียมกันถึงแม้ว่าจะมีความสามารถที่แตกต่างกันก็ตาม มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตที่ดีร่วมกันได้ดังนั้นความเสมอภาคจึงหมายถึง ความเสมอภาคขั้นพื้นฐานที่ประชาชนในสังคมเดียวกันมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกันได้ในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้อย่างชัดเจนในการให้ความเสมอภาคในเรื่อง วรรณะ เชื้อชาติเช่น บุคคลไม่ว่าจะอยู่วรรณะไหนก็สามารถเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้และนับถือกันในเรื่องของพรรษา โดยไม่คำนึงว่าจะอยู่วรรณะใด เชื้อชาติใด หลักความเสมอภาคในการเคารพนับถือพระรัตนตรัย เป็นต้น ค่านิยมที่ประชาชนควรช่วยกันสร้างเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคม คือ เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคมเคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีเข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นับถือ ศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น บทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่แค่การใช้สิทธิในการเลือกตั้งเท่านั้น ประชาชนต้องขวนขวาย ศึกษา พัฒนาตนเอง ใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดีเข้าไปแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศในการตัดสินใจ เรื่องการใช้ทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนและประเทศอย่างสม่ำเสมอด้วย

สรุปได้ว่า แนวทางในการบริหารจัดการการพัฒนาทางการเมือง สามารถทำได้ทั้งทางการสื่อสารผ่านวาจาที่ดำเนินการผ่านการสนทนาเจรจาวางแผน การใช้นโยบายมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้ประชาชนสามารถรับรู้แนวปฏิบัติของนักการเมือง ตลอดจนการดำเนินการรักษาความ

สมดุลของระบบการปกครองให้มีเสถียรภาพบนพื้นฐานแห่งหลักนิติธรรม และสิ่งสำคัญคือการกำหนดค่านิยมให้คนในชาติสามารถปฏิบัติตนร่วมกันในฐานะที่เป็นพลเมืองของคนภายในประเทศ

2.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมือง

ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้น เราจะพบปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม บางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ราบรื่นหรือใช้สันติวิธี แต่ในบางสังคมกลับใช้กำลังรุนแรงเข้าปะทะกัน บางสังคมมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่อีกสังคมกลับมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบเผด็จการ บางสังคมสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่แปรเปลี่ยนไปได้เป็นอย่างดี แต่ในหลายสังคมกลับมีปัญหาบางสังคมมีรัฐบาลเป็นที่ยอมรับของประชาชน แต่อีกหลายสังคมรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจขาดความชอบธรรมหรือไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ในระหว่างสังคมหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่ง Huntington ได้สรุปไว้ 6 ประการคือ (Samuel P. Huntington and Jorge I., 1975, pp. 3-5)

1) ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงของสังคม เขามองว่าในทุก ๆ สังคมจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนหลายขั้นตอนเพื่อนำสังคมไปสู่ทันสมัย และสรุปว่าระบบการเมืองในสังคมที่ทันสมัยจะมีลักษณะอย่างไรนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอดีต เช่น ระบบการเมืองของอังกฤษ ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีการพัฒนาแล้ว เพราะในอดีตอังกฤษได้เปลี่ยนแปลงสังคมจากแบบจารีตประเพณีไปสู่สังคมที่ทันสมัยอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นไปอย่างราบรื่นไม่รวดเร็วหรือใช้กำลังรุนแรงอย่างในประเทศแถบลาตินอเมริกา นอกจากนี้ Huntington ยังได้เสนอทฤษฎีไว้อีกว่า รูปแบบของการปกครองในสังคมจารีตประเพณีจะมีผลต่อรูปแบบการปกครองในสังคมสมัยใหม่ด้วย กล่าวคือ ถ้าสังคมจารีตประเพณีมีรูปแบบการปกครองแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง สังคมสมัยใหม่ที่พัฒนาจากสังคมนี้จะมีแนวโน้มไปทางการปกครองแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม แต่ถ้าสังคมจารีตประเพณีมีรูปแบบการปกครองแบบศักดินา เมื่อสังคมพัฒนาไปสู่ความเป็นทันสมัยแล้วจะมีแนวโน้มว่าจะปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย และระบอบพหุนิยม เราจึงสรุปได้ว่ารูปแบบของการพัฒนาการเมืองจะดำเนินไปสู่จุดใดนั้น ขึ้นอยู่กับขั้นตอนของระบบการเมืองในอดีตว่าจะเป็นอย่างไร

2) สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรม นักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองในประเทศหนึ่ง ๆ เป็นอย่างยิ่ง เช่น James Davies (1971, p. 136) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรูปของการปฏิวัตินั้นจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่องแล้วตามด้วยวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างกระทันหัน เป็นเหตุให้ช่องว่างระหว่างความคาดหวังของ

ประชาชนกับความสามารถที่จะสนองตอบของระบบการเมืองขยายกว้างมาก ซึ่งประชาชนจะอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถทนต่อสภาพที่เป็นอยู่ได้อีกต่อไป

นอกจากเศรษฐกิจแล้ว องค์ประกอบทางสังคมและการเมืองยังมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและทิศทางของการพัฒนาการเมืองของสังคมด้วย เช่น ความเป็นทันสมัยของสังคมจะก่อให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ทั้งการศึกษาจะช่วยให้ผู้คนในสังคมได้เปิดหูเปิดตากว้างขวางยิ่งขึ้น มีความเข้าใจในชีวิตและสังคมดียิ่งขึ้น วิถีชีวิตของคนในสังคมที่ทันสมัยจะผลักดันให้พวกนี้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้คำนิยมของผู้นำทางการเมืองความสามารถของผู้นำ วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนต่างก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองทั้งสิ้น

3) สภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ นอกจากการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศและสภาพแวดล้อมนอกประเทศก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองภายในเหมือนกัน อิทธิพลจากต่างประเทศนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของแนวความคิด ค่านิยม เทคโนโลยี รูปแบบโครงสร้างต่าง ๆ ที่นำเข้ามาผลที่ได้รับก็คือสังคมจะขาดความเป็นอิสระในตนเอง และถูกครอบงำจากความคิดแบบตะวันตก ซึ่งหลายประการที่ไม่อาจนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการพัฒนาภายในได้ นอกจากนี้การแทรกแซงของต่างชาติอาจจะอยู่ในรูปของการแทรกแซงทางการเมือง การทหารหรือการเศรษฐกิจก็เป็นได้ ซึ่งเราอาจสรุปได้ว่าลักษณะของอิทธิพลจากต่างประเทศนี้มักจะเทิดขึ้นในช่วงหลังของการเปลี่ยนแปลงมากกว่าช่วงแรก ๆ

4) ระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง ระยะเวลาที่สังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองในระยะต่อมาด้วย กล่าวคือ เชื่อกันว่าสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะหลัง ๆ รัฐจะมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมมาก ในขณะที่ชนชั้นกลางไม่เข้มแข็งพอ การพัฒนาประชาธิปไตยจึงเป็นไปด้วยความลำบาก ผิดกับรัฐที่พัฒนาในระยะแรก ๆ ซึ่งค่อย ๆ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน โดยไม่ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะไร้การจ้างแรงงานหรือปัญหาทางการเมือง เช่น การเข้ามีส่วนร่วมโดยทันทีทันใด ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดภาวะไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้ ถ้าสถาบันทางการเมืองไม่มีประสิทธิภาพพอ

5) ลำดับขั้นตอนหรือทิศทางของการเปลี่ยนแปลง เราจะพบว่าบางประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นภายในสังคมก่อน แล้วจึงค่อนขายอำนาจของรัฐบาลกลางยินยอมให้มีพรรคการเมืองให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ในที่สุดสังคมก็จะพัฒนาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง Rus tow อ้างในลักษณะเดียวกันนี้โดยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการเมืองจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีเงื่อนไขของลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงคือ เริ่มต้นด้วยการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในชาติก่อน ตามมาด้วยการสร้างอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองให้กับรัฐบาล แล้วจึงสร้างความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคทางการเมืองที่หลัง (Rus tow, 1967, pp. 122-132)

6) อัตราการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความเร็วหรือช้าของการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจะมีผลทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นภายในสังคมอันจะนำไปสู่การวิกฤตทางการเมืองได้ เช่น การสร้างเมืองอย่างรวดเร็ว แต่ความเจริญทางอุตสาหกรรมอยู่ในระดับต่ำจะนำมาซึ่งความวุ่นวายในระบอบการเมืองได้ การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมที่รวดเร็วอาจเป็นผลให้ระบบการเมืองไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ความวุ่นวายก็อาจเกิดขึ้นได้หรือการที่สังคมเมืองก้าวหน้าเติบโตเร็วกว่าสังคมชนบทก่อให้เกิดช่องว่างอันมหาศาล อันจะนำมาซึ่งวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมือง ตามแนวคิดของคือ Huntington and Jorge ต้องรู้ทิศทางในการเปลี่ยนแปลงในสังคมตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมในเวลาหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาประเทศต้องคำนึงถึงความเหมาะสมไม่มากก็น้อย โดยคำนึงถึงสิทธิของประชาชน อย่างไรก็ตามลำดับขั้นตอนหรือทิศทางของการเปลี่ยนแปลงต้องขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างอัตราการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศ

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม

2.2.1 ความหมายและนิยามของประชาสังคม

คำว่า “ประชาสังคม” มาจากคำว่า civil society ในภาษาอังกฤษ ซึ่งในภาษาไทยมีคำหลายคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันอยู่เช่น คำว่า “สังคมประชาธรรม” “สังคมราษฎร์” “วิถีประชา” ใช้คำนี้โดยมีนัยยะของคำว่า civic movement “อารยสังคม” และ “สังคมเข้มแข็ง” เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอนำความหมายตามทรรศนะนักวิชาการต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Cohen and Arato (1992, p. 4) ให้นิยาม “ประชาสังคม” ว่า หมายถึง พื้นที่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่ระหว่างภาคธุรกิจและรัฐ ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนตัว (โดยเฉพาะครอบครัว) พื้นที่การรวมกลุ่มเป็นสมาคม (โดยเฉพาะสมาคมอาสาสมัคร) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และรูปแบบการสื่อสารสาธารณะ

Schwartz (2003, p. 23) กล่าวว่า ประชาสังคม คือ พื้นที่ระหว่างครอบครัวและรัฐที่ตัวแสดงทางสังคมไม่ได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในภาคธุรกิจหรือดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจภายในรัฐ

Lehmbruch (2001, p. 230) กล่าวไว้ว่า บ่อยครั้งที่คำว่า “ประชาสังคม” ถูกนำมาใช้ในวรรณกรรมทางการเมืองหรือในสื่อต่าง ๆ ก็ไม่ชัดเจนอีกต่อไปว่านักวิชาการแต่ละคนมีความคิดอะไรอยู่ในใจ การแสดงนัยของ “ประชาสังคม” มีความสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและในบริบท

ของประเทศต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ ความหมายของแนวคิดในวาทกรรมร่วมสมัยจึงเต็มไปด้วยความคลุมเครืออย่างมาก

Larry Diamond (1999, p. 221) ให้คำจำกัดความไว้คือ ขอบเขตของชีวิตทางสังคมที่มีการจัดการที่เปิดกว้าง สมัครใจ ผูกพันตามคำสั่งทางกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่มีร่วมกัน โดยที่ภาคประชาสังคมเกี่ยวข้องกับพลเมืองเอกชนที่กระทำการร่วมกันเพื่อเรียกร้องต่อรัฐหรือเพื่อแสดงความสนใจ ความชอบ และความคิดของตนต่อสาธารณะหรือเพื่อตรวจสอบอำนาจของรัฐและทำให้ต้องรับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้ ภาคประชาสังคมจึงอาจรวมองค์กรต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสาธารณะ ประกอบด้วยกลุ่มและสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพลเมือง กลุ่มที่มุ่งเน้นประเด็นปัญหา ศาสนา และการศึกษา บางแห่งเรียกว่าองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน บางส่วนมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการและมีโครงสร้างแบบไม่เป็นทางการ

ยศกร วรรณวิจิตร (2555, หน้า 19-20) ได้กล่าวสรุปรวม ๆ ว่า “ประชาสังคม” น่าจะหมายถึงเครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยรวมความไปถึง “กลุ่มผลประโยชน์” “ชนชั้น” และ “ขบวนการทางสังคม” ประชาสังคมจะเป็นการรวมตัวกันของคนแปลกหน้าที่สามารถเข้าออกกลุ่มได้ตามความสมัครใจมีการปฏิบัติต่อสมาชิกอย่างเท่าเทียม ประชาสังคมจะมุ่งเคลื่อนไหวเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐ รวมทั้งลดอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐที่มีต่อสังคม ประชาสังคมจึงมีอำนาจและบทบาทในงานของสังคมส่วนรวม โดยเข้าไปแทนรัฐหรือทำร่วมไปกับรัฐด้วย เพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ

อิทธิชัย ธนพิบูลย์ (2555, หน้า 12) กล่าวว่า ประชาสังคม (Civil Society) เป็นเรื่องของกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือจัดการปัญหาร่วมกันของสังคมหรือชุมชน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) ทั้งภาคสังคม ภาคเอกชน (ที่ไม่มุ่งหวังกำไร) และภาครัฐ (ที่สนับสนุนกลไกเรื่องการบริการทางสังคม) ร่วมมือกัน และให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหามวลรวมของสังคมเป็นหลัก ซึ่งเป็นการที่สมาชิกตระหนักถึงสิทธิประโยชน์ของตนเองการมีความเข้าใจการเสียสละบางประการของตนเพื่อประโยชน์ของสังคมและการมีความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปได้ว่า ประชาสังคม (Civil Society) เป็นการขับเคลื่อนกระบวนการในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลุ่มสังคมในพื้นที่นั้น ๆ ร่วมกัน ซึ่งประชาสังคมจะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการให้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกรอบของของสังคม ซึ่งการขับเคลื่อนต้องสร้างความพึงพอใจ ประทับใจ และมีจุดกึ่งกางที่สามารถยอมรับแนวปฏิบัติได้ร่วมกันในทุก ๆ ฝ่าย

2.2.2 ที่มาและวิวัฒนาการของประชาสังคมในตะวันตกและประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society) เป็นส่วนหนึ่งที่มาจากความเคลื่อนไหวในการปฏิวัติเพื่อต่อต้านระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนา

ศักยภาพของประชาชนที่มีฐานะเป็นผู้รออยู่ในปกครองของรัฐและผู้มีอำนาจให้กลายเป็น “พลเมือง” (Citizen) ซึ่งคำว่าพลเมืองนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ โดยเน้นเรื่องสิทธิของปัจเจกชน และสิทธิในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง แต่ในบริบทการสร้างความเข็มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยก็มีปัญหาเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีเงื่อนไขสำหรับกระบวนการเคลื่อนไหวของประชาสังคม

Linz Juan and Stepan (2001) ได้เสนอว่า จะต้องมีเงื่อนไขสำหรับ “ประชาสังคมที่เป็นอิสระและความคงอยู่” เพื่อที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามข้อเสนอของ Bernan (1997) นั้นขัดแย้งกับคำยืนยันของ Schmitter (1997) ที่ว่า ประชาสังคมนั้นมีส่วนช่วยในการสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตย โดย Bernan (1997) แย้งว่าในระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว ประชาสังคมอาจเป็นพื้นฐานในการที่จะจัดตั้งระบอบการปกครองแบบรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ เช่นยุคของนาซีในเยอรมนี ในสมัยสาธารณรัฐไวมาร์ (Weinar Republic) ก็ได้

นักปรัชญาเมธีตะวันตกคนสำคัญที่พูดถึงสิทธิของพลเมืองคือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) (ค.ศ. 1588-1679) ฮอบส์เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาต่างก็ได้รับ “สิทธิตามธรรมชาติ” (Natural Right) ที่เท่าเทียมกัน ทุกคนต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่ว่าหญิงหรือชาย แต่เนื่องจากหากมนุษย์ทุกคนใช้สิทธิของตนที่อยู่ทั้งหมด อาจก่อให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ไร้ระเบียบ มนุษย์จึงได้ตกลงกันที่จะมอบอำนาจบางส่วนให้กับบุคคลกลุ่มหนึ่งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองที่เรียกว่ารัฐ ทำหน้าที่ในการปกครองรักษาความสงบเรียบร้อยแทนประชาชน

นักปรัชญาเมธีคนสำคัญอีกท่านหนึ่งคือ จอห์น ล็อก (John Locke) (ค.ศ. 1632-1704) เห็นว่านอกจากประชาชนจะมีสิทธิตามธรรมชาติแล้ว อำนาจในการปกครองตนเองที่แท้จริงก็เป็นของประชาชนโดยอยู่ภายใต้กฎแห่งเหตุผล แม้ประชาชนจะยินยอมพร้อมใจมอบอำนาจให้แก่รัฐในการปกครองแต่รัฐก็จำต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน ประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองเป็นเจ้าของสิทธิการปกครอง และสามารถที่จะเพิกถอนความตกลงนั้นเสียได้หากว่ารัฐไม่ปฏิบัติตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน สัญญาระหว่างพลเมืองที่ทำไว้กับรัฐนั้นคือ “สัญญาประชาคม” (Social Contract)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงได้ขอเล่าวิวัฒนาการตั้งแต่เริ่มต้นจากชาติตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยในแง่มุมของประชาสังคม ดังที่กล่าวตามย่อหน้าต่อไปนี้

การวิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศตะวันตก และในประเทศไทยนั้นสามารถศึกษาได้จากลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจจระหว่างรัฐและสังคมในประเทศตะวันตก ก่อนยุคกรีกโบราณสังคมมีฐานะเป็นสิ่งที่รวมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านการผลิต ด้านการค้า ด้านประเพณี วัฒนธรรม และด้านกิจกรรมทางสังคมทางเมือง (political society) ความสัมพันธ์

หลาย ๆ ด้านดังกล่าวไม่ได้แยกตัวอย่างชัดเจนออกจากสังคม เพราะประชาชนในยุคนั้นไม่ได้มีการจำแนกบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน ต่อมาในยุคกรีกโบราณนั้นนครรัฐของกรีกเป็นการจัดระเบียบสังคมเพียงระบบเดียว เป็นอำนาจปกครองที่คลอบคลุมกิจกรรมของมนุษย์ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รัฐและสังคมไม่ได้แยกจากกัน นครรัฐเป็นทั้งรัฐเป็นทั้งสังคมพลเรือน (อนุสรณ์ ลิ่มมณี, 2542, หน้า 11-12) ในช่วงยุโรปยุคกลางมีการแข่งขันกันในเรื่องอำนาจระหว่างศาสนาจักรและกษัตริย์ประมาณศตวรรษที่ 14 มีการยกเลิกการแบ่งแยกอำนาจของศาสนาจักร และกษัตริย์โดยหันไปเน้นอำนาจของศาสนาจักรแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งถูกต่อต้านอย่างมากจากฝ่ายกษัตริย์ในช่วงนี้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอำอำนาจในการควบคุมชุมชนทางการเมือง แต่สังคมก็ยังไม่แยกตัวอย่างชัดเจนจากรัฐการแยกตัวของรัฐและสังคมเริ่มเด่นชัด เมื่อมีการสถาปนารัฐสมัยใหม่ที่เป็นรัฐชาติในศตวรรษที่ 16 ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ การเติบโตของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดชนชั้นกลางและกรรมกร ประชาชนกลุ่มนี้เริ่มที่จะต้องเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ จากรัฐ ตลอดจนมีการรวมตัวกันคิดและวิพากวิจารณ์อำนาจรัฐเสนอแนะรัฐในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ฝ่ายรัฐและสังคมเริ่มมีบทบาท หน้าที่เฉพาะของตน รัฐมีระบบราชการ มีระเบียบในการปฏิบัติงาน มีสิทธิบังคับใช้กฎหมายมีหน้าที่เก็บภาษีอากร ส่วนภาคสังคมก็มีความพยายามแสวงหารูปแบบของสังคมที่ดีมีอารยธรรมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและบทบาทของประชาชนในสังคมที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นองค์กร เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสังคมผลักดันนโยบายของรัฐลักษณะดังกล่าวเป็นที่มาของการเกิดประชาสังคมทั้งรัฐและประชาสังคมต่างก็พยายามจะควบคุมดูแลและแทรกแซงซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดในสังคมสมัยใหม่ที่เป็นประชาธิปไตย

จากต้นทศวรรษที่ 1990 กระบวนทัศน์ (paradigm) ในการพิจารณา การบริหารการปกครองมีการเปลี่ยนแปลง มีการพิจารณาบทบาทของรัฐในการบริหารประเทศ เกิดความไม่มีประสิทธิภาพกลไกรัฐมีขนาดใหญ่โตใช้งบประมาณมากในการบริหารโครงสร้างของกลไกรัฐมีสายการบังคับบัญชาตามลำดับขั้นทำให้ขาดความยืดหยุ่น ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มีเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้เกิดความคิดว่า ปัจเจกบุคคลสามารถแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนได้ทำให้ข้าราชการต่างพยายามพัฒนาขยายหน่วยงานของตนทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ภายในหรือผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะ

Peters and Savoie (1995) ได้เสนอการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารราชการแผ่นดิน (traditional public administration) มาเป็นรูปแบบการบริหารปกครองรูปแบบใหม่เป็นการบริหารจัดการภาครัฐ (public management) ที่มีลักษณะดังนี้

1) พยายามลดการแทรกแซงของกลไกรัฐ โดยให้ธุรกิจเอกชนซึ่งอาศัยกลไกระบบตลาดมาเป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ แทน เช่นมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization)

2) มีการพยายามปรับปรุงการบริหารของรัฐให้มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม โปร่งใส เน้นการนำเอาเทคนิคการจัดการสมัยใหม่ที่เน้นประสิทธิผล

3) มีการพยายามกระจายอำนาจไปในระดับชุมชน มุ่งพัฒนาให้ประชาคมมีความเข้มแข็งมีบทบาทมากขึ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองมากขึ้น

นักวิชาการตะวันตกเสนอความเห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็กำลังประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว ในอดีตกลไกของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนามีบทบาทเด่นในการบริหารพลังทางสังคมอื่น ๆ นอกระบบราชการไม่สามารถมีบทบาทได้ บทบาทที่เด่นของกลไกรัฐยิ่งโดดเด่นมากขึ้นเมื่อประเทศกำลังพัฒนาต้องการที่จะพัฒนาประเทศของตน นโยบายการพัฒนาส่วนใหญ่ถูกกำหนดและนำไปปฏิบัติ โดยหน่วยงานของรัฐ นักวิชาการตะวันตก เช่น Heady (1996) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในทศวรรษที่ 20 Rhodes (1996) ก็ได้กล่าวถึงปัญหานี้อีก และเสนอว่าควรมีการพัฒนาด้านการบริหารงานของรัฐ โดยเน้นการลดบทบาทของภาครัฐลง และเพิ่มบทบาทการเข้ามีส่วนร่วมของประชาสังคม ขอบเขตของการเข้ามีส่วนร่วมอาจจะเริ่มตั้งแต่การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารของรัฐในด้านการออกนโยบายการเข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยเสรีเกี่ยวกับนโยบายที่ออกโดยรัฐ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินนโยบายของรัฐ จุดประสงค์ของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาสังคมก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนร่วม และให้รัฐมีการปกครองที่ดี (good governance) ให้กิจกรรมของรัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ มีความยุติธรรม หันมาศึกษาถึงการวิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย จะพบว่าในยุคของสยามโบราณนั้น การแยกอย่างชัดเจนระหว่างรัฐและสังคมยังไม่เกิดในสังคมมีการจัดระเบียบอำนาจในการควบคุมสยามโบราณยังไม่มีพื้นที่ซึ่งตายตัว ยังไม่มีการคำนึงถึงอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐอย่างที่พบในปัจจุบัน การจัดระเบียบอำนาจเน้นการควบคุมกำลังคน ความสัมพันธ์ของคนในสังคมขึ้นอยู่กับระบบไพร่และมีวัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์ระหว่างนายกับบ่าว ต่อมาเมื่อจักรวรรดินิยมตะวันตกพยายามแผ่อิทธิพลเข้ามาทำให้ไทยต้องปักปันเขตแดนเรียกพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็นประเทศสยาม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดระเบียบการบริหารของรัฐ มีการแบ่งการปกครองเป็นมณฑลต่าง ๆ มีกระทรวง ทบวง กรม ภาครัฐและสังคมเริ่มแยกกันอย่างชัดเจน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทย พ.ศ. 2475 รัฐของไทยเปลี่ยนแปลงจากราชาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตยโดยมีกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ รัฐไทยมอำนาจมาก เป็นผู้นำในการริเริ่มวางแผนการพัฒนาประเทศในทุกด้าน มีระบบราชการที่มีโครงสร้างแบบตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน เป็นแบบที่รัฐรวมศูนย์อำนาจไว้รัฐจะอยู่ตรงกลางส่วนประชาชนทั่วไปจะอยู่ที่ขอบของอำนาจและเพื่อรักษาความมั่นคงของศูนย์กลางอำนาจรัฐต้องสร้างกลไกลต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนรักษาความเชื่อในความเป็นศูนย์กลางของอำนาจเช่น การเน้นความสัมพันธ์ในครอบครัวและผู้น้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การสนับสนุน

ระบบอุปถัมภ์ เพื่อรับรองความไม่เท่าเทียมกันระหว่างข้าราชการของรัฐและชาวบ้าน การตอกย้ำวิธีการคิดแบบนายกับไพร่เพื่อยืนยันการกระทำของผู้ปกครองว่าถูกต้องในทุกกรณี การถ่ายทอดความคิดเรื่องการเคารพซึ่งถือเป็นหลักในระบบการศึกษาในปัจจุบัน

การขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในเมืองเพราะความเจริญทางเทคโนโลยีการผลิตทำให้วิถีชีวิตของคนชนบทเสียสมดุล ทรัพยากรที่เคยมีอยู่พอเพียงในชนบทถูกดูดซับออกจากท้องถิ่นผ่านกลไกของระบบการเงินและการธนาคารประชาชนในชนบท โดยเฉพาะเกษตรกรมีปัญหาหนี้สินถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางท่ามกลางปัญหาต่าง ๆ รัฐซึ่งควบคุมอำนาจการตัดสินใจไว้ทั้งหมดไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยแบ่งปันความยุติธรรมให้และมักพบว่าภาครัฐยอมให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในเมืองใช้ช่องว่างทางกฎหมายแย่งชิงเอาทรัพยากรชาวบ้านไป ข้าราชการในท้องถิ่นก็ไม่สำนึกถึงความเดือดร้อนของประชาชน เพราะสำนึกว่าตนเป็นคนของส่วนกลางส่งมายึดถือแต่ระเบียบไม่รับรู้สภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดมีการทุจริตมากมาย และไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชาวบ้านได้ ทำให้ประชาชนเริ่มปฏิเสธรัฐและเห็นว่า รัฐไม่สามารถแก้ปัญหาเขาได้อย่างแท้จริงและเมื่อเจอกันเล่ห์เหลี่ยมข้าราชการท้องถิ่น เช่น การกลับกลอก การปล่อยให้การเจรจายืดเยื้อเพื่อซื้อเวลา การข่มขู่คุกคามสวัสดิภาพ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เพิ่มความไม่ไว้วางใจรัฐ และมีการปฏิเสธอำนาจรัฐอ่อนแอไม่เหลือความชอบธรรมไว้ศูนย์กลาง จิตสำนึกเรื่องอำนาจของประชาชนก็โตขึ้นเรื่อย ๆ มีการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อเข้าร่วมในการเสนอนโยบาย เพื่อแก้ปัญหาสังคม ประชาชนมีความรู้ตนมีฐานะเป็นพลเมืองกระตือรือร้น เกิดการพัฒนาไปสู่การมีแบบใหม่ซึ่งเน้นการเมืองภาคประชาชนในรัฐธรรมนูญไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 กำหนดกฎหมายไว้หลายประเด็นที่เป็นการเพิ่มสิทธิเสรีภพแก่ประชาชนไทยมากขึ้น ในการที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการเสนอปัญหาร่วมกับภาครัฐ ในการร่วมมือกันวางแผนเสนอนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติตลอดจนการร่วมประเมินผล จะเห็นได้จากการรัฐธรรมนูญกำหนดการรับรองสิทธิของประชาชนที่จะรวมตัวกันเป็นประชาสังคมประเภทต่าง ๆ การกำหนดให้มีการทำประชาพิจารณ์ การทำประชามติ การที่ประชาชนสามารถตรวจสอบถ่วงดุลการงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยการที่ประชาชนสามารถ เข้าชื่อกันไม่น้อยกว่า 5 หมื่นคน และการที่ประชาชนไม่น้อยกว่า 5 หมื่นคน เข้าชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมายรัฐสภา ฯลฯ

นอกจากรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันจะสนับสนุนให้มีการพัฒนาประชาสังคมแล้วในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ดำเนินงานโดยสภาพัฒน์ฯ ก็สนับสนุนให้มีการพัฒนาเสริมสร้างประชาสังคม โดยมีแผนที่จะสนับสนุนให้มีการจัดตั้งประชาคมจังหวัด ประชาคมตำบล ประชาคมอำเภอขึ้น นอกจากหน่วยงานรัฐจะส่งเสริมการพัฒนาประชาสังคมแล้วหน่วยงานทางการศึกษาก็มีโครงการพัฒนาประชาสังคมด้วย เช่น นักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทุนวิจัยประชาสังคมแก่นักวิชาการของมหาวิทยาลัยมหิดล ในมหาวิทยาลัยมหิดลยังจัดให้มีสถาบัน

การเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civic net Institute) และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ด้วย สถาบันการเรียนรู้ และพัฒนาประชาสังคมจะทำงาน ประสานกับองค์กรประชาสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ส่วนกลาง รวมทั้งในต่างประเทศด้วย

สรุปได้ว่า ที่มาและวิวัฒนาการของประชาสังคมในตะวันตกและประเทศไทย เริ่มมาจากการที่ผู้คนในสังคมรู้จักการปกครองที่อยู่ในระบบประชาธิปไตยปรากฏเริ่มแรกในสังคมในประเทศตะวันตกก่อนยุคกรีกโบราณ โดยมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและสังคมในประเทศตะวันตก ก่อนยุคกรีกโบราณ หลังจากนั้นก็เกิดการขยายตัวก่อเกิดการเป็นประชาสังคม ซึ่งในสังคมโลกได้มีประชาสังคมปรากฏอย่างชัดเจนมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่การก่อเกิดประชาสังคมในประเทศไทย ได้เริ่มปรากฏคำนี้มาอยู่ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 จนถึงปัจจุบัน

2.2.3 องค์ประกอบของประชาสังคม

จากงานวิจัยที่เมืองทูเปโล มลรัฐมิสซิสซิปปี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาของกรีสแฮม (Vaughn Grisham) และงานวิจัยของ โรเบิร์ต พัทนัม (Robert Putnam) ที่ประเทศอิตาลี และงานวิจัยที่อื่น ๆ ซึ่งเดวิท แมธิวส์ ได้สรุปและชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของประชาคม และสามารถใช้เป็นเกณฑ์ ในการวัดความเข้มแข็งของประชาสังคม ในบริบทของสังคมตะวันตกได้จากองค์ประกอบ 6 ประการ คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 9)

1) โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร ประชาสังคมต้องการพื้นที่สาธารณะและโอกาสที่จะพบปะ ซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการก่อเกิดเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) เพื่อที่จะสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน ประชาสังคมจะเข้มแข็งหรือไม่สามารถตรวจสอบได้จากพื้นที่สาธารณะ (Public Space) และองค์รวมของพื้นที่สาธารณะก็คือโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ (Civic Infrastructure) ของชุมชน โดยสามารถแยกโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะได้เป็น 3 ระดับ คือ **1) ระดับพื้นฐานล่าง** คือ การพบปะกันของผู้คนเป็นครั้งคราว (Ad Hoc Associations) การพบปะนี้อาจเป็นการพบปะกันในสภาพัฒนาท้องถิ่นหรือเพื่อนบ้าน **2) ระดับกลาง** คือ การรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อเน้นงานด้านใดด้านหนึ่งหรือเป็นองค์กร **3) ระดับสูงสุด คือ** “องค์กรร่วม (Umbrella Organizations) ที่เชื่อมองค์กรสมาชิกและสมาชิกเข้าหากัน การพบปะหรือองค์กรเหล่านี้ คือ ช่องทางการสื่อสาร (Channels of Communication)

โครงสร้างพื้นฐานจะอิงอยู่กับระบบสังคมที่ไม่เป็นทางการอาจจะเป็นงานเทศกาลเป็นต้น ที่ดึงให้ผู้คนมาพบกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นเหตุการณ์ทางสังคม (Social Events) แล้วยังเป็นการเชื่อมผู้คนให้เข้าใกล้ชิดกันได้พูดคุยกัน ซึ่งเรย์ โอเดนเบอร์ก เรียกสถานที่เกิดการพูดคุยนี้ว่า “แหล่งที่ยิ่งใหญ่ที่ดีที่สุด” หรือ “The Great Good Place” ของชุมชน นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นที่ให้ได้พบกับคนแปลกหน้านอกชุมชน ซึ่ง อเลกซีส เดอ ทอกเกอวิล พบในศตวรรษที่ 19 ว่า การพบปะของคนแปลกหน้าเกิดขึ้นบ่อยในการสมาคมแบบไม่เป็นทางการ การพบปะของผู้คนที่หลากหลาย

และสามารถให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิด แนวทางเป็นการสร้างเครือข่ายทำให้เกิดสายสัมพันธ์ระหว่างคนที่ต่างฐานะ ต่างชนชั้นกัน (ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย, 2556, หน้า 18)

2) กระบวนการสำคัญของชุมชน ชีวิตสาธารณะของชุมชนหนึ่งสามารถที่จะวัดได้ด้วยกระบวนการตัดสินใจภายในชุมชนในเรื่องสาธารณะ สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดก่อนการตัดสินใจสาธารณะ คือ “กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน” เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจ เนื่องจากในอดีตผู้นำเท่านั้นที่เป็นผู้ตัดสินหรือเป็นผู้ชักนำคนในชุมชนให้เห็นคล้อยตามความคิดของตนด้วยการแสวงหาหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ มาโน้มน้าวให้คนตัดสินใจตามมากกว่าเป็นการตัดสินใจของคนในชุมชนเอง ดังนั้น การเรียนรู้ของชุมชนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนในวิถีทางที่ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็น “เจ้าของ” ชุมชน การสร้างความเป็นชุมชนจึงเป็นหนึ่งเดียวกับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งคือชุมชนแห่งการเรียนรู้นั่นเอง

3) ภาวะการนำและผู้นำชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งจะอยู่ในวิถีทางที่ผู้นำสัมพันธ์กับคนอื่นนอกไปจากความเป็นผู้นำที่โดดเด่นหรือผู้กระทำคนสำคัญของชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีสมาชิกที่มีความสามารถที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างที่ วอน กรีสแฮม ได้อ้างคำพูดของผู้นำคนหนึ่งของเมืองทูเปโลว่า “หากคุณต้องการชุมชนที่ดี คุณต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำด้วยตัวคุณเอง” ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีผู้นำที่หลากหลาย และตัวผู้นำจะต้องไม่แตกต่างจากชาวบ้านคนอื่น ๆ

4) กรอบแนวคิดหรือภาพที่อยู่ในหัวของคนในชุมชน โดยเฉพาะกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหาและการมองความเป็นไปของสรรพสิ่ง วอน กรีสแฮม (Vaughn Grisham) เรียกกรอบแนวคิดนี้ว่า “หลักนำการปฏิบัติ” (Guiding Principles) จะต้องเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคสาธารณะและการทำงานเพื่อส่วนรวม ดังหลักนำการปฏิบัติของชาวทูเปโลที่ว่า “อย่าเบี่ยงงานของชุมชนไปให้คนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน” หรือ “สร้างทีมงานยึดแนวทางของทีมงาน” และ “จงถือว่ามนุษย์ทุกคน คือ ทรัพยากรที่ล้ำค่า” เป็นต้น และต้องมองอำนาจว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวคน ซึ่งอำนาจที่แท้จริงต้องมาจากประชาชน และทำให้เกิดความมั่นใจว่า “ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่สามารถแก้ปัญหาท้องถิ่น” นั่นคือคนในชุมชนทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อปัญหาของชุมชน ดังที่ แฮรี่ บอย สรุปไว้ว่า “เจตจำนงที่จะเข้ารับผิดชอบต่อปัญหาชุมชน เป็นใจแกนสำคัญในการก่อเกิดอำนาจสาธารณะ” และ เดวิส เมอร์ริต ก็สรุปว่า “วิถีทางเดียวที่จะทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ก็คือ ประชาชนในชุมชนต้องเข้าใจและยอมรับความรับผิดชอบของตนต่อทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับชุมชน”

5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน Putnam (1993, p. 78, อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555ก, หน้า 10) สรุปว่า ความสัมพันธ์กันในแนวระนาบ (เท่าเทียม) นำไปสู่เมืองที่มีระบบการปกครองที่ดีและเศรษฐกิจมั่งคั่ง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งก่อให้เกิดการปกครองแบบ

มาเฟีย และทำให้เศรษฐกิจของเมืองล้าหลัง สถาบันและคนจะต้องมีความสัมพันธ์กันทุกกลุ่มทั้งกลุ่มธุรกิจ กลุ่มองค์กรประชาชน โรงเรียน องค์กรชุมชน ฯลฯ

6) สำนึกความเป็นชุมชนและขนบแห่งการแบ่งปัน ความเป็นชุมชนไม่ได้เริ่มด้วยธรรมเนียมแห่งความร่วมไม้ร่วมมือในทางตรงกันข้าม ธรรมเนียมแห่งความร่วมไม้ร่วมมือเป็นสิ่งที่ก่อรูปขึ้นทีละน้อยจากกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน แฮรี่ บอย กล่าวว่า ประชาชนจำต้องร่วมมือกันทำงานก่อน แล้วจึงจะสามารถสร้างขนบแห่งการทำงานร่วมกัน และจะค่อย ๆ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้เกณฑ์การพิจารณากระบวนการดำเนินงานและเป้าหมายของประชาสังคม เพื่อพิจารณาการทำงานร่วมกันของสมาชิกในประชาสังคม ดังต่อไปนี้

1) การเข้าร่วมในประชาสังคมต้องเป็นไปโดยสมัครใจ เพราะเป็นฐานของความเป็นอิสระจากส่วนอื่น ๆ ของสังคมและรัฐ การบังคับให้เข้าร่วมไม่ว่าทางการเมืองหรือสังคมจะทำให้ความเป็นประชาสังคมเป็นที่หน้าสงสัย

2) ประชาสังคมต้องดำเนินการอย่าง civil คือบนพื้นฐานของสันติวิธีและการเคารพในความแตกต่างหลากหลาย แม้ไม่ชอบพอกันก็เคารพได้ ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงประชาสังคม จึงต่างจากความสัมพันธ์ในชุมชน ขบวนการศาสนาหรือขบวนการชาตินิยม

3) ประชาสังคม เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะมากว่าเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนกลุ่ม (ครอบครัว เครือญาติ พรรคพวก กลุ่มอุปถัมภ์ เป็นต้น) และแม้ว่าจะเป็นอิสระจากรัฐ แต่ก็มีความสัมพันธ์กับรัฐได้หลายรูปแบบทั้งผลักดันนโยบาย ตรวจสอบจำกัดอำนาจรัฐ หากแต่ไม่ประสงค์จะเข้าไปใช้อำนาจรัฐเสียเองหรืออาจกระทำการโดยไม่เกี่ยวข้องกับรัฐโดยตรงเลยก็ได้ (อิทธิชัย ธนพิบูลย์, 2555, หน้า 19)

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (ออนไลน์, 2555) ได้ให้ความหมายประชาสังคมไว้ว่า ประชาสังคม หมายถึง การที่คนในสังคมซึ่งมีจิตสำนึกร่วมกันมารวมตัวในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน แต่ไม่ต้องขึ้นตรงต่อกัน เพื่อกระทำบางอย่างที่เป็นประโยชน์สาธารณะ องค์ประกอบของประชาสังคมประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างชีวิตชุมชน (Structure of Association) เป็นโครงสร้างที่ทุกคนมารวมกันใช้ชีวิตสาธารณะร่วมกัน เช่น งานบุญในหมู่บ้านชนบท การทำบุญแห่เทียน การลงแขกทำงานใช้แรงงานร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 2 ค่านิยมประชาสังคม (Norm of Communication) การที่จะสร้างเครือข่ายนั้น นอกเหนือจากมีโครงสร้างที่ผู้คนเกาะกลุ่มกันแล้ว ยังต้องมีทุนทางด้านค่านิยมด้วย คือความไว้เนื้อเชื่อใจ (Trust) ถ้าใครสามารถสร้างความไว้วางใจในเครือข่ายภาคีของตนได้มากกว่าคนนั้นก็สามารถระดมพลังสังคมมาร่วมงานกันได้มากกว่า

องค์ประกอบที่ 3 เครือข่ายการสื่อสาร (Network of Communication) เป็นโครงสร้างที่ให้ผู้คนมีโอกาสสื่อสาร พูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน ทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การสื่อสารเป็นจรรยาบรรณของการสร้างเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 4 เครือข่ายที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนจะใช้เวลามากกว่า 10 ปีในการพัฒนา เพราะต้องมีการบ่มเพาะและให้เวลาเพื่อควาสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างความสัมพันธ์บนความไม่เป็นทางการ เพราะการทำงานที่ไม่เป็นทางการ แต่อยู่บนความไว้เนื้อเชื่อใจกัน เกิดฉันทะที่จะทำงานแล้วเกิดปิติ และมีความยั่งยืน

ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย (2556, หน้า 21-22) ได้กล่าวเสริมอีกว่า กิจกรรมหรือกระบวนการที่จะเรียกว่าเป็นประชาสังคมได้นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

1) จิตสำนึกประชาคม (Civic Consciousness) หมายถึง ความคิดและความยอมรับเรื่องการรวมตัวกันอย่างอิสระด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ความยอมรับในความคิดเห็นของกันและกัน ในอันที่จะเรียนรู้ร่วมกันหรือแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ การรวมตัวกันจึงเป็นลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal) มีอิสระเท่าเทียมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

2) โครงสร้างองค์กรประชาสังคม (Civic Organization) หมายถึง กลุ่มการรวมตัวซึ่งอาจเป็นองค์กรที่เป็นทางการ (นิติบุคคล) หรือไม่เป็นทางการก็ได้ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเฉพาะคราวเฉพาะเรื่องหรือต่อเนื่องก็ได้ สมาชิกของกลุ่มอาจเป็นบุคคลในภาครัฐ ภาคธุรกิจหรือประชาชนหรือรวมกันอยู่ก็ได้ จำนวนสมาชิกไม่จำกัด มีสมาชิกเพียง 2 - 3 คน ก็ได้ รูปแบบที่เห็นได้มากที่สุดก็คือองค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิ สมาคม ชมรม สมาพันธ์ สหพันธ์ ชุมนุม สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มอื่น ๆ ประเด็นสำคัญการรวมกลุ่มต้องมีจิตสำนึกประชาคมครบถ้วน การรวมกลุ่มที่มีลักษณะจัดตั้งชี้นำขาดการสร้าง Partnership ไม่มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง แม้จะเกิดอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะสนับสนุนโดยภาครัฐหรือองค์กรเอกชนก็ไม่สามารถนับเป็นประชาสังคมได้ เพราะขาดจิตสำนึกประชาสังคม

3) เครือข่ายประชาคม (Civic Network) หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการซึ่งเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรประชาสังคมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ปัจจัยสำคัญของเครือข่ายประชาสังคม คือ ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์เครือข่ายประชาสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วยรวมจิตสำนึกของสมาชิกและองค์กรประชาสังคมต่าง ๆ ให้เกิด “อำนาจที่สาม” ที่มีความเข้มแข็งในสังคมขึ้นมา

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของประชาสังคมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นให้ความสำคัญกับมิติทางโครงสร้างมิติด้านการปฏิสัมพันธ์ของผู้คน และการพัฒนาศักยภาพภายในตนเองของผู้คนและชุมชนโดยแสดงออกผ่านรูปธรรม การคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือกระทำการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

รวมทั้งยังชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของมิติต่าง ๆ นั่นคือโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะต่าง ๆ ทั้งแง่พื้นที่ด้านกายภาพ การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร มีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดความเป็นชุมชน การมีจิตสำนึกสาธารณะ จนเกิดกระบวนการคิดตัดสินใจลงมือกระ ทำร่วมกันของคนในชุมชนนั้น องค์ประกอบแต่ละด้านแต่ละมิติทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน และองค์ประกอบที่กล่าวถึงนั้นหาได้หยุดนิ่งตายตัว หากดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เชื่อมโยงถึงกันทุกระดับ (ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย, 2556, หน้า 22)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของประชาสังคม หลัก ๆ มีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร 2) กระบวนการสำคัญของชุมชนที่อาศัยค่านิยมประชาสังคม 3) ภาวะการนำและผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน 4) การอาศัยความสัมพันธ์ของพลเมืองกับผู้นำในการขับเคลื่อนประชาสังคม และ 5) การมีจิตสำนึกร่วมและแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์

2.2.4 ลักษณะความเป็นประชาสังคม

จากการศึกษาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นประชาสังคม ได้ดังนี้

Albritton and Bureekul (2002, p.36) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อสนับสนุนแนวคิดของ Putnam จากข้อถกเถียงพื้นฐานภาคประชาสังคม มีคุณธรรมของพลเมืองที่เตรียมตัวสำหรับบทบาทของเขาในเรื่องธรรมาภิบาลประชาธิปไตย

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับประชาธิปไตยมีแนวโน้มในลักษณะกำกวมและกำหนดชัดไม่ได้ว่าจะออกมาในรูปแบบไหนขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง ชนิดของรัฐและธรรมชาติของกลุ่มองค์กรที่กอปรขึ้นเป็นประชาสังคม ซึ่งเขาได้ยกเอางานวิจัยหลายเรื่องที่ชี้ให้เห็นภัยร้ายจากประชาสังคมที่อาจคุกคามสร้างความอ่อนแอและบ่อนทำลายประชาธิปไตยได้ เช่น การล่มสลายของประชาธิปไตยเยอรมันภายใต้ระบอบนาซี และประชาสังคมในอินโดนีเซียช่วงทศวรรษ 1950-1960 (รัชนี ประดับ, 2556, หน้า 118) เช่นเดียวกับคำถามที่มีต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนประชาสังคมและประชาธิปไตย อเนก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นนักวิชาการผู้หนึ่งที่สนับสนุนสภาองค์กรชุมชน เขาได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ใน “ประชาธิปไตยชุมชน รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2553, อ้างถึงใน รัชนี ประดับ, 2556, หน้า 118) ทัศนะของนกต่อสภาองค์กรชุมชนไม่ต่างไปจากทัศนะประชาสังคมในกระแสหลักทั่วไปที่เห็นว่าสภาองค์กรชุมชนจะนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยในระดับชุมชน เพื่อเป็นรากฐานของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศได้อย่างดียิ่ง เขาสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนด้วยเหตุผลหลัก ๆ 3 ประการ คือ 1) สภาองค์กรชุมชนสามารถเปิดพื้นที่ให้กับชุมชนในฐานะหน่วย พื้นฐานของสังคมซึ่งไม่ได้เน้นไปที่

ปัจเจกบุคคล 2) สภาองค์กรชุมชนอาจต้านทานต่อการพัฒนาที่เข้ามาบั่นทอนพลายชุมชนได้ และ 3) เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็สามารถแก้ปัญหาปัจเจกบุคคลได้ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจ สร้างประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศได้ รวมถึงสามารถกำหนดการพัฒนาชุมชนตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2555, หน้า 6 อ้างถึงใน รัชนี ประดับ, 2556, หน้า 118)

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2558, หน้า 40) ได้สรุปลักษณะของประชาสังคมว่า เป็นแนวคิดเรื่องชุมชน ความสัมพันธ์ต่อกันของมนุษย์และมีสมาชิกที่มีสำนึกความเป็นพลเมือง เน้นความเท่าเทียมกัน มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกันแค่อยู่ห่างกันก็ได้ หากเป็นองค์กรก็เป็นองค์กรที่จัดตั้งโดยไม่ใช้อำนาจรัฐหรือไม่ได้มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องบางครั้งอาจเป็นลักษณะการจัดตั้งที่มีส่วนช่วยกลไกของรัฐหรือเป็นการคานอำนาจระหว่างรับสังคม

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2553, หน้า 33) กล่าวถึง ปัจจุบันชนชั้นกลางปีกปฏิรูปจำนวนไม่น้อย มองว่ารัฐไทยนับวันจะหมดบทบาทและความสามารถในการแก้ปัญหาให้สังคม ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่า ถ้าเป็นเช่นนี้ประชาชนจะพากัน “ทิ้งรัฐ” หรือ “ข้ามรัฐ” ไป ในขณะที่นักวิชาการปีกปฏิรูปอีกบางท่าน เช่น แก้วสรร อติโพธิ มีแนวโน้มที่จะเห็นว่า การสร้าง “ประชาสังคม” (Civil Society) สำคัญหรือเร่งด่วนกว่าการสร้างสถาบันการเมือง (Political Society หรือ Political Institution) และชี้ว่า “กุญแจสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย” คือการสร้างเสริม “ประชาธิปไตยแบบที่เน้นการมีส่วนร่วม” ของประชาชน (Participatory) หรือ “ประชาธิปไตยแบบที่เน้นการมีส่วนร่วม” ของประชาชน (Participatory Democracy) มากกว่า “ประชาธิปไตยที่ผ่านผู้แทน” (Representative Democracy)

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2562, หน้า 396) ได้มีแนวคิดที่ว่า ภาคประชาสังคม หรือ Civil Society กลายเป็นเรื่องที่หลายคนให้ความสนใจภายหลังจากที่หลายประเทศทั่วโลกประสบกับวิกฤติปัญหาจากการพัฒนาตามนโยบายก้าวสู่ความเจริญ เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีโดยเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ จนไม่ได้นึกถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมและวิถีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม รวมถึงกระแสการลุกฮือของประชาชนในการต่อต้านล้มล้างอำนาจแห่งความไม่เป็นธรรมของผู้ปกครอง จนกลายเป็นแนวความคิดที่ว่า ประชาสังคมเป็นเรื่องการใช้สิทธิในการไม่เชื่อฟังรัฐของประชาชน และนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับความคิดในการจัดการตนเองของภาคประชาสังคม ที่ได้รับความสนใจจากสังคมในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาหลังจากที่มีประเด็นที่รัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาพื้นที่ของประเทศได้อย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรมเท่าที่ควร อันเนื่องจากข้อจำกัดของรัฐทั้งในเชิงของนโยบายที่ไม่เป็นธรรมในการกระจายความเจริญให้ทั่วถึง รวมถึงข้อจำกัดทางด้านประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (Asian Development Bank, 2554) ประเด็นการจัดการตนเองของภาคประชา

สังคมจึงเป็นการเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติในการบริหารกิจการบ้านเมืองจากบนลงล่าง (Top-down Approach) ที่เป็นมาโดยตลอดนับแต่มีรัฐชาติและเปลี่ยนมาผสมผสานกับการบริหารแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) โดยที่ภาคประชาสังคมมีสิทธิมีเสียงและมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองมากขึ้น ทั้งในมิติเชิงนโยบายและการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ

สรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นประชาสังคม เป็นแนวคิดที่มีข้อถกเถียงกันอยู่ ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่องชุมชน ความสัมพันธ์ต่อกันของมนุษย์และมีสมาชิกที่มีสำนึกความเป็นพลเมือง โดยตอนนี้ยังพบวิกฤติปัญหาจากการพัฒนาตามนโยบายก้าวสู่ความเจริญ จึงเป็นการเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติในการบริหารกิจการบ้านเมืองจากบนลงล่าง ซึ่งต้องเน้นความเท่าเทียมกันมีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกันแค่อยู่ห่างกันก็ได้

2.3.5 การก่อรูปขององค์กรประชาสังคม

การก่อรูปขององค์กรประชาสังคมสามารถอธิบายด้วยทฤษฎี 4 ทฤษฎี คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555ก, หน้า 46-51)

1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการหรือ Welfare State Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า สถานภาพและบทบาทขององค์กรประชาสังคมขึ้นอยู่กับการที่รัฐสามารถให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด ทฤษฎีสอดคล้องกับมิติการมองมิติที่สองที่กล่าวถึงแล้ว ถ้าสังคมใดมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง และรัฐสามารถจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ประชาชนได้ บทบาทขององค์กรประชาสังคมจะน้อยเพราะสังคมไม่มีความต้องการ ในขณะเดียวกันในสังคมที่พัฒนาแล้วและรัฐบาลจัดเก็บภาษีได้ รวมถึงประชาชนมีเงินเหลือใช้ ปัจเจกชนหลายคนก็ยังต้องการจะตอบสนองความต้องการของสังคม ตนเองมีการบริจาคให้แก่ผู้ยากจน ในกรณีนี้สวัสดิการทางสังคมจะเห็นได้ทั้งในรูปของภาครัฐ และภายนอกแต่ในประเทศด้อยพัฒนาที่รัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ บางครั้งบทบาทและสถานภาพขององค์กรทางสังคมก็ยังไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากนโยบายของรัฐด้านอื่นที่เข้ามาสกัดกั้นการเดินโตขององค์กรทางสังคม กรณีของประเทศไทยช่วงรัฐบาลเผด็จการนโยบายเรื่องความมั่นคงของชาติทำให้รัฐควบคุมการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิ และองค์กรทางสังคมรูปแบบอื่น

2) ทฤษฎีพหุลักษณ์หรือ Heterogeneity Theory ในสังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยทั่วไปไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนและสังคมได้อย่างทั่วถึง เพราะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ส่วนในสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดกลไกตลาด ควรทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมโดยการบริการ แต่กลไกตลาดล้มเหลวและรัฐก็ล้มเหลว องค์กรทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยและ/หรือเพื่อกลุ่มทางสังคมนั้น ๆ จะช่วยตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้ดี ถ้ารัฐไฟอิสระให้องค์กรทางสังคมเกิดได้องค์กรทางสังคมเหล่านี้จะช่วยเสริมงานรัฐพึงทำแต่ทำไม่ได้เป็นอย่างดี ในกรณีประเทศไทยแม้ในช่วงที่องค์กรทางสังคมถูกควบคุมโดยรัฐในช่วงเผด็จการ องค์กรทางศาสนาคริสต์ และสมานแซ่ของคนจีนสามารถทำหน้าที่ให้บริการทางสังคนค่อนข้างดี โรงพยาบาล

ที่ก่อตั้งโดยกลุ่มคริสต์ เช่น โรงพยาบาลศริสเตียน โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และโรงพยาบาลแมคเคน ที่รักษาผู้ป่วยโรคเรือน คือ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดโรงเรียนคริสต์ที่มีชื่อเสียง เช่นเดียวกัน ในระยะแรกๆ โรงเรียนเหล่านี้เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราเดียวกับโรงเรียนของรัฐ และทำหน้าที่ให้บริการทางสังคมได้ดี

คนจีนที่อพยพมาจากเมืองจีนต้องการที่พึ่งทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัยและการมีงาน ทำ สมาคมมูลนิธิจีนที่ก่อตั้งตามกลุ่มภาษาพูด เช่น สมาคมไหหลำา สมาคมจีนแคะ ฯลฯ หรือสมาคม ตระกูลโง้ว ตระกูลจู ฯลฯ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ในกลุ่มของตนได้เป็นอย่างดี ตราบใดที่ กิจกรรมอยู่ในรูปการกุศล รัฐบาลเผด็จการย่อมให้ดำเนินการ

3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการหรือ Social Entrepreneur Theory ที่มีสำนึกทาง สังคม ถ้าความต้องการทางสังคมมีมากและรัฐไม่สามารถตอบสนองได้ ขณะเดียวกันองค์กรทางสังคม บางองค์กรไม่สามารถดำเนินการในลักษณะการกุศลได้ การจัดตั้งองค์กรเพื่อให้บริการ โดยคิดค่าบริการราคาต่ำ (Fee for Service) ก็เป็นทางเลือกได้ องค์กรทางสังคมในลักษณะนี้อาจมี ลักษณะคาบเกี่ยวกับกลุ่มหนึ่งและสองที่กล่าวมาแล้ว แต่มีการจัดการในลักษณะกึ่งธุรกิจกึ่งการกุศล องค์กรเหล่านี้จะค่อยๆ กลายเป็นองค์กรเชิงธุรกิจ ถ้าการพัฒนาทางเศรษฐกิจเติบโตมากขึ้น

4) ทฤษฎีประชาสังคม หรือ Civil Society Theory ในสังคมที่มีลักษณะเป็นประชา สังคม องค์กรประชาสังคมจะทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบการทานของหน่วยต่าง ๆ ประชาสังคม คือ สังคมที่มีองค์ประกอบย่อยแยกต่างหากจากกลไกรัฐ และกลุ่มย่อยหรือกลุ่มองค์กรสังคมเหล่านี้ มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการพัฒนาทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรม คนในฐานะสมาชิกของ สังคมเป็นปัจเจกบุคคลและสาธารณชนพร้อม ๆ กัน บางครั้งปัจเจกชนต้องเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนที่เป็นสาธารณะและส่วนที่เป็นปัจเจก อาจส่งผล ให้ปัจเจกชนเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ในฐานะสมาชิกขององค์กรประชาสังคม เพื่อตรวจสอบการ ทำงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ ไม่ให้เอารัดเอาเปรียบละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือค้ากำไร เกินควรได้ ความคิดเรื่องประชาสังคมกับธรรมรัฐ และบทบาทขององค์กร ประชาสังคมมีความสัมพันธ์ กันอย่างใกล้ชิด เพราะมีองค์ประกอบร่วมกันหลายองค์ประกอบที่เห็นได้ชัดคือการยอมรับว่าสังคม มีความหลากหลาย ความซับซ้อน และองค์กรประชาสังคม ควรเป็นตัวจักรช่วยสร้างพลวัตให้เกิดการ ขับเคลื่อนเพื่อนำสังคมไปสู่ภาวะที่ดีกว่าเดิม องค์กร ประชาสังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวมพลัง ของปัจเจกเป็นกลุ่มย่อย ๆ อิสระจากภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงาน ของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

การก่อรูปประชาสังคมในประเทศไทยมีพัฒนาการที่แตกต่างกันตามทฤษฎีที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยเราสามารถแบ่งการก่อรูปองค์กรประชาสังคมได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ คือ

1) การก่อรูปองค์กรประชาสังคม ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และรัฐบาลเผด็จการทหาร องค์กรประชาสังคมทำหน้าที่บริการสังคมให้ความช่วยเหลือให้รูปการกุศลเป็นส่วนใหญ่

องค์กรทำงานในช่วงนี้เป็นองค์กรขนาดเล็ก ดำเนินการโดยชนชั้นสูงในรูปขององค์กรทางศาสนา เพื่อการทำบุญเป็นงานการกุศลมีลักษณะสนับสนุนรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชนได้เพียงพอ องค์กรเหล่านี้จึงช่วยเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลให้ดูดีขึ้น แต่มีบทบาทต่อสังคมโดยรวมไม่มาก เพราะจำนวนองค์กรมีจำกัด ดำเนินกิจกรรมเป็นครั้งคราว เช่น เมื่อเกิดอุบัติภัยหรือเหตุฉุกเฉินหรือในรูปของการให้ทุนการศึกษาและการบริจาคให้โรงพยาบาล ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ยากไร้เป็นครั้งคราว อาจวิเคราะห์บทบาทของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ในช่วงนี้ด้วยทฤษฎีรัฐสวัสดิการ หรือ Welfare State Theory ซึ่งมองว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ทำหน้าที่ให้บริการในสังคมที่รัฐให้สวัสดิการแก่ประชาชนไม่ได้อย่างพอเพียง

นอกจากนี้ ในช่วงนี้ยังมีสมาคมแซ่และสมาคมจีนที่จัดตั้งขึ้นตามภาษาพูด ซึ่งมีบทบาทคอยให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นพวกเดียวกัน เช่น แซ่เดียวกัน พูดภาษาเดียวกันหรือนับถือศาสนาเดียวกัน บทบาทขององค์กรเหล่านี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีพหุลักษณ์ หรือ Heterogeneity Theory ซึ่งมองว่าในสังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม การตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมโดยรัฐทำได้ไม่ทั่วถึง เพราะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ในขณะเดียวกันเมื่อประเทศชาติยังยากจน กลไกตลาดก็ไม่สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมได้ กลุ่มทางสังคมจึงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการให้แก่กลุ่มของตน

สรุปได้ว่า ในช่วงของการสร้างรัฐชาติในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายของรัฐเน้นเรื่องการสร้างความมั่งคงของชาติพร้อม ๆ กับการนำอุดมการณ์พัฒนาแนวทุนนิยมมาใช้ รัฐบาลจึงควบคุมองค์กรประชาสังคมให้ทำหน้าที่ส่งเสริมอำนาจรัฐบาลเท่านั้น เห็นได้ชัดในการควบคุมพฤติกรรมของสมาคมศาสนาและสมาคมคนจีนที่ถูกควบคุมให้มีบทบาททางด้านการให้บริการทางสังคมเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้องค์กรเหล่านี้ทำหน้าที่ทางการเมือง โดยดำเนินการช่วยเหลือฝ่ายตรงข้าม คือ กระบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งแพร่หลายอยู่ทั่วไปในขณะนั้น (ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย, 2556, หน้า 55-56)

2) การก่อรูปองค์กรประชาสังคมในช่วง พ.ศ. 2510 – 2535

การเคลื่อนตัวขององค์กรประชาสังคมเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ภายใต้รัฐบาลทหารกลายเป็นการรวมตัว เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและอำนาจเผด็จการ จนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และการเปิดตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนหลัง 6 ตุลาคม 2519 หลายองค์กรปิดตัวลง และหลายองค์กรเปิดตัวใหม่ เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบาย 66/23 ช่วงนี้คือช่วงการเรียนรู้หาความหมายหาคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาระยะหนึ่งมองว่าคำตอบอยู่ที่ชุมชน อยู่ที่หมู่บ้าน กิจกรรมเน้นที่การพัฒนาชนบทและเมือง รวมทั้งการดูแลกลุ่มด้อยโอกาสต่าง ๆ ผู้ยากไร้ในระดับปัจเจกบุคคล แต่เกิดการปรับแนวคิดจากการใช้ความช่วยเหลือหรือเฉพาะกลุ่มเป็นการขยายขอบเขตการทำงานปัจเจกบุคคลสู่ชุมชนและสังคม เปลี่ยนจากการพัฒนาคนเป็นการพัฒนาชุมชนและสังคมการทำงานขยายตัว มี

องค์กรใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีการทำงานเป็นเครือข่าย เกิดคณะทำงานและองค์กรเครือข่าย ทำหน้าที่ประสานงานและผลักดันนโยบายด้านต่าง ๆ ตัวอย่างคือ เครือข่ายองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและขยายเพิ่มเป็นการคัดค้าน โครงการพัฒนาที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายองค์กรด้านเด็ก ซึ่งเริ่มจากกิจกรรมเรื่องการให้ทุนการศึกษา ดูแลสุขภาพอนามัยและภาวะโภชนาการของเด็ก และขยายเพิ่มไปทำงานด้านสิทธิดูแลเด็กในภาวะยากลำบาก เด็กถูกทารุณ แรงงานเด็ก ตลอดจนการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ สำชุมชนและสังคม กรณีกิจกรรมด้านเด็กเกิดการขยายงานโดยการขยายประเด็นในมิติที่เกี่ยวกับเด็กเพิ่มมากขึ้น และขยายขอบเขตของการให้นิยามกลุ่มเด็กเพิ่มจากเด็กในโรงเรียนเป็นเด็กในชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และขยายเพิ่มจากการดูแลการศึกษาสำหรับเด็กเป็นการจัดการศึกษาให้กับทุกคนในสังคม

การวิเคราะห์กิจกรรมในช่วงนี้ คือ การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society Theory) ซึ่งมองว่าในสังคมประชาธิปไตยหรือกึ่งประชาธิปไตย องค์กรทางสังคมจะทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบการทำงานของหน่วยต่าง ๆ องค์กรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรมหรือความถูกต้องทางสังคม ตลอดจนเน้นเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม บางครั้งปัจเจกชน ต้องเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนปัจเจกบุคคลและส่วนสาธารณะต้องสอดคล้องกัน ปัจเจกชนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะและมีสำนึกสาธารณะ ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานภาครัฐและภาคธุรกิจไม่ให้เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ขจัดคอรัปชั่น และสร้างสังคมที่สงบสุข

ในช่วงนี้ปรากฏการณ์ที่สำคัญคือ การปรับแนวคิดการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ระดับองค์กร ซึ่งเน้นการพัฒนาองค์กรทั้งที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรการกุศลเป็นการรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อเคลื่อนไหวร่วมกัน ทำให้มีพลังและเป็นจุดเริ่มของการเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ผลงานที่เห็นชัดเจนคือ การเคลื่อนตัวต่อต้านพลเอกสุจินดา คราประยูร และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ รวมไปถึงการเคลื่อนไหวให้เกิดกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ตามมาหลังจากนั้น (ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย, 2556, หน้า 56-57)

3) การก่อรูปองค์กรประชาสังคมช่วง พ.ศ. 2535 – ปัจจุบัน

เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และมีนโยบายสนับสนุนองค์กรประชาสังคม การเคลื่อนตัวของขบวนการทางสังคมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เครือข่ายทำงานทั้งระดับชาติและระดับข้ามชาติ ในระดับชาติการเคลื่อนตัวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม การเคลื่อนตัวระดับข้ามชาติเกิดจากการขยายตัวของทุนนิยมข้ามชาติหรือกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบทางสังคมสูง ภายในประเทศเดียวกันความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจนมีเพิ่มมากขึ้นระดับระหว่างประเทศ ช่องว่างระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนามีเพิ่มมากขึ้นแท้ที่จริงแล้วสหประชาชาติ

ได้ยอมรับว่า การพัฒนาแนวเสรีนิยมและกระบวนการโลกาภิวัตน์ (ทางเศรษฐกิจ) มีผลต่อการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งทางบวกและทางลบ

สหประชาชาติได้เสนอแนวคิดเรื่องการพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางในหลายรูปแบบผ่านองค์กรต่าง ๆ ขององค์กรสหประชาชาติจุดแรก ๆ ที่สำคัญคือ การประกาศส่งเสริมการรวมตัว และขยายตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในการประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อม มนุษย์ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในปี ค.ศ. 1972 การส่งเสริมขององค์การสหประชาชาติผ่านเครือข่าย องค์กรต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจหลายๆ ประเทศด้วย ดังจะเห็นได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNICEF, UNIFEM, FAO, ILO, UNDP ฯลฯ จากสถานทูตหรือรัฐบาลของประเทศมหาอำนาจผ่านหน่วยงาน เช่น USAID, CIDA, SIDA, NOVIB, DANCED/DANIDA, GTZ ฯลฯ รวมทั้งจากองค์กรสาธารณประโยชน์ เอกชนที่เป็นองค์กรศาสนาที่มีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก เช่น Christian Aid, Catholic Relief ฯลฯ

เป็นที่ชัดเจนว่า การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศต่าง ๆ เป็นการเคลื่อนไหวระดับโลกในรูปของกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางสังคม โดยการสนับสนุนทางงบประมาณจากองค์กรข้ามชาติทั้งระดับทวิภาคี พหุภาคี สหประชาชาติ องค์กรศาสนา/สาธารณประโยชน์ข้ามชาติ องค์กรต่างชาติเครือข่ายอาจก่อตัวขึ้นภายในประเทศและขยายตัวเพื่อประสานกับหรือเครือข่าย อาจเริ่มจากนอกประเทศและมาตั้งองค์กรสมาชิกสาขาขึ้นในประเทศในภายหลัง การรวมตัวจัดตั้งเครือข่ายทำให้เกิดขบวนการทางสังคมที่เคลื่อนไหวในมิติต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สุขภาพอนามัย และเป็นส่วนย่อยของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมข้ามชาติ

กิจกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปรากฏชัดเจนมากในขณะนี้คือ ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ และอำนาจเหนือรัฐ โดยเฉพาะสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก องค์การการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารการพัฒนาแห่งอาเซียน กิจกรรมในช่วงนี้เคลื่อนตัวจากการต่อต้านอำนาจรัฐในช่วงก่อนมาเป็นการต่อต้านทุนนิยมในรูปของบริษัทข้ามชาติและอำนาจเหนือรัฐ แนวทางการทำงาน คือ การส่งเสริมการสร้างและเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับองค์กรประชาชนสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรท้องถิ่น กรณีประเทศไทยตัวอย่างที่ชัดเจน คือ ขบวนการสมัชชาคนจน และเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นที่ผนึกพลังเพื่อต่อต้านโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่

ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ จึงเกิดเครือข่ายนโยบายสาธารณะขึ้น กล่าวคือ เครือข่ายองค์กรประชาสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้เชื่อมประสานกลายเป็นเครือข่ายนโยบายที่เข้ามาทำหน้าที่ในการสร้างประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกันเครือข่ายนโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้นได้ทำหน้าที่ในหลายมิติทั้งด้านการสร้างนโยบาย การติดตามตรวจสอบนโยบาย การกำหนดประเด็นและพัฒนานโยบาย เมื่อเป็นดังนี้ บทเรียนสำคัญที่เกิดขึ้นจึงอยู่ที่ว่า ปฏิบัติการในกระบวนการก่อเกิดนโยบาย

สาธารณะ จึงควรเป็นการเข้าไปหนุนเสริมเครือข่ายนโยบาย (Policy Network) ซึ่งสำคัญกว่าการแสวงหาเทคนิคการวิเคราะห์นโยบาย การอบรมผู้รู้และสร้างนักเทคนิค และมากกว่าแค่เพียงการไปเน้นการสร้างกลไกกระบวนการมีส่วนร่วมให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอผลประโยชน์ ความต้องการของกลุ่มตัวเอง และสามารถเข้ามาต่อรองผลประโยชน์ของตัวเอง

ดังนั้น บทเรียนสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะและปฏิบัติการที่สอดคล้องจึงควรมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์นโยบายแบบถูกเถียง ปรึกษาหารือ (Deliberative Analysis of Policy) และปฏิบัติแบบถูกแถลงปรึกษาหารือ (Deliberative Action) โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ภาคสังคม สร้างพื้นฐานให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมถกแถลงปรึกษาหารือมากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือก มากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหานโยบายที่ดี (Analysis for Policy) บนฐานของการวิเคราะห์นโยบาย แบบเส้นตรง และปฏิบัติการทางนโยบายที่มีจุดเน้นอยู่ที่รัฐและระบบราชการ (ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย, 2556, หน้า 57-60)

สรุปได้ว่า การก่อรูปขององค์กรประชาสังคมอธิบายด้วยทฤษฎี 4 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ 2) ทฤษฎีพหุลักษณ์ 3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการ 4) ทฤษฎีประชาสังคม ซึ่งมีวิวัฒนาการที่น่าสนใจตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และรัฐบาลเผด็จการทหาร จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการเมืองภาคประชาสังคมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมกันในการขับเคลื่อนอย่างสันติ

2.3 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

2.3.1 แนวคิดประชาสังคมในสังคมไทย

คำว่า “ประชาสังคม” ปรากฏในสังคมไทยในราวกลางทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีคำอื่น ๆ ที่ใช้ใน ความหมายเดียวกันคือ “ภาคประชาชน” และ “ภาคพลเมือง” ปรากฏการณ์ที่นำมาสู่ “ประชาสังคม” หากมองจากพัฒนาการและการคลี่คลายของกลุ่มพลังทางสังคมการเมืองไทย ประชาสังคม เกิดขึ้นในบริบทซึ่งกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมที่ได้ลงไปทำงานกับชาวบ้านในยุคหลังความเสื่อมถอยของขบวนการสังคมนิยม หรือที่บางคนเรียกกันว่า “ยุคการแสวงหาครั้งที่ 2” ในช่วงทศวรรษ 2520 ที่นำมาสู่การก่อตัวของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่ก่อร่างสร้างตัวขึ้นโดยนักพัฒนาภาคเอกชน (NGO) ซึ่งเป็นนักกิจกรรม นักเคลื่อนไหวทางสังคมที่ลงไปทำงานกับชาวบ้านในพื้นที่ชนบท โดยการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนขนาดเล็กขึ้นเพื่ออาศัยเป็นเครื่องมือทำงานกับชาวบ้าน โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านหรือองค์กรประชาชน (People Organization-PO) (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, ออนไลน์) พลวัตของภาคประชาสังคมในประเทศไทยนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปพอสมควรในช่วงทศวรรษที่1990 (พ.ศ. 2533-2542) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงเวลาดังกล่าว รายงานฉบับหนึ่งของ Pednekar ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหวทางสังคมในเชิงต่อต้านรัฐบาล (social protest movement) กับ

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจกล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้รวดเร็วขึ้น การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาเอกชนก็เปลี่ยนจากที่เคยเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการจัดสรรบริการทางสังคมและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อประชาชนไปเป็นการเคลื่อนไหวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมรณรงค์เป็นหลัก ขณะเดียวกันพลวัตทางสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คู่ขนานไปกับภาวะที่ระบบเศรษฐกิจไทยหันไปพึ่งพาการส่งออกมากขึ้น ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างประชากรในเมืองและในชนบท องค์การพัฒนาเอกชนจำนวนมากที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทโดยตรง โดยให้ความช่วยเหลือแก่ประชากรผู้ยากไร้และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ความเจริญเข้าไปไม่ถึง เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนของประชากรเหล่านั้น รวมทั้งเพื่อส่งเสริมให้พวกเขาสามารถประเมินความจำเป็นในชีวิตเสียใหม่ รักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนให้ดำรงต่อไปได้ และช่วยปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชากรในชนบทด้วย ขณะเดียวกันภาคประชาสังคมยังมีบทบาทสูงในการช่วยให้ประชากรในระดับล่างได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาโดยตรงรวมทั้งช่วยให้เขาเหล่านั้นสามารถต่อต้านโครงการพัฒนาที่ได้รับการออกแบบโดยหน่วยงานจากส่วนกลางโดยที่พวกเขาเองไม่มีส่วนรู้เห็น (สำนักงานผู้แทนประจำประเทศไทย, ออนไลน์, อ้างถึงใน ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 342)

สรุปได้ว่า ประชาสังคม” ปรากฏในสังคมไทยในราวกลางทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีคำอื่น ๆ ที่ใช้ใน ความหมายเดียวกันคือ “ภาคประชาชน” และ “ภาคพลเมือง” โดยกลุ่มคำเหล่านี้มีเป้าหมายในการสื่อสารในการทิศทางเดียวกันคือ การให้ประชาชนสามารถเข้าถึงนโยบาย และการเข้าถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเมืองได้ว่ามีการดำเนินที่โปร่งใสหรือไม่อย่างไร และประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพบนกรอบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.3.2 ความสำคัญของการเมืองภาคประชาสังคม

การเมืองภาคประชาสังคม เป็นองค์กรนอกภาครัฐ เข้ามามีบทบาทในสังคมการเมืองการปกครองในรูปแบบของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) หรือกลุ่มกดดัน (Pressure group) หรือการประท้วง (M.b) ภายใต้กฎหมาย ภายหลังที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใช้บังคับทั้งในทางการเมืองการปกครอง และกฎหมายแตกต่างไปจากแนวทางกระแสหลักเดิม ซึ่งสามารถอธิบายความสำคัญของการเมืองภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคประชาชน ได้ดังนี้

1) การเมืองภาคประชาชนว่า เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดอุดมการณ์การปกครองแบบประชาธิปไตย การอธิบายบนแนวทางนี้พยายามที่จะชี้และอธิบายให้เห็นในเชิงยุทธวิธีว่า ประชาชนสามารถที่จะใช้สิทธิเสรีภาพได้ในทางตรงหรือที่เรียกว่าประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy) เช่น การที่ประชาชนใช้สิทธิโนการเสนอกฎหมาย หรือการใช้สิทธินการถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารระดับสูง ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคประชาชนที่เข้าไปเคลื่อนไหวในโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นทางการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดังที่ปรากฏไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเกิดขึ้นโดยกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการจัดทำในปัจจุบันก็ยังเป็นอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากถึงที่สุดแล้วกระบวนการในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ยังอยู่ที่การเมืองในระบบ ซึ่งก็คือ พรรคการเมืองและนักการเมืองในทางยุทธศาสตร์การเข้าไปเสริมสร้างให้ประชาชนทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกและในฐานะกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมหรือที่เรียกกันว่า การเพิ่มบทบาททางการเมืองให้กับประชาชนมากกว่าการทำหน้าที่ในการเลือกตั้ง ก็น่าจะช่วยทำให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองได้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542, อ้างถึงใน ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 336)

2) การเมืองภาคประชาชนว่า การที่ประชาชนเข้าร่วมหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่เป็นทางการ หรือกล่าวให้ถึงที่สุดแล้วก็คือการเมืองภาคประชาชนคือ ประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative democracy) การที่ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การให้การสนับสนุนพรรคหรือผู้สมัคร การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการสมัครรับเลือกตั้ง (สุจิต บุญบงการ, 2531, หน้า 266-285) ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวทางการอธิบายระบบการปกครองของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกที่มีอิทธิพลทางความคิดทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นบทบาทของประชาชนที่พึงมีในระบบการเมือง

3) การเมืองภาคประชาชนว่า การที่ประชาชนเข้าร่วมหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการชุมชนท้องถิ่น โดยการดึงเอากลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (กลุ่มที่อยู่นอกโครงสร้างองค์กรทางการเมืองที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ภายใต้แนวทางการปรับทิศทางของการกำหนดนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งประชาคมหมู่บ้านหรือประชาคมตำบล ในกรณีเช่นนี้ก็เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งจากความพยายามที่จะเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ได้เข้าไปในช่องทางทางการเมืองตังในแนวคิดที่อธิบายมาแล้วข้างต้น จากนัยดังที่กล่าวมาได้สะท้อนให้เห็นความหมายของ “การเมือง” ที่ขยายออกไปจากกรอบการมองการเมืองแบบเดิม ๆ ที่ครอบงำทางความคิดมาเป็นเวลานาน ลักษณะของพัฒนาการทางการเมืองในแนวทางนี้เป็นการเข้าไปขยายพื้นที่สาธารณะ (พื้นที่ในทางการเมือง) ที่อยู่ในการครอบครองของระบบราชการและระบบอุปถัมภ์มาเป็นเวลานาน (พระธรรมปิฎก น.พ.ประเวศ วสี, ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง, รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม, อ้างถึงใน ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 336-337)

จากความสำคัญข้างต้น “การเมืองภาคประชาชน” หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “การเมืองของพลเมือง” เป็นอุดมการณ์ เป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวในทางการเมืองทำให้เกิด

กลไกต่าง ๆ ที่ภาคประชาชนสามารถข้าไปมีส่วนร่วมและเปิดเวทีสาธารณะ รวมถึงเวทีทางการเมืองในระดับต่าง ๆ อย่างมากมาย ในการพัฒนาประเทศอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกทางด้านโครงสร้างองค์กรทางกฎหมายที่อยู่ในภาครัฐเอื้อให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมืองในระดับชาติ

ประการที่สอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ประการที่สาม สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความหลากหลายของความเป็นท้องถิ่น

ประการที่สี่ สร้างวัฒนธรรมในความสัมพันธ์เชิงอำนาจนระดับท้องถิ่นใหม่ให้สอดคล้องกับระบบราชการบริหารแบบใหม่ ๆ

กระบวนการในการนำเสนอและวิธีการอธิบายแนวความคิดที่ว่าด้วยการเมืองภาคประชาชนเท่าที่เป็นอยู่ ณ ขณะนี้ มีการอธิบายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและอุดมการณ์ที่ว่าด้วยการเมืองของพลเมือง หรือการเมืองภาคประชาชนนั้นไม่ใต้มีสถานภาพเป็นองค์ความรู้อยู่ในกระแสวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองและกฎหมายที่เป็นกระแสหลัก (ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 342)

เสกสรรค์ ไชยชาติ และคณะ (2565 หน้า 144-146) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเมืองภาคประชาชนที่ว่า การเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองประชาธิปไตยโดยที่ประชาชนได้ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทน (indirect democracy) ซึ่งประชาชนเป็นผู้มอบอำนาจการปกครองให้บุคคลเหล่านั้นไปใช้อำนาจแทนตนในสภาฯ โดยการเมืองภาคประชาชนจะปรากขึ้นในพื้นที่ที่ผู้แทนหรือตัวแทนประชาชนได้ละเลยหรือเข้าไม่ถึงปัญหาของประชาชนพื้นที่นั้น ดังนั้นการเมืองแบบผู้แทนกำลังลดบทบาทลงและไม่สามารถตอบปัญหาทุกเรื่องแก้ผู้คนได้ จึงทำให้การเมืองภาคประชาชนได้ทวีความสำคัญขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้ (จุมพล หนิมพานิช, 2550)

ประการที่หนึ่ง: นักคิดเสรีนิยมใหม่ได้กล่าวถึงว่ากรเชื่อโยบทางการเงิน วัฒนธรรมการติดต่อข่าวสารหรือโลกาภิวัฒน์ แต่ในช่วงหลังเริ่มตระหนักกันว่าไม่มีทางเกิดโลกเดียวหรือวัฒนธรรมร่วมกันแบบตะวันตกครอบงำได้ โลกจะเป็นแบบหลังตะวันตกนิยม เป็นโลกาภิวัฒน์หลายกระแส และท้องถิ่นนิยมหลากกระแสคละเคล้ากัน บ่อยครั้งที่รัฐบาลของประเทศหรือแม้แต่องค์กรระหว่างประเทศไม่สามารถจัดการกับความซับซ้อนหลากหลายได้ดีพอ จึงได้เกิดองค์กรนิรโทษกรรมสากล องค์กรการช่วยเหลือแพทย์และอาหารข้ามพรมแดน กรีนพีช การต่อต้านวัฒนธรรมอเมริกันวิวัฒน์เป็นเครือข่าวทั่วโลก ในอนาคตจะเกิดองค์กรสนับสนุนวัฒนธรรมศิลปะพื้นถิ่นขึ้นอีกมาก ปัจจุบันองค์กร NGO ระหว่างประเทศหรือ INGO ก็คือเป็นกระแสใหญ่ที่มีบทบาทมากขึ้น เหล่านั้นผู้เขียน

มองว่าเป็นภายในแต่ละประเทศเกิดกลุ่มความเชื่อ กลุ่มความคิด กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย ซับซ้อน ต่างฝ่ายต่างแสวงหาประโยชน์และความชอบธรรมให้กับตน จนการเมืองแบบตัวแทน และระบบราชการ ไม่สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาได้ทั้งหมดต้องอาศัยการเมืองภาคประชาชนขับเคลื่อนให้ความขัดแย้งแตกต่างดังกล่าวลงตัวได้

ประการที่สอง: ยุคใหมสุดนี้เกิดสิ่งที่เรียกวากระบวนการถอดถอย คือ โลกถอดจากความเชื่อเดิมและถอดจากกรอบอำนาจและปฏิบัติเดิม ๆ เชนความเปนรัฐเริ่มถอดออกจากความเปนชาติ ถอยออกจากอำนาจในการควบคุมอธิปไตยเหนือพรมแดนในบางเรื่อง เชน รัฐในยุโรปเริ่มถอดออกจากความเป็นชาติตนและถอยอำนาจในการควบคุมสกุลเงินตราเดิม อำนาจในการตั้งภาษี การตรากฎหมายบางด้าน เช่น สิทธิมนุษยชน สภาพแวดล้อม จากอาณาเขตอธิปไตยเดิมของตนให้แก่สหภาพยุโรป (EU) ในส่วนประเทศไทย รัฐบาลก็กำลังถอดออกจากความเป็นรัฐของชาติไทยให้เป็นรัฐร่วมของความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมไทย ส่วนองค์กรของรัฐ เช่น สถาบันการศึกษา แพทย์และสาธารณสุขก็กำลังตกอยู่ในกระบวนการนี้ เมื่อรัฐ องค์กร สถาบันของรัฐถูกถอดถอย สิ่งที่มาแทนมี 2 ส่วน คือ ตลาดหรือภาคเอกชน กับภาคประชาชนตลาด ต้องการให้ธุรกิจเอกชนจัดการทุก ๆ ด้านตั้งแต่การศึกษา แพทย์ พลังงานสื่อสาร ส่วนภาคประชาชนต้องการให้ภาคสังคม ชุมชนเป็นผู้จัดการกิจการเหล่านั้น ในมุมมองของจุมพล หนิมพานิช ต้องการให้ภาคสังคมชุมชน ซึ่งควรจะเข้าใจวัฒนธรรมของไทยเอื้ออาทรต่อคนไทยได้ดี ก็ควรสนับสนุนการเมืองภาคประชาชนให้เข้มแข็งให้สังคมเข้มแข็ง วัฒนธรรมหลากหลายและเข้มแข็งเป็นสิ่งที่น่าเสียหาที่องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเริ่มต้นด้วยเจตนารมณ์ที่ดียิ่งถูกทำให้เป็นสามานย์ไปเกือบทุกองค์กร ซึ่งขัดแย้งดื้อด้าน แย่งชิงอำนาจทั้งภายในตัวเองและการแทรกแซงของภาคการเมือง ตั้งแต่ตัววุฒิสภาไปจนถึงกรรมการชุดต่าง ๆ อาทิ การสรรหา กสช. เป็นต้น

ประการที่สาม : การเมืองในโลกจะขยายจากการเมืองไปสู่การเมืองวัฒนธรรมและสังคมมากขึ้น การเมืองผู้แทน เป็นการเมืองแนวเดิมหรือการเมืองแบบเก่าที่มุ่งเข้าสู่อำนาจ ซึ่งจะมีแรงกดดัน 2 ทาง ทางแรกเป็นกระแสหลักคือ เอื้อผลประโยชน์แก่ตลาดหรือภาคเอกชน โดยผ่านข้ออ้างการเสริมความเติมโตทางเศรษฐกิจ อีกทางคือแรงกดดันให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้น ในมุมมองของจุมพล หนิมพานิช มองว่าสิ่งเหล่านั้นเริ่มคืบใกล้เข้ามาเรื่อย ๆ ประชาชนจะเพิกเฉยละทิ้งการเมืองแบบเดิมหรือการเมืองเก่าแบบผู้แทน และหันมาสนใจสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองทางวัฒนธรรม” และ “การเมืองทางสังคม” มากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าตลาดมีความสามารถที่จะสนองความต้องการด้านแฟชั่น สุขภาพ บันเทิง วัฒนธรรมแก่คนได้กว้างขวางและท่ามกลางกระบวนการโลกาภิวัฒน์ รัฐเองก็ถูกมัดมือมัดเท้าจากทุนการเงินโลกเพียงสามารถดำเนินนโยบายกว้าง ๆ ไม่สามารถสร้างระบบสวัสดิการหรือความสุขทางวัตถุแก่ประชาชนได้มาก คนจึงหันมาให้ความสำคัญกับการแสวงหาความหมายความต้องการของตัวเอง โดยผูกพันกับกลุ่มสัญลักษณ์หลาย ๆ

กลุ่ม เพื่อสร้างตัวตน เพื่อการมีกลุ่มสังคม เพื่อการแข่งขันสถานะในสังคมหรือเศรษฐกิจมากขึ้นทุกที กลุ่มสัญลักษณ์นี้อาจเป็นชุมชนที่ใกล้ชิดกันหรือเป็นชุมชนที่ห่างไกลกัน เป็นเครือข่ายหลวม ๆ วิถีชีวิตของคนไทยปัจจุบันก็ถูกผูกติดใช้เวลากับกลุ่มสัญลักษณ์ดังกล่าวหลากหลายเช่น เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์อากาศ, กลุ่มปางแฟน, ชมรมเพื่อดอยสุเทพ, ชมรมนักสื่อความหมายธรรมชาติ, หน่วยวิจัยการฟื้นฟูป่า ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่และชมรมอนุรักษ์นกและธรรมชาติล้านนา เป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์ป่าดอยสุเทพต่อสู้เพื่อสิทธิย่อย ๆ ทางสังคม หรือวิถีชีวิตของชุมชน ฯลฯ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการเมืองภาคประชาสังคม คือ เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงร่วมกันทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมืองในระดับชาติ ประชาชนได้สิทธิประโยชน์อย่างเท่าเทียมเป็นไปอย่างมีรูปธรรม

2.3.3 พัฒนาการของแนวคิดประชาสังคมในแต่ละยุคสมัยและในสังคมไทย

ในยุคแรกเริ่มประชาสังคมถูกมองในฐานะของสังคมการเมือง โดยนับตั้งแต่ยุคกรีกโบราณได้จำแนกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตภายในนครรัฐ ซึ่งเปรียบเสมือนการใช้ชีวิตอยู่ในประชาสังคมอันอารยะ และการใช้ชีวิตทางการเมืองนอกอาณาบริเวณของนครรัฐ ซึ่งเปรียบเสมือนกับการใช้ชีวิตของพวกป่าเถื่อน แนวทางในการจำแนกในลักษณะนี้ยังคงเห็นได้ในงานของโทมัส ฮอบส์ และจอห์น ล็อค ที่จำแนกความแตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตในสภาวะธรรมชาติอันเป็นสภาวะที่ป่าเถื่อนโหดร้ายกับการใช้ชีวิตในสังคมการเมือง ซึ่งประชาชนมีการตกลงระหว่างกันที่จะเสียสละสิทธิตามธรรมชาติของตนให้กับองค์อธิปัตย์เพื่อเป็นตัวกลางในการสร้างสันติและควบคุมการใช้ ความรุนแรงภายในสังคมในสภาวะดังกล่าวจึงเป็นสภาวะที่เอื้อต่อการเกิดประชาสังคม อย่างไรก็ตามความแตกต่างสำคัญระหว่างงานของฮอบส์ และล็อค คือมุมมองที่มีต่อบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างองค์อธิปัตย์กับประชาชน ที่ล๊อคมองว่าองค์อธิปัตย์ควรมีบทบาทที่จำกัดที่การรักษาความสงบสุขในสังคมเท่านั้น ไม่ควรใช้อำนาจในการละเมิดเสรีภาพของพลเมืองจนเกินขอบเขต (นิธิเนื่อง จำนงค์, 2562)

แม้ว่าแนวคิดเรื่องประชาสังคมจะเด่นชัดขึ้นในบริบทของสังคมสมัยใหม่ แต่หลายฝ่ายชี้ว่าในความเป็นจริงแล้ว แนวคิดหรือคำว่าประชาสังคมได้ปรากฏเป็นครั้งแรก ๆ ในงานของอริสโตเติล (Aristotle) โดยคำว่าประชาสังคมหรือ civil society ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า politike koinonia และต่อมาถูกแปลเป็นภาษาละตินว่า societas civilis โดยทั้งคำว่าประชาสังคมในภาษากรีกและละติน ต่างมีความหมายว่า “สังคมหรือชุมชนทางการเมือง” (political Society/community) ของพลเมืองที่มีอิสระและมีความเท่าเทียมกันภายใต้ระบบการปกครองตามกรอบกฎหมาย ซึ่งในสมัยนั้นสื่อความหมายถึงสังคมที่พลเมืองมีความตื่นตัวในการแสดงบทบาททางการเมือง เป็นสังคมที่ปกครองด้วยกฎหมาย และกฎหมายนั้นถูกมองว่าเสมือน “คุณธรรม” (virtue)

ของสาธารณะ เป็นชุดของจารีต และค่านิยมที่กำหนดกระบวนการ และรูปแบบทางการเมือง (Cohen and Arato, 1992, p. 84)

แม้งานของอริสโตเติลจะเป็นครั้งแรกที่ปรากฏคำที่เป็นรากศัพท์ของประชาสังคมในปัจจุบัน แต่จอห์น เอห์เรนเบอร์ก (John Ehrenberg) ตั้งข้อสังเกตว่ารากฐานของแนวคิดดังกล่าวของอริสโตเติลได้ถูกพัฒนามาจากปรัชญาของเพลโต (Plato) โดยเพลโตตระหนักว่าในสังคมการเมืองประกอบไปด้วยปัจเจกชนที่แตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ หากสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ ปล่อยให้ปัจเจกชนมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะการมุ่งแสวงหา ความมั่งคั่งส่วนตนเป็นสำคัญย่อมจะส่งผลทำให้เกิดช่องว่างของความแตกต่างระหว่างพลเมือง กลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะคนรวยและคนจน หากเป็นเช่นนี้จะส่งผลตามมาต่อความอ่อนแอและความเสื่อมของนครรัฐ การดำเนินชีวิตที่ดีที่มีอารยะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองคาพยพต่าง ๆ ภายในสังคมการเมืองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ว่าโดยรากฐานแล้วแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน แต่สามารถเป็นหนึ่งเดียวกันได้ผ่านการแบ่งงานกันทำ ดังเช่นอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์หรือการดำเนินบทบาทที่แตกต่างกันของคนบนเรือที่จะเอื้อให้เรือขับเคลื่อนต่อไปได้ ทั้งนี้การจะเป็นเช่นนี้ได้พลเมืองต้องยินยอมสละผลประโยชน์ส่วนตนบางประการเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของนครรัฐ (Ehrenberg, 1999, p.p. 3-6)

ในทำนองเดียวกับเพลโต อริสโตเติลตระหนักถึงความหลากหลายของพลเมืองในนครรัฐทั้งในแง่ครอบครัว ชนชั้น อาชีพ และสถานะทางเศรษฐกิจ สำหรับเพลโตความหลากหลายนี้เปรียบเสมือนกับองคาพยพต่าง ๆ ของร่างกายที่ต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน แต่สามารถทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งและสร้างเสริมให้เกิดชีวิตที่ดีได้ในนครรัฐ ความท้าทายสำหรับประชาสังคมในทัศนะของเพลโตดังที่ได้กล่าวไปแล้ว คือการที่แต่ละองคาพยพยึดถือผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง และส่งผลตามมาทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของประชาสังคมอ่อนแอลง อริสโตเติลเองได้เล็งเห็นปัญหานี้เช่นเดียวกับเพลโต แต่มีมุมมองที่เพิ่มเติมจากเพลโตว่าทางออกของความท้าทายดังกล่าวอยู่ที่การออกแบบการจัดการปกครองที่ผสมผสานอย่างเหมาะสม (properly mixed polity) ระหว่างระบอบกษัตริย์ (monarchy) อภิชนาธิปไตย (aristocracy) และระบบโพลิตี้ (polity) (Aristotle, Translated by Jowett, 2001) ระบอบผสมดังกล่าวจะสามารถสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของคนในสังคมการเมืองได้ ทั้งนี้อริสโตเติลได้วิเคราะห์คุณลักษณะและความต้องการของคนในชนชั้นต่าง ๆ ว่าสำหรับคนรวยและคนจน เป็นกลุ่มคนที่ขับเคลื่อนด้วยความโลภ ความกลัว และความไม่มั่นคง ขณะที่คนรวยรู้จักแต่เพียงวิธีการปกครองคนอื่น คนจนเป็นกลุ่มที่รู้จักแต่เพียงการเชื่อฟังและยอมตาม สำหรับชนชั้นกลางมักเป็นกลุ่มคนที่เปิดกว้างต่อเหตุผล ระเบียบวินัย การรอมชอมจากธรรมชาติของทั้งสามชนชั้นดังกล่าวอริสโตเติลชี้ว่าระบอบการปกครองที่ดีควร

ที่จะต้องสามารถออกแบบให้เกิดความผสม กลมกลืนระหว่างทั้งสามชนชั้นนี้ได้ จึงจะนำไปสู่ชีวิตที่ดีและสังคมที่อารยะได้

ทั้งนี้ในการกล่าวถึง “ชีวิตที่ดี” ที่เป็นเป้าหมายของการออกแบบระบบการปกครองแบบผสมผสานของอริสโตเติล ควรที่จะกล่าวด้วยว่าอริสโตเติลได้จำแนกลักษณะของการใช้ “ชีวิต” ออกเป็นสองแบบ ได้แก่ “ชีวิตตามปกติ” (mere life) และ “ชีวิตที่ดี” (good life) โดยการใช้ชีวิตแบบแรกมุ่งตอบสนองเป้าประสงค์พื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงชีพ โดยเฉพาะในแง่ของปัจจัยสี่ ครอบครัวและหมู่บ้านเป็นกลไกพื้นฐานที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองเป้าหมายดังกล่าวนี้ หากกล่าวแบบเฉพาะเจาะจงชีวิตตามปกติของมนุษย์จะเกี่ยวพันกับลักษณะความสัมพันธ์ในสามประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนายกับทาส สามีกับภรรยาและผู้ปกครองกับบุตร และแนวทางในการจัดการกับชีวิตภายในครัวเรือนนี่เองคือสิ่งที่อริสโตเติลเรียกว่า “oikonomia” หรือ “เศรษฐศาสตร์” ในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามชีวิตตามปกติของมนุษย์อาจนำไปสู่สภาวะของการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว และความเหลื่อมล้ำดังที่เพลโตได้กล่าวไว้ ดังนั้นอริสโตเติ้ลจึงชี้ว่าหากปราศจากการใช้ชีวิต “สาธารณะ” ภายในนครรัฐที่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และชุดของจริยธรรมบางประการแล้ว มนุษย์จะไม่สามารถบรรลุถึง “ชีวิตที่ดี” ได้เลย ในทางกลับกันมนุษย์จักเป็นสัตว์การเมืองที่เลวร้ายที่สุด

นอกจากมุมมองประชาสังคมในฐานะของสังคมการเมืองตามแนวคิดของเพลโต และอริสโตเติลแล้ว ในยุคโรมันยังมีมุมมองประชาสังคมของชิเซโร (Cicero) อีกด้วย แนวคิดประชาสังคมของชิเซโรมีความคล้ายคลึงกับของอริสโตเติลตรงที่การมองว่าระบอบการปกครองแบบผสมคือแนวทางในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมการเมือง อย่างไรก็ตามชิเซโรไม่ได้มองว่าการออกแบบระบอบการปกครองแบบผสมจะต้องมุ่งเน้นให้เกิดสมดุลระหว่างส่วนต่าง ๆ หากแต่มองว่าควรที่จะให้น้ำหนักกับบางส่วนเท่านั้น โดยส่วนที่ชิเซโรให้น้ำหนักมากกว่าส่วนอื่น ๆ นั่นคือวุฒิสภา ซึ่งชิเซโรมองว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญที่สุดในการใช้อำนาจเพื่อปกป้องเสรีภาพและเกียรติยศศักดิ์ศรีของพลเมืองรักษากรอบกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของสาธารณรัฐ (res publica) นั่นเอง ในแง่นี้หากมองตามการจำแนกระบอบการปกครองของอริสโตเติ้ลอาจมองได้ว่าวุฒิสภาเป็นส่วนของอภิชนาธิปไตยนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปนัยของแนวคิดประชาสังคมในยุคนี้คือการใช้ชีวิตที่ดีที่มีความเป็นอารยะของพลเมือง (Civil life หรือ vita civilis ในภาษาละติน) จะเกิดขึ้นได้เฉพาะในนครรัฐ (polis) เท่านั้น ในครั้งนั้น “สถานภาพของเป็นพลเมืองใน polis” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อคนเอเธนส์ เพราะการไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ใน polis ก็เปรียบเสมือนการไม่สามารถใช้ชีวิตในฐานะมนุษย์ได้อย่างเต็มที่นั่นเอง ความดังกล่าว เห็นได้ชัดเจนจากกรณีที่ศาลเอเธนส์ให้โสเครติส (Socrates) เลือกระหว่างการถูกเนรเทศออกจากความเป็นพลเมืองใน polis กับการที่ต้องดื่มยาพิษฆ่าตัวตายซึ่งโสเครติสเลือกหนทาง

ที่จะตายมากกว่าการที่ต้องถูกเนรเทศ (Clarke, 1994, pp. 4-5) อย่างไรก็ตามแม้ว่าความเป็นพลเมืองจะเป็นสิ่งสำคัญ และการใช้ชีวิตในประชาสังคมหรือสังคมการเมืองในยุคกรีกและโรมันจะเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา แต่หากจะพิจารณาขอบเขตของพลเมืองในช่วงเวลานั้น อาจจะกล่าวได้ว่าพลเมืองไม่ใช่คนส่วนใหญ่ของประเทศ เนื่องจากความเป็นพลเมืองจะไม่นับรวม รวมไปถึงผู้ชายที่ไม่สามารถจับอาวุธเพื่อนครรัฐได้ อีกนัยหนึ่งก็คือพลเมืองในยุคนั้นจะจำกัดเฉพาะผู้ชายที่มีถิ่นกำเนิดในนครรัฐที่สามารถจับอาวุธเพื่อนครรัฐได้เท่านั้น (Dunleavy and Leary, 1987, p. 4)

รากฐานแนวคิดในลักษณะดังกล่าวในยุคกรีกโบราณ แม้ว่าจะมีความแตกต่างจากความเข้าใจในแนวคิดประชาสังคมในปัจจุบันอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่มุมที่ไม่ได้จำแนกปริมณฑลของรัฐและสังคมออกจากกันดังเช่นแนวคิดในยุคหลัง แต่ดังที่จะได้เห็นถึงแนวคิดประชาสังคมในงานยุคต่อ ๆ มาที่เป็นรากฐาน ความเข้าใจในแนวคิดประชาสังคมในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ถึงอิทธิพลจากงานในยุคคลาสสิกอย่างมาก โดยเฉพาะรากฐานแนวคิดที่ว่าสังคมการเมืองเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของประชาสังคมหรือการใช้ชีวิตทางการเมืองอย่างเป็นอารยะนั่นเอง

หลังจากยุคกรีกและโรมันล่มสลาย ระบบการปกครองจะอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ซับซ้อนระหว่าง “เมืองของพระเจ้า” (Civitas del หรือ city of god) และ “เมืองของมนุษย์” (Civitas terrena หรือ city of man) โดยในเมืองของพระเจ้าที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจะอยู่ภายใต้การกำกับของศาสนจักร บทบาทและอำนาจของศาสนจักรนี้จะเป็นอิสระ และอยู่เหนือกลไกอำนาจในระดับอื่น ๆ ที่มีไว้เพื่อกำกับ “เมืองของมนุษย์” ซึ่งมีสถานะที่ด้อยกว่าเนื่องจากเป้าประสงค์ของเมืองจะมุ่งตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่มักจะเกี่ยวพันกับตัณหา ความโลภ ความทะยาน อยากของมนุษย์ ทั้งนี้กลไกอำนาจที่กำกับเมืองของมนุษย์ในช่วงเวลานี้มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งสถาบันกษัตริย์ ขุนนางผู้ปกครองในระดับพื้นที่และกลไกในระดับท้องถิ่น นัยสำคัญของการจำแนกการปกครองออกเป็นลักษณะดังกล่าวคือการที่รัฐหาได้เป็นศูนย์กลางในเชิงจริยธรรมหรือเป้าหมายสำหรับการใช้ “ชีวิตที่ดี” ดังเช่นในยุคกรีกและโรมันอีกต่อไป หากแต่ถูกแทนที่ด้วยบทบาทของศาสนจักร ดังนั้น ชีวิตที่ดีและการเป็นพลเมืองที่ดีที่มีจริยธรรมในช่วงเวลานี้จึงไม่ได้อยู่ที่การเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจการสาธารณะของนครรัฐ หากแต่อยู่ที่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนจักรอย่างเคร่งครัดในฐานะของคริสต์ศาสนิกชนที่ดี เพื่อเป้าหมายสูงสุดของหลุดพ้นจาก “เมืองแห่งมนุษย์” และเข้าสู่ “เมืองแห่งพระเจ้า” นั่นเอง (Forst, 2007, p. 453)

อย่างไรก็ตาม การคงอยู่ร่วมกันระหว่างเมืองของพระเจ้าและเมืองของมนุษย์ได้นำไปสู่ความตึงเครียดในเชิงโครงสร้างที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ระหว่าง “ศาสนจักร” และ “อาณาจักร” เริ่มมีการเรียกร้องให้แยกอำนาจของอาณาจักรออกมาจากศาสนจักร พร้อมทั้งมีการนำเสนอแนวคิดว่าด้วยโครงสร้างอำนาจแบบใหม่ในรูปแบบของรัฐที่สามารถผูกขาดอำนาจอย่างสมบูรณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

ก็คือรัฐที่พร้อมด้วยอำนาจอธิปไตย (sovereign state) นั่นเอง หนึ่งในงานเขียนที่บุกเบิกแนวคิดดังกล่าวคืองานของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ในหนังสือที่มีชื่อว่า Leviathan ในงานชิ้นดังกล่าว ฮอบส์ได้แสดงให้เห็นว่า ประชาสังคมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากซึ่งอำนาจรัฐ และรัฐเองเป็นสิ่งที่ปัจเจกชนที่มีเหตุมีผล และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ตกลงร่วมกันที่จะสร้างขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์หลุดพ้นจากสภาวะธรรมชาติ โดยในสภาวะธรรมชาติจะมีคุณลักษณะสำคัญคือ มนุษย์จะมีความเสมอภาคกันทั้งในแง่ศักยภาพของการใช้ ความรุนแรง ความรู้สึกไม่มั่นคง รวมทั้งกิเลสตัณหาและความพึงปรารถนา ประกอบกับการปราศจากซึ่งศูนย์อำนาจกลางที่จะมทำหน้าที่ควบคุมการใช้กำลังหรือพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเอง (Hobbes, 1996, p.p. 84-85)

ผลของสภาวะดังกล่าวจะทำให้เกิดสิ่งที่ฮอบส์ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “จะไม่มีพื้นที่สำหรับการเนื่องจากจะไม่มีความแน่นอนในเรื่องผลที่จะได้จากการดำเนินการ และจะไม่มีวัฒนธรรมบนโลก จะไม่มีการพาณิชย์หรือการค้าขายสินค้าที่จะนำเข้าทางทะเล จะไม่มีสิ่งปลูกสร้างที่โอ่โถง จะไม่มีเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเคลื่อนย้าย และหากจะกระทำการเคลื่อนย้ายจะต้องอาศัยกำลังอย่างมาก จะไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นผิวโลก ไม่มีเครื่องมือดูเวลา จะไม่มีศิลปะ ไม่มีการอักษรศาสตร์ ไม่มีสังคม และที่เลวร้ายที่สุดคือทุกที่จะเต็มไปด้วยความหวาดกลัวต่อเนื่อง และอันตรายจากความรุนแรงที่ถึงตาย และชีวิตมนุษย์จะโดดเดี่ยว ยากจน ขมขื่น ป่าเถื่อน และสั้น” (Hobbes, 1996, p. 84)

เนื่องจากความมีเหตุมีผลของมนุษย์ทำให้ต้องการแสวงหาทางออกจากสภาวะที่ยากจะทานทนได้ ด้วยการเข้ามาทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างกัน อย่างไรก็ตามภายใต้ข้อตกลงดังกล่าวมีข้อแลกเปลี่ยนที่สำคัญคือปัจเจกชนจำต้องเสียสละสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่ตนมีอยู่ให้กับองค์อธิปัตย์หรือดังที่ฮอบส์ เปรียบเปรยว่าเป็นสัตว์ประหลาดตามพระคัมภีร์หรือ Leviathan นั่นเอง และองค์อธิปัตย์จะเข้ามาทำหน้าที่ เป็นศูนย์อำนาจกลางที่จะควบคุมการใช้ความรุนแรงของปัจเจกชน รวมทั้งการลงโทษปัจเจกชนที่ละเมิดหรือใช้ความรุนแรงต่อบุคคลอื่น นัยของประชาสังคมดังที่ปรากฏในงานของฮอบส์ก็คือประชาสังคมหรือการใช้ชีวิตอย่างมีความเป็นอารยะ และสันติของคนในสังคมจะไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากซึ่งรัฐหรือองค์อธิปัตย์ที่ทำหน้าที่บังคับใช้อำนาจภายในรัฐ และประชาสังคมไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตัวเอง หากแต่เป็นผลผลิตของปัจเจกชนที่มีเหตุมีผลและมีความเห็นแก่ตัวที่ทำการคิดคำนวณถึงผลดีและผลเสียของ การยอมเสียสละซึ่งสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติให้แก่องค์อธิปัตย์เพื่อแลกกับการหลุดพ้นจากสภาวะธรรมชาติที่ป่าเถื่อน และเต็มไปด้วยความรุนแรง

นอกจากงานของฮอบส์แล้ว อีกหนึ่งงานชิ้นสำคัญที่ส่งผลต่อแนวคิดประชาสังคมในยุคต่อมาก็คืองานของจอห์น ล็อค (John Locke) แก่นแนวคิดเรื่องประชาสังคมของจอห์น ล็อค ได้สะท้อนเป็นอย่างดี จากคำกล่าวของเขาที่ปรากฏในหนังสือ Two Treaties of Government ที่ว่า “ที่ใดก็ตามที่

มีมนุษย์จำนวนหนึ่งรวมกันเป็นสังคมและยอมหยุดใช้ซึ่งอำนาจของตนตามกฎของธรรมชาติ และมอบอำนาจ ดังกล่าวให้แก่สาธารณะ ที่แห่งนั้นคือสังคมการเมืองหรือประชาสังคม” (Locke, 1823, p. 142) สำหรับล็อคแล้วกฎแห่งธรรมชาติของมนุษย์คือ มนุษย์ถืออำเนิดขึ้นมาพร้อมกับสิทธิและเสรีภาพที่ไม่มีข้อจำกัดในการรักษาทรัพย์สมบัติชีวิตของตนจากบุคคลอื่น ดังนั้นมนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามหากปล่อยให้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติสิ่งที่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ยาก คือการปะทะกันระหว่างมนุษย์ที่ต่างก็มีความต้องการเช่นเดียวกันในแง่นี้การหลุดพ้นจากกฎของธรรมชาติ จะเกิดขึ้นได้เมื่อปัจเจกชนในสังคมตกลงกันที่จะยอมสละซึ่งสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ และมอบให้กับองค์อธิปัตย์ ทั้งนี้นัยหนึ่งที่เห็นได้จากข้อเสนอของล๊อค คือสังคมการเมืองหรือรัฐควรมีบทบาทสำคัญในเรื่องการรักษาและปกป้องสิทธิในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินส่วนบุคคล และทำการลงโทษสมาชิกในสังคมที่ละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าว นอกจากนี้รัฐยังมีบทบาทในการบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นหลักเกณฑ์สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมสำหรับสมาชิก และเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างสมาชิกในสังคมรัฐมีหน้าที่ที่จะทำการยุติข้อพิพาท ดังกล่าวตามกฎหมาย ดังนั้นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับ “สภาวะธรรมชาติ” สำหรับล็อคนั่นคือ “ประชาสังคม” หรือระเบียบทางการเมืองที่มีความชอบธรรม (legitimate political order) ซึ่งอยู่บนฐานของการยอมรับในสิทธิของสมาชิกในสังคมการเมืองทั้งหมด (Dunn, 2001, p. 51)

จากฐานคิดที่ว่าประชาสังคมคือสังคมการเมืองหรือระบบการเมืองที่มีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับทำให้ในความเป็นจริงหากพิจารณาจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ระบบการเมืองในหลายช่วงเวลาค่อนข้างห่างไกลกับความเป็นประชาสังคม โดยล็อคชี้ว่ารูปแบบการปกครองที่ให้อำนาจเด็ดขาดกับบุคคลเพียงคนเดียวนั้นไม่สอดคล้องกับประชาสังคม เนื่องจากในการปกครองดังกล่าวอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารจะรวมอยู่ในตัวของบุคคลเพียงคนเดียวในสภาวะดังกล่าวผู้ปกครองอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจในการละเมิดสิทธิในกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลของพลเมือง (Locke, 1823, p. 143-144) ตัวอย่างของระบบการปกครองประเภทนี้ อาทิ ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในฝรั่งเศส และในยุโรปภาคพื้นทวีป รูปแบบการปกครองที่ดูจะสอดคล้องกับประชาสังคมมากที่สุดตามทัศนะของล็อคคือ รูปแบบการปกครองที่อำนาจนิติบัญญัติตกอยู่กับตัวแทนของประชาชนไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของวุฒิสภาหรือรัฐสภา และรูปแบบการปกครองที่ไม่มีสมาชิกคนใดในสังคมจะได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้กฎหมายที่ตราขึ้นมา

คำว่า “ประชาสังคม” เป็นคำที่ถูกใช้ในกฎหมาย หลายฉบับในช่วง 10 ปีที่ผ่านมานับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 8 ต่อจากนั้น พ.ร.บ. หลายฉบับมีคำว่า “ประชาสังคม” อยู่และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้แทนประชาสังคมในกฎหมาย เช่น พ.ร.บ. สภาพัฒนาการเมือง พ.ร.ก. การบริหารกลุ่มราชการจังหวัด พ.ร.บ สภาองค์กรชุมชน พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ ฯลฯ ซึ่งน ามาสู่พื้นที่เชื่อมโยง ระหว่างท้องถิ่น-ท้องที่-ชุมชนที่เป็นทางการเมือง

ทางการมากยิงขึ้นดังตัวอย่างในภูมิภาคกลาง – ตะวันตก ในปี 2541 คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติได้มีโครงการส่งเสริมให้มีประชาคมจังหวัดทั่วประเทศไทย โดยมูลนิธิพัฒนาไทยและสถาบันชุมชน ท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ได้ส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนงานภาคประชาชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อทาให้เกิดการเชื่อมร้อยกลุ่มคนจากองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ มาร่วมกันดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนต่าง ๆ ร่วมกัน และเกิดการขยายผลสู่การดำเนินงานประชาคมจังหวัด ได้แก่ประชาคมคนรักแม่กลองมุ่งเน้นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม, กลุ่มรักท่าจีน มุ่งเน้นการรักษาแม่น้าท่าจีนในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร, ประชาคมจังหวัดราชบุรี ที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานภาคประชาชนในหลากหลายประเด็น, ประชาคมกาญจนบุรี พุงเป้าไปในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ประชาคมจังหวัดเพชรบุรี เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ประชารัฐจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขับเคลื่อนงานภาพรวมในระดับจังหวัด ในประเด็นสาธารณะการปรากฏตัวของประชาคมอีกแบบหนึ่งที่อาจจะมีภาพที่แตกต่างไปจากประชาคมในลักษณะ “งานเย็น” “เบญจภาคี” หรือ “ประชาคม” ฯลฯ ก็คือ ในยุคที่เริ่มเกิดการเดินขบวนเรียกร้อง ของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างกว้างขวางช่วงครม. สัญจรยุครัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุนหะวัน ราวปี 2531 ในบริบทของความขัดแย้งด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ฯลฯ และการปรากฏตัวของการรวมตัวกันของเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เช่น สมัชชาคนจน สมัชชาเกษตรกรรายย่อยฯลฯ รวมทั้งเครือข่ายองค์กรชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม (กรณีท่อก๊าซไทยมาเลย์ กรณีโรงไฟฟ้าบ่อนอก-บ้านกรูด ฯลฯ) ปัญหาและข้อจำกัดของประชาธิปไตย แบบตัวแทนหรือการเมืองแบบปกติ ปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นและการใช้อำนาจรัฐโดยขาดฉันทานุมัติจากประชาชน และการปรากฏตัวของ กลุ่มคนที่มีค่านิยม โลกชีวิตแบบใหม่ ๆ ฯลฯ เหล่านี้ได้ทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มคน ในลักษณะที่ขัดแย้งกับรัฐต่อรองรัฐจัดความสัมพันธภาพรัฐ-สังคมซึ่งมีวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมือง และพื้นที่ทางการเมืองเพื่อผลักดันวาระของตนเองที่แตกต่างไปจากประชาสังคม ประเภทแรก ซึ่งอาจเรียกว่า “ประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” โดยสามารถดูตารางที่ 2.1 ที่ได้บอกถึงประเภทของประชาสังคมในสังคมไทย (พระพิพิธพัชโรดม (อำนวย อินฺทวณฺโณ), 2564, 686-687) ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเภทของประชาสังคมในสังคมไทย

ที่มา: *พระพิพิธพัชโรดม (อำนวย อินฺทวณฺโณ) (2564, หน้า 687)*

ประเภท	จุดหมาย	พื้นที่ทางการเมือง	วิธีการเคลื่อนไหว
1.ประชาคมแบบชุมชนนิยม เบญจภาคี	-การสร้างจุดเชื่อมไปสู่พื้นที่ภาครัฐ/ธุรกิจ - การเกิดความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ	-เวทีความร่วมมือแบบ “สมานฉันท์”	- การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม - ฯลฯ

ประเภท	จุดหมาย	พื้นที่ทางการเมือง	วิธีการเคลื่อนไหว
2.ประชาคมแบบเสรี นิยม	- การต่อรองผลักดันนโยบายเพื่อประโยชนกลุ่มตน	- พื้นที่ช่องทางและกลไกในระบบการเมืองปกติ	- การล็อบบี้เคลื่อนไหวผลักดันโดยกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ
3.ประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหว	- การปรับสัมพันธภาพทางอำนาจในสังคม	- การสร้างพลังการเคลื่อนไหว	- กระทำการแบบถึงลูกถึงคน (direct action)

สรุปได้ว่า พัฒนาการของแนวคิดประชาสังคม นับเริ่มตั้งแต่สมัยมีการเมืองปกครองโดยนับตั้งแต่ยุคกรีกโบราณได้ มีแนวคิดที่สนับสนุนทางการเมืองอย่างอริสโตเติ้ลในการมุ่งทิศทางทางการเมือง และหลังจากนั้นก็มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านประชาสังคมทั้งทางตะวันตก ตะวันออก และขยายเข้าสู่สังคมโลก ในขณะที่ประเทศไทยปรากฏคำนี้มาในรัฐธรรมนูญหลาย 10 ฉบับที่ผ่านมา ฉะนั้น จึงมีการกำหนดประเภทของประชาสังคมไทยอยู่ 3 ประเภทหลักได้แก่ 1) ประชาคมแบบชุมชนนิยม เบญจภาคี 2) ประชาคมแบบเสรีนิยม และ 3) ประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหว

2.3.4 บทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมหรือสังคมของพลเมือง (Civil Society) ซึ่งมีองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นส่วนหนึ่งในภาคประชาสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) มีการเริ่มต้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างแผน และขานรับแนวคิด “ประชาสังคม” ซึ่งเหมาะกับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมที่มองเห็นวิกฤติการณ์ และมีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน

1) ประชาสังคมกับบทบาทต่อสังคมการเมืองไทย

1.1) ในมิติการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยของสังคมไทย บทบาทของขบวนประชาสังคมในหลายลักษณะที่ผลักดันให้เกิดการทำให้ประชาธิปไตยแบบตัวแทนนับตั้งแต่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เป็นต้นมาเราจึงเห็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยในหลายด้าน ดังเช่นการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเมืองโดย “ขบวนการเคลื่อนไหวธงเขียว” ซึ่งนำมาสู่การขยายการเมืองภาคประชาชนเชิงสถาบัน

1.2) มิติด้านนโยบายสาธารณะ ปัจจุบันเราจึงเห็นได้ว่า มีกฎหมายนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาให้แก่คนจนมากมาย (รวมทั้งนโยบายที่เรียก “ประชานิยม” ด้วยเช่นกัน) รัฐธรรมนูญ 2560 ได้มีบทบัญญัติหมวดที่ 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งคงจะเป็นการเกินเลยที่จะกล่าวว่า มาจากการเคลื่อนไหวผลักดันโดยขอบในระดับพื้นที่การเมืองท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า การเติบโตขององค์กรชุมชนที่ต้องการสร้างพื้นที่เชิงกระบวนการประชาสังคมที่เติบโตขึ้นมานโยบายระดับท้องถิ่นโดยเข้าไปเชื่อมกับทั้ง “ท้องถิ่น” และ “ท้องที่” (เช่น งานแบบสภาองค์กรชุมชนและขบวนการจัดการตนเอง

ฯลฯ) ก็ควรพิจารณาว่า การขับเคลื่อนโดยประชาสังคมได้นำไปสร้างพื้นที่ เชิงนโยบายระดับท้องถิ่นที่ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

2) การเมืองภาคประชาสังคมในยุค 4.0

การเคลื่อนไหวภาคประสังคม ได้พัฒนารูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ขึ้นมาหรือที่เรียกว่า New social Movement ในกรณีขบวนการเคลื่อนไหวในยุคที่มีการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มคนที่เห็นต่างหางการเมือง 6 กลุ่มที่คิดว่าเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม แต่ในความเป็นจริงในยุค 4.0 นั้น ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่ต้องการพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ สร้างความร่วมมือกันระหว่างรัฐกับองค์กรประชาสังคม สร้างความชอบธรรมในการทำงานขององค์กรประชาสังคมเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรัฐ เสริมสร้างการศึกษาพลเมือง สร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมเป็นการสร้างทางเลือกและโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนในยุคโลกาภิวัฒน์ หรือที่เรียกว่าการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ ความสำคัญของกระบวนการเหล่านี้อยู่ที่การเคลื่อนไหวระดับท้องถิ่นแต่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันในระดับโลก ส่วนเป้าหมายของการเคลื่อนไหวไม่ใช่เพื่อล้มหรือยัดอำนาจรัฐ แต่เป็นสังคมที่มีการรวมตัวกัน ผ่านกระบวนการประกิตสังคม ทำให้เกิดสังคมที่มีจิตสำนึกผิดชอบร่วมกัน มีการร่วมมือผ่านองค์กรที่หลากหลาย มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีความคิดเพื่อสร้างเอกลักษณ์ มีความผูกพัน ความเชื่อร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเข้ามามีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐหรือเพื่อให้รัฐมีสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะจะทำให้เกิดพลังมวลชน เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงหรือการเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายชองรัฐ ให้เป็นไปตามเป้าหมายของกลุ่มและประโยชน์ส่วนรวม มักถูกเรียกรวม ๆ ว่าการเมืองสมัยใหม่ “Post Modern Politics” (ธงชัย สิงอุดม, 2562, หน้า 342-343)

Larry Diamond (1994, pp. 7-11) ได้จำแนกบทบาทของประชาสังคมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก ประชาสังคมช่วยในการจำกัดอำนาจรัฐ และเพิ่มระดับการควบคุมรัฐโดยสังคมไดมอนด์ชี้ว่าแง่มุมดังกล่าวนอกจากจะมีความสำคัญในช่วงเวลาหลังจากที่เปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยแล้วยังมีบทบาทสำคัญในช่วงเวลาที่ยังคงอยู่ในระบอบอำนาจนิยมด้วยเช่นกัน กล่าวคือบทบาทในการติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของภาคประชาสังคมจะส่งผลในการสั่นคลอนความชอบธรรมของระบอบอำนาจนิยม ซึ่งจะจุดประกายให้กับการเปลี่ยนผ่านต่อไป

ประการที่สอง บทบาทขององค์กรสมาคมต่าง ๆ ในภาคประชาสังคมสามารถเกื้อหนุนการทำงานของพรรดการเมือง โดยเฉพาะในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทักษะความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมในองค์กรสมาคมเหล่านี้

ประการที่สาม ภาคประชาสังคมเป็นพื้นที่ในการปลูกฝังหลักการ และค่านิยมที่จำเป็นต่อ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อาทิ การยอมรับและเคารพในความแตกต่าง พร้อมที่จะรอมชอมประนีประนอม มากกว่ายึดมั่นในจุดยืนแบบสุดโต่ง

ประการที่สี่ ประชาสังคมช่วยสร้างช่องทางที่นอกเหนือจากพรรคการเมืองในการระดมรวบรวม อีกทั้งยังเป็นตัวแทนที่สามารถสะท้อนผลประโยชน์ของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมได้ โดยเฉพาะคนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มคนชายขอบที่อาจจะยากที่จะมี "ตัวแทน" ในสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ ตัวอย่างของกลุ่มคนเหล่านี้ อาทิ กลุ่มคนพิการ และกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย เป็นต้น

ประการที่ห้า ความหลากหลายขององค์กรสมาคมในภาคประชาสังคมช่วยในการ “ก้าวข้าม” และ “ลดทอน” ระดับของการแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคม ดังเช่น องค์กรสมาคมหลายองค์กรที่ไม่ได้ตั้งขึ้นบนฐานของ "ผลประโยชน์" ของสมาชิกแบบแคบ ๆ แต่อยู่บนฐานของ “ประเด็น” ที่เป็นความสนใจหรือเป็นความกังวลร่วมกันระหว่างสมาชิก ดังนั้นสมาชิกในองค์กรลักษณะนี้มักจะมีความหลากหลาย และผลจากปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่หลากหลายนี่เองที่จะเอื้อต่อการลดทอนการแบ่งขั้วในสังคม

ประการที่หก ภาคประชาสังคมช่วยในการคัดสรร และฝึกฝนผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ โดยการเป็นสมาชิกองค์กรสมาคมในภาคประชาสังคมจะช่วยหล่อหลอมและกล่อมเกลาให้สมาชิกมีทักษะบางประการที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผล การหยิบยกประเด็นในการถกเถียง การชักจูงให้กลุ่มคนคล้อยตาม การสร้างแรงบันดาลใจ และการระดมทุนสนับสนุน เป็นต้น

ประการที่เจ็ด องค์กรสมาคมในภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทโดยตรงในการสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสังเกตการณ์การเลือกตั้ง การตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปของภาครัฐ เป็นต้น

ประการที่แปด ภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางกระจายข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายไปสู่พลเมือง นอกเหนือจากข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอโดยสื่อสารมวลชนกระแสหลักหรือโดยภาครัฐ ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้ภาคประชาชนมีความตื่นตัวและอยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

ประการที่เก้า ภาคประชาสังคมมีส่วนในการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยทั่วไปแล้วการปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ดำเนินการได้อย่างยากลำบากเนื่องจากมักจะส่งผลกระทบในเชิงลบต่อผลประโยชน์ของคนหลายกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนชั้นนำ และการต่อต้านของกลุ่มคนเหล่านี้มักจะส่งผลทำให้การปฏิรูปล้มเหลว ดังนั้นหากมีบทบาทสนับสนุนจากภาคประชาสังคมจะยิ่งเอื้อต่อความสำเร็จในการปฏิรูปเศรษฐกิจมากขึ้น

ประการสุดท้าย ความสำเร็จในการดำเนินการทั้ง 9 ประการข้างต้นจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาครัฐ ทั้งในแง่มุมของความสามารถในการตรวจสอบได้ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมทางการเมืองการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของภาคประชาชน เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตย

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2562, หน้า 401) ได้ทำการวิเคราะห์บทบาทที่ภาคประชาสังคมดำเนินการกันอยู่ในการจัดการตนเองที่สำคัญได้แก่

1) การเป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนสำหรับบางเรื่องหรือบางปัญหาที่ประชาชนไม่มีความรู้ไม่เข้าใจในการดำเนินการ หรือรักษาสิทธิของตนเองได้ภาคประชาสังคมผู้ซึ่งมีจิตอาสาและค้นคว้าหาความรู้เพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนจะช่วยเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรอง หรือหาหนทางในการประสานติดต่อหน่วยงานเข้ามาดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนได้

2) การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การทำงานภาคประชาสังคม ถือเป็นโอกาสในการแสวงหาความรู้ของคนที่ทำงานส่วนนี้เพราะจำเป็นที่คนทำงานจะต้องผ่านการอบรม และได้รับถ่ายทอดความรู้วิธีการทำงานและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนท างานภาคประชาสังคมถือเป็นข้อตกลงที่สำคัญเพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้ความเข้าใจไปพร้อม ๆ กัน และทำงานร่วมกัน โดยไม่ต้องรอคนเพียงคนเดียว

3) การกระตุ้นเตือนให้คนตื่นรู้ตระหนัก และมีสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น รู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์แก่ส่วนรวม และสร้างการเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

4) การให้บริการสาธารณะที่จำเป็น ในบางครั้งบริการสาธารณะที่ภาครัฐส่งต่อให้กับประชาชนอาจไปไม่ถึงประชาชนหรือประชาชนไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะเหล่านั้นได้เนื่องจากสาเหตุไม่ว่าเรื่องของสภาพพื้นที่ที่ห่างไกลหรือการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ภาคประชาสังคมในพื้นที่สามารถเป็นจุดเชื่อมต่อในส่วนนี้ได้เป็นอย่างดีด้วยความเป็นคนในที่รู้จักพื้นที่ รู้จักคน และรู้วิธีการเข้าหาได้อย่างเข้าใจกัน ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระส่วนนี้ให้หน่วยงานรัฐได้มาก

สรุปได้ว่า บทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคม สามารถปรากฏในชีวิตของประชาชนในสังคมโดยมีส่วนสำคัญในการจรรโลงใจให้คนสามารถเชื่อมั่นและยึดถือในนโยบายที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะที่ปรากฏเห็นชัดคือ การให้บริการสาธารณะของคนในสังคม ตลอดจนการใช้จ่ายค่าครองชีพของคนในสังคมไทยที่ปรากฏให้เห็นชัดในปัจจุบัน

2.3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมประชาสังคม

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2562, หน้า 400-401) ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาคประชาสังคมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งการที่ภาคประชาสังคมสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ด้วยตนเองมาจากปัจจัยสำคัญหลายประการคือ

ปัจจัยประการที่ 1 ภาวะผู้นำ ปัจจัยนี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในลำดับต้น ๆ เพราะในการทำงานเพื่อสังคมเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าต้องมีผู้คนเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เพื่อเป้าหมายในการดำเนินการให้เสร็จดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในการทำงานภาคประชาสังคมการเป็นแกนนำกลุ่มคนทำงานที่มารวมตัวกันด้วยจิตอาสาแบบไม่มีการบังคับ การทำงานของกลุ่มผู้นำจะมีความแตกต่างจากผู้นำตามสายการบังคับบัญชาตามโครงสร้างระบบการทำงานแบบราชการที่มีที่มาที่ไปชัดเจน แต่ภาคประชาสังคมเกิดจากการยอมรับโดยธรรมชาติจากความสามารถและศักยภาพของคนในการนำ ทั้งนี้ภาวะการนำของภาคประชาสังคมในอำเภอแม่สอดมีลักษณะที่น่าสนใจคือ “**การนำแบบไม่นำ**” ซึ่งเป็นการที่แกนนำคนสำคัญของกลุ่มประชาสังคมแม้ไม่แสดงบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มแต่จะใช้กลวิธีในการทำให้คนในกลุ่มยอมรับและมีความเชื่อใจในตัวแกนนำและพร้อมที่จะร่วมมือในการขับเคลื่อนประเด็นที่เป็นปัญหาเพื่อไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งภาวะผู้นำดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาทางตะวันออกอย่างปรัชญาเต๋า ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำไว้ว่า

> จงรู้จักนำในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม
> จงรู้จักนำโดยไม่ต้องแสดงความเป็นเจ้าของของหรือหวงแหน
> จงรู้จักนำเพื่อให้ช่วยผู้อื่นได้โดยไม่ต้องเอาหน้า
> จงรู้จักนำให้ได้โดยไม่ต้องบีบ
>
> (จอห์น ไฮเดอร์ (1986) แปลโดย อลัน วัตต์ (Watts, 2530, p.10)

เพื่อให้เข้าใจหลักการทำงานของภาคประชาสังคมที่จะทำให้สามารถเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยอาศัยแนวคิดภาวะผู้นำที่ยกมาก็อาจอธิบายให้เห็นได้ว่า เนื่องจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องทำงานกับหมู่คณะ ต่างคนก็มีความคิดเห็นที่หลากหลาย การปล่อยให้คนที่ประสบกับปัญหาได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาของเขาเอง ด้วยวิถีคิดของเขาเอง เพราะในกลุ่มในคณะย่อมมีผู้รู้และมีประสบการณ์ในแต่ละเรื่อง ผู้นำที่มีคุณธรรมก็เปรียบเหมือนแม่น้ำใหญ่และท้องทะเล ต้องอยู่ต่ำลงไปเพื่อรองรับน้ำจากลำห้วย เปรียบเหมือนกับผู้นำแห่งหมู่ชนที่ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวอยู่ข้างหลังไม่แก่งแย่งแข่งขันกับใคร ซึ่งก็จะทำให้ไม่มีใครที่จะแข่งเพื่อเอาชนะ ดังนั้น เมื่องานสำเร็จก็ไม่จำเป็นที่จะต้องยึดติดว่าเป็นความสำเร็จของตัวเอง และไม่ถือเอาความสำเร็จนั้นมาเป็นผลงานของตนแต่ผู้เดียว เพราะนั่นจะทำให้การทำงานของภาคประชาสังคมที่มุ่งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมไม่สามารถพัฒนาต่อไปยังงานอื่น ๆ ได้

ปัจจัยประการที่ 2 ภูมิหลังหรือประวัติศาสตร์การเกิดชุมชนหรือการรวมตัวกันของแต่ละชุมชน ปัจจัยนี้ย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การศึกษาข้อมูลของชุมชนเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ถือเป็นกลวิธีหนึ่งในกระบวนการทำงานของภาคประชาสังคม เพราะหากไม่มีการสร้างความรู้สึกในความมีที่มาร่วมกัน ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกและเกิดกลุ่ม

ก้อนที่ไม่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสร้างความรักถิ่นกำเนิดโดยการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการทำงานของภาคประชาสังคมให้ราบรื่นในลักษณะแบบคนในครอบครัวเดียวกัน

ปัจจัยประการที่ 3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชมชน มีผลต่อการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนแม้จะมาจากถิ่นกำเนิดที่แตกต่างกันก็ตาม อย่างเช่น ชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่ค้าขายชายแดน ที่มีประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รวมของพ่อค้าต่างเชื้อชาติและศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาอยู่รวมกันเพื่อตั้งรกรากในการทำมาหากิน และอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นระบบปิดล้อมและกั้นด้วยภูเขาทำให้การติดต่อกับโลกภายนอกกระทำได้ยากลำบาก การติดต่อสื่อสารจึงอยู่ในพื้นที่ และออกไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกันโดยมีลำน้ำกั้นเท่านั้น และส่งผลให้เกิดการเอื้อเฟื้อดูแลคนในชุมชนกันเองโดยพึ่งรัฐน้อยที่สุด

ปัจจัยประการที่ 4 ประเด็นปัญหาร่วมกันของชุมชน กล่าวได้ว่า ปัญหาที่กลุ่มประชาสังคมหยิบยกมาเป็นประเด็นขับเคลื่อนมักเป็นประเด็นปัญหาที่คนในชุมชนประสบอยู่เป็นส่วนใหญ่เช่น ปัญหาขาดแคลนนำอุปโภคบริโภคซึ่งนำมาสู่การสร้างฝ่ายแม้วในชุมชนเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาที่ดินทำกิน เป็นต้น การนำประเด็นปัญหาที่ชาวบ้านประสบร่วมกันทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันแน่นแฟ้นเพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ในพื้นที่และก่อให้เกิดการร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ทั้งภาคประชาชน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมประชาสังคม มีอยู่ 4 ประการได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) ภูมิหลังหรือประวัติศาสตร์การเกิดชุมชนหรือการรวมตัวกันของแต่ละชุมชน 3) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชมชน และ 4) ประเด็นปัญหาร่วมกันของชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง และดำเนินงานไปอย่างมีระบบชัดเจน

2.4 บริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.4.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และศาสนามากที่สุดเมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นครศรีธรรมราชมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาไม่น้อยกว่า 1800 ปีมาแล้ว หลัก ฐานทางโบราณคดี และหลักฐานทางเอกสารที่ปรากฏในขณะนี้ยืนยันได้ว่านครศรีธรรมราช มีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนครศรีธรรมราช สามารถประมวลได้ว่า “นครศรีธรรมราช” ได้ปรากฏชื่อในที่ต่างๆ หลายชื่อตามความรู้ความเข้าใจที่สืบทอดกันมา และ

สำเนียงภาษาของชนชาติต่าง ๆ ที่เคยเดินทางผ่านในระยะเวลาที่ต่างกันเช่น ตามพลิงคม ตามพรลิงค์ มัทธาลิงคม ตามพลิงเกศวร โฮลิง โพลิง เชียะโท้ว โลแค็ก (Locae) สิริธรรมนคร ศรีธรรมราช ลิกอร์ (Ligor) ละคอน คิวตูตอน สุวรรณปุระ ปาฏลีบุตร (Pataliputra) และเมือง นคร เป็นต้น

คำว่า"นครศรีธรรมราช" น่าจะมาจากสร้อยพระนามของปฐมกษัตริย์ ผู้ครองนครศรีธรรมราช คือพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช คำนี้แปลความได้ว่า "นครอันงานสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม" และธรรมของราชาแห่งนครนี้ก็คือ ธรรมแห่งพระพุทธศาสนา

ถ้าจะลำดับความเป็นมาของนครศรีธรรมราช จากหลักฐานโบราณคดี และประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้ในขณะนี้ พบว่ามีภูมิหลังอันยาวนานนับตั้งแต่ยุคหินกลางในราว 8,350-11 ,000 ปีที่ล่วงมาจากหลักฐานมีการพบเครื่องหินที่มีตัวขวานยาวใหญ่ (บางคนเรียกว่าระนาดหิน) ที่อำเภอท่าศาลาในยุคโลหะได้พบหลักฐานทางโบราณคดี คือ กลองมโหระทึกสำริด 2 ใบที่บ้านเกตุ กายตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง และที่คลองคุดด้วน อำเภอฉวาง

นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อำเภอสิชลปัจจุบัน ยังมีร่องรอยโบราณสถาน และโบราณวัตถุเกี่ยวเนื่องในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดในนครศรีธรรมราช เช่น พระพุทธรูปศิลปะแบบอมราวดีของอินเดีย และเศียรพระพุทธรูปศิลปะแบบคุปตะอินเดีย เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าในช่วงนี้นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียอย่างมากมาย ทั้งในด้านศาสนา ความเชื่อ อักษร ภาษา ประเพณี และการปกครอง จนกลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชมาถึง ปัจจุบันนี้

พุทธศตวรรษที่ 17-19 เป็นช่วงที่นครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราช ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองน่าจะเนื่องมากจากการเป็นสถานีการค้าสำคัญของคาบสมุทรไทยเป็นจุดพักถ่าย ซื้อสินค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่ดีที่สุดในเวลานั้น ประกอบกับบริเวณหาดทรายแก้วอันเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของ พระพุทธองค์ความศรัทธาและความเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยชักนำให้ผู้คนจากทุกสารทิศในภาคใต้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในนครศรีธรรมราชอย่างหนาแน่น ในราว พ.ศ. 1700 เศษ ราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชก็สามารถจัดการปกครองหัวเมืองรายรอบ ได้สำเร็จถึง 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร คือ

1) เมืองสายบุรี	ตราหนู
2) เมืองปัตตานี	ตราวัว
3) เมืองกลันตัน	ตราเสือ
4) เมืองปาหัง	ตรากระต่าย
5) เมืองไทรบุรี	ตรางูใหญ่
6) เมืองพัทลุง	ตรางูเล็ก

7) เมืองตรัง ตราม้า

8) เมืองชุมพร ตราแพะ

9) เมืองปันทายสมอ (กระบี่) ตราลิง

10) เมืองสระอุเลา (สงขลา) ตราไก่

11) เมืองตะกั่วป่า ถลาง ตราหมา

12) เมืองกระบุรี ตราหมู

จากหลักฐานตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ตลอดถึงวรรณกรรมเรื่องพระนิพพานสูตรทุกสำนวนต่างยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงความรุ่งเรืองไพศาลของนครศรีธรรมราช ในยุคดังกล่าวและสามารถควบคุมหัวเมืองอื่น ๆ ได้ทั่วถึงคาบสมุทรมีแสนยานุภาพเกรียงไกรถึงขนาดกรีธาทัพไปตีลังกาถึงสองครั้ง

เหนือสิ่งอื่นใดราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชได้สถาปนาพระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ขึ้นอย่างมั่นคงในนครศรีธรรมราช มีการบูรณะพระเจดีย์เดิมให้เป็นทรงระฆังคว่ำ อันเป็นศิลปะลังกา จนนครศรีธรรมราชกลายเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม เป็นเมืองแม่แห่งวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดศิลปะวัฒนธรรมไปยังหัวเมืองอื่น ๆ รวมทั้งสุโขทัยซึ่งในเวลานั้นเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้นเป็นราชธานีทางภาคเหนือตอนล่างใหม่ ๆ

ในช่วงแรกของการตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี คือสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้แต่งตั้งอุปราช (พัฒน์) บุตรเขยของพระเจ้านครศรีธรรมราช (หนู) ขึ้นเป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครนครศรีธรรมราช (พัฒน์) รับราชการมาจนถึงปลาย รัชสมัยรัชกาลที่ 2 จึงได้กราบทูลลาออกจากตำแหน่งด้วย เห็นว่าชราภาพมากแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์ผู้ช่วยราชการเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมากระทำความดีความชอบในราชการจนได้รับการแต่งตั้งเป็น “เจ้าพระยานครศรีธรรมราช คนทั่วไปรู้จักในนาม เจ้าพระยานครน้อย”

เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ตามหลักฐานทางราชการ กล่าวว่าเป็นบุตรเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) แต่คนทั่วไปทราบกันว่า เป็นโอรสพระเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าพระยานครศรีธรรมราชผู้นี้มีความสามารถได้ปราบปรามหัวเมืองมลายู ได้สงบราบคาบเป็นนักการทูตที่สำคัญคนหนึ่ง โดยเฉพาะการเจรจากับอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 2-3 ได้ทำให้เมืองนครศรีธรรมราชมีอิทธิพลต่อหัวเมืองมลายู เป็นที่น่านับถือยำเกรงแก่บริษัทอังกฤษ ซึ่งกำลังแผ่อิทธิพลทางการค้าขายและทางการเมืองในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ยังเป็นผู้มีฝีมือในทางช่างหลายอย่างเช่น ฝีมือในทางการต่อเรือจนได้รับสมญาว่าเป็น “นาวีสถาปนิก” และในสมัยรัชกาลที่ 4 เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ก็ได้ถวายพระแท่นถมตะทอง และพระราชยานถมอีกด้วย

ภายหลังที่เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ถึงแก่อสัญกรรม เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชคนถัดมา คือเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) ผู้บุตรไม่เข็มแข็งเท่าที่ควรเป็นเหตุให้หัวเมือง กระด่างกระเดื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ไข จัดการปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ โดยให้มีการปกครองเป็นมณฑลนครศรีธรรมราชจึงเป็นมณฑลหนึ่งของประเทศไทย โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุขุมนัยวินิต (ปั้นสุขุม) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ในพ.ศ. 2439

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินด้านการปกครองหัวเมืองอีกครั้งหนึ่งในรัชกาลนี้ โปรดฯ ให้มีการแต่งตั้งตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้ขึ้น เพื่อปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ทั้งหมดในการนี้ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรี ราเมศวร์ดำรงตำแหน่ง อุปราชปักษ์ใต้

จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จึงได้ยุบมณฑลนครศรีธรรมราชลงเป็นจังหวัดหนึ่งของราชอาณาจักรไทย และดำรงฐานะดังกล่าวเรื่อยมาจนปัจจุบัน

ด้วยเหตุที่นครศรีธรรมราชมีประวัติอันยาวนานมากก่อนกรุงสุโขทัย ซึ่งถือว่าเป็นราชธานีแรกของไทยมีความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์มาก่อน ศิลปะวัฒนธรรม เช่น ประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ช่างฝีมือพื้นบ้าน การละเล่น และขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจึงมีมาก ซึ่งชาวเมืองยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน นครศรีธรรมราชจึงมีอารยธรรมและศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติบ้านเมืองมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.)

2.4.2 สภาพทางภูมิศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่อดีตควบคู่กับความเป็นมาของชาติไทย มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย มีแร่ธาตุหลายชนิด มีป่าไม้คลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง มีความงามตามธรรมชาติ ทั้งน้ำตกและทะเล เป็นต้น มีโบราณสถานโบราณวัตถุทั้งทางประวัติศาสตร์และศาสนา จึงเป็นจังหวัดที่น่าท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่กว้างขวางเหมาะแก่การทำกสิกรรม จึงมีอาชีพทำนา ทำสวนจากการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างมากมาย เช่น ยางพารา ปาล์ม รวมทั้งการทำสวนผลไม้ จึงถือได้ว่านครศรีธรรมราชเป็นอู่ข่าวอู่น้ำของจังหวัดในภาคใต้ก็ได้

1) ขนาดและที่ตั้ง

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่ 9,942,502 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ที่ตั้งของตัวจังหวัดตั้งอยู่ประมาณละติจูด 9 องศาเหนือและลองติจูด 100 องศาตะวันออก อยู่บริเวณเกือบกึ่งกลางของแหลมมลายู โดยมี

2.4.3) บริบทการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่น

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญในทุกระบอบการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การเข้าไปกุมอำนาจของรัฐบาล โดยการนำเสนอแนวนโยบายของพรรค และคัดสรรบุคคลเข้าร่วมแข่งขันในนามของพรรค เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องอาศัยประชาชนและการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานสนับสนุน ในทางกลับกันการเมืองท้องถิ่นเองก็ต้องอาศัยฐานของพรรคการเมือง เพื่อผลักดันและสนับสนุนนโยบายและงบประมาณที่จะใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น (พินสุดา วงอนันต์, 2563, หน้า 121-158)

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้มีประกาศ เรื่อง กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ราชกิจจานุเบกษา, 2564, อ้างถึงใน สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์ และคณะ, 2563, หน้า 108) พบว่า มีพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองเพียง 2 พรรค 1 กลุ่ม ที่ประกาศส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในนามของพรรคและกลุ่มอย่างเป็นทางการ ได้แก่ คณะก้าวหน้า จำนวน 42 คน พรรคเพื่อไทย จำนวน 25 คน และพรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 2 คน (สงขลาและสตูล) พรรคการเมืองอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ไม่มีนโยบายส่งผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดใน นามพรรคอย่างเป็นทางการ ด้วยเกรงว่าอาจสุ่มเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นที่ห้ามข้าราชการการเมืองตลอดจน ส.ส. กระทำการใด ๆ ที่เป็นคุณหรือโทษต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง (the101, 2563, อ้างถึงใน สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์ และคณะ, 2563, หน้า 108) บรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนใหญ่จึงตัดสินใจลงสมัครในกลุ่มอิสระ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบกับพรรคการเมือง เพราะถึงแม้พรรคการเมืองจะไม่ได้มีการประกาศชัดเชน แต่ประชาชนที่อยู่ในพื้นรายมีพรรคการเมืองหรือนักการเมืองฝ่ายใดให้การสนับสนุนที่ก็ทราบอยู่แล้วว่าบรรดาผู้สมัครแต่ละจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดเป็นเขตอิทธิพลทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ ที่พรรคประชาธิปัตย์สามารถชนะการเลือกตั้งในสนามการเมืองระดับชาติในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2554 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2562 เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่การเลือกตั้งการเมืองระดับชาติในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ พรรคสูญเสียที่นั่งในพื้นที่ให้กับพรรคพลังประชารัฐไป 3 เขต จากทั้งหมด 8 เขตเลือกตั้ง ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์สามารถรักษาพื้นที่เดิมไว้ได้เพียง 5 เขต

จากผลการเลือกตั้งครั้งนี้ชี้ให้เห็นได้ว่า ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเปิดใจยอมรับพรรคการเมืองใหม่มาแทนที่พรรคประชาธิปัตย์ ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเริ่มมองเห็นโอกาสในการชนะการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ที่ลดลง แต่เมื่อพิจารณาบริบททาง

การเมืองท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ตำแหน่งนายกองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเดิมเป็นคนที่พรรคประชาธิปัตย์ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด ตั้งแต่นายวิฑูรย์ เดชเดโช นายพิชัย บุณยเกียรติ จนกระทั่งถึง นายมาโนช เสนพงศ์ ซึ่งทั้ง 3 รายมีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์แทบทั้งสิ้น

ดังนั้น ในการเลือกตั้งครั้ง เมื่อนำข้อมูลของสมัครเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 8 คนมาวิเคราะห์แล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564, อ้างถึงใน สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, ดร. และคณะ, 2563, หน้า 109) จะเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่น ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มที่ 1 พรรคประชาธิปัตย์ กลุ่ม 2 พรรคพลังประชารัฐ และกลุ่มที่ 3 คณะก้าวหน้า

กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสายสัมพันธ์กับพรรคประชาธิปัตย์ ที่ลงแข่งขันสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช สภาพการเมืองระดับชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการแบ่งพื้นที่ดูแลของแกนนำแต่ละคน เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงไม่แกนนำใครใดคนนึงสามารถควบคุมหรือบริหารจัดการการเมืองแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้ในตัวคนคนเดียว จึงทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชมีแกนนำหลายคนสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ที่แบ่งเขตกันดูแลพื้นที่ ส่งผลถึงการเมืองท้องถิ่นที่แกนนำ พรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชต่างมีส่วนร่วมในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ที่แตกต่างกัน จึงเกิดผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสายสัมพันธ์ทั้งทางการเมืองกับทางพรรคประชาธิปัตย์ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยกันทั้งหมด 3 ราย ผ่าน 3 กลุ่มการเมืองจากพรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาธิปัตย์จึงไม่สามารถให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง รายใดรายหนึ่งได้อย่างเป็นทางการ ทำให้ผู้สมัครรับรับเลือกตั้งทั้ง 3 รายต้องตั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ แต่ยังคงสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อให้เห็นได้ว่าเป็นตัวแทนจากพรรคประชาธิปัตย์และสร้างการรับรู้ในพื้นที่ได้ว่าผู้สมัครทั้ง 3 รายเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสายสัมพันธ์กับพรรคประชาธิปัตย์ที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มแรก นางกนกพร เดชเดโช กลุ่มการเมืองที่มีสายสัมพันธ์โดยตรงกับพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยสายสัมพันธ์แม่-ลูก ระหว่างนางกนกพร เดชเดโช (มารดา) กับ นายชัยชนะ เดชเดโช (บุตร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 6 จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์ แต่การลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ได้ลงในนามพรรคประชาธิปัตย์ และนางกนกพร เดชเดโช ได้ตั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่น “ทีมพลังเมืองนคร” เป็นทีมลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ โดยมีผู้ให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม จากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายชัยชนะ เดชเดโช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 6 จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะลูกชาย ขณะเดียวกัน ยังได้รับการสนับสนุนจากนายเทพไท เสนพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 3 (ตำแหน่งในขณะนั้น) และนางสาวพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 จังหวัด

นครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์ ที่มีสายสัมพันธ์ทางการเมือง กับนายชัยชนะ เดชเดโช บุตรชาย ของผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 2 จึงเป็นที่มาของการสนับสนุนนางกนกพร เดชเดโช ในการเลือกตั้ง ครั้งนี้

กลุ่มการเมืองที่ 2 ที่มีสายสัมพันธ์กับพรรคประชาธิปัตย์ คือ นายพิชัย บุณยเกียรติ ผู้สมัครหมายเลข 7 นายพิชัย บุณญเกียรติ เป็นอดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีสายสัมพันธ์เป็นน้องชายของ นายชินวรณ์ บุณยเกียรติ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา และ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ จัดเป็น แกนนำคนสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ การลงสมัครแข่งขันการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วน จังหวัดครั้งนี้ แม้พรรคประชาธิปัตย์จะไม่ได้ส่งนายพิชัย บุณญเกียรติ ลงแข่งขันอย่างเป็นทางการ นาย พิชัย จึงได้จัดตั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่นชื่อ “ทีมทำทันที” ลงแข่งขัน โดยมีนายชินวรณ์ บุณยเกียรติ ใน ฐานะพี่ชาย ที่มีตำแหน่งเป็นแกนนำในพรรคประชาธิปัตย์ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการแข่งขัน ครั้งนี้

ขั้วการเมืองกลุ่มที่ 3 ของพรรคประชาธิปัตย์ คือ นายนนทิวรรธณ์ นนทภักดิ์ ผู้สมัครรับ เลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกรายที่มีสายสัมพันธ์กับแกนนำพรรคประชาธิปัตย์คน สำคัญ อย่างนายวิทยา แก้วภราดัย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณะสุข และอดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยความสัมพันธ์ที่ทั้งคู่เคยร่วมงานทางการเมือง กันมาก่อนหน้านี้ ทำให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ว่านายวิทยา แก้วภราดัย กับนายนนทิวรรธน์ นนทภักดิ์ มีความสนิทสนมกันและให้การสนับสนุนนายนนทิวรรธน์ นนทภักดิ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้แบบไม่มีเป็นทางการแต่เป็นที่รับรู้ของประชาชนในพื้นที่ได้ทั่วไป

จากการตั้งข้อสังเกตถึงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้พบว่า นอกจากสายสัมพันธ์ทางด้านบุคคลแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละรายพยายามแสดงออกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์ผ่านการ รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่กำหนดสัญลักษณ์การรณรงค์เดียวกับสัญลักษณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ คือ ใช้สีฟ้าเป็นสีหลัก เพื่อแสดงออกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นาง กนกพร เดชเดโช และ นายนนทิวรรธน์ นนทภักดิ์ ที่ใช้สัญลักษณ์สีฟ้าเดียวกันกับพรรคประชาธิปัตย์ ขณะที่นายพิชัย บุณญเกียรติ ใช้สัญลักษณ์สีฟ้าค่อนสีน้ำเงิน เป็นสัญลักษณ์หลักในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มการเมืองพรรคพลังประชารัฐ พรรคการเมืองใหม่ที่เพิ่งจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2561 เพื่อรองรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ จนประสบความสำเร็จสามารถเป็น แกนนำจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศได้ระยะเวลาหนึ่ง จึงมองหาโอกาสในการขยายอิทธิพลทาง การเมืองไปสู่การเมืองท้องถิ่นโดยการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

โดยเฉพาะในจังหวัดที่พรรคพลังประชารัฐชนะการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อปี พ.ศ. 2562 จัดเป็นจังหวัดที่อยู่ในเป้าหมายของการคว้าชัยชนะเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และจังหวัดนครศรีธรรมราชก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายของพรรคพลังประชารัฐ โดยมีสถิติการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ผ่านมาที่พรรคพลังประชารัฐสามารถชนะการเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ถึง 3 เขต จากทั้งหมด 8 เขต ขณะที่ 5 เขตที่เหลือเป็นชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์

จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา พบว่า พรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนรวมทุกเขตทั้ง 8 เขต 240,695 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 30.01% ของคะแนนเลือกตั้งทั้งหมด ขณะที่พรรคพลังประชารัฐ ได้ 217,734 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 27.149 ของคะแนนเลือกตั้งทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความนิยมในพรรคพลังประชารัฐในจังหวัดนครศรีธรรมราช ขณะที่ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่นครศรีธรรมราชเริ่มลดลง จึงทำให้พรรคพพลังประชารัฐเล็งเห็นโอกาสในการชนะการเลือกตั้งครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสที่ดีที่พรรคพลังประชารัฐจะส่งผู้สมัครเข้าแข่งขัน แต่ด้วยทางพรรคฯ มีมติ ไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหาส่วนจังหวัดทั่วประเทศ ทำให้ผู้สมัครที่อยู่ในเครือข่ายของพรรคพลังประชารัฐต้องลงสมัครในนามกลุ่มแทนพรรค อย่างเช่นการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมครั้งนี้ที่นายอำนวย ยุติธรรม ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ได้ลงสมัครในชื่อของ ทีมนครประชารัฐ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชว่า นายอำนวย ยุติธรรม เป็นน้องชายของ นายสายัณห์ ยุติธรรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 7 จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคพลังประชารัฐ การลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ถึงไม่ได้ลงในนามพรรคพลังประชารัฐ แต่เป็นที่รับรู้ทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ว่า นายอำนวย ยุติธรรม เป็นตัวแทนพรรคพลังประชารัฐแต่เพียงผู้เดียว ด้วยเหตุผลข้างต้นและการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง รายเดียวที่มีสายสัมพันธ์ทางสายเลือดกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชสังกัดพรรคพลังประชารัฐ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มก้าวหน้าในนามของคณะก้าวหน้า อดีตกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ที่หลังโดนตัดสิทธิทางการเมือง จึงหันมาทำกิจกรรมการเมืองในนามกลุ่มคณะก้าวหน้าในรูปแบบของการให้ความรู้ทางด้านสิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย และการเมืองกับประชาชนที่โดยไม่ผ่านพรรคการเมือง โดยคณะก้าวหน้าเริ่มกิจกรรมทางการเมืองกิจกรรมแรกด้วยการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในสนามการเมืองท้องถิ่นในนามคณะก้าวหน้า โดยหวังใช้ฐานเสียงคะแนนการเลือกตั้งระดับชาติจากอดีตพรรคอนาคตใหม่มาเป็นฐานเสียงสำคัญในการลงแข่งขัน จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ. 2562 พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 8 เขต ประมาณ 70,000 คะแนน จัดเป็นคะแนนจำนวนมากสำหรับพรรคการเมืองที่เพิ่งเปิดตัวไม่นานและมีแนวความคิดทางการเมืองตรงข้ามกับความคิดทางการเมืองส่วนใหญ่ของคนภาคใต้ แสดงให้เห็นถึงการเปิดใจการยอมรับแนวความคิดทางการเมืองแบบใหม่ และเล็งเห็นว่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชเริ่มมีคนจำนวนมากที่เปิดใจยอมรับ

แนวความคิดการเมืองแบบใหม่และต้องการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดการเมืองรูปแบบเก่า ด้วยปัจจัยดังกล่าวทางกลุ่มก้าวหน้าได้เล็งเห็นถึงโอกาสในการชนะการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงตัดสินในส่งนายแพทย์อิสระ หัสดิน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชน ที่มีแนวความคิดทางการเมืองแบบเดียวกับคณะก้าวหน้า ลงแข่งขันรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในนามทีมนครก้าวหน้า ซึ่งคาดหวังจะได้รับคะแนนจากคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของการจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผ่านนโยบายที่เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายของทีมนครก้าวหน้าซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอิสระ เป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติ แต่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มการเมืองที่อยู่ในท้องถิ่น ทั้งผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนข้าราชการในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยผู้สมัคร 3 ท่าน ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 3 นายอนันต์ ทองอุ่น อดีตข้าราชการท้องถิ่น ที่ตัดสินใจลาออกจากข้าราชการท้องถิ่นมาลงสมัครรับเลือกตั้งในนาม “ทีมทิศทางใหม่นครศรีฯ” ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 6 พลโทธีร์ณฉัฏฐ์ จินดาเงิน อดีตผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 41 ที่หลังจบอายุราชการด้านทหารได้ตัดสินใจเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่น โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นและอดีตผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อครั้งที่พลโทธีร์ณฉัฏฐ์ จินดาเงิน รับราชการในพื้นที่มาเป็นแรงผลักดันและการสนับสนุนในการลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ และผู้สมัครรายสุดท้ายที่ลงแข่งขันในนามกลุ่มอิสระ นายพงษ์ธูกร ไพริน ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 8 นายพงษ์ฐกร ไพริน หรือ “ผู้ใหญ่กิ๊ฟ” อดีตผู้ใหญ่บ้านใน ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช นายพงษ์ฐกร ไพริน อาศัยความเป็นอดีตผู้นำท้องถิ่นที่เคยสร้างความสัมพันธ์ไว้มากมายกับการเมืองท้องถิ่นด้วยกันเมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน การลงแข่งขันเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ของนายพงษ์ฐกร ไพริน ได้รับแรงสนับสนุนจากการเมืองท้องถิ่นด้วยกันโดยไม่พึ่งพาการเมืองระดับชาติในการเลือกตั้งครั้งนี้ (สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์ และคณะ, 2563, หน้า 108-113)

4.2) บรรยากาศทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรยากาศทางการเมืองในพื้นจังหวัดนครศรีธรรมราช หลังเปิดรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีผู้สมัครทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่มาลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในตำแหน่งนายกมากถึง 8 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564, อ้างถึงใน สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, ดร. และคณะ, 2563, หน้า 113) ได้แก่ หมายเลข 1 นายอำนวย ยุติธรรม ทีมนครประชารัฐ หมายเลข 2 นางกนกพร เดชเดโช จากทีมพลังเมืองนคร หมายเลข 3 นายอนันต์ ทองอุ่น ทีมทิศทางใหม่ หมายเลข 4 นายแพทย์อิสระ หัสดินทร์ ทีมนครก้าวหน้า หมายเลข 5 นายนนทิวรรธน์ นนทภักดิ์

ผู้สมัครอิสระ หมายเลข 6 พล.ท.ธีร์ณฉัฏฐ์ จินดาเงิน ทีมคนรักเมืองคอน หมายเลข 7 นายพิชัย บุณยเกียรติ ทีมทำทันที และหมายเลข 8 นายพงษ์ฐกร ไพริน ผู้สมัครอิสระ ซึ่งหากดูจากรายชื่อผู้ลงสมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือว่ามีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง เพราะมีคู่แข่งคนสำคัญรวมอยู่หลายคน โดยเฉพาะนายพิชัย บุณยเกียรติ ผู้สมัครหมายเลข 7 อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ดังนั้น ในการหาเสียงเลือกตั้งบรรดาผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงเป็นไปอย่างคึกคัก โดยบรรดาผู้สมัครได้ใช้วิธีการและกลยุทธ์ในการหาเสียงในหลากหลายรูปแบบทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เช่น Facebook Page TiKToK สปอตวิทยุ ผ่านสื่อวิทยุ เวทีปราศรัย รถแห่ เพลง ป้ายไวนิล คัดเฮ้าท์ การทำโพลลงพื้นที่เคาะประตูบ้าน และเวทีดีเบตสัญจร เพื่อให้บรรดาผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แสดงวิสัยทัศน์ในฐานะ ผู้แข่งขันชิงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช (หนังสือพิมพ์เนชั่น, 2563) ซึ่งวิธีการในการหาเสียงของผู้สมัครจะต้องไม่ขัดกับประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่องวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564, อ้างถึงใน สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, ดร. และคณะ, 2563, หน้า 114)

นอกจากนี้ยังพบว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้เครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่น เช่น อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี กำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการช่วยเป็นหัวคะแนนและฐานเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ส่วนบรรยากาศทางการเมืองของบรรดาผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) พบว่า มีผู้สมัครทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่มาลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมากถึง 155 คนจากที่ต้องการ 42 คน โดยมีพื้นที่มีผู้สมัครมากที่สุดคือ อำเภอชะอวด เขต 2 จำนวน 7 คน รองลงมา คือ อำเภอปากพนัง เขต 1 จำนวน 6 คน และ อำเภอทุ่งสง เขต 1 และเขต 2 จำนวน 5 คน เช่นเดียวกับอำเภอปากพนัง เขต 2 อำเภอฉวาง เขต 1 อำเภอชะอวด เขต 1 อำเภอเชียรใหญ่ เขต 1 อำเภอบางขัน เขต 1 และอำเภอช้างกลาง เขต 1 (สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, ดร. และคณะ, 2563, หน้า 114-115)

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความสำคัญมากต่อภาคประชาสังคม เพราะมีกลุ่มหลากหลายของชาวนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นเมืองที่มีการนับถือศาสนาหลายศาสนา จึงถือว่าเป็นพหุวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวนครศรีธรรมราช ต่างก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้ดี เพราะมีการตื่นตัว ตื่นรู้ และการรับรู้ความเป็นไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการที่มีอยู่ของพลเมืองหลายศาสนาต่างก็มีความ

ร่วมมือร่วมใจกันมาโดยตลอดกับภาคประชาสังคมที่มีปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาภาคประชาสังคมมาโดยตลอด กลุ่มภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง มีความรับผิดชอบต่อภาคประชาสังคงนั้น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะมีการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และยังมีการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองอย่างมีระเบียบแบบแผน มีวินัย ตลอดจนมีการศึกษา รักษา วัฒนธรรมอันดีงามแบบพหุวัฒนธรรมตามหลักศาสนาต่าง ๆ เป็นประเพณีที่ทำให้ภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีกิจกรรมต่าง ๆ เสมอหนึ่งสิ่งมีชีวิตที่ต้องดำเนินไปตลอดปี สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงกล่าวได้ว่าเป็นสภาพที่มีการเคลื่อนไหว มีกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินงานตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวใด ๆ ในทางการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมประเภทใดในจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถเผยแพร่ไปถึงทั่วทุกหัวระแหงในกลุ่มภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง หรือภาคประชาชน การสื่อสาร การปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดปี การบริหาร การมีส่วนร่วม การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของพลเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ก็จะเกิดขึ้นตลอดในจังหวัดนครศรีธรรมราช การรวมตัวการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเข้ามาสู่ยุคใหม่ สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ติ้กต๊อก เอไอ ดังนั้นการบริหารงานภาคประชาสังคมจึงมีความเข้มแข็ง ติดตามข้อมูล ข่าวสารตามยุคตามสมัย และข้อมูลแบบวัฒนธรรมร่วมสมัยตลอดจนมีความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ทางการเมืองของพลเมืองภาคประชาสังคมตามความรู้และระดับการศึกษาหรือการมีสิทธิหน้าที่ของตนตามพื้นฐานการมีส่วนร่วมการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม และการพัฒนาชุมชนและสังคมภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและนักการเมืองเพื่อพัฒนาสังคมของตนอยู่ตลอดตามวัฒนธรรมภาคประชาสังคมที่สืบทอดกันมา

2.5 สังเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตั้งแต่แรกเริ่มทฤษฎีต่าง ๆ สู่ช่วงสมัยใหม่ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศและประเทศไทยหลาย ๆ คนให้ความสำคัญกับการเมืองมาก ๆ เพราะการเมือง มีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกมิติทุกแง่มุม พลเมืองในประเทศหนึ่ง ๆ ต่างอยู่ในการเมืองทั้งหมดตั้งแต่เริ่มเกิดจนสิ้นชีวิต ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม โดยสิ่งเหล่านี้ถูกสอดแทรกด้วยนโยบายของรัฐบาลที่เข้าถึงประชาชนที่ขึ้นอยู่กับการปกครองระบอบใด ซึ่งผู้นำประเทศนั้นมียุทธศาสตร์ใดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และศักยภาพในการแข่งขันกับอารยประเทศ

ซึ่งคณะผู้บริหารประเทศนั้น ๆ ต้องมีการพัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง รองรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงและกระแสสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่มีใครในโลกนี้ที่จะสามารถหลีกหนีจากรัฐและรัฐบาลได้เลย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ อำนาจที่ใช้จะเกิดประโยชน์อย่างไรขึ้นอยู่กับผู้นำว่า

มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างไรคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของพลเมืองโดยรวมของประเทศหรือไม่ โดยมีเกณฑ์หลัก ๆ ในการพัฒนาการเมือง 3 ประเด็นคือ 1) โครงสร้างความแตกต่าง (Differentiation) 2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Equality) และ 3) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity)

ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมือง ตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้น เราจะพบปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม บางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ราบรื่นหรือใช้สันติวิธี ความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ในระหว่างสังคมหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ 6 ประเด็นคือ 1) ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงของสังคม 2) สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรม 3) สภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ 4) ระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง 5) ลำดับขั้นตอนหรือทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และ 6) อัตราการเปลี่ยนแปลง

“ประชาสังคม” ปรากฏในสังคมไทยในราวกลางทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีคำอื่น ๆ ที่ใช้ในความหมายเดียวกันคือ “ภาคประชาชน” และ “ภาคพลเมือง” มีลักษณะที่มุ่งเน้นการเข้าถึงประชาชน ซึ่งมีการเมืองเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม จึงก่อเกิดเป็น “การเมืองภาคประชาสังคม” ซึ่งจะต้องก่อขึ้นโดยอาศัย 4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อรูปขององค์กรประชาสังคมได้แก่ 1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ (Welfare State Theory) 2) ทฤษฎีพหุลักษณ์ (Heterogeneity Theory) 3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการ (Social Entrepreneur Theory) และ 4) ทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society Theory) โดยรัฐบาลต้องมีจุดเน้นอยู่ที่ภาคสังคมสร้างพื้นฐานให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมถกแถลงปรึกษาหารือมากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกมากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหานโยบายที่ดี (Analysis for Policy) บนฐานของการวิเคราะห์นโยบายแบบเส้นตรง และปฏิบัติการทางนโยบายที่มีจุดเน้นอยู่ที่รัฐและระบบราชการ

ดังคำกล่าวที่ว่า “บุคคลที่เติบโตมาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย จะมีความเชื่อมั่นเรื่องของประชาชน อำนาจทางการเมืองอยู่ที่ประชาชน หากจะใช้อำนาจก็ต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน” ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่อยู่ในระดับกำลังพัฒนา โดยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ โดยระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ยึดเสียงข้างมาก แต่เคารพเสียงข้างน้อยของประชาชน ประชาสังคมของไทยต้องยึดหลักธรรมาภิบาล 6 เป็นหลักในการเข้าถึงร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามการเมืองภาคประชาสังคมก็ยังมีอุปสรรคในการพัฒนาประเทศทั้งระบบงานอุปถัมภ์สังคมไทยที่ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ โครงสร้างภายในโดยเฉพาะผู้นำบางคนแสวงหาผลประโยชน์ และกำหนดนโยบายแต่ไม่สนองผ่านการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน อย่างไรการการเมืองภาคประชาสังคมต้องมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์โดยภาพรวมของประเทศ

เมื่อวิเคราะห์ถึงบริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นจังหวัดที่ใหญ่อันดับที่ 2 ของภาคใต้ มีประชากรมากที่สุดในภาค จึงทำให้มีสภาพทั่วไปภายในจังหวัดมีความหลากหลายทั้งความเชื่อ ความคิด ด้วยจุดบ่งชี้ทางบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา แต่ภายในจังหวัดยังมีศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ความสนใจในนโยบายการเมืองจึงมีความแตกต่างกันตามความสนใจและการรับรู้ของประชาชนในจังหวัด และในยุคสมัยที่ผ่านมาผู้สมัครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็มีหลากหลายมากขึ้นให้เลือกตามกลุ่มช่วงวัย ข้อสังเกตที่สำคัญคือ ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสนใจผู้สมัครที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างมากในรอบการเลือกตั้งเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึง พ.ศ.2562 แต่หลังจากนั้นความนิยมในผู้แทนที่มาในยี่ห้อพรรคประชาธิปัตย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ผู้แทนพรรคที่มีความน่าสนใจมากขึ้นและทำให้ร้อยละคะแนนของการเลือกของประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้แทนจากพรรคประชาธิปัตย์ ถูกแทนที่คะแนนด้วยพรรคพลังประชารัฐมากขึ้นจากการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2566 ที่ผ่านมา จึงมีผลต่อการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ แต่อย่างไรก็ตามพรรคอื่น ๆ ก็มีความน่าสนใจมากขึ้นรองรับกับการเลือกของประชาชนยุคใหม่มากขึ้น

ฉะนั้น จากที่กล่าวสรุปมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องราวการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา และทิศทางการพัฒนาการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ควรจะเป็นต่อไป “สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป”

บทที่ 3

ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ในส่วนบทที่ 3 ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

3.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

3.4 วัฒนธรรมทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยของไทย

3.5 สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

“ ประชาธิปไตย” แปลจากคำภาษาอังกฤษว่า “democracy” ซึ่งนำมาจากภาษากรีกโบราณว่า “demokratia” ซึ่งคำว่า“demokratia” มาจากการผสมของคำว่า demos ซึ่งแปลว่า ประชาชน และคำว่า kratein หรือ kratos แปลว่า ปกครอง ดังนั้นคำรากศัพท์ดั้งเดิม democratia หรือ democracy จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน ซึ่งจากที่กล่าวมายังมีนักวิชาการให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ดังนี้

World Book Encyclopedia (1992, p. 101) ให้ความหมายว่าประชาธิปไตย หมายถึง การตัดสินใจของทุกคน ซึ่งมีอิสระในการที่จะเลือกงาน เลือกที่อยู่อาศัย แสดงความคิดเห็นและเลือกนับถือศาสนาที่ตนศรัทธา ตลอดจนมีเสรีภาพในการเลือกผู้แทนของตน นอกจากนี้ประชาธิปไตยยังต้องการที่จะคุ้มครองและส่งเสริมให้บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

Ketchum (1995, p. 189) ให้ความหมายเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ว่ “ประชาธิปไตย” คือ สิ่งที่แปรปรวนได้ง่ายคล้ายของไหล สามารถโน้มเอียงไปตามความปรารถนาของประชาชน เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและปรับปรุงตนเองเพื่อให้ได้ซึ่งสถานะใหม่ อุดมคติของประชาธิปไตยมิได้เป็นสิ่งที่ดีงามของรัฐของชาติหรือเชื้อชาติ แต่เป็นสิ่งที่ดีงามของประชาชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความหมายของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่เป็นของประชาชน ภายใต้สิทธิเสรีภาพที่มีความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองที่มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนมาก ประชาชนมีสิทธิในการควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อม มีอิสระตามอำนาจที่มีซึ่งบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย

พระกิตติพงษ จิตฺตคุตฺโต (หอมดอก) (2557, หน้า 94) ได้กล่าวถึง ประชาธิปไตยแบบไทย (Thai Democracy) หมายถึง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริยทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และมีหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล

อรุณศรี สุดทวี (2558, หน้า 14) กล่าวว่า ประชาธิปไตย มีทั้งความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ในความหมายอย่างแคบประชาธิปไตย มีความหมายในฐานะที่เป็นการปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งถือว่า อำนาจในการปกครองเป็นของประชาชน ส่วนความหมายอย่างกว้างประชาธิปไตยนอกจากจะหมายถึง รูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเองแล้วยังหมายความรวมถึงแนวความคิดและวิถีชีวิตของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ แนวความคิดแบบประชาธิปไตยด้วย

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่คำนึงการยึดเสียงข้างมาก แต่เคารพเสียงข้างน้อย และได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพตามกรอบของกฎหมายของคนในสังคม

3.1.2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตย

หลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไปสามาถแบ่งออกได้ 5 ข้อ (ศิลปสวย ระวีแสงสูรย์, 2563, หน้า 7-8) ได้แก่

1) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) ประชาธิปไตยถือวาเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคนรวมกันและประชาชนผู้เป็นเจาของอำนาจเปนผูรวมกันใชอำนาจนี้ไมวาจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชนสุขของประชาชนเอง การปกครองที่สามารถทำให้ทุกคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตน ได้อีกทั้งต้องจัดการให้มีการปกครองเพื่อกอให้เกิดประโยชนแกทุกคนในสังคมด้วยเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) อยางไรก็ตามด้วยข้อจำกัดหลายประการในสังคมปจจุบัน เชน จำนวนประชากรที่มีมากจนทำให้ไมสามารถใชรูปแบบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยทางตรงได้ ปจจุบันจึงใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) ผ่านการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองแทน เชน การเลือกตั้งและการมีส่วนรวมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ

2) หลักเสรีภาพ (Liberty) หลักการวาด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอยางหนึ่งของประชาธิปไตย คือ สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) สิทธิ หมายถึง ประโยชนที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตนโดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเทานั้น สวนอิสรภาพ หมายถึง การทำหรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554, หน้า 11)

เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความสามารถของคนที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยจึงไมใชการทำอะไรก็ไดตามใจตนเอง เนื่องจากการทำตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงจิตใจคนอื่น ๆ นั้นเป็นลักษณะของเผด็จการในระบอบประชาธิปไตยได้กำหนดเสรีภาพขั้นพื้นฐานไวโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดรอนเสียหายหรือละเมิดบุคคลอื่น ดังนี้

(1) เสรีภาพในการคิดและการแสดงออก (Freedom of Thought and Expression) ทั้งจะต้องควบคูไปกับการยอมรับฟงความคิดและการแสดงออกของบุคคลอื่น แม้วาความคิดและการแสดงออกนั้นจะแตกต่างไปจากสิ่งที่ตนเองยึดถือ

(2) เสรีภาพในการเลือกตั้ง (Freedom of Voting) คือ การที่บุคคลสามารถไปใช้สิทธิใการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนได้อย่างเสรี โดยมิได้ถูกอำนาจอื่นบังคับ และบุคคลยอมมีเสรีภาพที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งโดยไมถูกอำนาจอื่นลิดรอนเชนกัน

(3) เสรีภาพจากการถูกรัฐหรือบุคคลอื่นกระทำต่อตนโดยปราศจากสิทธิอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Freedom from Arbitrary by the State or Other People) จะเปนหลักประกันวา ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติต่อตนภายในขอบเขตอำนาจตามที่กฎหมายอนุญาตเทานั้น

(4) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Religion) บุคคลมีเสรีภาพอยางเต็มที่ในการนับถือศาสนาตราบเทาที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดรอน เสียหาย หรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(5) เสรีภาพในการย้ายที่อยู (Freedom of Movement) โดยอยูบนพื้นฐานของการไมกอใหเกิดความเดือดรอน เสียหาย และละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(6) เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบโดยปราศจากอาวุธและเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม (Freedom of and Association) เพราะการชุมนุมหรือการรวมตัวกันเพื่อแสดงบทบาทอันเป็นจุดยืนของตนเองนั้นถือเป็นชองทางหนึ่งของการมีสวนร่วมทางการเมือง

(7) เสรีภาพในเรื่องสวนตัวอื่น ๆ (Personal Freedom) เป็นหลักประกันในการตัดสินใจของบุคคลในเรื่องสวนตัววาจะสามารถกระทำได้อย่างเสรี

3) หลักความเสมอภาค (Equality) ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายความวา การที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเทาเทียมกัน พื้นฐานในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแหงความเป็นมนุษย์และกอให้เกิดความยุติธรรมในสังคม (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554, หน้า 12) โดยหลักความเสมอภาคสามารถแบงออกไดเปน 5 ดาน หลัก ๆ ดังนี้

3.1) ความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) คือ ทุกคนมีสิทธิในทางการเมืองเทาเทียมกันทั้งในสวนของผู้ลงคะแนนเสียงและผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3.2) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ (Economic Equality) คือ การมีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับที่อย่างน้อยต่องสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และเปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกคนที่มีความสามารถในการสรางความมั่นคงให้กับตนเอง ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ มิได้หมายถึงการที่คนทุกคนจะต่องมีรายได้เทาเทียมกันแต่หมายถึง สภาพความใกลเคียงกันในฐานะทางเศรษฐกิจโดยจะต่อง (สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย, 2553, ออนไลน์)

3.2.1) มีการกระจายรายได้เป็นธรรม เพื่อมิให้เกิดชองวงระหว่างชนชั้นมากนัก เชน การเก็บภาษาในอัตรากวหนา เป็นตน

3.2.2) บุคคลควรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจพอสมควร คือ มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ เชน การกำหนดอัตราคาจ้างขั้นต่ำ การให้สิทธิคนยากจนรับการรักษาพยาบาลฟรีและสวัสดิการต่าง ๆ เป็นตน

3.3) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality) คือ ทุกคนในสังคมที่ไม่วาจะมีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยปราศจากการแบงชนชั้นวรรณะ การดูหมิ่นเหยียดหยามและการอยูรวมกันอย่างสันติบนพื้นฐานการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

3.4) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (Equality of the Law) หมายถึง กฎหมายที่ตราออกมาจะต่องมีผลบังคับใชกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอกัน ไม่มีขอยกเว้นที่เอื้อประโยชน ให้แกบุคคลกลุมใดกลุมหนึ่งหรือมีผลบังคับใช้กับบุคคลเฉพาะบางกลุมบางพวกในสังคม ดังนั้น การสร้างความเสมอภาคทางกฎหมายจึงเปนการคุ่มครองบุคคลจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทำให้บุคคลสามารถปองกันสิทธิและผลประโยชนอันชอบธรรมของตนได้อย่างเสมอภาค

3.5) ความเสมอภาคในโอกาส (Equality of Opportunity) คือ การให้โอกาสทุกคนในการใชความสามารถที่ตนมีอยู่ไปในทางที่สุจริตได้อย่างเทาเทียมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถ

ของตนให้เกิดประโยชนต่อตนเองและสังคมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ก่อความเดือดร้อนและละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4) หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (The Majority Rule with Respect to Minority Rights) ในกรณีที่ต้องมีการตัดสินใจเพื่อเลือกกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนสถานการณ์ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายทางออกที่ดีที่สุดคือการเลือกปฏิบัติตามมติเอกฉันท์ (Unanimity) แต่หากไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ได้ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินความขัดแย้งด้วยวิธีการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก (Majority Decision-Making) โดยให้ความเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย (Fundamental Rights of Minority) เพราะการยอมปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากโดยละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยทำให้การปกครองกลายเป็นเผด็จการของเสียงข้างมาก ซึ่งผิดไปจากหลักการของประชาธิปไตย

การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย จึงมีลักษณะของการยอมปฏิบัติตามข้อสรุปที่เกิดจากเสียงข้างมาก แม้บุคคลนั้นจะไม่เห็นพ้องกับมติที่เกิดขึ้น ในขณะที่กลุ่มของเสียงข้างมากก็จะต้องไม่กระทำการอันใดที่เป็นการลิดรอนหรือทำลายกลุ่มของผู้ที่มีแนวคิดแตกต่างไปจากตน

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าแนวทางตามมติของเสียงข้างมากจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือแนวทางตามที่เสียงข้างน้อยยึดถือจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะมติของคนในสังคมกับความถูกต้องของแนวทางเป็นสองสิ่งที่เป็นอิสระต่อกันจนไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลระหว่างกันได้ แต่เพราะในสภาวะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีทางเลือกใดที่เหมาะสมที่สุดเท่ากับการเลือกที่จะดำเนินการไปตามมติของเสียงข้างมาก เพราะนาเชื่อถือได้ว่าการตัดสินโดยหมู่มากน่าจะมีการใช้วิจารณญาณที่รอบคอบมากกว่าการตัดสินใจจากคนส่วนน้อยและผลของการตัดสินใจจากคนหมู่มากก็น่าจะเป็นการตัดสินใจที่มีความผิดพลาดน้อยกว่าการตัดสินใจจากคนหมู่น้อย เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการโต้เถียงและใช้เหตุผลจากคนจำนวนที่มากกว่า

ดังนั้น การที่ระบอบประชาธิปไตยเลือกใช้หลักการปฏิบัติตามเสียงข้างมากจึงเป็นเพียงการปฏิบัติไปพลางก่อนจนกว่าจะมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่ามากกว่าที่จะบอกว่าแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

5) หลักนิติธรรม (Rule of Law) การยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมถือว่าเป็นนโยบายและความต้องการของประชาชน เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับได้ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน จึงถือได้ว่ากฎหมายมาจากประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ยังถือว่ากฎหมายเป็นหลักประกันที่สำคัญเพราะกฎหมายมีการบัญญัติอย่างชัดแจ้งเปิดเผยและใช้กระบวนการพิสูจน์ที่มีเหตุผลที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ จึงสามารถนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566, หน้า 10) ได้กล่าวถึง หลักการขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นหลักการ ดังนี้ 1) การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล 2) ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ 3) การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน 4) อำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนเป็นของประชาชน 5) อำนาจปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครองโดยวิธีการแสดงความยินยอมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง และ 6) ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้านหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หากว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ โดยได้คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา วิเคราะห์ได้หลักการของระบอบประชาธิปไตยจากปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งมีหลักการดังนี้

1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) โดยใช้อำนาจกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งรวมถึงอำนาจในการถอดถอนตัวผู้ปกครอง

2) หลักเสรีภาพ (Liberty) ได้แก่ การเลือกตั้งถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองทั้งด้วยการพูด การเขียน การเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะควบคุม กำกับ และตรวจสอบผู้ปกครอง การชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งในการส่งเสริม สนับสนุน และคัดค้านนโยบายและการกระทำของผู้ปกครอง

3) หลักการเสมอภาค (Equality) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักควบคู่กับเสรีภาพ ซึ่งประชาชนจะได้รับโอกาสที่เสมอภาคกันและทัดเทียมกัน ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

4) หลักกฎหมาย (Rule of Law) ในระบอบประชาธิปไตยต้องมีที่มาอันชอบธรรมคืออำนาจมาจากอธิปไตยของปวงชน ใช้บังคับประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและต้องให้ความคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่จะต้องให้ความเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย เพราะฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่และมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นการควบคุม กำกับ และตรวจสอบเจตนารมณ์ในการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมากกว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากลงมติตัดสินใจขัดต่อประโยชน์ของประชาชน ก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธมติการตัดสินใจของเสียงข้างมากนั้นได้

อนันต อริยะชัยพาณิชย์ (2557, หน้า 7-8) กล่าวว่า แนวคิดของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับมุมมอง และการนำไปใช มีหลากหลายรูปแบบดังนี้

1) ประชาธิปไตยในฐานะที่เปนรูปแบบของการปกครอง ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและเป็นผู้ถูกปกครองโดยประชาชนมีอำนาจอธิปไตยในการปกครองรัฐ ทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อม ด้วยการมอบให้ผู้แทนไปใช้อำนาจดังกลาวแทน โดยวิธีการเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้งโดยยึดเสียงข้างมาก ซึ่งการปกครองแบบนี้ไม่มีในการปกครองรูปแบบอื่น

2) ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นทฤษฎีทางการเมือง ประชาธิปไตยในแงของทฤษฎีซึ่งมีหลักการประกอบไปด้วยการปกครองที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ทุกคนอยู่ภายใตกฎหมายอันเดียวกัน ควบคุมรัฐบาลโดยประชาชนยึดหลักแหงเสียงขางมาก

3) ประชาธิปไตยในฐานะที่เปนอุดมการณประชาธิปไตย ในแงอุดมการณเป็นการปกครองแบบการถวงดุลอำนาจอธิปไตยของสามองคกร คือ องคกรบริหาร องคกรนิติบัญญัติ และองคกรตุลาการ ทั้งสามองคกรใช้อำนาจที่ประชาชนมอบให้และจะถวงดุลการใชอำนาจซึ่งกันและกันเพื่อใหประชาชนเจาของอำนาจได้รับประโยชนอย่างเต็มที่ นำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

4) ประชาธิปไตยในทัศนะของเผด็จการอำนาจนิยม รัฐที่ปกครองแบบเผด็จการบางครั้งก็เรียกตัวเองวา ประชาธิปไตย โดยให้เหตุผลวผู้นำทำหน่าที่เป็นเพียงศูนยกลางของอำนาจซึ่งทำหนาที่บริหารประเทศแทนประชาชนและประชาชทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเทาเทียมกันในทุก ๆ ด้าน ตัวอยาง เชน มุสโสลินี เรียก ระบบฟาสซิสมของเขาวาเปน “ประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยม” ฮิตเลอร เรียกระบบนาซีวาเปน “ประชาธิปไตยแท้จริง” โดยอธิบายวาพรรคฟาสซิสม์และพรรคนาซี ทำหนาที่เพียงเปนศูนยกลางแหงอำนาจ ทำหนาที่ในการบริหารแทนประชาชนเทานั้น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคในสวนของชีวิตร่างกาย ทรัพยสิน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การนับถือศาสนา สันทนาการอื่น ๆ ได้อย่างเทาเทียมกัน

5) ประชาธิปไตยในทัศนะของคอมมิวนิสต ประเทศรัสเซีย เรียกระบบการปกครองของตนวา “ประชาธิปไตยที่แทจริง” ประเทศคอมมิวนิสตอื่น ๆ ทั้งในยุโรปและเอเชีย เชน ประเทศจีน เรียกระบบการปกครองของตนวา “ประชาธิปไตยของประชาชน” หรือ “มหาประชาธิปไตย” โดยอธิบายวาประชาชนทุกคนในรัฐมีความเทาเทียมเสมอภาคกันทางเศรษฐกิจ ไม่มีคนจน คนรวยมีฐานะชนชั้นทางสังคมเสมอกัน คือ ชนชั้นเดียวกัน ไดแก ชนชั้นกรรมาชีพ สวนรัฐบาลซึ่งมาจากพรรคการเมืองเดียว ซึ่งเป็นผู้ทำหน่าที่แทนประชาชนทั้งหมด คือ พรรคคอมมิวนิสต ซึ่งจะทำหนาที่แทนในเบื้องต่นเทานั้น เมื่อระบบคอมมิวนิสตพัฒนาถึงระดับสูงสุด บรรลุเป้าหมายของอุดมการณคอมมิวนิสตแลว ประชาชนมั่งคั่ง สมบูรณพูนสุขเทาเทียมกันแลว พรรคคอมมิวนิสตและรัฐบาลก็จะสลายตัวไป ไมมีรัฐบาล ไมมีกฎหมาย ทุกคนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย มีสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคปราศจากการควบคุมใด ๆ จากรัฐบาลและกฎหมาย

สรุปได้ว่า หลักการประชาธิปไตย ได้คำนึงถึง 5 หลักการสำคัญ คือ หลักอำนาจอธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักการเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมาก โดยทั้ง 5 หลักเป็นหลักการหลักที่แสดงถึงความเป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตย หากขากแม้แต่ข้อใดข้อหนึ่ง ยึดถือได้ว่าไม่ใช่การปกครองที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย

3.1.3 รูปแบบการปกครองของระบอบประชาธิปไตย

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครองของระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2565) ได้แบ่งรูปแบบระบอบประชาธิปไตยตามลักษณะการใช้อำนาจโดยประชาชนได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) คือ รูปแบบการปกครองที่ประชาชนสามารถใช้อำนาจการปกครองที่เป็นเจ้าของร่วมกันในการตัดสินใจในทางการเมืองด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือนักการเมืองให้ไปทำหน้าที่แทน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจในเรื่องการออกกฎหมาย รวมถึงการกำหนดนโยบายต่าง ๆ

2) ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) หรือประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) คือ การปกครองที่ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองแทนตนในรัฐสภา ซึ่งผู้แทนอาจมาจากการเลือกตั้งหรือมาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญหรือมาจากการกำหนดโดยพรรคการเมืองหรืออาจใช้รูปแบบผสมผสานกันเป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในปัจจุบันโดยมีการแบ่งตัวแบบในเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจออกเป็น 3 ระบบใหญ่ ๆ คือ ได้แก่

3) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือ รูปแบบการปกครองที่พยายามผสมผสานรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงกับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเข้าด้วยกัน โดยพยายามทำให้อำนาจการตัดสินใจในทางการเมืองไม่ได้เป็นของตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องให้ประชาชนตัดสินใจในกิจการสาธารณะทั้งหมด ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้จึงเป็นการใช้อำนาจร่วมกันระหว่าง “ประชาชน” และ “ตัวแทนของประชาชน” ในลักษณะที่มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการพิจารณาออกกฎหมายและกำหนดนโยบายรวมถึงกระบวนการยุติธรรมได้ โดยการปกครองของประเทศจะประสบผลสำเร็จเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นพระมหากษัตริย์คือจิตวิญญาณแห่งความเป็นไทย หรือกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของพวกเราทุกคน ดังนั้น พวกเราจึงเทิดทูนพระองค์ว่าทรงเป็น

ประมุขของชาติไทย (คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, 2566, หน้า 28)

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554, หน้า 14) กล่าวว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสามารถแบงไดเปน 2 รูปแบบ ดังนี้

1) หลักประมุขของประเทศ (Head of State)

1.1) การปกครองระบอบกษัตริยภายใตรัฐธรรมนูญ (Constitution Monarchy) พระมหากษัตริยในฐานะประมุขของประเทศ เป็นศูนยรวมของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเปนของประชาชนทั้งมวล โดยจะใชอำนาจอธิปไตยผ่านอำนาจสามฝ่าย คือ ใชอำนาจนิติบัญญัติผานทางรัฐสภาใชอำนาจบริหารผานทางคณะรัฐมนตรีและใชอำนาจตุลาการผานทางศาล ทั้งนี้พระมหากษัตริยจะวางตนเปนกลางและไมยุงเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินประเทศที่ปกครองตามรูปแบบนี้ อาทิ ประเทศไทย ประเทศญี่ปุน และสหราชอาณาจักร เป็นต้น

1.2) การปกครองโดยมีประธานาธิบดีเปนประมุข (Presidency) ผู้ดำรงตำแหนงประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำหนาที่เปนประมุขของรัฐ และในบางประเทศทำหนาที่เปนประมุขของฝายบริหารดวย เชน สหรัฐอเมริกา และอินโดนีเซีย เปนตน

2) หลักการรวมและแยกอำนาจ (Separation of Power)

2.1) การปกครองระบบรัฐสภา (Parliamentary System) ฝายบริหารและฝายนิติบัญญัติจะทำหนาที่ผานรัฐสภา ระบอบรัฐสภายังสามารถแบงออกไดเปนรูปแบบสภาเดี่ยว (Unicameral System) และรูปแบบสองสภา (Bicameral System) ซึ่งในประเทศสวนใหญที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย สมาชิกรัฐสภาจะมาจากการเลือกตั้งทั่วไป แตประเทศที่ใชรูปแบบสองสภาอาจมีสภาใดสภาหนึ่งที่มาจากการเลือกตั้ง ในขณะที่อีกสภาหนึ่งมาจากการแตงตั้งหรือสรรหา ทั้งนี้ในระบอบรัฐสภา รัฐบาลจะถูกควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผนดินโดยรัฐสภาผ่านกระบวนการและอำนาจหนาที่ที่บัญญัติไวในรัฐธรรมนูญ

2.2) การปกครองแบบประธานาธิบดี (Congressional System) มีลักษณะคลายคลึงกับระบบรัฐสภา แตกระบวนการในการจัดตั้งรัฐบาลและแบงแยกอำนาจจะแตกตางกันในระบอบนี้ ประธานาธิบดีซึ่งเปนประมุขของรัฐและฝายบริหารจะมาจากการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อไดรับเลือกตั้งจะมีสิทธิและอำนาจในการแตงตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารประเทศ โดยผานความเห็นชอบของวุฒิสภาในขณะที่สมาชิกรัฐสภาทั้งสองสภาจะมาจากการเลือกตั้งทั่วไปที่ไมเกี่ยวของกับการเลือกตั้งประธานาธิบดี ดังนั้น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จึงเปนอิสระและแยกขาดจากกัน อยางไรก็ตาม ในเรื่องของการถวงดุลอำนาจ ในระบบประธานาธิบดีจะมีกลไกทางรัฐธรรมนูญที่ใหรัฐสภามีอำนาจในการถวงดุลฝายบริหาร ผานการควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการ

แผ่นดิน และการลงมติเพื่อกลาวโทษ(Impeachment) และปลดประธานาธิบดีออกจากตำแหนง (Recall) ประเทศที่เปนตนแบบของการปกครองลักษณะนี้ คือ สหรัฐอเมริกา

2.3) การปกครองแบบผสม (Mixed System) ประธานาธิบดีจะเปนประมุขและบริหารราชการแผนดินรวมกับนายกรัฐมนตรี ในดานการบริหารนายกรัฐมนตรีจะเปนผูใชอำนาจบริหารและรับผิดชอบตอรัฐสภา ประธานาธิบดีจะเปนผู้กำหนดนโยบายตางประเทศและการเมืองทั่วไป ทั้งนี้ประธานาธิบดีในระบบการปกครองแบบนี้จะแตกตางจากประธานาธิบดีในระบบประธานาธิบดีแบบ (Congressional System) ตรงที่จะมีอำนาจอนุญาโตตุลาการระหวางรัฐสภากับคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจในการประกาศยุบสภาดวยประเทศที่มีการปกครองลักษณะนี้ อาทิ ประเทศฝรั่งเศส เปนตน

สรุปได้ว่า รูปแบบการปกครองของระบอบประชาธิปไตย สามารถปรากฏหลัก ๆ 3 รูปแบบหลัก ๆ คือ 1) ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) 2) ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบย่อยอีก คือ ระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งประธานาธิบดี 3) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

3.1.4 อำนาจปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย เริ่มมีปรากฏจากการนำเสนอของนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ชื่อ ฌอง โบแดง (Jean Bodin) (ภูริชญา วัฒนรุ่ง, 2543) อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) คือ อำนาจซึ่งแสดงความเป็นใหญ่ ความเป็นอิสระ ความไม่ขึ้นแกใครหรือต้องเชื่อฟังคำสั่ง คำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตน โดยปราศจากความยินยอมของตนอำนาจอธิปไตย คือ คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของรัฐ และเป็นอำนาจสูงสุดที่รัฐมีอยู่เหนือประชากรของตน ไม่มีขีดจำกัดใด ๆ ตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจนั้น ดังจะเห็นได้ว่า รัฐเปิดให้บุคคลมีเสรีภาพในการกระทำการใด ๆ ตามต้องการได้ แต่รัฐพร้อมเสมอที่จะแสดงอำนาจหรือเข้าไปแทรกแซงการกระทำของประชาชน อำนาจสูงสุดที่อาจเรียกว่า อำนาจอธิปัตย์ จึงมีความชอบธรรมที่จะใช้กำลังเหนือบุคคลอื่นในสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ ในทางกฎหมายมหาชน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538)

อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นอำนาจสูงสุด (Supremacy) ในการปกครองประเทศหรืออำนาจที่แสดงความเป็นเจ้าของประเทศ และถือว่าเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของรัฐเป็นองค์ประกอบสำคัญในอันที่จะแสดงว่าดินแดนนั้น ๆ เป็นรัฐหรือเป็นประเทศเอกราชได้หรือไม่ แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยที่กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐนี้ มีที่มาจากนักคิดคนสำคัญ คือ Jean Bodin (ค.ศ. 529-1596) กับ Thomas Hobbes (ค.ศ. 1588-1679) โดยสร้างจากแนวคิดเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนความสมบูรณ์และความสูงสุดของอำนาจรัฐหรือว่าเป็นการพยายามสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของผู้ปกครอง

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองของรัฐที่มีอิสระ เสรีภาพ และมีความเป็นเอกราช มีอำนาจในการบริหารราชการ ทั้งกิจการภายในและนอกประเทศได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปอำนาจอธิปไตยแยกใช้เป็น 3 ลักษณะ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ (คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, 2566, หน้า 11)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, หน้า 1-90) ระบุว่า อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งหมายความว่า ในทางการเมืองประชาชนมีอำนาจสูงสุดแต่การใช้อำนาจทางกฎหมาย ต้องใช้ผ่านสถาบันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลที่พิพากษาอรรถคดีตามกฎหมายที่บัญญัติไว้แล้วในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ และตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้น องค์ประกอบของผู้ใช้อำนาจก็คือ ต้องมีสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร และสถาบันตุลาการ อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าอำนาจอธิปไตยตามกฎหมายไม่ได้อยู่ที่รัฐสภาเท่านั้น แต่แยกกันอยู่ใน 3 สถาบันหลักดังกล่าว ซึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่า อำนาจใดใหญ่ที่สุดหรือสำคัญกว่ากัน การกำหนดให้แยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน และให้มีองค์กรฝ่าย เป็นผู้รับผิดชอบไปแต่ละส่วนนี้ เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยที่ไม่ต้องการให้มีการรวมอำนาจ แต่ต้องการให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพราะถ้าให้องค์กรใดเป็นผู้ใช้อำนาจมากกว่าหนึ่งส่วนแล้ว อาจเป็นช่องว่างให้เกิดการใช้อำนาจแบบเผด็จการได้

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้แบ่งอำนาจออกเป็น 3 ฝ่ายได้แก่

2.1) อำนาจนิติบัญญัติหรือสถาบันนิติบัญญัติ หมายถึง สถาบันที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล คือ รัฐสภา ซึ่งมีรูปแบบเป็นสภาคู่หรือ 2 สภา ประกอบด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2565)

2.1.1) สภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง (เมื่อแรกประกาศใช้รัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีจำนวน 350 คน ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองมีจำนวน 150 คน ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภทโดยเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเป็น 400 คน และลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองเป็น 100 คน)

2.1.2) วุฒิสภา จำนวน 250 คน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบกรณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม

2.2) อำนาจบริหารหรือสถาบันบริหาร หมายถึง บุคคล คณะบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร สถาบันบริหารนั้นนอกจากจะเป็นสถาบันสร้างกฎหมายแล้ว ยังเป็นสถาบันสร้างนโยบายบริหารประเทศด้วย สถาบันบริหารจะนำนโยบาย และกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วไปดำเนินหรือไปปฏิบัติ องค์ประกอบของสถาบันบริหารประกอบด้วย

2.2.1) ข้าราชการการเมือง คือ ข้าราชการซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้มาทำหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี เพื่อบริหารบ้านเมือง

2.2.2) ข้าราชการประจำ คือ บุคลากรซึ่งเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำนโยบายและกฎหมายไปปฏิบัติ ซึ่งต้องปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา มีประสิทธิภาพสูง มีความรอบรู้ในหลักวิชาการ มีประสบการณ์ และมีระเบียบ ประเพณี การประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง มีสายการบังคับบัญชาของข้าราชการประจำอย่างชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำเฉพาะอย่างตามความชำนาญ

2.3) อำนาจตุลาการหรือสถาบันตุลาการ หมายถึง ศาลและผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐหรือในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ อำนาจตุลาการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีสาระสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

2.3.1) อำนาจตุลาการในระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญของไทยในอดีตได้แยกอำนาจระหว่างอำนาจตุลาการและอำนาจนิติบัญญัติไว้อย่างชัดเจน โดยจัดอำนาจตุลาการให้มีความอิสระจากฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติ รัฐสภาจะก้าวก่ายอำนาจของศาลไม่ได้

2.3.2) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางหลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีว่าเป็นอำนาจศาล ซึ่งศาลในที่นี้ หมายถึง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลยุติธรรม และศาลอื่น ๆ

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566 : 13) ได้กล่าวเสริมถึงว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกัน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนภายใต้สิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมกันอย่างเสมอภาค ไม่มีการแบ่งฐานะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงเจตนารมณ์ และยังสามารถควบคุม ตรวจสอบฝ่ายบริหาร โดยใช้กระบวนการที่ชอบธรรมตามกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรม ทั้งนี้ การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในแต่ละสังคม ซึ่งเป็นกลไก

สำคัญที่มีผลต่อความคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรม อันจะนำไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า อำนาจปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ และการปกครองต้องมีความชัดเจนเที่ยงธรรม สามารถตรวจสอบได้ มีความชัดเจนทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทำให้สามารถประชาชนได้รับประโยชน์ที่ควรได้รับอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมต่างก็ได้รับความรู้ ความเข้าใจ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มต่าง ๆ กลุ่มชุมชน ทุกมิติที่อยู่ในกลุ่มสถาบันครอบครัว สถาบันสตรี สถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชน รวมถึงมูลนิธิ ผู้นำทางธรรมชาติ ต่างก็ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมเกือบทุก ๆ กิจกรรมทั้งหมด

3.1.5 ความเป็นสังคมประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเริ่มต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของประเทศไทยเป็นครั้งแรก รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ อำนาจรัฐ อำนาจสูงสุด อำนาจอธิปไตย ตามหลักการและปรัชญาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถูกครอบงำและถมอยู่ในหมู่คณะราษฎร คณะบุคคล และคณะกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มาโดยตลอดทำให้หลายครั้งการเมืองในประเทศไทยกลายเป็นเผด็จการในรูปแบบต่าง ๆ มากมายเช่น เผด็จการกลุ่มบุคคล เผด็จการขุนนาง เผด็จการทหาร เป็นต้น

รัฐบาลสร้างคะแนนนิยมให้พรรคการเมืองของตนเองโดยใช้นโยบายประชานิยมส่งเสริม การบริโภคนิยมจนลืมพื้นฐานเดิมของชีวิต ทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยในอัตราที่สูงมากขึ้นเรื่อย ๆ ภาวะรวยกระจุกจนกระจายมีให้เห็นอย่างชัดเจน ชนชั้นนายทุนและชนชั้นสูงของประเทศไทย มีเงินนับแสนล้านและหลายคนที่ติดอันดับการเป็นมหาเศรษฐีระดับโลกแต่ในขณะเดียวกันคนยากจนที่ไม่มีบ้านอยู่ไม่มีอาหารประทังชีวิตกลับมีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน เกษตรกรและคนในชนบทมากมายไม่มีที่ดินทำกินแต่คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับมีโฉนดที่ดินจนนับ ไม่ถ้วนสาเหตุทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเกิดจากนโยบายการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่กำหนดให้สินทรัพย์และเศรษฐกิจของคนในประเทศขึ้นอยู่กับกลไกตลาดและทุนนิยมเสรี คนรวยและผู้มีอำนาจเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการอยู่ดีกินดี เพราะกฎหมายและนโยบายทางเศรษฐกิจถูกร่างมาโดยเจ้าของทุนและผู้ประกอบการ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อชนชั้น และพวกพ้องของตนเองมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องก่อให้เกิดสังคมแบบพหุนิยม กล่าวคือ ในสังคมมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมาก

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นจริงได้ จะต้องเกิดมาจากจิตสำนึกที่ดีของประชาชนในประเทศเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ประชาชนจะต้องพร้อมและยินดีที่จะใช้

สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญมาปกป้องดูแลบ้านเมืองอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ทุกคนในสังคมยอมรับในความแตกต่างของตัวบุคคลให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนมากกว่าทุนนิยมเสรี

รัฐประชาธิปไตยทุกรัฐในโลกล้วนเกิดขึ้นมาจากแนวคิดในการให้สิทธิและความเสมอภาคแก่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง เพราะถือว่าประชาชนทุกคน คือเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ประชาธิปไตยถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ สามารถตัดสินใจเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่แทนตนเองในการบริหารประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐ ประชาธิปไตยจึงมีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การเข้าร่วมทางการเมืองในทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่กระบอกเสียงแทนคนส่วนใหญ่ในสภาหรือการมีส่วนร่วมในทางตรง เช่น การประท้วง เพื่อเรียกร้องสิทธิความชอบธรรมต่าง ๆ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐประชาธิปไตยทั้ง 2 แนวคิดก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่ตรงที่ประชาธิปไตยเสรีนิยม การเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองส่วนใหญ่แล้วเป็นชนชั้นสูงในสังคมหรือไม่ก็เป็นมหาเศรษฐี เพราะแนวคิดของประชาธิปไตยเสรีนิยมให้คุณค่าและการแข่งขันอย่างเสรีและให้คุณค่ากับเงินมากกว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้กระทั่งการเลือกตั้งภายในประเทศก็เป็นการเลือกตั้งผู้แทนที่มาจากชนชั้นนายทุน และมีเงินมากพอในการทุ่มทุนลงสมัคร ส่วนชนชั้นล่างจะมีโอกาสเข้าไปเป็นปากเสียงให้กับชนชั้นของตนเองได้น้อยมาก เนื่องจากการไม่มีเงินและทรัพยากรมากพอในการลงสนามแข่งขัน ส่วนสังคมประชาธิปไตยซึ่งภาคพลเมืองมีความเข้มแข็ง การเปิดโอกาสทางชนชั้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศเหล่านี้ปรากฏให้เห็นชัดเจน โดยที่ประเทศที่มีแนวคิดสังคมประชาธิปไตยจะมีตัวแทนพรรคการเมืองที่มาจากชนชั้นและอาชีพต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มของภาคพลเมืองมากมายในสังคมประชาธิปไตยเพื่อเรียกร้องสิทธิให้ชนชั้นของตนเองก็เป็นที่ยอมรับกันในสังคม (ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์, 2561, หน้า124-125)

สรุปได้ว่า ความเป็นสังคมประชาธิปไตย เริ่มปรากฏหลังจากเปลี่ยนการปกครองช่วง 2475 ทำให้ประขาชนมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยเป็นการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในการรับเรื่องราวเพื่อลงพระปรมาภิไธยยืนยันหลักการให้กับรัฐสภาในการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมสำหรับคนในสังคม ประชาธิปไตยถือว่าประชาชนคือเสียงสวรรค์สามารถตัดสินใจเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่แทนตนเองในการบริหารประเทศให้มีความก้าวหน้า มีความเสมอภาคในการมีสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐ โดยการผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่กระบอกเสียงแทนคนส่วนใหญ่ในสภาหรือการมีส่วนร่วมในทางตรง เป็นต้น

3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (2560, หน้า 20) มาตรา 78 บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำการบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

3.2.1 ความหมายและนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566, หน้า 20) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิผลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม เพื่ออิทธิพลของกลุ่มการเมืองในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาลหรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่รวมกันสองประการ ได้แก่

1) ต้องเป็นไปตามความสมัครใจ

2) ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ นอกจากนั้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นไปตามที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้หรืออาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

นัทธ์หทัย ขันคูณจรูญรัตน์ (2552, หน้า 10) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็คือกิจกรรมของประชาชนที่มุ่งเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561, หน้า 12-13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) หมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิผลต่อ

การเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม เพื่ออิทธิพลของกลุ่มการเมืองในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาล หรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้น หรือกลุ่มนั้นต้องการ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่รวมกันสองประการ ได้แก่ 1) ต้องเป็นไปตามความสมัครใจและ 2) ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ นอกจากนั้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นไปตามที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ หรืออาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

สุจิต บุญบงการ (2558, หน้า 36 - 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่ประชาชนแสดงออกถึงทางการเมือง สามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรมของประชาชน (มิใช่การทำหน้าที่ของนักการเมืองภายใต้บทบาทเชิงสถาบัน) ดังนั้น องค์ประกอบของ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” มี 4 ประการ อันได้แก่ 1) กิจกรรมมิใช่ทัศนคติ ความคิด ความรู้สึก และความเชื่อทางการเมือง แต่ก็ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เป็นกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะใช้กับบุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง (Political Role) หรือเป็นพฤติกรรมเชิงสถาบันเป็นหลัก 3) เป็นการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ และ 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันรัฐบาลก็ตาม และบางครั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีไม่มากและไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลาและทุก ๆ เรื่อง

วุฒิพร ลิ้มวราภัส (2562, หน้า 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของประชาชนหรือภาคส่วนที่อยู่ นอกเหนือจากสถาบันหรือองค์กรทางการเมือง และมิใช่เรื่องของนามธรรมหรือทางความคิด ความเชื่อ หากแต่เป็นการแสดออกเชิงพฤติกรรมในเชิงปรากฏการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะ แสดงออกในการเรียกร้องหรือกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำ นโยบาย กฎหมายหรืออื่น ๆ ที่อำนาจทางการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลหรือได้รับผลกระทบ

วรรณี ปังสกุลยานนท์ (2560, หน้า 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชนหรือ เพื่อสร้างสรรค์การกระทำโดยความสมัครใจ มีความสนใจ มีอิสระไม่ถูกครอบงำ ปราศจากการบังคับ มีความเสมอภาคของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนด นโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปด้วย

3.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำแนกเป็นแนวคิด (คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, 2566, หน้า 20-21) ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพราะเชื่อว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับข้อนขึ้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (Referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตน เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภาผ่านระบบที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือ ที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง การปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชน อำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” ซึ่งก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง (สานเสวนาหาทางออก) (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถก

แถลงที่เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมืองประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างหลากหลายได้ ทั้งนี้ หลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะระบอบประชาธิปไตยทั้งสองแบบสามารถอยู่คู่กันได้ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทน โดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีความสำนึกทางการเมือง (Active Citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic Life) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือ การที่ภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน ถกแถลงกัน เพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเองหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคนหรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ รูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน รวมทั้งมีโอกาสผสานผลประโยชน์ร่วมกันทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ “การเป็นประเด็นสาธารณะ” ที่ทุกคนทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและความสนใจที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนขั้วความคิดที่ว่า การตัดสินใจทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของ “นักการเมือง” ไปสู่การเป็น “เรื่องของทุกคน”

สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สามารถกระทำได้ 4 วิธีการหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และ 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง (สานเสวนาหาทางออก)

3.2.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

พลเมือง คือ ผู้มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่นไม่ปรารถนาไปครอบงำใครและไม่ต้องการให้ใครมาครอบงำ บงการ หรืออุปถัมภ์ พลเมืองมิใช่ไพร่หรือราษฎร์แต่พลเมืองจะเป็นผู้ที่สนใจการปกครองตนเอง หรือมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองสนใจต่อส่วนรวมและเข้าใจว่าการเมืองเป็นการสร้างคุณธรรม คุณค่าเพื่อผู้อื่นและเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบและมีสิทธิ เสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการให้คำจำกัดความของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้อธิบายความหมายของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไว้ว่าสมาชิกของสังคมที่พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเคารพความแตกต่างเคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรงตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะและกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศระดับอาเซียนและระดับประชาคมโลก (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555, หน้า 30)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทิศทางของการให้คำจำกัดความของความเป็นพลเมืองและพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีจุดร่วมกัน คือ พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย คือ สมาชิกของสังคมที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเอง เคารพในกฎกติกาของสังคม เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างและเคารพในความเสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมทั้งตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือช่วยพัฒนาขับเคลื่อน ชุมชน สังคม และประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า (ศิรินันท์ มุ่งหมาย, 2563, หน้า 1)

โดยมีการกล่าวแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจากนักวิชาการดังต่อไปนี้

ณัฐภน ลิมปิเจริญ (2567, หน้า 59-61) ได้ทำการศึกษาในประเด็นเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชน” โดยทำให้เข้าใจได้ว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง เป็นการติดตามข่าวสารที่เกิดจากการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การติดตามข่าวสารกลุ่มไลน์ การติดตามข่าวสารสื่อสารมวลชนหลัก การติดตามข่าวสารสื่อออนไลน์ การติดตามข่าวสารช่วงเลือกตั้ง การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งการติดตามข่าวสารที่เกิดจากการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เป็นการแสดงความคิดเห็นกับข่าวสาร ในหมู่สมาชิกครอบครัว ญาติพี่น้อง กลุ่มการเมืองในชุมชนโดยเฉพาะการติดตามข่าวสารกลุ่มไลน์เป็นช่องทางสร้างการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของสมาชิกชุมชนได้มาก เนื่องจากเกลุ่มไลน์เป็นกลุ่มเฉพาะมีสมาชิกคุ้นเคยชัดเจน ติดตามข่าวสารทางการเมืองและข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องทางการเมือง แต่เชื่อมโยงทางการเมืองได้ ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบ ทั้งยัง

ติดตามรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวความคิดเห็นของประชาชนทางการเมืองในสังคมจากสื่อมวลชนหลัก สื่อออนไลน์เลือกได้ตามความสนใจของสมาชิกชุมชน ส่วนการติดตามข่าวสารช่วงเลือกตั้งรถโฆษณาประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง นโยบายพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมืองนั้น สมาชิกชุมชนให้ความสนใจมาก นำไปสู่การติดตามข้อมูลทางการเมืองจากแกนนำพรรคการเมืองในชุมชน การอ่านเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองจากป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชนที่ติดไว้กับป้ายประชาสัมพันธ์ ณ ศาลากลางหมู่บ้าน ช่วยให้สมาชิกชุมชนสามารถติดตามข่าวสาร

2) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกชุมชนใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกชุมชนบางคนร่วมรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคการเมืองเนื่องจากสนใจกิจกรรมทางการเมือง สมาชิกชุมชนบางคนได้รับค่าตอบแทนรายวันจึงเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคการเมือง พูดถึงอุดมการณ์ทางการเมือง โครงการพรรคการเมือง จะทำให้ประเทศไทย ประชาชนส่วนร่วมจะได้รับหลังเลือกตั้ง และสื่อออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์กิจกรรมทางการเมือง สมาชิกชุมชนติตามปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง พร้อมออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งส่วนสมาชิกชุมชนกลุ่มเยาวชนปัจจุบันเป็นพลังทางการเมือง ใช้เทคโนโลยีสื่อสารทางการเมืองได้ดีกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ เป็นตัวแปรทางการเมืองที่สำคัญในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกชุมชนให้ความสำคัญต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงออกทางการเมือง การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ช่วยพรรคการเมือง การรับข่าวสารทางการเมืองหลากหลายช่องทางทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งและร่วมหาเสียงทางการเมือง

3) ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง สมาชิกชุมชนเลือกสนทนาทางการเมืองกับสมาชิกชุมชนมากขึ้นสำหรับการสนทนาทางการเมืองแบบเป็นทางการ ตั้งคำถามในที่ประชุม ส่วนการสนทนาเมืองแบบเป็นทางการ ดูข่าวสารจากสื่อสารมวลชน พร้อมวิจารณ์กิจกรรมข่าวสารทางการเมือง ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การเรียนรู้ทางการเมืองของสมาชิกชุมชนมีแนวโน้มเปิดใจรับฟังข่าวสารทางการเมืองที่แตกต่าง ทั้งนี้ การรวมกลุ่มสนทนาทางการเมืองในชุมชน เริ่มต้นจากข่าวสารโครงการพัฒนาชุมชน และขยายประเด็นสู่การสนทนาทางการเมือง เนื่องจากสมาชิกชุมชนบางคนตระหนักรู้ผลการสนทนาทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการเมืองไทย การเมืองในชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน รวมถึงการสนทนาทางการเมืองในชุมชนช่วยให้เห็นคุณค่า มุมมองความคิดของแต่ละคนอาจเหมือนหรือแตกต่างกัน ช่วยให้สมาชิกชุมชนเข้าใจคู่สนทนามากขึ้น

4) ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ เกิดขึ้นหลังติดตามข่าวสารจากกลุ่มไลน์แกนนำทางการเมืองในชุมชน มีทั้งข่าวสารกิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมพรรคการเมือง กิจกรรมนักการเมืองและข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับข่าวสารทางการเมือง นอกจากนี้ ยังติดตามข่าวสารจากสื่อสารมวลชนหลัก หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เกี่ยวกับพรรคการเมือง ติดตามข่าวสารสื่อออนไลน์ ติดตามข่าวสารช่วงเลือกตั้ง

การย้ายพรรคการเมืองของนักการเมือง ร่วมจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และร่วมจัดกิจกรรมหาเสียงเลือกตั้งกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ และช่วงเลือกตั้ง ตัดสินใจเลือกนักการเมืองของตน มอบอำนาจทางการเมืองให้ทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตนเอง

5) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง แกนนำทางการเมืองชุมชนทำหน้าที่ ประสานงานและติดต่อกับพรรคการเมือง นักการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมืองและข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองข่าวสารการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎรหรือ ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นได้แก่ สมาชิกชุมชนที่สนใจการเมืองติดต่อกับนักการเมืองโดยตรง ร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง นักการเมืองจะนำเสนอข้อมูลทางการเมือง อุมการณ์ทางการเมือง ผลงานทางการเมืองที่พรรคการเมือง นักการเมืองได้ทำแล้วและจะทำต่อหากได้รับเลือกเข้าไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร และนักการเมืองจะติดต่อกับแกนนำทางการเมืองในชุมชน สมาชิกชุมชนที่สนใจการเมืองส่วนใหญ่เป็นแกนนำชุมชน เป็นกลุ่มเฉพาะเน้นกิจกรรมทางการเมือง กลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน อนึ่ง สมาชิกชุมชนบางคนอาจติดต่อกับนักการเมืองโดยตรง และถูกเรียกเป็นฐานเสียงพรรคการเมือง ฐานเสียงนักการเมือง ส่วนมากเป็นผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองในท้องถิ่น แกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน และนักการการเมืองจะให้การสนับสนุน เอื้อประโยชน์ต่างตอบแทน ร่วมจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนหวังผลคะแนนนิยมทางการเมือง

6) ด้านการชุมนุมทางการเมืองการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองของสมาชิกชุมชนหลังติดตามข่าวสารกลุ่มไลน์ทางการเมือง การติดตามข่าวสารสื่อสารมวลชนหลักเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมชุมนุมทางการเมือง การติดตามข่าวสารสื่อออนไลน์นำไปสู่การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นสมาชิกชุมชน การรับรู้กระแสทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เพื่อเรียงร้องสิทธิเสรีภาพที่นอกเหนือจากเสรีภาพทางการเมือง ต้องสิทธิและเสรีภาพแสดงออกภายในโรงเรียนหรือภายในสถาบันทางการศึกษา มีเป้าหมายการใช้สิทธิเสรีภาพในโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษา อีกทั้งชุมชนอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย อยู่ใกล้สถานที่จัดชุมนุมทางการเมือง ลานหน้าย่าโม (ท้าวสุรนารี) เมื่อนักศึกษาจัดกิจกรรมทางการเมือง สมาชิกชุมชนสามารถเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้สะดวก ร่วมรับฟังความเคลื่อนไหวทางการเมือง และแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

พลเมืองที่ดี 6) คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม 7) ศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน 8) เสนอปัญหาให้หน่วยงานแก้ไข 9) ชุมนุมคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 10) ปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนมิให้ถูกละเมิด 11) เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง 12) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 13) การติดตามข่าวสารบ้านเมือง 14) การใช้สิทธิเลือกตั้ง 15) ริเริ่มพูดคุยประเด็นการเมือง 16) ชักจูง รณรงค์ให้ผู้อื่นสนับสนุนบุคคลและพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน 17) เสนอแนวคิด นโยบายต่อนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง 18) บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง 19) ร่วมประชุมรณรงค์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง 20) เป็นสมาชิกระดับแกนนำพรรคการเมือง 21) ร่วมระดมทุน 22) เสนอตัวเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และ 23) ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สามารถกระทำได้ดังนี้ 1) การติดตามข่าวสารทางการเมือง 2) การใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3) การสนทนาเรื่องการเมือง 4) การเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ 5) การติดต่อกับนักการเมือง และ 6) การชุมนุมทางการเมือง

3.2.4 สิทธิในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, หน้า 7-17) ได้ให้สิทธิประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1) สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในวันเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งได้ ซึ่งเป็นการขยายสิทธิจากเดิมในอดีตที่ต้องมีอายุครบ 18 ปีในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้งรวมทั้งยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมของประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้น หากใครไม่ไปใช้สิทธิก็ต้องได้รับโทษ ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิบางประการ

เป็นไปตามหลักการที่ว่า เมื่อท่านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ต้น ท่านก็ไม่ควรได้รับสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ยังให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตในการเลือกตั้ง โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ว่า “ในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตาม

กฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน ชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อคณะกรรมการ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

2) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและเรื่องเดียวกันตรวจสอบได้เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

3) สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยหรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยมีหลักการดังนี้

3.1) คุณสมบัติและจำนวนของประชาชนที่ต้องการเข้าชื่อเสนอกฎหมายต้องเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน สามารถใช้สิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติได้

3.2) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติได้เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ เท่านั้น

3.3) ข้อยกเว้นร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอ หากเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรีก่อน รวมทั้งยังกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อความละเอียดรอบคอบในการตรากฎหมายด้วย โดยกำหนดว่า ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

4) สิทธิออกเสียงประชามติ กำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องใดอันมิใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเรื่องที่เกี่ยวกับตัวบุคคล

หรือคณะบุคคลใดก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งยังกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไปลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

5) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐ

6) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

6.1) กำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่กฎหมายบัญญัติ

6.2) สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเสือกตั้ง

6.3) ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

6.4) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ อาจมาจากรูปแบบอื่นตามที่กฎหมายกำหนด แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.5) การดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ต้องเปิดเผยข้อมูลและดำเนินการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

6.6) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

7) สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปราบการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง โดยยื่นต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำตามที่ถูกกล่าวหา ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อแต่งตั้งคณะผู้ไต่สวนอิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง หากดำเนินการไต่ส่วนแล้วเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย แต่ถ้าเห็นว่าผู้ถูก

กล่าวหามีพฤติการณ์ตามที่ถูกกล่าวหา แต่ไม่ใช่กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

8) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา กำหนดให้ที่มาของวุฒิสภาจำนวนสองร้อยคนมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกันหรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคน สามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ การกำหนดที่มาของวุฒิสภาดังกล่าวเป็นการเปิดกว้างให้ประชาชนทุกคน ทุกอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงสามารถสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้ประชาชนทุกภาคส่วนให้มีโอกาสเข้าสู่การทำงานด้านการเมือง เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เป็นการให้โอกาสมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง นอกจากจะช่วยสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางการเมืองแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองอย่างแท้จริงที่ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น

นอกจากการบัญญัติสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังบัญญัติสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังต่อไปนี้

9) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

9.1) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การติดต่อสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในทางวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ การร้องทุกข์ต่อหน่วยงานรัฐ และได้รับแจ้งผลการพิจารณโดยเร็ว การฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ การรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชุมชน สมาคม สหกรณ์ สหภาพ หรือหมู่คณะอื่น การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

9.2) บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

9.3) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

9.3.1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีต ประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

9.3.2) จัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

9.3.3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชนหรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

9.3.4) จัดระบบสวัสดิการชุมชน

9.3.5) สิทธิของบุคคลและชุมชนตาม (1) (2) (3) และ (4) หมายความรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการด้วย

9.3.6) บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และองค์กรเหล่านี้สามารถรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรใหญ่เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองผู้บริโภคได้โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติกฎหมายมิได้ห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิหรือเสรีภาพไว้ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้น ๆ ได้อย่างเสรี และถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายสำหรับสิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ถึงแม้จะยังมิได้มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ รัฐธรรมนูญนี้ก็รับรองว่า บุคคลหรือชุมชนสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ทันทีตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลและชุมชนต้องเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม และบุคคลอื่น รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ให้ใช้สิทธิและเสรีภาพกันอย่างเกินเลยจนทำให้บ้านเมืองเสียหาย รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ การใช้สิทธิและเสรีภาพไว้ชัดเจนว่า บุคคลและชุมชนต้องไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเกินขอบเขต กล่าวคือการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้น ต้อง 1) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ 2) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชน และ 3) ไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นเมื่อใดก็ตามที่มีการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเกินขอบเขต

ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการนั้นสามารถใช้สิทธิทางศาลผ่านศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของตนที่ถูกล่วงละเมิด รวมทั้งเพื่อ

เรียกร้องค่าเสียหายได้หรือจะยื่นคำร้องต่อ “ศาลรัฐธรรมนูญ” โดยตรงเพื่อให้วินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ได้

สำหรับบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิ์ที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ นอกจากสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น

หน้าที่ของรัฐกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องหน้าที่ของรัฐไว้ในหมวด 5 ซึ่งเป็นหมวดที่เพิ่มขึ้นใหม่ ในรัฐธรรมนูญที่ยังไม่เคยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน โดยหลักการสำคัญในการบัญญัติหมวดนี้ขึ้นมาก็เพื่อกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชน เนื่องจากบางเรื่องเป็นมาตรการพื้นฐานที่รัฐควรจะทำให้กับประชาชน จึงต้องบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง และหากไม่ดำเนินการตามบทบัญญัติประชาชนสามารถฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐได้

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา (2566, หน้า 27-28) กล่าวโดยสรุปถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทนโดยประชาชนเลือกผู้แทน (รัฐบาล) ขึ้นทำหน้าที่แทนตนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของผู้แทนเพื่อให้ผู้แทนที่ทำหน้าที่แทนประชาชนได้เข้าใจปัญหาความต้องการของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เฉพาะเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนตัดสินใจของรัฐบาลในนโยบายการบริหาร ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมในทางการเมืองยังเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับ

มีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง สำหรับประเทศไทยได้เปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยการรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญคือประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และใช้สิทธินั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิ์และเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่สำคัญประชาชนต้องมีสำนึกทางการเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระบวนการ ช่องทางที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นรูปธรรม หากเป็นดังที่กล่าวมาการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนได้

ศิรินันท์ มุ่งหมาย (2563, หน้า 15-17) ได้สรุปมาตราสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยเน้นเฉพาะสิทธิทางการเมืองทางการเมืองสำหรับประชาชนดังหัวข้อต่อไปนี้

1) รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรงมีดังนี้

1.1) ตามมาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อนผลเสียและหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอนั้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

1.2) ตามมาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

1.3) ตามมาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ โดยรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดจำนวนรายชื่อที่ต้องใช้ไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และจะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

1.4) ตามมาตรา 256 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน สามารถเข้าเชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

2) นอกจากสิทธิโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อที่จะเสนอกฎหมายและนโยบายแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกหลายเรื่องหลายประเด็น ดังนี้

2.1) ตามมาตรา 57 (1) รัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรมโดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

2.2) ตามมาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย

2.3) ตามมาตรา 63 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ต่อต้านหรือชี้เบาะแสการทุจริต

2.4) ตามมาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

2.5) ตามมาตรา 68 รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่หลักธรรม ต้องมีมาตรการป้องกันการบ่อนทำลาย และต้องส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมดำเนินการดังกล่าวด้วย

2.6) ตามมาตรา 74 รัฐต้องจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ หรือระบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพลูกจ้างและนายจ้าง ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

2.7) ตามมาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน

2.8) ตามมาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

2.9) ตามมาตรา 253 ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะมาจาการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น หรือวิธีอื่นก็ได้แต่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย

2.10) ตามมาตรา 253 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลให้ประชาชนทราบ และมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

2.11) ตามมาตรา 257 (3) การปฏิรูปประเทศต้องทำเพื่อให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.12) ตามมาตรา 259 กฎหมายว่าด้วยขั้นตอนและแผนการปฏิรูปประเทศต้องระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกอย่างน้อย 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1) ตามมาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ

3.2) ตามมาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

3.3) ตามมาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยปลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชน

3.4) ตามมาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

สรุปได้ว่า สิทธิในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มีดังนี้ 1) สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 2) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง 3) สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 4) สิทธิออกเสียงประชามติ 5) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 6) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น 7) สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 8) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา 9) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

3.2.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถบอกได้ 8 ข้อ ดังนี้ (คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, 2566, หน้า 22)

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนรวมทางการเมืองของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้าและความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวลและมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำและทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561, หน้า 17-19) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผล ที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติและยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวลและมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

จากประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เหล่านี้จึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรงโดยเฉพาะการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยในส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นการมีส่วนร่วมทวงการเมือง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ คือ กระบวนการทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ

สรุปได้ว่า 1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น 2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง 3) เกิดการสร้างฉันทามติ 4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น 5) เป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด 6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม 7) สามารถคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน 8) การพัฒนาภาคประชาสังคมเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือ

3.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

3.3.1 ความหมายและลักษณะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

เมื่อกล่าวถึงพลเมืองของประเทศใด ย่อมหมายถึงบุคคลทั้งหลายที่มีสัญชาติของประเทศนั้นตามกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งการดำรงตนให้เป็นพลเมืองที่ดีนั้น จะต้องปฏิบัติตนตามกฎหมายดำรงตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยมีหลักดังนี้ คือ รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกาสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม อีกทั้งการนำความรู้ความเข้าใจในหลักการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กันไปกับการสร้างพลเมืองที่ดี ซึ่งหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย คือ 1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักเสรีภาพ 3) หลักความเสมอภาค 4) หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม 5) หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority rights)

“การพัฒนา” หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การทำให้ดีขึ้นการทำให้เจริญขึ้น (Dictionary of Royal Academy 2011, 2013, p. 827)

“พลเมือง” หมายถึง ชาวเมือง ชาวประเทศ ประชาชน ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วนทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ (Dictionary of Royal Academy 2011, 2013, p. 817)

“ระบอบประชาธิปไตย” หมายถึง ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนประชาชนมีสิทธิเสรีภาพโดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจและหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย การที่ประชาชนเป็นผู้เป็นใหญ่ เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในสังคมชุมชนที่อาศัยและมีความผูกพันอยู่ ระบอบประชาธิปไตยภายาอังกฤษ คือ (Democracy) และภาษากรีก คือ (Demokratia) ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos ที่แปลว่า ประชาชน (The people) กับคำว่า Kratia ที่มีรากฐานมาจากคำกริชาคำว่า Kratien หรือคำนามจะเขียนว่า Kratos แปลว่า การปกครอง (to rule) ดังนั้นประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน (Govemment by the people) หรือหมายถึง ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายตาม Dictionary of Royal Academy 2011 ที่หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ (Sinsawat, 2011, p. 15)

การพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การพัฒนาตนเองของประชาชนเป็นหลักการพัฒนาตนเองของประชาชนหมายถึงการพัฒนาในหลายๆ ด้าน แต่การพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา คนที่มีการศึกษานั้นจะเป็นคนที่มีระบบและระเบียบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อพบกับปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่จะต้องตัดสินใจก็จะใช้ความรู้ที่สั่งสมมานั้นไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีหลัก

มีเกณฑ์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยคนที่มีความรู้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะความรู้ของคนจะช่วยให้การวิเคราะห์สิ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้องมากขึ้น และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงที่จะตัดสินใจสิ่งใดได้ ด้วยความเชื่อมั่นโดยไม่ต้องมีใครมาโน้มน้าว ให้เป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีแนวทางการปฏิบัติตนดังนี้ การแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นการยอมรับเมื่อผู้อื่น มีเหตุผลที่ดีกว่าการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์การเคารพระเบียบของสังคม การมีจิตสาธารณะ คือ ทำประโยชน์ส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ

การเป็นพลเมืองที่ดีจะมีลักษณะอย่างไรนั้นสังคมจะเป็นผู้กำหนดลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อจะได้พลเมืองที่ดี คุณสมบัติของสมาชิกในสังคมจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด รับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรมนำความรู้ มีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนั้น พลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง ประชาชนที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วนทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ ร่วมกันตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของสังคมที่ตนอาศัยผูกพันอยู่ ดำเนินชีวิตในสังคมโดยยึดหลักประชาธิปไตย ในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเคารพทั้งกาย วาจา และใจ ไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น และเคารพกฎเกณฑ์ในสังคม (Theeravakin, 2005, p. 23)

ซึ่งยังมีนักวิชาการต่าง ๆ กล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ ลักษณะของความเป็นพลเมือง และการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยทั้งในประเทศและต่างประเทศดังนี้

วราภรณ์ สามโกเศศ (2554) กล่าวว่า “ความเป็นพลเมือง” (citizenship) หมายถึง การเป็นคนที่รับผิดชอบได้ด้วยตนเอง มีความสำนึกในสันติวิธี มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ทศพล สมพงษ์ (2556, หน้า 14) นักวิชาประจำสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง กล่าวว่า พลเมือง (Citizen) มีความหมายแตกต่างจากคำว่า ราษฎร (Subject) และ ประชาชน (General People) เป็นเรื่องของการรับรู้ตนเองหรือความเข้าใจตนเองของแต่ละบุคคล ถ้ามีการรับรู้ตนเองอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะมีสำนึกและพฤติกรรมแสดงออกเป็นไปตามที่ตนเองรับรู้และเข้าใจ เช่น ถ้าเข้าใจว่าตนเองเป็นราษฎรก็จะทำตัวเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive) คือไม่คิดที่จะเข้ามามีบทบาทหรือกระทำการใด ๆ ทางการเมือง มีความเข้าใจตนเองว่าราษฎรเป็นเพียงคนที่เกิดมามีฐานะเป็นผู้ถูกปกครองโดยมีคนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้บงการชีวิตคือผู้ปกครอง กระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตน รวมทั้งคุณภาพชีวิตของตนอยู่ภายใต้การกำกับหรือสั่งการของผู้ปกครองที่ต้องการให้ทำหรือต้องการให้เป็นราษฎรมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามเท่านั้น

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) กล่าวว่า “ความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย” หมายถึง การเป็นสมาชิกของประเทศมีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีอิสรภาพควบคู่กับหน้าที่ ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ 1) ความรับผิดชอบและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพหลัก

ความเสมอภาค 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพสิทธิผู้อื่น 5) เคารพกฎกติกา และ 6) รับผิดชอบต่อสังคม และส่วนรวม

สรุปได้ว่า กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง (citizenship) หมายถึง ฐานะของความเป็นพลเมือง (citizen) ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองหรือรัฐ มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายในฐานะที่เป็นพลเมือง มีการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจสาธารณะภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมและศีลธรรม

3.3.2 คุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

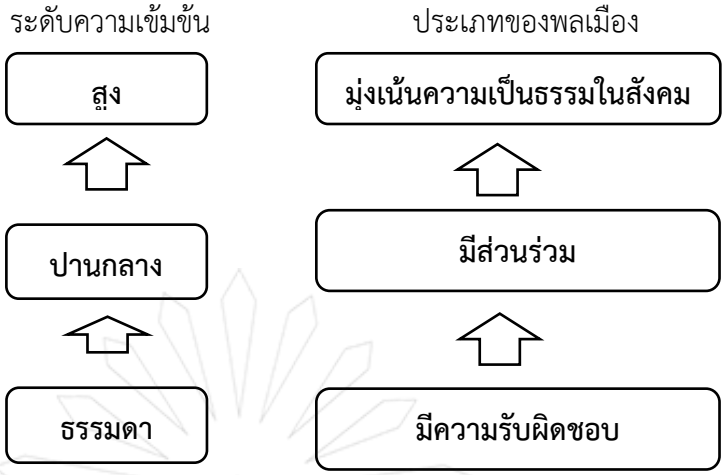
จากความหมายและคำจำกัดความของพลเมืองวิถีประชาธิปไตยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นของการเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย โดยที่นักวิชาการนักการศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะ ไว้ดังต่อไปนี้

Westhimer and Kahne (2004, อ้างถึงใน ทศพล สมพงษ์, 2557, หน้า 16) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองสามารถบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทตามระดับของความเข้มข้นของการใส่ใจต่อบ้านเมืองดังนี้คือ

ประเภทที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (personally responsible citizen) เป็นคนที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยแก้ปัญหาของสังคม พัฒนาสังคม มีคุณลักษณะซื่อสัตย์รับผิดชอบ เคารพกฎหมายและกติกาของสังคม การแสดงออกคือรับผิดชอบต่อชุมชน ตั้งใจทำงานและเต็มใจเสียภาษี ปฏิบัติตามกฎหมาย อาสาที่จะทำงานช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุวิกฤต ตัวอย่าง เช่น ร่วมบริจาค ร่วมงานรณรงค์ ช่วยเหลือแก้ปัญหาความอดอยากของคนอื่น

ประเภทที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม (participatory citizen) เป็นพลเมืองที่เข้าร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบโครงสร้างของสังคม พฤติกรรมที่แสดงออกคือการเป็นสมาชิกขององค์กรที่กระตือรือร้นแก้ปัญหาสังคม และมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนา เข้าร่วมในการจัดชุมชนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของรัฐ และรู้วิธีการทำงานอย่างเชื่อมโยงระหว่างพลเมืองกับรัฐ

ประเภทที่ 3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (justice-oriented citizen) เป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาและพัฒนสังคม มีคำถามต่อระบบที่เป็นอยู่ปัจจุบัน มีความคิดที่จะเปลี่ยนระบบหรือโครงสร้างของสังคมเมื่อระบบหรือโครงสร้างนั้นมีผลกระทบต่อความไม่เป็นธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกคือการคิดเชิงวิพากย์ต่อโครงสร้างของสังคม นโยบายและเศรษฐกิจ โดยพิจารณาปรากฏการณ์แบบลึกมากกว่าแบบผิวเผิน เป็นคนที่สืบค้นข้อเท็จจริงและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม มีความรู้และติดตามการเคลื่อนไหวทางสังคมและผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้นสำหรับระดับความเข้มข้นของความเป็นพลเมืองพิจารณาได้จากภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ระดับความเข้มข้นของความเป็นพลเมืองในแต่ละประเภท (ทศพล สมพงษ์, 2557)

ความเข้มข้นของพลเมืองสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระดับธรรมดาไปสู่ความเข้มข้นระดับปานกลาง และเข้าสู่ระดับความเข้มข้นสูงโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ปฏิบัติการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมเคลื่อนไหวในขบวนการสังคมใหม่ การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การจัดเวทีพลเมืองเพื่อเปิดประเด็นสาธารณะต่าง ๆ เป็นต้น (ทศพล สมพงษ์, 2557, น. 18)

Joel (2015, pp. 38-39) กล่าวถึงพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยไว้ว่า พลเมืองดีนั้นสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง โดยการช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้น เป็นพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามกฎกติกาของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้น เป็นพลเมืองที่มีความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในฐานะของผู้นำในการวางระบบและโครงสร้างของสังคม

3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม เป็นพลมืองที่รู้ เข้าใจ สามารถสืบค้นข้อมูล และประเมินเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ โดยการเป็นพลเมืองที่ช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น เป็นพลเมืองที่ตั้งคำถามและพยายามเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างทางสังคมที่เกิดความอยุติธรรมขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถสรุปคุณสมบัติได้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1) พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์

2) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

3) เคารพความแตกต่างว่าผู้อื่นมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นความรับผิดชอบที่แตกต่างจากเรา

4) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวดิ่ง

5) เคารพกติกา เคารพกฎหมายใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลังและยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

6) รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

ศิรินันท์ มุ่งหมาย (2563, หน้า 23) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย ได้ดังต่อไปนี้

1) มีความเคารพ เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาของสังคมเคารพในความแตกต่างและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2) มีความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา ชุมชน สังคม และประเทศให้เจริญขึ้นมีความพัฒนาก้าวหน้าไป

3) มีความสำนึกและตระหนักรู้ รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองที่พึงกระทำและตระหนักถึงการมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

4) มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี และบรรทัดฐานของสังคม

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2555, หน้า 23) ได้อธิบายถึง ลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากล เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญ คือ พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก เฉกเช่นเป็นสมาชิกของสังคมโลก มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม มีความสามารถที่จะเข้าใจยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ มีความเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนการใช้ชีวิต และอุปนิสัยการบริโภคเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 5) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้เช่นกันว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพพึ่งพาตนเองได้ใช้สิทธิเสรีภาพ โดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพ

ความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบ หรือร่วมกันขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ระดับประเทศ อาเซียน และประชาคมโลก

ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2550) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองเป็นคุณลักษณะที่ครอบคลุมพฤติกรรมหลายด้านที่มักเป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยพฤติกรรมที่นำมาประมวลนี้มีตั้งแต่พฤติกรรมที่แคบที่สุดคือ พฤติกรรมการเสพสารเสพติด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เบียดเบียนตนเองที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคมไปจนถึงพฤติกรรมที่กว้างขึ้น คือ พฤติกรรมการทำเพื่อส่วนรวม เช่น พฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้าเพื่อส่วนรวม และไปสู่พฤติกรรมที่กว้างขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลอื่นเป็นพลเมืองดี โดยการสนับสนุนให้บุคคลอื่นทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ

ภักดี โพธิ์สิงห์ กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช (2562, หน้า 19) กล่าวว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญหลายประการและมีระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน จากการสังเคราะห์แนวทางความคิดที่เกี่ยวของจึงสามารถสรุปความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับนักศึกษา 4 ประเภทได้แก่ การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น การมีจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ศิรินันท์ มุ่งหมาย (2563, หน้า 23) กล่าวว่า คุณลักษณะของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยตามที่นักวิชาการ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) มีความเคารพ เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาของสังคม เคารพในความแตกต่างและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2) มีความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา ชุมชน สังคม และประเทศให้เจริญขึ้นมีความพัฒนาก้าวหน้าไป

3) มีความสำนึกและตระหนักรู้ รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองที่พึงกระทำและตระหนักถึงการมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

4) มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี และบรรทัดฐานของสังคม

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย มีอยู่ 4 ข้อ คือ 1) มีความเคารพ 2) มีความรับผิดชอบ 3) มีความสำนึกและตระหนักรู้ และ 4) มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น

3.3.3 การปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555, หน้า 36 – 38) ได้กล่าวว่า แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีแนวทางดังนี้

1) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย โดยบุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้กว้างๆ แต่มีความหมายครอบคลุมกฎหมายทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเอกชน มหาชน หรือกฎหมายระหว่างประเทศรวมทั้งกฎหมายระดับต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง เป็นต้น เมื่อเราต้องเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับกฎหมายใดก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้นๆ อย่างเคร่งครัด เพราะกฎหมายแต่ละฉบับนั้นได้มีการร่างและประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน จึงเป็นหน้าที่ของชาวไทยทุกคนที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องกฎหมายเพื่อไม่ให้เสียเปรียบหรือได้รับโทษโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวัฒนธรรมไทย โดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมในการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้า คนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม โดยสร้างเป็นกฎเกณฑ์แบบแผน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นไปตามรูปแบบเดียวกันถือเป็น "มรดกแห่งสังคม" เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง จนเป็นวิถีของสังคมเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น กริยาท่าทาง การพูด การเขียน การแต่งกายมารยาทต่างๆ เป็นต้น

5.3 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามประเพณีไทย โดยขนบธรรมเนียมประเพณี คือ สิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามของแต่ละสังคมอาจเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกันก็ได้ และสิ่งที่ดีงามของสังคมหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปสังคมนั้นอาจเห็นเป็นสิ่งไม่ดีงามก็ได้ วัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้ เช่น ประเพณีการบวช การแต่งงาน การเผาศพ การทอดกฐิน การเข้าพรรษา รวมถึงประเพณีท้องถิ่นที่นิยมปฏิบัติกันในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภากกลางมีประเพณีวิ่งควาย อุ้มพระดำน้ำ ขวัญข้าว ภาคใต้มีประเพณีชักพระ แห่ผ้าขึ้นพระธาตุ ภาคเหนือมีประเพณีรดน้ำดำหัว ปอยส่างลอง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประเพณีไหลเรือไฟ บุญบั้งไฟ แห่เทียนเข้าพรรษา แห่ผีตาโขน เป็นต้น

อภิชาต ดำดี (2549) ได้กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขและเกิดความสงบสุขได้นั้น คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยพอสรุปได้ ดังนี้

1) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในครอบครัว ประกอบด้วยบุคคลหลัก ๆ คือบิดามารดาและบุตรธิดา การที่ครอบครัวจะมีความสุขสมาชิกภายในครอบครัวต้องปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ทำดีต่อกัน เช่น บิดามารดา ควรปฏิบัติต่อบุตรโดยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้ทำสิ่งในที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ไม่ให้ประพฤติชั่ว ส่งเสียให้มีการศึกษาสอนมารยาทที่ดีงามในสังคม ไม่ลงโทษโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น ในขณะเดียวกันบุตรพึงปฏิบัติ ต่อบิดามารดา โดยมีความกตัญญูกตเวทีเลี้ยงดูบิดามารดา

ช่วยเหลือกิจการของครอบครัวและประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นต้น นอกจากนี้สามีและภรรยาควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อกันโดยยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกันเคารพและซื่อสัตย์ไม่นอกใจกัน รู้จักขยัน ใช้เงินอย่างประหยัด มีเหตุผลและมีความเข้าใจกันในครอบครัว

2) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสมาชิกในโรงเรียนประกอบด้วย ครู ลูกศิษย์ เพื่อน ๆ เป็นต้น ซึ่งสมาชิกที่ดีต้องปฏิบัติตนต่อกัน โดยครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ กิริยามารยาทต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์ให้เป็นคนเก่ง คนดี นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีเมตตา มีความยุติธรรม ปฏิบัติตนต่อลูกศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนลูกศิษย์ควรปฏิบัติต่อครูโดยประพฤติตนเป็นคนว่านอนสอนง่ายมีความอ่อนน้อมถ่อมตนขยันตั้งใจเรียน มีความกตัญญูกตเวที ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน นอกจากนี้นักเรียนทุกคนควรปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนโดยมีน้ำใจเผื่อแผ่ช่วยเหลือกันมีความรักใคร่สามัคคี และซื่อสัตย์ต่อกัน

3) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่น การปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่น เช่น ให้ความร่วมมือ ในการรักษาความสะอาดและพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เสียภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามดูแล และตรวจสอบการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยกันอนุรักษ์หรือฟื้นฟูขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น

4) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ เช่น ไม่ปฏิบัติตน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น ไม่รวมตัวกันในทางที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีงามของประชาชนธำรงรักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษีอากร และมีส่วนร่วมในหน่วยงานของรัฐหรือการป้องกันประเทศ เป็นต้น

อีกทั้ง ประชาชนในฐานะผู้เป็นพลเมืองจะต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบและช่วยกันนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงต่อสังคม ซึ่งจุดเริ่มต้นของการเป็นพลเมือง (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2556, หน้า 53 - 54) คือ

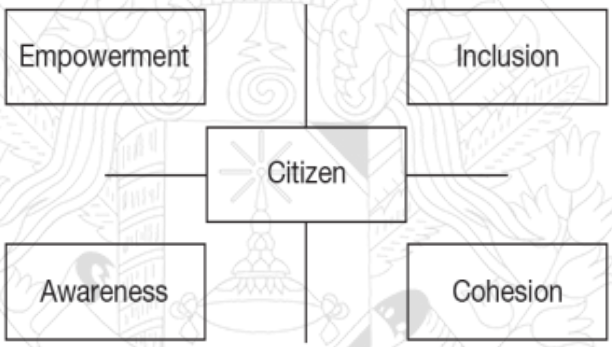
1) การตระหนัก (awareness) ในเรื่องของการเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด เช่น การให้การศึกษา การกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานทางสังคมผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม (Social Practice) ด้วยการเริ่มต้นตั้งแต่เด็กในการฝึกระเบียบวินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชนทุกระดับได้เรียนรู้และตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของตนเอง

2) การร้อยเรียง (cohesion) เป็นการร้อยเรียงเรื่องของการตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของความเป็นพลเมือง เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงบทบาทของพลเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ตามระบบ

3) การร่วมกัน (inclusion) เป็นการสร้างความเชื่อร่วมกัน ในเรื่องของสิทธิหน้าที่ของประชาชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและพลังการ ขับเคลื่อนร่วมกันบนความแตกต่างของปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิและเสรีภาพในลักษณะกลุ่มร่วมกัน (collective group)

4) การเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ไม่ใช่แค่การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ต้องครอบคลุมถึงสิทธิในการออกเสียงประชามติ สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการจัดตั้งพรรกการเมือง สิทธิที่จะยื่นถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งและสิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นต้น

ซึ่งองค์ประกอบทั้งสี่ส่วนในภาพที่ 2 นี้จะต้องมีการปฏิสังสรรค์ มีการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือของการเมืองภาคพลเมืองในการทำความเข้าใจถึงบทบาทและสถานะของการเป็นพลเมืองในรัฐอย่างแท้จริง ซึ่งงานวิจัยของไพโรจน์ พลเพชร (2547, หน้า 371-372) ได้ศึกษาเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า ประชาชนโดยส่วนมากขาดโอกาสการเรียนรู้หลักการ สิทธิเสรีภาพ การไม่ตระหนักและมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพ และการไม่สามารถรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งพอ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างโอกาสการเรียนรู้การได้รับข้อมูลข่าวสาร การปลูกฝังจิตสำนึกในการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนดังแสดงตามภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.3 จุดเริ่มต้นของการสร้างความเป็นพลเมือง

(นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2556, หน้า 54)

จากภาพที่ 3.3 จะเห็นได้ว่าข้อมูลข้างต้น จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Arendt ที่กล่าวว่าความเป็นพลเมือง คือ วิถีทางที่ประชาชนสัมพันธ์กับอำนาจ กฎหมาย รัฐบาล และรวมทั้งการร่วมมือซึ่งกันและกันในหมู่พลเมืองด้วยกันเองในชีวิตประจำวัน สำหรับ Arendt แล้ว ชีวิตสาธารณะจึงมีสารัตถะอยู่ที่ความเป็นพลเมือง ซึ่งถ้าถือว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องของรูปแบบทางการปกครอง (form of government) (ศศิประภา จันทะวงศ์, 2552, หน้า 31) การเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์จำต้องรู้วิธีการเป็นผู้ปกครอง (ruler) และเป็นผู้ถูกปกครอง (ruled) นั่นหมายความว่าไม่มีผู้ใดยึดครองตำแหน่งหนึ่งตลอดชีวิต แต่จะต้องมีการผลัดเปลี่ยนกัน เนื่องจากทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทุกคนตัดสินใจร่วมกัน เพราะการที่ประชาชนตระหนักในเรื่องของสิทธิหน้าที่ และการทำให้เกิดความเป็น

พลเมืองอย่างแท้จริงแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการขจัดการคอรัปชั่น และทำให้การเมืองมีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการแสดงความเป็นพลเมืองผ่านกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้รัฐบาลได้เห็นถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนั้นในการดารงชีวิตในสังคม หลักประชาธิปไตยที่สำคัญที่ควรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนมี (สำนักแผนพัฒนาการเมือง, 2554) ดังนี้

1) เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาหรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยกของคนในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่าง ซึ่งกันและกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อ ผู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยแต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา พลเมืองจึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

2) รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นเป็นอิสระชน ที่พึ่งพาตนเอง และสามารถรับผิดชอบตนเองได้ โดยไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของผู้หนึ่งผู้ใด เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

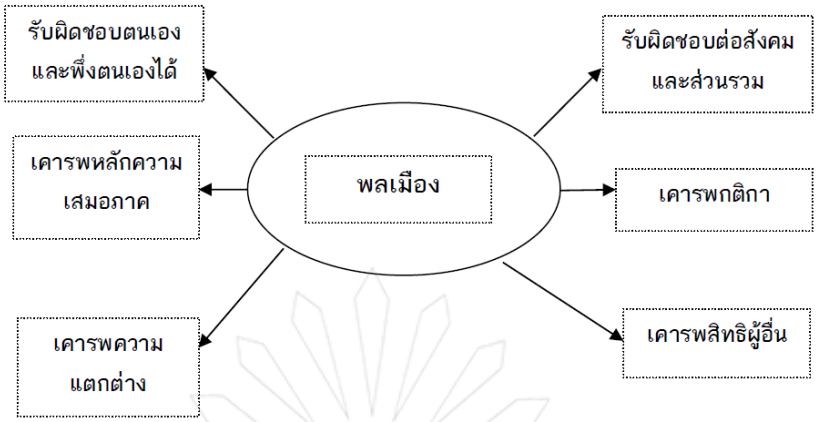
3) เคารพหลักความเสมอภาค ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะจบปริญญาเอกหรือจบ ป.4 จะมีอาชีพอะไร จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ พลเมืองในสังคมจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนในแนวระนาบเดียวกัน (horizontal) เห็นตนเองเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตนเอง ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัยแต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบ

เผด็จการหรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวดิ่ง (vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาคหรือไม่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่อิสระชนและมองเห็นคนเป็นแนวดิ่งมีคนที่อยู่สูงกว่าและมีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมิใช่ลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

4) เคารพกติกา ประชาธิปไตยจะต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครองไม่ใช่อำเภอใจหรือใช้กำลัง ซึ่งทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้สังคมจะมีกฎหมายหรือกฎกติกา แต่หากว่าประชาชนไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตามก็ไม่มีประโยชน์ ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมีพลเมืองที่เคารพกฎกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกฎกติกา พลเมืองจึงต้องเคารพกฎกติกาถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ก็จะต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข ไม่เล่นนอกกฎกติกาและไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองโดยรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมโดยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้นหรือแย่ลงโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคนในสังคม และที่สังคมแย่ลงไปก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคมเช่นกัน พลเมืองจึงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมและรับผิดชอบต่อการกระทำของตน พลเมืองจึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมลงหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้นโดยเริ่มต้นที่ตนเองหรือร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการไม่ก่อให้เกิดปัญหาและลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่นหรือเรียกร้องแต่รัฐบาลให้แก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อให้เกิดปัญหานั้นต่อไป

6) เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิ์โดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่นหรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกัน จนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือ มีสิทธิและใช้สิทธิ์ได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งสามารถแสดงออกมาในแผนภาพ ดังภาพที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 ลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

(วัชระ ไชยสาร, 2555)

กรณัฐ ระงับทุกข์ (2563, หน้า 10-11) ได้กล่าวว่า สังคมไทยจะมีความสงบสุขและอยู่ร่วมกันได้อย่างสามัคคีนั้น คนไทยทุกคนจะต้องมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ได้แก่ 1) เคารพความแตกต่าง 2) รู้จักรับผิดชอบตนเอง และพึ่งพาตนเองได้ 3) เคารพหลักความเสมอภาค 4) เคารพกฎกติกา 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และ 6) เคารพสิทธิผู้อื่น รวมทั้งรู้ถึงบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของแต่ละคนแตกต่างกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน อย่างถูกต้องแล้วจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติในปัจจุบันนี้สังคมประชาธิปไตยของไทย มีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันมากเกินไปจนลืมหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งคู่กัน เมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ พลเมืองของทุกประเทศมีทั้งสิทธิและหน้าที่แต่จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ หน้าที่เป็นภารกิจที่ทุกคนต้องกระทำ เพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์เมื่อเกิดมาเป็นคุณค่าของคนอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่ โดยมีความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญและต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555, หน้า 20-22) แนวทางปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตในสังคม หลักประชาธิปไตยที่สำคัญที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติมีดังนี้

1) หลักเหตุผล ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตยผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ดื้อดึงในความคิดเห็นของตนจนคนอื่นมองเราเป็นคนมี มิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม)

2) หลักความเสมอภาค ในสังคมประชาธิปไตยแม้คนจะแตกต่างกันเรื่อง เพศ ผิวพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่อาศัย ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่ทุกคนควรจะมีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

2.1) ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วน ตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน

2.2) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนไม่ว่ารวยหรือจน สีผิวใด มียศถาบรรดาศักดิ์หรือไม่ ต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน

2.3) ความเสมอภาคทางโอกาส คือทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

3) หลักสิทธิและเสรีภาพ

3.1) สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลมีสิทธิในทรัพย์สินของตน

3.2) เสรีภาพ คือ ทุกคนมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

4) หลักการยึดเสียงข้างมาก คือการปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือตามความยินยอมของคนส่วนใหญ่ แต่ให้เกียรติ โดยการไม่ละเมิดสิทธิหรือเอารัดเอาเปรียบเสียงส่วนน้อย หากมีปัญหาก็สามารถตัดสินปัญหาโดยใช้มติเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันเสียงส่วนน้อยก็ได้รับความคุ้มครองเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

5) หลักภราดรภาพ คือ การที่มนุษย์มีความรักความผูกพันกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งแยกภูมิภาคถิ่นที่อยู่อาศัยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ผิวพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย สามารถกระทำได้ดังนี้ 1) เคารพความแตกต่าง 2) รู้จักรับผิดชอบตนเอง และพึ่งพาตนเองได้ 3) เคารพหลักความเสมอภาค 4) เคารพกฎกติกา 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และ 6) เคารพสิทธิผู้อื่น

3.3.4 การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย สามารถสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพจะต้องประกอบไปด้วย 1) การเรียนรู้และการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย 2) การสื่อการเมืองแบบประชาธิปไตย

1) การเรียนรู้และการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญของการให้การศึกษาด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ศีลธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังค่านิยมและเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแก่เยาวชน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาทางการเมืองที่เป็นทั้งรูปแบบการให้ความรู้ความเข้าใจ หรือการรับรู้จากการรับรู้ (Cognitive domain) และการให้การศึกษาทางการเมืองกับประชาชน ทั้งปัจเจกชน กลุ่มและองค์กรประชาชน ซึ่งการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ตรง คือ (experience domain) ทั้งสองค้านนี้ หากพิจารณาจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนแล้วจะมีอยู่ 3 ด้าน คือ (Samuithawani, 2002, p. 3)

1.1) ด้านการอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม ศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานเบื้องต้นของการเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย คือ มีความเชื่อมั่นและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความประพฤติ และพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวมอย่างเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกติกาของสังคมในรูปของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ซึ่งการให้การศึกษาส่วนนี้จะต้องมีทั้งส่วนที่เป็นสารัตถะ และส่วนที่เป็นทักษะ ซึ่งต้องให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ควบคู่กันไป โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าถึง และเข้าใจคุณค่าและมีทัศนคติในด้านบวก

1.2) ด้านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมกับชุมชน และสังคมเพื่อกล่อมเกลาปัจเจกชนไม่แปลกแยกจากการเมือง ไม่เบื่อหน่ายหรือหนีการเมือง เน้นกระบวนการสร้างพลเมืองดี ก็คือ คนที่ไม่ดูดาย เพิกเฉยต่อสังคมและปัญหาต่างๆ รอบตัว ซึ่งจะต้องเผชิญอย่างไม่อาจหลีกเสี่ยงได้ พลเมืองดีจะเป็นผู้ที่เข้าใจและตระหนักในวิถีประชาธิปไตย โดยมีบุคลิกภาพที่เกื้อกูลการพัฒนาการเมือง คือเรียนรู้และทำตนให้เป็นประ โยชน์ต่อชุมชน สังคม มีทักษะบริการสังคม พลเมืองดี (Good citizen) คือผู้ที่มีความตื่นตัวที่พร้อมรับรู้และมีปฏิกิริยาต่อปัญหาต่างๆ เร็ว และมีจิตใจสาธารณะที่จะวิเคราะห์ แสดงออกทางความคิดเห็นที่ให้กับสังคม อาทิ มีความตื่นตัวต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม และเชื่อว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ทางการเมืองสู่วิถีประชาธิปไตยนั้น จะทำให้คนในสังคมลุกขึ้นมาควบคุมประเด็นในสังคมเอง มิใช่ปล่อยให้เป็นหน้าที่รัฐบาลหรือกลไกของรัฐและพรรคการเมืองเพียงฝ่ายเดียว

1.3) ด้านการมีความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวกับสถาบันการเมือง ประเด็นและปัญหา ตลอดจนการดำเนินงานของระบอบประชาธิปไตย การที่พลเมืองสามารถมีอิทธิพลต่อการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ

2) การสื่อสารการเมืองแบบประชาธิปไตย

การสื่อสารทางการเมืองมีข้อพิจารณาใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) กลุ่มเป้าหมาย 2) จุดประสงค์หลักคืออะไร 3) ภาษาที่ใช้ 4) หลักการจิตวิทยา และ 5) วิธีการนำเสนอ

2.1) กลุ่มเป้าหมาย (target groups) ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายจะต้องคำนึงถึงระดับการศึกษาภูมิศาสตร์ กล่าวคือ อยู่ในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด อยู่ในที่ที่ทำการประมง หรือการเกษตร ศาสนาที่กลุ่มนั้นนับถือเป็นส่วนใหญ่ เพศ ฯลฯ ที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายก็เนื่องจากว่าแต่ละกลุ่มย่อมมีความสามารถในการรับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน ข่าวสารบางอย่างอาจจะไม่เป็น

ที่ยอมรับของคนบางกลุ่ม ซึ่งในส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาษาที่ใช้ รวมทั้งหลักการทางจิตวิทยาและวิธีการนำเสนอด้วย

2.2) จุดประสงค์หลัก (main objcctives) การสื่อสารทางการเมืองก็เช่นเดียวกับการสื่อสารในทางธุรกิจหรือในเรื่องอื่นใด โดยมีจุดประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ ดังนี้

2.2.1) การสื่อสารเพื่อให้รับทราบโดยให้ผู้รับข่าวสารเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งจะต้องสื่อสารโดยกระจ่างไม่ต้องมีการตีความหรือนำไปสู่ความที่เป็นการเข้าใจผิดได้

2.2.2) การสื่อสารเพื่อให้ผู้รับข่าวสารคล้อยตาม คือการสื่อสารที่พยามชักจูงให้ผู้รับข่าวสารเห็นด้วยกับความเห็นบางประการ ในส่วนนี้ทางรัฐศาสตร์ถือว่าเป็นส่วนของการมีอำนาจทางการเมือง กล่าวคือ อำนาจทางการเมือง ได้แก่ การให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้สื่อสารนั้น เมื่อทำให้ผู้เห็นคล้อยตามมากขึ้นตามลำดับอำนาจทางการเมืองก็จะมีเพิ่มขึ้นตามลำดับ

2.2.3) การสื่อสารเพื่อให้มีการปฏิบัติตาม การสื่อสารที่มีการปฏิบัติตามนั้นคือการสื่อสารที่สมบูรณ์ และในส่วนของอำนาจทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นการมีอำนาจเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้น

2.3) ภาษา (language) ภาษาที่ใช้ย่อมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์ และหลักจิตวิทยาในกรณีที่สื่อสารกับกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ใช้แรงงาน ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่าย เรียบง่าย มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม กรณีสื่อสารกลับกลุ่มที่มีการศึกษา ภาษาที่ใช้ก็ต้องเปลี่ยนไป และภาษายังเกี่ยวพันกับจุดประสงค์ ถ้าต้องการเพียงให้รับทราบก็ใช้ภาษาที่เรียบง่ายและกระจ่าง ถ้าต้องการให้คล้อยตามก็ต้องใช้เหตุผลชักจูงให้เห็นผลดีผลเสีย บางครั้งต้องใช้จิตวิทยาปลุกให้มีความรักเกียรติและศักดิ์ศรีของคนไทย หรืออาจจะพูดให้เกิดความรู้สึกฮึดสู้ คือ ภาษาย่อมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์และหลักจิตวิทยา

2.4) หลักการจิตวิทยา (psychology) การสื่อสารแบบเรียบง่าย ตรงไปตรงมาทำได้ในกรณีทำให้รับทราบ แต่ถ้าต้องการให้คล้อยตามหรือปฏิบัติตาม บางครั้งต้องใช้หลักจิตวิทยาและวิธีการนำเสนอแบบแยบยล และแปลกออกไป

2.5) วิธีการนำเสนอ (presentation) การสื่อสารจะต้องนำเสนอโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทร โข่ง ตีฆ้องร้องป่าว แจกใบปลิว แผ่นพับ อินเตอร์เน็ต การพูดด้วยวาจา การใช้สัญลักษณ์ ฯลฯ วิธีการนำเสนอต่างๆ นี้ย่อมขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์แล้วว่าวิธีใดหรือหลายวิธีรวมกันจะได้รับประโยชน์มากที่สุด ในการนำข่าวสารถึงผู้รับข่าวสารโดยสมบูรณ์ นอกจากการนำเสนอแล้วก็ยังเกี่ยวโยงกับภาษาที่ใช้ผนวกกับจิตวิทยา โดยสามส่วนหลังนี้จะต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายและจุดประสงค์หลักจะเป็นตัวกำหนดภาษา หลักการจิตวิทยา และวิธีการนำเสนอ (Theeravakin, 2555, p. 23)

วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน (2561, หน้า 167) ได้กล่าวว่า การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เป็นเรื่องที่ทุกคนควรจะพึ่งตนเองได้เมื่อถึงเวลาที่ต้องพึ่งตนเอง รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การพึ่งตนเองได้จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2) เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

3) เคารพความแตกต่าง ทุกคนต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะมีความแตกต่างกัน ทุกคนในสังคมนั้นจะต้องมีความใจกว้าง ใจดี และใจเย็น มองโลกในแง่บวก

4) เคารพกติกา ทุกคนในสังคมมีความเสมอภาคกัน ภายใต้กติกานั้น จึงจะเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ทุกคนต้องมีความตระหนักในการรับผิดชอบในสังคมทุกคนมีส่วนในการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มต้นที่ตนเอง จึงจะส่งผลดีต่อสังคมส่วนรวมต่อไป

วิรัตน์ บัวขาว (2544, หน้า 9, อ้างถึงใน ภักดี โพธิ์สิงห์, กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช, 2562, หน้า 15) กล่าวว่า การเป็นพลเมืองที่ดีควรมีคุณสมบัติของทรัพยากรมนุษย์ในโลกยุคโลกาภิวัฒน์ ดังต่อไปนี้

1) มีความรอบรู้ ความเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้มีความสุขต่อไป นอกจากความรู้ทางวิชาชีพแล้ว เราควรต้องศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต และเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความเก่ง กล้า คือ กล้าคิด กล้าทำเพื่อสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม

2) มีทักษะหลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นความรู้ที่สามารถปฏิบัติจริงได้

3) มีคุณธรรมสูง ธรรมะเป็นก้าวหนึ่งที่จะนำให้สังคมไปสู่ความสันติสุขได้ สังคมใดห่างธรรมะย่อมนำไปสู่ความหายนะอย่างเลี่ยงไม่ได้

4) มีความรับผิดชอบสูง คือรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติ และต่อโลก เพราะทุกคนต่างเป็นสมาชิกในสังคมโลกเดียวกัน

5) ไม่เป็นภาระต่อสังคม บุคคลใดกระทำตนเป็นภาระต่อสังคม คือ เป็นบุคคลที่ไร้คุณภาพโลกยุคใหม่ต้องการให้ทุกคนพึ่งตนเองได้ นั่นคือ รู้จักประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

6) เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการจัดการ โลกยุคใหม่เป็นโลกของการแข่งขันหากไม่มีความสามารถในด้านนี้จะไปแข่งขันกับใครไม่ได้

7) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง จะเห็นได้ว่าประชากรทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อสุขภาพของคนในชาติ เช่น ประเทศญี่ปุ่นเด็กได้ดื่มนมตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา

8) เป็นบุคคลที่มีทักษะ สามารถใช้ภาษากลางของโลกและเครื่องมือสื่อสาร เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทักษะทางภาษาอังกฤษ เพราะการติดต่อสื่อสารทั่วโลกยังต้องการภาษากลางในการติดต่อกัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพกติกา และ 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

3.4 วัฒนธรรมทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยของไทย

3.4.1 ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง ดังนี้

Lucien W. Pye (n.d., อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556, หน้า 12-13) กล่าวถึง วัฒนธรรมทางการเมืองว่ามี 4 ความหมาย ได้แก่

1) วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจของบุคคลต่อบุคคลอื่น หรือต่อสถาบันทางการเมืองเช่น การมีความศรัทธาหรือความเชื่อมั่นต่อสถาบันหรือต่อผู้นำทางการเมือง

2) วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่ออำนาจทางการเมือง ซึ่งจะสะท้อนถึงการยอมรับและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง หรือผู้นำกับประชาชนทั่วไป ซึ่งทัศนคตินี้ส่งผลโดยตรงที่จะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือหรือต่อต้านอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครอง

3) วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับเสรีภาพ และการควบคุมบังคับทางการเมือง กล่าวคือ วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมนั้น ให้การยอมรับหรือเคารพต่อเสรีภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด หรือมุ่งเน้นการใช้อำนาจบังคับเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

4) วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับความจงรักภักดีและยึดมั่นในสังคมการเมืองของบุคคล กล่าวคือ วัฒนธรรมทางการเมือง ช่วยสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองให้แก่บุคคลในสังคมที่ยึดมั่นร่วมกันและพร้อมที่จะต่อสู้ ปกป้องรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์นั้นให้คงอยู่ต่อไปอาจจะโดยการยอม

เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือสละผลประโยชน์ระยะสั้นเพื่อผลประโยชน์ระยะยาว เป็นต้น

Joyce (2015) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าหมายถึง ชุดค่านิยมพื้นฐานของประชาชนในแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ส่วนสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ระดับความไว้วางใจ (trust) ที่พลเมืองมีต่อผู้นำทางการเมือง (political leaders) ในประเทศที่มีการเมืองการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยจะมีค่านิยมในทางการเมืองร่วมกัน เช่น การมีสถาบัน (institutions) ผู้นำฝ่ายบริหาร (chief executive) ฝ่ายนิติบัญญัติ (legislatures) และฝ่ายตุลาการ (judiciary) หรือศาล (courts) รวมถึงองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง (political parties) กลุ่มกดดันหรือผลักดัน (pressure groups) กระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง (elections) และเสรีภาพส่วนบุคคล (personal freedoms) ที่ให้หลักประกันในความเป็นพลเมืองแก่พลเมืองทุกคนเป็นรายบุคคล เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองจะให้ความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีแนวโน้มว่าประชาชนส่วนใหญ่คิด รู้สึก และกระทำการอย่างไรในกิจกรรม หรือกิจการทางการเมือง (political affairs) ซึ่งอาจมีระดับที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 11-12) ได้วิเคราะห์ความหมายตามที่เกเบรียล อัลมอนด์ และเพาเวลล์ (Gabriel A. Almond และ Bingham G. Powell) ที่ได้กล่าวถึง“วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนทางทัศนคติหรือเป็นความรู้สึก หรือการอบรมที่แต่ละคนได้รับ อันจะทำให้การกระทำของแต่ละบุคคลมีความหมาย หรืออาจเรียกว่าเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมือง” โดย อัลมอนด์ ได้อธิบายความโน้มเอียงว่ามีอยู่ 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่

1) ความโน้มเอียงด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitiveorientations) คือความรู้ความเข้าและความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

2) ความโน้มเอียงด้านความรู้สึก (Affectiveorientations) คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง เช่น ชอบ - ไม่ชอบ พอใจ – ไม่พอใจ

3) ความโน้มเอียงด้านการประเมินค่า (Evaluative orientations) คือ การใช้ดุลพินิจตัดสินใจให้ความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมและปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น ตัดสินว่า ดี -ไม่ดี เป็นประโยชน์- ไม่เป็นประโยชน์ซึ่งการตัดสินนี้จะใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาใช้ประกอบการตัดสินใจด้วย

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมการเมือง หมายถึง ความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความคิดและความเข้าใจต่อการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรในสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองยังหมายถึงรูปแบบการกำหนดทิศทางสู่เป้าหมายทาง

การเมืองส่วนใหญ่แสดงออกในรูปแบบความเชื่อ สัญลักษณ์ และคุณค่าสำหรับบุคคลวัฒนธรรมทางการเมืองทำหน้าที่เป็นเครื่องชี้แนะแนวทางการประพฤติทางการเมืองให้แก่บุคคล โดยการช่วยตีความสิ่งที่เป็นการเมือง สำหรับสังคมโดยรวม วัฒนธรรมทางการเมืองเปรียบเสมือนแบบแผนของค่านิยมและบรรทัดฐานทางการเมือง ซึ่งช่วยให้การทำงานของสถาบันและองค์กรทางการเมืองมีความสอดคล้องกันพอสมควร

อุดม ชัยมงคลรัตน์ (2557, หน้า 8) กล่าวถึง ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง ได้ว่า แบบแผนของความเชื่อ คานิยม และทัศนคติของบุคคลที่มีตอระบบการเมือง ซึ่งแตละคนจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่แตกตางกัน ทั้งหมดนี้ขึ้นอยูกับการไดรับการปลูกฝงและขัดเกลาทางสังคมและทางการเมืองจากสถาบันตาง ๆ ของสังคมที่จะสรางความโนมเอียงทางการเมืองในการรับรูความรูสึกกอใหเกิดการประเมินคา

ศรายุทธ นกใหญ่ (2558, หน้า 10) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมือง สามารถอธิบายได้ว่าเป็นแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม ในลักษณะของความเชื่อ ทัศนคติ ขนบ ประเพณีที่หล่อหลอมให้แต่บุคคลที่มีต่อระบับการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในระบบการเมืองซึ่ง เกิดจากการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การแสดงออกทางการเมือง

สรุปได้ว่า ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนที่ใช้ในการปฏิบัติของคนในสังคมตามบริบทการปกครองของประเทศหนึ่งๆ โดยมีแบบแผนของความเชื่อ คานิยม และทัศนคติของบุคคลที่มีตอระบบการเมืองที่ดีงาม พร้อมกับการนับถือหลาย ๆ ศาสนาที่เรียกว่าพหุวัฒนธรรม ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองเช่นกัน

3.4.2 ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

ชำนาญ จันทร์เรือง (2559, ออนไลน์) กล่าวว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองมี 2 ประเภทหลักๆ ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางการเมืองช่วยสร้างความชอบธรรม (legitimization) ให้กับระบอบการปกครอง เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองทำให้ประชาชนยอมรับระบอบการปกครองนั้น ๆ เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าก็จะยอมรับระบอบเผด็จการ หลายๆ ประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมือง จึงได้มีการผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางการเมืองที่สนับสนุนระบอบการปกครองอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เช่น จีนหลังการปฏิวัติ ค.ศ.1949 ก็สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้เหมาะกับระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ สหภาพโซเวียตก็สร้างค่านิยมแบบ Soviet Man ขึ้นมา จอมพล ป.พิบูลสงครามก็ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมือง “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” และล่าสุดก็มีการสร้างค่านิยม 12 ประการเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้นมา

2) วัฒนธรรมทางการเมืองช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตัวอย่างเช่น กรณีอาหรับสปริง ส่วนของไทยก็คือกรณีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ที่

คณะราษฎรที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงล้วนแล้วแต่เป็นผู้ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือยุโรปและส่วนใหญ่จากฝรั่งเศส จึงได้รับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในที่สุด หรือกรณี 14 ตุลา 16 และพฤษภา 35 ก็เช่นกัน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 19-20) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นผลิตผลของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม หรือกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อมวลชน สถาบันสันทนาการบันเทิงคดีต่าง ๆ ซึ่งวัฒนธรรมจะมีอยู่เฉพาะสังคมมนุษย์เท่านั้น ไม่ว่ากลุ่มใด พวกใด ล้วนมีวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางการเมืองคือ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบบการปกครองของแต่ละรัฐและทำให้ระบบการเมืองของแต่ละรัฐดำรงคงอยู่ได้อย่างราบรื่น เพราะประชาชนจะให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยการเชื่อฟังคำสั่งและกฎหมายต่าง ๆ อันทำให้เกิดความมีระเบียบของสังคม

2) วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นหรือริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกและมักจะเกิดในหมู่ชนชั้นผู้นำของสังคม (elite) ซึ่งไม่พอใจสภาพการปกครองทางการเมืองที่ล้าหลังและด้อยประสิทธิภาพ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จึงต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการสร้างแนวทางในการปฏิบัติของคนในสังคมโดยมีปัจจัยในการสร้างความชอบธรรมให้กับการเมือง และเป็นแนวทางการกระตุ้นการเมืองให้ไม่ล้าหลังบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม และถือเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่สืบต่อกันมาอย่างช้านาน แต่โบราณกาล ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติและยึดถือต่อมาจนถึงปัจจุบัน

3.4.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมือง

สังคมในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันทั้งในทางคุณค่าและความรู้สึก แต่สิ่งเหล่านี้ผูกพันกันได้ด้วยความภักดีและความรู้สึกผูกพันกับสังคมในการพัฒนาทางการเมือง โดยสังคมจะต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีองค์ประกอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556, หน้า 21-22) ดังนี้

ประการแรก ความไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจและความสงสัย วัฒนธรรมทางการเมืองจะถูกสร้างขึ้นในสังคมโดยพื้นฐานของความเชื่อ ความไว้วางใจต่อผู้ตามคือ ประชาชน หรือวัฒนธรรมทางการเมืองสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความไม่ไว้ใจในตัวประชาชน ขณะเดียวกันความไว้วางใจของประชาชนต่อผู้ปกครอง และต่ออำนาจสูงสุดของประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นกัน อุปสรรคในการพัฒนาทางการเมืองคือ ความไว้วางใจแบบไม่มีเหตุผลแบบความเชื่อของเด็กที่มีต่อผู้ปกครองประเทศ และต่ออำนาจทุกรูปแบบในการปกครองประเทศ ดังนั้น ความไม่วางใจและความสงสัย จึงเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่จะต้องสร้างขึ้นในสังคมที่ต้องการพัฒนาทางการเมืองเพื่อให้ผู้ปกครองประเทศใช้อำนาจอย่างมีเหตุมีผลยิ่งขึ้น

ประการที่สอง คือ การให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมของฝ่ายตรงข้าม โดยทั่วไปวัฒนธรรมทางการเมืองของทุกสังคมเกี่ยวข้องกับทัศนคติเรื่องอำนาจ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจเหนือกว่าและด้อยกว่าระหว่างผู้นำและผู้ตามในการพัฒนาทางการเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันผู้นำนั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมของฝ่ายตรงข้าม และจะต้องไม่แสวงหาอำนาจเพื่อคงไว้ซึ่งตำแหน่งทางการเมือง

ประการที่สาม องค์ประกอบวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเสรีภาพและการให้ความสำคัญของพลังฝ่ายตรงข้าม เพื่อเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในสังคมนั้น ๆอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองในการพัฒนาทางการเมือง

ประการสุดท้าย ความภักดีและความผูกพันในสังคมโดยเฉพาะความผูกพันในครอบครัวกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ขึ้นมาถึงความผูกพันของคนทั้งชาติ ประชาชนจะต้องมีแนวความคิดพ้นจากความแคบ ๆเฉพาะกลุ่มของตนไปสู่แนวทางที่เห็นระบบการเมืองทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมือง มี 4 ประการดังนี้ 1) ความไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจและความสงสัย 2) การให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมของฝ่ายตรงข้าม 3) เสรีภาพและการให้ความสำคัญของพลังฝ่ายตรงข้าม และ 4) ความภักดีและความผูกพันในสังคม

3.4.4 ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมและการถ่ายทอดของสังคม ภายใต้การปกครองแบบดั้งเดิมผสมผสานกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้มีผู้ทำการศึกษา และสรุปไว้หลายท่าน โดยในที่นี่จะหยิบยกแนวคิดของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หินพันธุ์ นาคะตะ และอรวรรณ สว่างอารมณ์ มาใช้ประกอบแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมการเมืองของไทย

ปฏิมาภรณ์ อรรคนันท์ สัญญา เคณาภูมิ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2560, หน้า 118 –119) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยว่ามีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) จะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยประชาชนในสังคมนั้น ๆ ต้องการให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากกว่าระบอบอื่นและเห็นด้วยในหลักการของระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

2) จะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคลหลักความเสมอภาคของบุคคลหลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดนต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกแม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตามผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่นหากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ชัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน

3) เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือหลักการตัดสินด้วยเสียงข้างมากโดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุก ๆ ฝ่ายทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วยเพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ไขปัญหานั้น ๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมโดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาคนอกจากนั้นยังต้องปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมเคารพในกฎหมายและสิทธิของบุคคล

4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยติดตามข่าวคราวกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาลรวมทั้งการใช้สิทธิการเลือกตั้ง

5) ต้องเป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเองกล่าวคือ ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาลการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเนื่องจากการปฏิบัติเช่นว่านี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม

6) มองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และสถาบันของทางราชการเนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจและไว้วางใจกันประชาชนจะต้องเชื่อมั่นและศรัทธาว่าระบอบประชาธิปไตยจะช่วยแก้ปัญหาและภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้ และมนุษย์สามารถปกครองตนเองได้

7) การวิพากษ์วิจารณ์ต้องมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการกล่าวคือประชาชนจะต้องคอยตรวจสอบการใช้อำนาจของข้าราชการและผู้มีอำนาจทางการเมืองอยู่เสมอโดยการตรวจสอบคัดค้าน และเหนี่ยวรั้งมิฉะนั้นอาจนำความหายนะมาสู่สังคมได้

8) จะต้องเป็นผู้ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการเพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่ระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำชอบการใช้อำนาจเด็ดขาดอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มี

อำนาจนิยมระบบเจ้าขุนมูลนายไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคลไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเราและมักยึดมั่นในค่านิยมแบบเดิม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 30-34) กล่าวถึง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเริ่มต้นด้วยการส่งเสริมเผยแพร่ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจจนกระทั่งเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาในคุณค่าของประชาธิปไตยว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้

1) คนส่วนใหญ่ในสังคม จะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีหลักการที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพราะยึดมั่นในความสำคัญ ความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคล มีวิธีการให้ประชาชนได้ใช้อำนาจดังกล่าวโดยมีข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เกิดการใช้อำนาจ เช่น รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน

2) ผู้นำ และประชาชน จะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคล รวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูด ในการแสดงความคิดเห็น และในการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งหรือคัดค้านกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดทนอดกลั้นในเรื่องความแตกต่างของการประพฤติปฏิบัติของผู้อื่น ตราบใดที่บุคคลผู้นั้นไม่ละเมิดศีลธรรมหรือสิทธิเสรีภาพของผู้ใด ทั้งนี้ เพราะคนเราย่อมมีผลประโยชน์ความเชื่อและเหตุผลต่าง ๆ กัน

3) คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบนั้น คือ ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องมีการปฏิบัติตามจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย ทั้งนี้ เพื่อประกันว่า การแก้ปัญหานั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนรวม และให้เป็นไปตามหลักที่ว่า แต่ละคนมีสิทธิมีเสียงเท่ากัน ส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมาก จะถือว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามหรือจะขจัดออกนอกสังคมไม่ได้เช่น จะห้ามการวิพากษ์วิจารณ์ของฝ่ายนั้นไม่ได้ยิ่งกว่านั้น กติกาของการปกครองแบบนี้ ยังรวมถึงการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมการยึดถือระเบียบวิธีการตามกฎหมาย และการเคารพสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยยุติธรรมอีกด้วย

4) คนที่จิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องสนใจในการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พูดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นการกระทำที่มุ่งหวังผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้อำนาจทางการเมือง หรือต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทิศทางที่ประชาชนต้องการ

5) คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นตนเอง หน้าที่พลเมืองที่กล่าวถึงนั้น ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ดี การปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษี การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องมีความเชื่อมั่นว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของตนจะได้ผล

6) คนที่จิตใจแบบประชาธิปไตย จะต้องมองโลกในแง่ดี สิ่งนี้นับว่ามีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ไม่น้อย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจกัน แม้จะมีความขัดแย้งกันอยู่บ้างก็ตามความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนหนึ่งย่อมต้องอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องมีความเชื่อมั่นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตย จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ดีกว่าการปกครองแบบอื่น ทั้งฝ่ายผู้นำและฝ่ายประชาชน จะต้องมีความเชื่อว่า คนเราจะปกครองตัวเองได้ การมองโลกในแง่ดีย่อมช่วยให้มนุษย์มีความหวังได้ว่า เรามีความสามารถที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อมและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายไปได้ ด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมักจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า แต่มีความมั่นใจได้

7) คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องรู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการใช้อำ นาจหน้าที่ และการปฏิบัติงานของทางราชการ เพราะถ้าปล่อยให้ทำอะไรได้โดยไม่มีการคัดค้าน ควบคุม ตรวจสอบหรือเหนี่ยวรั้งไว้ อาจทำให้ฝ่ายนั้นหลงในอำนาจปฏิบัติตามอำเภอใจ ก็อาจจะเกิดความผิดพลาดขึ้นได้โดยง่าย ในประเทศที่เป็นเผด็จการคนส่วนมากมักจะมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้มีอำนาจ โดยปราศจากการโต้แย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ

8) คนส่วนใหญ่จะต้องไม่มีจิตใจเป็นแบบอำนาจนิยม การมีจิตใจแบบอำนาจนิยมคือการมอบความรับผิดชอบในทุกสิ่งทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ อ่อนน้อมจำนนต่อผู้มีอำนาจนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขา และการยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิม ย่อมเป็นการยากที่การปกครองแบบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จสำหรับการมีจิตใจแบบประชาธิปไตยคือ การสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย เคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคล สนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง สำนึกในหน้าที่พลเมือง มองสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในแง่ดี รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์และไม่มีจิตใจเป็นแบบอำนาจนิยม ทั้งนี้ การมีจิตใจแบบประชาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับการที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมได้ถ่ายทอดหรืออบรม หล่อหลอม กล่อมเกลาจิตใจให้เป็นแบบนั้น สถาบันที่กล่าวถึงเช่นครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน และระบบการเมืองของสังคม เป็นต้น

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2550, หน้า 18-20) ได้สรุปว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองไทยมีลักษณะสำคัญ 14 ประการ ได้แก่

1) ความยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือเหตุผล

2) ความยกย่องผู้ที่มีความรู้หรือมีเกียรติสูง

3) ความเคารพและคล้อยตามผู้มีวัยวุฒิสูง

4) ความนิยมเรื่องเงินคือแก้วสารพัดนึก เงินซื้อได้ทุกอย่างและเงินคือพระเจ้า

5) ความรักความอิสระ

6) ความนิยมในอำนาจเป็นลักษณะอำนาจนิยม

7) ความเชื่อในโชคลางของคลังและไสยศาสตร์

8) ความนิยมการเล่นพรรคเล่นพวก

9) เฉื่อยชาและความไม่กระตือรือร้นในทางการเมือง

10) นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง

11) มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

12) ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม

13) ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกแง่ร้าย ขาดความไว้วางใจผู้อื่น

14) รักสงบและประนีประนอม

อรวรรณ สว่างอารมณ์ (2563, หน้า 21) ได้กล่าวสรุปถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยจะมีส่วนที่เกิดจากลักษณะนิสัยและการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จนผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนทุกระดับในสังคมไทย อาทิแนวคิดอำนาจนิยมมากกว่าความเสมอภาคระบบเจ้านายลูกน้อง เล่นพรรคพวก ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผล ยึดถือประเพณีความเชื่อดั้งเดิม ทำอะไรตามใจตนเอง เฉื่อยชาต่อการเมือง ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังรักสงบด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมไทย มีแนวทางการปฏิบัติทั้งในทางบวกทางลบ ผู้เลือกปฏิบัติต้องเลือกปฏิบัติในทางที่สมควรถูกต้องจริงทำให้การปกครองมีความน่าเชื่อถือ ยุติธรรมและเที่ยงธรรม

3.5 สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่คำนึงถึงประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจะเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นต้องคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหลักการของระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักดังนี้ 1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) 2) หลักเสรีภาพ (Liberty) 3) หลักการเสมอภาค (Equality) 4) หลักกฎหมาย (Rule of Law) และ 5) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) จึงชื่อว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

อำนาจในการบริหารประเทศในประชาธิปไตยของไทย แบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ มีหน้าที่ต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติสูงสุดของประเทศคือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจุบันเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ฉบับที่ 20 มีมาตรต่าง ๆ ที่รองรับเพื่อการเคารพกติการร่วมกันของคนในสังคมในฐานะการเป็นพลเมืองของประเทศ และพลเมืองต้องปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ และบทบาทของตนเองตามที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นสามารถกระทำได้หลากหลายวิธีตามสิทธิที่ได้รับแห่งรัฐธรรมนูญได้แก่ 1) สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 2) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง 3) สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 4) สิทธิออกเสียงประชามติ 5) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 6) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น 7) สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 8) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และ 9) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีถือเป็นการอยู่ร่วมกันในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสันติ จึงถือว่าเป็นผู้มีคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย อันประกอบด้วย 1) เคารพความแตกต่าง 2) รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ 3) เคารพหลักความเสมอภาค 4) เคารพกติกา 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และ 6) เคารพสิทธิผู้อื่น

นอกจากนี้การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้นเริ่มจากรากฐานของการเลี้ยงดูครอบครัว การอบรมสั่งสอนในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมจากโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อการเป็นพลเมืองท้องถิ่นและประเทศ สอดคล้องกับความเป็นสถาบันทางสังคมที่ว่าการเป็นพลเมืองที่ดีเริ่มจากครอบครัว ถ้าฐานรากของการอบรมสั่งสอนของครอบครัวไม่ดี การมีบทบาทส่วนรวมในการส่งเสริมการปกครองประชาธิปไตยก็ไม่สามารถกระทำได้ดี ส่งผลให้ประเทศของกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศจากพลเมืองดี ในการสร้างรากฐานของการเป็นพลเมืองจึงให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นลำดับแรกจึงเข้าสู่การปฏิบัติตนในระดับต่อ ๆ ไป

ดังนั้น การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเริ่มจากตนเองในการปฏิบัติตน มีวิธีการคิดที่เป็นบวก กระทำตนที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำต่อตนเองและผู้อื่นอย่างถี่ถ้วน ระมัดระวังตนไม่ให้กระทำความผิดที่ไม่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีของสังคมหรือการสร้างภาระต่อสังคม ทำให้เสียหายจากจุดย่อย ๆ สู่ระดับประเทศได้

วัฒนธรรมการปกครองระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยบางอย่างมีความน่าเชื่อถือน่าสนใจ แต่ในบางอย่างก็เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องมากจนเกินไปหรือนึกถึงประโยชน์ของตนมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ที่ใครอยู่ในใต้บังคับบัญชาใคร จึงทำให้เกิดการสนใจในกลุ่มเพียงกลุ่มหนึ่ง

โดยไม่คำนึงถึงภาพรวม สิ่งเหล่านี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบต่าง ๆ ภายในประเทศ ฉะนั้น วัฒนธรรมการปกครองของไทยบางอย่างที่ดีเหมาะสมก็ควรสนับสนุนต่อไปเพื่อให้การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเคารพซึ่งภาพรวมของประเทศมีความยั่งยืนสืบไป

บทที่ 4
วิเคราะห์การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทั้งในส่วนของภาคเอกสารและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นฐานข้อมูลในด้านเนื้อหาและหลักแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราชควรเป็นเช่นไร ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.4 การเสวนากลุ่ม

4.5 สรุปผลการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.6 องค์ความรู้จากการวิจัย

4.1 ประเด็นวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชตลอดจนแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

4.1.1 ประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน พบว่า มีความเข็มแข็งและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะต่าง ๆ จากทางภาครัฐ ประชาชนส่วนใหญ่ในทุกระดับการศึกษาที่อาศัยอยู่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี ซึ่งเห็นได้จากการร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ผ่านมา เช่น การเข้าร่วมฟังอภิปรายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งครั้งใหญ่ที่

ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ยังคงต้องมีการขับเคลื่อนต่อไปในประเด็นต่าง ๆให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน เช่น การให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครอง ทั้งในระบบ โรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้แก่พลเมือง และในส่วนของการพัฒนานั้น ก็ยังคงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะบริบท ทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ธงชัย สิงอุดม, 2562)

4.1.2 วิเคราะห์ แนวคิดการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

สรุปแนวคิดการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

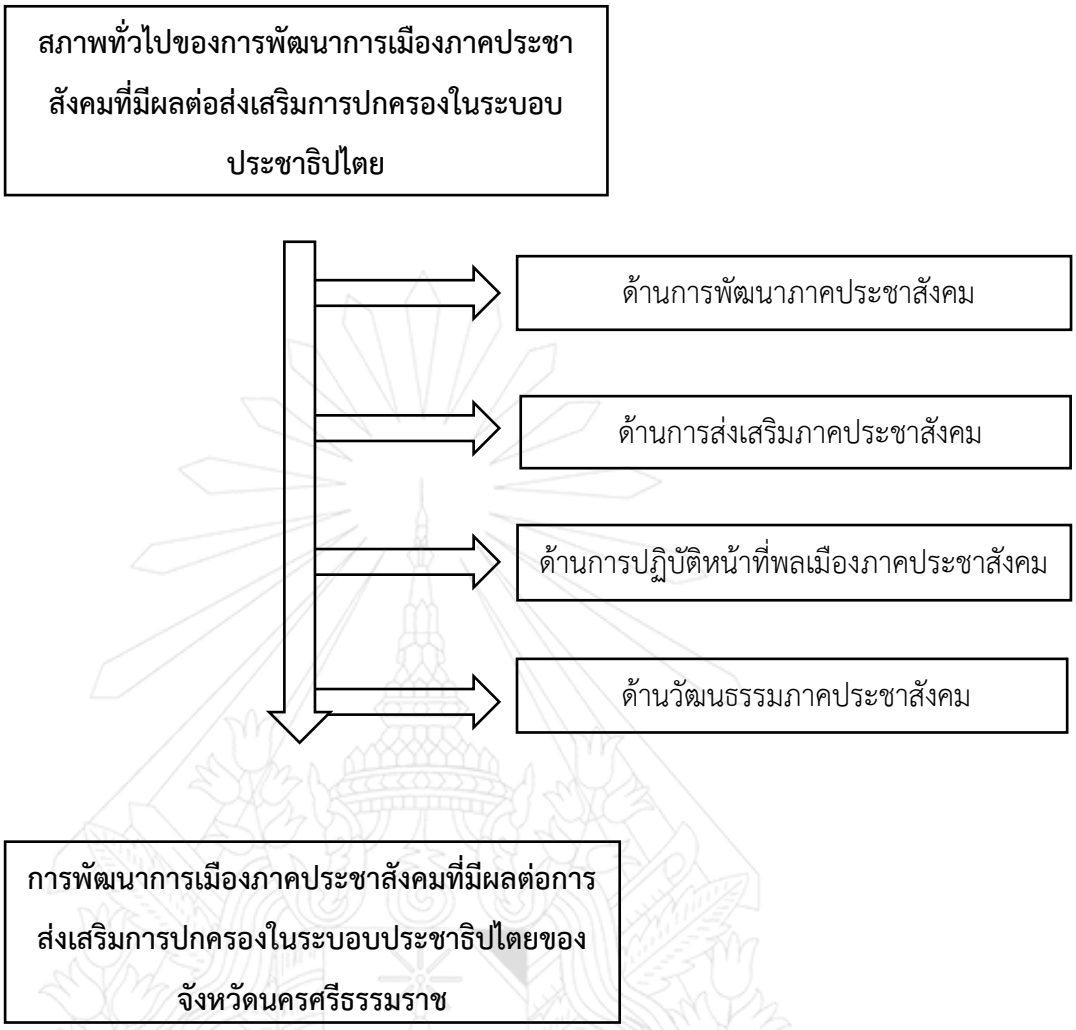
แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสรุปตามประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง มี 3 ประเด็น ดังนี้ 1) โครงสร้างความแตกต่าง 2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ 3) ความสามารถของระบบการเมือง

ประเด็นที่ 2 แนวคิดภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และภาคพลเมือง ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ 2) ทฤษฎีพหุลักษณ์ 3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการ และ 4) ทฤษฎีประชาสังคม

โดยรัฐบาลต้องมีจุดเน้นที่ภาคสังคมโดยการสร้างพื้นฐานให้ทุกภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมถกแถลงปรึกษาหารือมากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกมากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหานโยบายที่ดีบนฐานของการวิเคราะห์นโยบายแบบเส้นตรง การเมืองภาคประชาสังคมต้องมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม โปร่งใสและคำนึงถึงประโยชน์โดยภาพรวมของประเทศ

จากที่กล่าวสรุปมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องราวการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในการพัฒนาจัดการให้เป็นระบบและมีความสนใจที่หลากหลายในกลุ่มชน มีวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตและการพัฒนาการเมือง ภาคประชาสังคม ใน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) รัฐ 2) เอกชน ธุรกิจเอกชนที่ติดต่อกับประชาชน 3) องค์กรเอกชน NGO คิดร่วมกับประชาชน 4) กลุ่มภาคพลเมือง ภาคประชาสังคม หรือภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่มีความคิดเป็นอิสระ มีลักษณะที่มุ่งเน้นการเข้าถึงประชาชนก่อเกิดเป็นการเมืองภาคประชาสังคมระบบการเมืองมีประสิทธิภาพ แนวคิดการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานแบบมีส่วนร่วมมีความโปร่งใสให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุป ได้ดังแผนภูมิ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 4.1 สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม
ที่มีผลต่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
ที่มา *ชมกร จารุวัฒนพงษ์, 2566*

ประเด็นที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

ตั้งแต่แรกเริ่มทฤษฎีต่าง ๆ สู่ช่วงสมัยใหม่ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศและประเทศไทยหลาย ๆ คนให้ความสำคัญกับการเมือง เพราะการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกมิติทุกแง่มุม พลเมืองในประเทศหนึ่ง ๆ ต่างอยู่ในการเมืองทั้งหมดตั้งแต่เริ่มเกิดจนสิ้น โดยการเลือกได้สอดแทรกผ่านวิถีชีวิตทางนโยบายรัฐบาลทางด้าน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นโยบายเหล่านี้เข้าถึงประชาชนทุกวัย ไม่ว่าประชาชนเหล่านั้นจะอยู่ในประเทศใดก็ตาม หรือปกครองด้วยระบอบการปกครองแบบใดก็ตามไม่อาจหลัดหนีได้ ผู้นำประเทศนั้นมีการนำยุทธศาสตร์ใดมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันกับอารยประเทศ ซึ่งคณะผู้บริหาร

ประเทศนั้น ๆ ต้องมีการพัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดรับกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงจากกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ซึ่งไม่มีใครในโลกนี้ที่จะสามารถหลีกหนีจากการพัฒนาจากรัฐบาลได้เลย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ อำนาจที่ใช้จะเกิดประโยชน์อย่างไรขึ้นอยู่กับผู้นำว่ามีคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร คำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของพลเมืองโดยรวมของประเทศหรือไม่ โดยมีเกณฑ์หลัก ๆ ในการพัฒนาการเมือง 3 ข้อคือ 1) โครงสร้างความแตกต่าง (Differentiation) 2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Equity) และ 3) ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity)

ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้น เราจะพบปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม บางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ราบรื่นหรือใช้สันติวิธี ความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ในระหว่างสังคมหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ 6 ประเด็นคือ 1) ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงของสังคม 2) สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และวัฒนธรรม 3) สภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ 4) ระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง 5) ลำดับขั้นตอนหรือทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และ 6) อัตราการเปลี่ยนแปลง

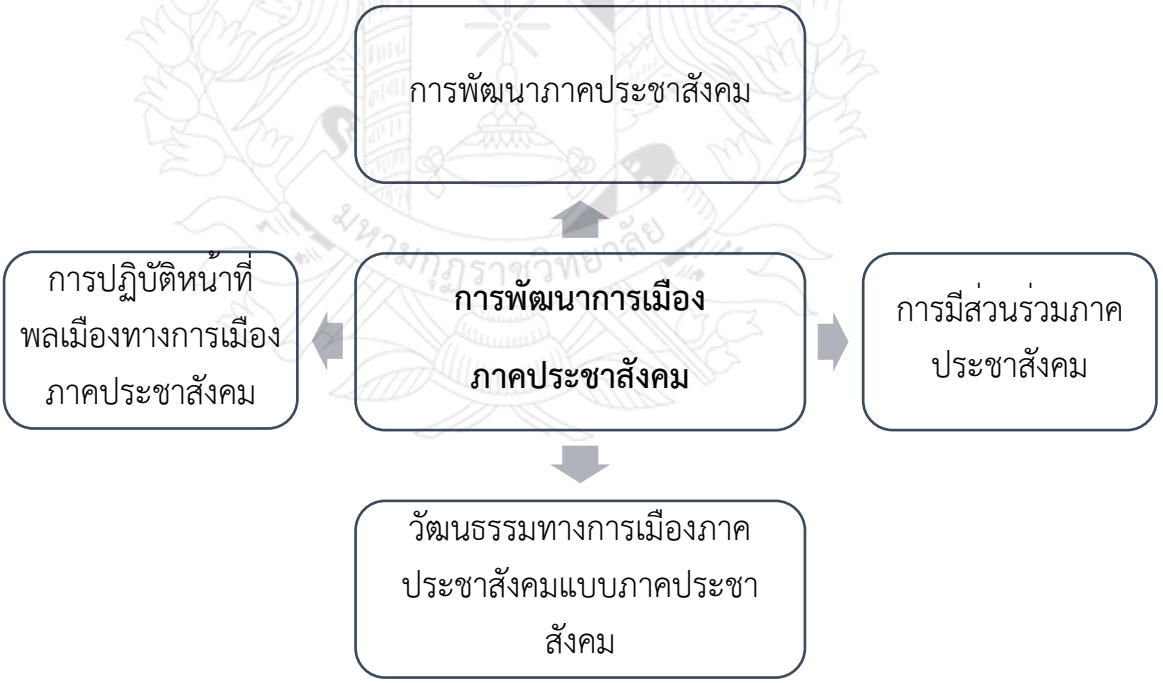
“ประชาสังคม” ปรากฏในสังคมไทยในราวกลางทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีคำอื่น ๆ ที่ใช้ในความหมายเดียวกันคือ “ภาคประชาชน” และ “ภาคพลเมือง” มีลักษณะที่มุ่งเน้นการเข้าถึงประชาชน ซึ่งมีการเมืองเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม จึงก่อเกิดเป็น “การเมืองภาคประชาสังคม” ซึ่งจะต้องก่อขึ้นโดยอาศัย 4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อรูปขององค์กรประชาสังคม ได้แก่ 1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ (Welfare State Theory) 2) ทฤษฎีพหุลักษณ์ (Heterogeneity Theory) 3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการ (Social Entrepreneur Theory) และ 4) ทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society Theory) โดยรัฐบาลต้องมีจุดเน้นอยู่ที่ภาคสังคมสร้างพื้นฐานให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมถกแถลงปรึกษาหารือมากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือก มากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหานโยบายที่ดี (Analysis for Policy) บนฐานของการวิเคราะห์นโยบายแบบเส้นตรง และต้องปฏิบัติการทางนโยบายที่มีจุดเน้นอยู่ที่รัฐและระบบราชการ

ดังคำกล่าวที่ว่า “บุคคลที่เติบโตมาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย จะมีความเชื่อมั่นเรื่องของประชาชน อำนาจทางการเมืองอยู่ที่ประชาชน หากจะใช้อำนาจก็ต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน” ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่อยู่ในระดับกำลังพัฒนา โดยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ โดยระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ยึดเสียงข้างมาก แต่เคารพเสียงข้างน้อยของประชาชน ประชาสังคมของไทยต้องยึดหลักธรรมาภิบาล 6 เป็นหลักในการเข้าถึงร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามการเมืองภาคประชาสังคมก็ยังมีอุปสรรคในการพัฒนาประเทศทั้งระบบงานอุปถัมภ์สังคมไทยที่ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ โครงสร้างภายในโดยเฉพาะผู้นำบางคนแสวงหาผลประโยชน์ และการกำหนดนโยบายแต่ไม่สนองผ่านการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การเมืองภาคประชาสังคมต้องมีการ

พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์โดยภาพรวมของประเทศ

เมื่อวิเคราะห์ถึงบริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคใต้ มีประชากรมากที่สุดในภาค จึงทำให้ภายในจังหวัดมีความหลากหลายทั้งความเชื่อ ความคิด ด้วยจุดบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา แต่ภายในจังหวัดยังมีศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยความสนใจในนโยบายการเมืองจึงมีความแตกต่างกันตามความสนใจและการรับรู้ของประชาชนในจังหวัด และในยุคสมัยที่ผ่านมาผู้สมัครเป็นนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดมีความหลากหลายมากขึ้นให้เลือกตามกลุ่มช่วงวัย ข้อสังเกตที่สำคัญคือ ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสนใจผู้สมัครที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างมากในรอบการเลือกตั้งเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึง พ.ศ.2562 แต่หลังจากนั้นความนิยมในผู้แทนที่มาในยี่ห้อพรรคประชาธิปัตย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ผู้แทนพรรคที่มีความน่าสนใจมากขึ้นและทำให้ร้อยละคะแนนของการเลือกของประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้แทนจากพรรคประชาธิปัตย์ ถูกแทนที่คะแนนด้วยพรรคพลังประชารัฐมากขึ้นจากการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา จึงมีผลต่อการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ แต่อย่างไรก็ตามพรรคอื่น ๆ ก็มีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งรองรับกับการเลือกของประชาชนยุคใหม่มากขึ้น

ฉะนั้น จากที่สรุปมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องราวทางการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา และทิศทางการพัฒนาการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ควรจะเป็นต่อไป โดยสรุปตามแผนภูมิดังภาพที่ 4.2 ดังนี้

ภาพที่ 4.2 กรอบการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ที่มา *ชมกร จารุวัฒนพงษ์, 2566*

4.2 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่คำนึงถึงประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจะเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นต้องคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ หลักการของระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักดังนี้ 1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) 2) หลักเสรีภาพ (Liberty) 3) หลักการเสมอภาค (Equality) 4) หลักกฎหมาย (Rule of Law) และ 5) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) จึงชื่อว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

อำนาจในการพัฒนาประเทศในประชาธิปไตยของไทย แบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ มีหน้าที่ต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติสูงสุดของประเทศคือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจุบันเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ฉบับที่ 20 มีมาตรการต่าง ๆ ที่รองรับเพื่อการเคารพกติการ่วมกันของคนในสังคมในฐานะการเป็นพลเมืองของประเทศ และพลเมืองต้องปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ และบทบาทของตนเองตามที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นสามารถกระทำได้หลากหลายวิธีตามสิทธิที่ได้รับแห่งรัฐธรรมนูญได้แก่ 1) สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 2) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง 3) สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 4) สิทธิออกเสียงประชามติ 5) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 6) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น 7) สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 8) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และ 9) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีถือเป็นการอยู่ร่วมกันในระบอบการปกครองประชาธิปไตยอย่างสันติ จึงถือว่าเป็นผู้มีคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย อันมีองค์ประกอบดังนี้ 1) เคารพความแตกต่าง 2) รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ 3) เคารพหลักความเสมอภาค 4) เคารพกติกา 5) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และ 6) เคารพสิทธิผู้อื่น

นอกจากนี้การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีนั้น เริ่มจากรากฐานของการเลี้ยงดูครอบครัว การอบรมสั่งสอนในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมจากโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อการเป็นพลเมืองท้องถิ่นและประเทศ สอดคล้องกับความเป็นสถาบันทางสังคมที่ว่าการเป็นพลเมืองที่ดีเริ่มจากครอบครัว ถ้าฐานรากของการอบรมสั่งสอนของครอบครัวไม่ดี บทบาทการมีส่วนรวมในการส่งเสริมการปกครองประชาธิปไตยก็ไม่สามารถกระทำได้ดี ส่งผลให้พลเมืองซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศจากพลเมืองดี ในการสร้างรากฐานของการเป็นพลเมืองจึงให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นลำดับแรกจึงเข้าสู่การปฏิบัติตนในระดับต่อ ๆ ไป

ดังนั้น การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเริ่มจากตนเองในการปฏิบัติตน มีวิธีการคิดที่เป็นบวก กระทำตนที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คำนึงถึง

ผลกระทบจากการกระทำต่อตนเองและผู้อื่นอย่างถี่ถ้วน ระมัดระวังตนไม่ให้กระทำความผิดที่ไม่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีของสังคมหรือการสร้างภาระต่อสังคม ทำให้เสียหายจากจุดย่อย ๆ สู่ระดับประเทศได้

วัฒนธรรมการปกครองระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยบางอย่างมีความน่าเชื่อถือน่าสนใจ แต่ในบางอย่างก็เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องมากจนเกินไปหรือนึกถึงประโยชน์ของตน มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ที่ใครอยู่ในใต้บังคับบัญชาใคร จึงทำให้เกิดการสนใจในกลุ่มเพียงกลุ่มหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงภาพรวม สิ่งเหล่านี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบต่าง ๆ ภายในประเทศ ฉะนั้นวัฒนธรรมการปกครองของไทยบางอย่างที่ดีเหมาะสมก็ควรสนับสนุนต่อไปเพื่อให้การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเคารพซึ่งภาพรวมของประเทศมีความยั่งยืนสืบไปสรุปแผนภูมิตามภาพที่ 4.3 ดังนี้

ภาพที่ 4.3 กรอบการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ที่มา *ชมกร จารุวัฒนพงษ์, 2566*

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.4.1 ประเด็นผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน ที่แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองส่วนท้องที่ จำนวน 9 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป ทำให้ทราบถึงการให้ข้อมูลเรื่องสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชของแต่ละท่านดังนี้

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ที่มีพลเมืองภาคพลเมืองที่โดดเด่น เพราะมีกลุ่ม องค์กร ทางสังคมเป็นจำนวนมากและกลุ่มเหล่านั้นสามารถแสดงบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ เสนอแก่รัฐต่อราชการจังหวัด กลุ่มที่เป็นประโยชน์องค์กรจากเชิงพื้นที่กล้าที่จะวิจารณ์แต่เป็นกลุ่มที่มีการจัดองค์กรแบบไม่ใช่เป็นทางการมากกว่ากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับราชการ โดยเฉพาะชุมชนเมืองมากเป็นพิเศษ ระยะเวลา 20 ปี (ปี 2505 – 2565) ใช้เวลาคิดช่วงแรกมีปริมาณกลุ่มต่าง ๆ มาก พอช่วงหลังมาปริมาณกลุ่มก็ลดลง เหตุผลเพราะกลุ่ม องค์กรเหล่านั้นมักเข้าไปสู่นักการเมืองท้องถิ่นระดับชาติ จึงถูกดึงเข้าไปสู่ระบบการเมืองต่างตอบแทน ในช่วงหลังนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ของคนที่มีอำนาจรัฐ ภาคราชการ มักจะเข้าไปแทรกแซง ที่มีการเคลื่อนไหวในกลุ่ม ทำให้กลุ่มเหล่านี้อ่อนแอ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชถือได้ว่าไม่ได้มีการพัฒนาเลยควรมีการพัฒนาการเมืองให้ภาคประชาสังคมอย่างสม่ำเสมอ ยังขาดความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ยังขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบทางการเมือง นักการเมืองควรจัดหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักสูตรการศึกษาและให้นักเรียนปฏิบัติจริง สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้รับผิดชอบทางการเมืองที่ดี กำจัดนักการเมืองเลวทุกระดับ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ในระดับที่อยู่ในขอบเขตอันจำกัดด้วยความรู้สึกนึกคิดในลักษณะที่ถูกกดทับไว้ได้ระบบการปกครองที่แบบรัฐราชการรวมศูนย์ สภากาแฟและสถานที่ต่าง ๆ เป็นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน . การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแบบเก่ายังใช้วิธีการพูดจา สนทนา แต่ยุคปัจจุบันเน้นในโลกออนไลน์

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปการเติบโตทั้งของแนวคิดประชาสังคมและการเมืองภาคพลเมือง เพิ่งมาถึงจริง ๆ หลัง

สงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานขององค์กรชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่าองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ เอ็นจีโอ การเมืองภาคประชาสังคมภาคพลเมืองนับว่าเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน แต่ขบวนการปฏิวัติรัฐประหารเป็น การเคลื่อนไหวของกลุ่มย่อยที่ค่อนข้างกระจัดกระจายเป็นไปเองโดยปราศจากศูนย์บัญชาการและมีจุดหมายในการแก้ปัญหาเฉพาะ อาจกล่าวได้ว่าลักษณะที่ไม่ยินยอมให้รัฐและทุนเป็นฝ่ายกำหนดข้างเดียวทำให้การเมืองภาคพลเมืองภาคประชาสังคมเป็นขบวนการประชาธิปไตยที่หัวรุนแรง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป ควรให้ประชาชนทุกภาคส่วนหรือตัวแทนของกลุ่มประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเมืองอย่างจริงจัง การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมควรเป็นรูปธรรม มีองค์กรที่มีตัวตนสามารถออกมาแสดงบทบาทอย่างเต็มที่

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปยังไม่เห็นเป็นการรวมกลุ่มพลังทางสังคมที่เน้นการทำงานเป็นทีมควรเน้นเป็นกลุ่มพลังทางสังคมที่เป็นแกนนำเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืนเป็นรูปธรรม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป ปัจจุบันในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมมีการยกระดับเพิ่มขึ้นจากอดีต สามารถเข้าถึงภาคประชาสังคมได้มากขึ้น แต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากสื่อ ส่วนภาครัฐยังไม่ทั่วถึง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป มีการสนับสนุน กำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์กร กลุ่มต่าง ๆ ภาคเอกชนและเอ็นจีโอให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามแนวนโยบายในการพัฒนาการเมืองของประเทศของรัฐบาลมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นของภาคพลเมืองภาคประชาสังคมที่จัดเป็นของตนเองโดยตนเองและเพื่อพัฒนาตนเอง โดยอิสระ โดยที่ภาครัฐมีส่วนสนับสนุนให้ความรู้

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปการเมืองภาคประชาสงคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ประชากรหรือประชาชนทุกระดับที่อาศัยอยู่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา เช่นการเข้าร่วมฟังอภิปรายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งครั้งใหญ่ที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นยังคงต้องมีการขับเคลื่อนในประเด็นต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองระดับประชาชน โรงเรียน

สถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างความตะหนักรู้ให้แก่พลเมือง และในส่วนของการพัฒนานั้นก็ยังคงจำเป็นที่ต้องพัฒนาอยู่ต่อเนื่องเพราะบริบททางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (25 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปปัจจุบันพบเห็นการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีน้อยมากหากพูดถึงการเมือง ภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่พบเห็นการพัฒนาเป็นเวลานานแล้ว ควรมีการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองภาคประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งติดตามผลการพัฒนา

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 26 พฤศจิกาย 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป ปัจจุบันสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชการเมืองภาคประชาสังคมต้องสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมให้มากขึ้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปวัฒนธรรมทางสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ประชาชนเป็นคนชั้นกลาง มีความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งและมีความศรัทธาของคนบ้านเดียวกันรักและหวงแหนวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้มีความเจริญ ประชาชนอยู่ดีกินดี มีอาชีพที่มั่นคง ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้า

สัมภาษณ์ ผุ้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 29 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปการดำเนินการไม่ค่อยชัดเจน ไม่มีการวางโครงสร้างจากภาครัฐ ไม่มีการส่งเสริมสนับสนุน อาจจะมีบางกลุ่มที่คิดทำ แต่ขาดความต่อเนื่อง ควรได้สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมไม่ชัดเหมือนสมัยก่อน หล่อหลอมจากนักการเมืองหมดแล้ว ไม่เชื่อว่าภาคประชาสังคมจะทำให้การเมืองเปลี่ยนแปลงได้ เพราะการชี้นำต่าง ๆ หัวคะแนนนักการเมืองเข้าถึงภาคประชาชนและภาคประชาสังคมด้วย เป็นเพียงพิธีกรรม มีแต่โอกาสถ้าคนไทยส่วนใหญ่ปรับคนภายในชาติทุกระดับ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ดี เริ่มต้นจากต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ คิดเพื่ออนาคต เพื่อการพัฒนาภาคประชาสังคมให้ดีขึ้น ออกแบบกันมาเป็นประโยชน์ที่เกิดจากองค์กรหลักสามารถทำให้สังคมที่ขับเคลื่อนได้มีความเข้มแข็งของประชากร 66.8 ล้านคน นักการเมืองไม่โดนน้ำที่มีผลมาจากการแนะนำน้อยกว่า ถ้าประชาชนไม่เอาจริงเพราะองค์กรเหล่านั้นเป็นเครื่องมือรักษาสมดุลของครอบครัวไม่ได้

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 1 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม สภาพปัจจุบัน ภาคพลเมืองภาคประชาสังคมให้ความสำคัญกับการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมในระบอบประชาธิปไตย เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ตามรูปแบบของการปกครอง มีความรับผิดชอบโดยเฉพาะในภาคประชาสังคม ภาค

พลเมืองและองค์กรต่าง ๆ ภาคเอกชน ต่างก็มีส่วนร่วมให้ความสำคัญ อาทิ เช่น การเลือกตั้งต่าง ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม สภาพทั่วไปส่วนใหญ่ประชาชนให้ความเคารพต่อกฎหมาย ระบบยุติธรรม ไม่ได้ปิดปากไม่ให้ประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างไป ดังนั้น ความสนใจของประชาชนจึงมีความสำคัญซึ่งไม่สามารถแสดงออกด้วยคำพูดหรือการกระทำได้ตามความรู้สึกนึกคิด สภากาแฟ สถานที่ชุมชนต่าง ๆ ต่างก็มีความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลาย แม้แต่การพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมในด้านสาธารณเกี่ยวกับสาธารณูประโยชน์ ถนนคูคลอง และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสนใจหลากหลายกลุ่มชน ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคมอาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียง สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน เกิดปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจได้ การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีกลุ่มเครือข่าย กลุ่มชมรม กลุ่มสมาคม กลุ่มมูลนิธิ กลุ่มสถาบันหรือชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งจุดเน้นนี้อยู่ที่ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบ่งการ แม้ว่าได้รับความช่วยเหลือจากรัฐหรือความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำ กำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 4 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในกลุ่มต่าง ๆ ชุมชน เครือข่าย มูลนิธิ กลุ่มการเกษตร กลุ่มสตรี ฯลฯ มักจะมีความคิดสร้างสรรค์ทุกด้าน จะคิดเชิงรุก ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เขาต้องคิดเพื่ออนาคต เพื่อการพัฒนาการภาคประชาสังคมให้ดีขึ้น ให้เด็ก ๆ ถือเป็นน้ำ เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้าในวันนี้ก็คือเด็ก เป็นการออกแบบเพื่อเห็นผลให้ดีขึ้น คนที่ทำผิดถือว่าอะลุ่มอล่วยกัน มาตรฐานที่ใช้อยู่จะต้องแก้ไข ธรรมชาติของน้ำย่อมไหลไปทางลำคลอง ต้องแก้ปัญหาที่เรา รัฐบาลต้องกลับมาแก้ภาคพลเมือง ภาคประชาสังคม โรงเรียน ทุกหน่วยงานเป็นแหล่งน้ำ ต้นน้ำเป็นความอยากของรัฐที่หาเสียงกันตามสบายต่อกัน การเลือกตั้งมันจะตอบโจทย์อะไร เพราะนโยบายของรัฐ สรุปภาคประชาสังคมต้องเข้มแข็ง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 19 (วันที่ 8 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในทางยุทธศาสตร์ของผู้นำว่ามีวัตถุประสงค์ ในด้านใดเป็นสำคัญ ผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองได้ให้ความคิดเห็นในการต่อสู้กับภาครัฐ โดยประชาสังคมมีพื้นที่ในการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชน ทำงานเพื่อสังคม โดยอาศัยสนับสนุนบางอย่างจากกลไกรัฐ

ดังนั้นประชาสังคมบุคคลที่สองจึงอาจเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐได้ และองค์กรพัฒนาเอกชน เอ็นจีโอ หลายครั้งทับซ้อนกันระหว่างประชาสังคม ดังนั้นพื้นที่สาธารณะ ชุมชนสามารถรวมตัวกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมได้ ประชาสังคมจึงเป็นพื้นที่สามารถเกิดขึ้นได้ไม่ว่าในเมืองหรือในชนบท

ภาคประชาสังคมได้ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างอิสระ และมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ส่วนรวม โดยการไปมีอิทธิพลหรือไปมีส่วนร่วมระหว่างพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางการเมือง เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 20 (วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การพัฒนาส่วนร่วม 2) ด้านเอกชน ธุรกิจเอกชน ที่ติดต่อธุรกิจกับประชาชน 3) องค์กรเอกชน เอ็นจีโอ คิดร่วมกับประชาชน 4) กลุ่มภาคพลเมือง ภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่มีความคิดอิสระ การแบ่งกลุ่มนั้นมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน มีผู้นำเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดูแลและแนะนำเป็นขั้น ๆ ลงไปตั้งแต่ผู้ว่าโดยตรงไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะกรรมการทุกระดับ กรรมการจังหวัด กรรมการอำเภอ กรรมการหมู่บ้าน มีผู้นำ พื้นที่หมู่บ้านถ้ากว้างมากอาจแบ่งเป็นเขต หมายเลข เช่น เขต 1 เขต 2 มีหัวหน้าเขตดูแลประชาชน หัวหน้าเขตมอบหมายอำนาจหน้าที่ชี้แจง ช่วยเหลือและแนะนำคณะภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนได้ทุกเรื่อง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 21 (วันที่ 15 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป ประชาชนให้ความสำคัญในแนวนโยบายแต่ละครั้งมีส่วนร่วม มีการสอบถาม เห็นด้วยหรือไม่นโยบายเหล่านี้เอาข้อมูลมาจากภาคประชาชน เขาทำแล้วเป็นส่วนหนึ่ง

ในการกระจายอำนาจรูปแบบเปลี่ยนไปเมื่อก่อนสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันส่วนกลางมีบทบาทสูงจึงไม่คล่องตัว แม้แต่ตำแหน่งต่าง ๆ รับโอน ย้าย มาจากส่วนกลางเลย การมีส่วนร่วมภาคประชาชนเข้ามาร่วมกันได้ อาทิ กลุ่มต่าง ๆ แม้แต่พนักงาน ลูกจ้าง หรือข้าราชการ ก็สร้างวินัยให้รักษาสุขภาพ ทุกเช้าในกลุ่ม 5 สำนัก และ 4 กอง ทุกคน ผู้ติดตามรวมถึงภาคประชาชน ในวันเสาร์ตอนเช้าชวนพนักงานป้องกันร่วมด้วยไปวิ่งออกกำลังกาย นำขบวนโดยนายกเทศมนตรีวิ่งวันละ 5 กิโลเมตร ปกครองมา 2 ปี กว่า ได้รับความร่วมมือจากภาคพลเมือง ภาคประชาสังคมด้วยดีเสมอมา ไม่มีการร้องเรียนเรื่องใด ๆ ที่ผ่านมา

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 22 (วันที่ 17 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปปัจจุบันของจังหวัดนครศรีธรรมราช การเมืองมาจากอำนาจหรืออิทธิพลเป็นการเมืองแบบสืบทอดอำนาจไม่ว่าจะเป็นอำนาจเงิน อำนาจผลประโยชน์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นถึงการเมืองระดับชาติ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ยอมมอบทุกอย่างทั้งสิทธิและเสรีภาพอธิปไตยของกลุ่มตัวเองและฐานเสียงของ

ตนเองลืมไปว่าประชาธิปไตยในอุดมคติลืมอุดมการณ์ทางการเมือง และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นจริงควรที่จะให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนอย่างแท้จริงและมีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่ควรจะเป็นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรให้คนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์และมีอุดมการณ์ที่ดี ให้เขาได้แสดงศักยภาพมีโอกาสได้มาเลือกและให้แนวคิดร่วมกันพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดของเขา

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 23 (วันที่ 20 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไป การเมืองสมัยปัจจุบันของจังหวัดนครศรีธรรมราช คืออำนาจหรืออิทธิพลการเมืองแบบสืบทอดอำนาจ ไม่ว่าอำนาจเงิน อำนาจผลประโยชน์ที่ลงตัวกันระหว่างการเมืองท้องถิ่นจนถึงการเมืองระดับชาติ ยกตัวอย่างเช่นนักการเมืองระดับชาติช่วยนักการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับท้องถิ่นเมื่อได้รับการช่วยเหลือด้วยเงินหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ แล้วก็ยอมมอบทุกอย่างทั้งสิทธิเสรีภาพอธิปไตยในตระกูลของตนเองและฐานเสียงของตนเองที่มีอยู่ จนลืมคำว่าประชาธิปไตยใจอดุมคติ ลืมอุดมการณ์ทางการเมืองในเบื้องลึกในจิตใจตนเอง

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ควรเป็นโอกาสให้คนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีอุดมการณ์ที่ดีให้เขาได้แสดงศักยภาพให้เขาได้มีโอกาสมาบริหารหรือร่วมกันบริหารมาร่วมกันพัฒนามาตุภูมิของตนสู่ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 24 (วันที่ 23 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปไปในสถานการณ์ปัจจุบันโดยส่วนมากยังขาดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และขาดการเข้าถึงแหล่งข้อมูล มีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง การพัฒนาการภาคประชาสังคมต้องมีส่วนร่วมและความร่วมมือ ร่วมใจ พัฒนาของกลุ่มต่าง ๆ ให้โดดเด่นและเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อทำให้ภาคประชาสังคมมีความเข้าใจเกิดความเข้มแข็ง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 25 (วันที่ 27 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สภาพทั่วไปการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองต้องสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม เช่น การสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาสังคม ประชาธิปไตยชุมชน

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมต้องให้ชุมชนมีความเข้าใจประชาธิปไตยและบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน แบบประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง องค์การภาครัฐในพื้นที่สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจการปกครอง ท้องถิ่นเพื่อการจัดการตนเองมากขึ้น

ซึ่งจากการให้ผลสัมภาษณ์ทั้ง 25 รูป/คน สามารถสรุปสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ที่มีพลเมืองภาคพลเมืองที่โดดเด่น เพราะมีกลุ่มองค์กร ทางสังคมเป็นจำนวนมากและกลุ่มเหล่านั้นสามารถแสดงบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ เสนอแก่รัฐต่อราชการจังหวัด กลุ่มที่เป็นประโยชน์องค์กรจากเชิงพื้นที่กล้าที่จะวิจารณ์แต่เป็นกลุ่มที่มีการจัดองค์กรแบบไม่ใช่เป็นทางการมากกว่ากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับราชการโดยเฉพาะชุมชนเมืองมากเป็นพิเศษ ระยะเวลา 20 ปี (ปี 2505 – 2565) ใช้เวลาคิดช่วงแรกมีปริมาณกลุ่มต่าง ๆ มาก พอช่วงหลังมาปริมาณกลุ่มก็ลดลง เหตุผลเพราะกลุ่ม องค์กรเหล่านั้นมักเข้าไปสู่นักการเมืองท้องถิ่นระดับชาติ จึงถูกดึงเข้าไปสู่ระบบการเมืองต่างตอบแทน ในช่วงหลังนี้ประกอบด้วยกลยุทธ์ของคนที่มีอำนาจรัฐภาคราชการ มักจะเข้าไปแทรกแซงที่มีการเคลื่อนไหวในกลุ่ม ทำให้กลุ่มเหล่านี้อ่อนแอ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชถือได้ว่าไม่ได้มีการพัฒนาเลย ควรมีการพัฒนาการเมืองให้ภาคประชาสังคมอย่างสม่ำเสมอ ยังขาดความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ยังขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบทางการเมือง นักการเมือง ควรจัดหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักสูตรการศึกษาและให้นักเรียนปฏิบัติจริง สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้รับผิดชอบทางการเมืองที่ดี กำจัดนักการเมืองเลวทุกระดับ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ในระดับที่อยู่ในขอบเขตอันจำกัด ด้วยความรู้สึกนึกคิดในลักษณะที่ถูกกดทับไว้ได้ ระบบการปกครองที่แบบรัฐราชการรวมศูนย์สภากาแฟและสถานที่ต่าง ๆ เป็นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแบบเก่ายังใช้วิธีการพูดจา สนทนา แต่ยุคปัจจุบันเน้นในโลกออนไลน์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	การเติบโตทั้งของแนวคิดประชาสังคมและการเมืองภาคพลเมืองเพิ่งมาถึงจริง ๆ หลังสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานขององค์กรชนิด

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	หนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่าองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ เอ็นจีโอ การเมืองภาคประชาสังคมภาคพลเมืองนับว่าเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน แต่ขบวนการปฏิวัติรัฐประหารเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มย่อยที่ค่อนข้างกระจัดกระจายเป็นไปเองโดยปราศจากศูนย์บัญชาการและมีจุดหมายในการแก้ปัญหาเฉพาะ อาจกล่าวได้ว่าลักษณะที่ไม่ยินยอมให้รัฐและทุนเป็นฝ่ายกำหนดข้างเดียวทำให้การเมืองภาคพลเมืองภาคประชาสังคมเป็นขบวนการประชาธิปไตยที่หัวรุนแรง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	ประชาชนทุกภาคส่วนหรือตัวแทนของกลุ่มประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเมืองอย่างจริงจัง ในด้านการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมควรเป็นรูปธรรม มีองค์กรที่มีตัวตนสามารถออกมาแสดงบทบาทอย่างเต็มที่
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	ยังไม่เห็นเป็นการรวมกลุ่มพลังทางสังคมที่เน้นการทำงานเป็นทีม ควรเน้นเป็นกลุ่มพลังทางสังคมที่เป็นแกนนำเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืนเป็นรูปธรรม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	ปัจจุบันในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมมีการยกระดับเพิ่มขึ้นจากอดีตสามารถเข้าถึงภาคประชาสังคมได้มากขึ้น แต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากสื่อ ส่วนภาครัฐยังไม่ทั่วถึง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	มีการสนับสนุน กำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์กร กลุ่มต่าง ๆ ภาคเอกชนและเอ็นจีโอ ให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามแนวนโยบายในการพัฒนาการเมืองของประเทศของรัฐบาล มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นของภาคพลเมืองภาคประชาสังคมที่จัดเป็นของตนเองโดยตนเองและเพื่อพัฒนาตนเอง โดยอิสระ โดยที่ภาครัฐมีส่วนสนับสนุนให้ความรู้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	การเมืองภาคประชาสงคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ประชากรหรือประชาชนทุกระดับที่อาศัยอยู่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา เช่นการเข้าร่วมฟังอภิปรายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเลือกตั้งที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งครั้งใหญ่ที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามการ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	พัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นยังคงต้องมีการขับเคลื่อนในประเด็นต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองระดับประชาชน โรงเรียนสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างความตะหนักรู้ให้แก่พลเมือง และในส่วนของการพัฒนานั้นก็ยังคงจำเป็นที่ต้องพัฒนาอยู่ต่อเนื่องเพราะบริบททางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	สภาพทั่วไปว่า ปัจจุบันพบเห็นการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีน้อยมาก หากพูดถึงการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่พบเห็นการพัฒนาเป็นเวลานานแล้ว ควรมีการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองภาคประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งติดตามผลการพัฒนา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11	สภาพทั่วไป ปัจจุบันสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชการเมืองภาคประชาสังคมต้องสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมให้มากขึ้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12	สภาพทั่วไปวัฒนธรรมทางสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ประชาชนเป็นคนชั้นกลาง มีความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งและมีความศรัทธาของคนบ้านเดียวกัน รักและหวงแหนวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้มีความเจริญประชาชนอยู่ดีกินดี มีอาชีพที่มั่นคง ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้า
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13	สภาพทั่วไปการดำเนินการไม่ค่อยชัดเจน ไม่มีการวางโครงสร้างจากภาครัฐ ไม่มีการส่งเสริมสนับสนุน อาจจะมีบางกลุ่มที่คิดทำ แต่ขาดความต่อเนื่อง ควรได้สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 14	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมไม่ชัดเหมือนสมัยก่อน หล่อหลอมจากนักการเมืองหมดแล้ว ไม่เชื่อว่าภาคประชาสังคมจะทำให้การเมืองเปลี่ยนแปลงได้ เพราะการชี้นำต่าง ๆ หัวคะแนนนักการเมืองเข้าถึงภาคประชาชนและภาคประชาสังคมด้วยเป็นเพียงพิธีกรรม มีแต่โอกาส ถ้าคนไทยส่วนใหญ่ปรับคนภายในชาติทุกระดับ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ดี เริ่มต้นจากต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ คิดเพื่ออนาคต เพื่อการพัฒนาภาคประชาสังคมให้ดีขึ้น ออกแบบกันมาเป็นประโยชน์ที่เกิดจากองค์กร หลักสามารถทำให้สังคมที่ขับเคลื่อนได้มีความเข้มแข็งของประชากร 66.8 ล้านคน นักการเมืองไม่โดนน้ำที่มีผลมาจากการแนะนำน้อยกว่า ถ้าประชาชนไม่เอาจริงเพราะองค์กรเหล่านั้นเป็นเครื่องมือรักษาสมดุลของครอบครัวไม่ได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม สภาพปัจจุบัน ภาคพลเมืองภาคประชาสังคมให้ความสำคัญกับการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมในระบอบประชาธิปไตย เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ตามรูปแบบของการปกครอง มีความรับผิดชอบโดยเฉพาะในภาคประชาสังคม ภาคพลเมืองและองค์กรต่าง ๆ ภาคเอกชน ต่างก็มีส่วนร่วมให้ความสำคัญ อาทิ เช่น การเลือกตั้งต่าง ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงส่วนท้องถิ่นมากขึ้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม สภาพทั่วไปส่วนใหญ่ประชาชนให้ความเคารพต่อกฎหมาย ระบบยุติธรรม ไม่ได้ปิดปากไม่ให้ประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างไป ดังนั้นความสนใจของประชาชนจึงมีความสำคัญซึ่งไม่สามารถแสดงออกด้วยคำพูดหรือการกระทำได้ตามความรู้สึกนึกคิด สภากาแฟ สถานที่ชุมชนต่าง ๆ ต่างก็มีความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลาย แม้แต่การพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมในด้านสาธารณเกี่ยวกับสาธารณูประโยชน์ ถนน คู คลอง และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 17	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสนใจหลากหลาย กลุ่มชน ซึ่งกลุ่มและ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ผู้กระทำการทางสังคมอาจมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิธีคิดอันหลากหลายมาร่วมกัน ในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ถกเถียง สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน เกิดปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจได้ การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีกลุ่มเครือข่าย กลุ่มชมรม กลุ่มสมาคม กลุ่มมูลนิธิ กลุ่มสถาบันหรือชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งจุดเน้นนี้อยู่ที่ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบ่งการ แม้ว่าได้รับความช่วยเหลือจากรัฐหรือความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถขึ้นำ กำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 18	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในกลุ่มต่าง ๆ ชุมชน เครือข่าย มูลนิธิ กลุ่มการเกษตร กลุ่มสตรี ฯลฯ มักจะมีความคิดสร้างสรรค์ทุกด้าน จะคิดเชิงรุก ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เขาต้องคิดเพื่ออนาคต เพื่อการพัฒนาการภาคประชาสังคมให้ดีขึ้น ให้เด็ก ๆ ถือเป็นน้ำ เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวัน ในวันนี้ ก็คือเด็ก เป็นการออกแบบเพื่อเห็นผลให้ดีขึ้น คนที่ทำผิดถือว่าอะลุ่มอล่วยกัน มาตรฐานที่ใช้อยู่จะต้องแก้ไข ธรรมชาติของน้ำย่อมไหลไปทางลำคลอง ต้องแก้ปัญหาที่เรา รัฐบาลต้องกลับมาแก้ภาคพลเมือง ภาคประชาสังคม โรงเรียน ทุกหน่วยงานเป็นแหล่งน้ำ ต้นน้ำเป็นความอยากของรัฐที่หาเสียงกันตามสบายต่อกัน การเลือกตั้งมันจะตอบโจทย์อะไร เพราะนโยบายของรัฐ สรุปภาคประชาสังคมต้องเข้มแข็ง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 19	สภาพทั่วไป การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในทางยุทธศาสตร์ของผู้นำว่ามีวัตถุประสงค์ ในด้านใดเป็นสำคัญ ผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองได้ให้ความคิดเห็นในการต่อสู้กับภาครัฐ โดยประชาสังคมมีพื้นที่ในการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชน ทำงานเพื่อสังคม โดยอาศัยสนับสนุนบางอย่างจากกลไกรัฐ ดังนั้นประชาสังคมบุคคลที่สองจึงอาจเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐได้ และองค์กรพัฒนาเอกชน เอ็นจีโอ หลายครั้งทับซ้อนกันระหว่างประชาสังคม ดังนั้นพื้นที่สาธารณะ ชุมชนสามารถรวมตัวกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมได้ ประชาสังคมจึงเป็นพื้นที่สามารถเกิดขึ้นได้ไม่ว่าในเมืองหรือในชนบท ภาคประชาสังคมได้ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างอิสระ และมี

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	จุดมุ่งหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ส่วนรวม โดยการไปมีอิทธิพลหรือไปมีส่วนร่วมระหว่างพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางการเมือง เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 20	สภาพทั่วไป การพัฒนาส่วนร่วม 2) ด้านเอกชน ธุรกิจเอกชน ที่ติดต่อธุรกิจกับประชาชน 3) องค์กรเอกชน เอ็นจีโอคิดร่วมกับประชาชน 4) กลุ่มภาคพลเมือง ภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่มีความคิดอิสระ การแบ่งกลุ่มนั้น มีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน มีผู้นำเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดูแลและแนะนำเป็นขั้น ๆ ลงไป ตั้งแต่ผู้ว่าโดยตรงไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะกรรมการทุกระดับ กรรมการจังหวัด กรรมการอำเภอ กรรมการหมู่บ้าน มีผู้นำ พื้นที่หมู่บ้านถ้ากว้างมากอาจแบ่งเป็นเขต หมายเลข เช่น เขต 1 เขต 2 มีหัวหน้าเขตดูแลประชาชน หัวหน้าเขตมอบหมายอำนาจหน้าที่ชี้แจง ช่วยเหลือและแนะนำคณะภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ได้ทุกเรื่อง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 21	สภาพทั่วไป ประชาชนให้ความสำคัญในแนวนโยบายแต่ละครั้งมีส่วนร่วม มีการสอบถาม เห็นด้วยหรือไม่ นโยบายเหล่านี้เอาข้อมูลมาจากภาคประชาชน เขาทำแล้วเป็นส่วนหนึ่งในการกระจายอำนาจรูปแบบเปลี่ยนไปเมื่อก่อนสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันส่วนกลางมีบทบาทสูงจึงไม่คล่องตัว แม้แต่ตำแหน่งต่าง ๆ รับโอน ย้าย มาจากส่วนกลางเลย การมีส่วนร่วมภาคประชาชนเข้ามาร่วมกันได้ อาทิ กลุ่มต่าง ๆ แม้แต่พนักงาน ลูกจ้าง หรือข้าราชการ ก็สร้างวินัยให้รักษาสุขภาพ ทุกเช้าในกลุ่ม 5 สำนัก และ 4 กอง ทุกคน ผู้ติดตามรวมถึงภาคประชาชน ในวันเสาร์ตอนเช้าชวนพนักงานป้องกันร่วมด้วยไปวิ่งออกกำลังกาย นำขบวนโดยนายกเทศมนตรี วิ่งวันละ 5 กิโลเมตร ปกครองมา 2 ปี กว่า ได้รับความร่วมมือจากภาคพลเมือง ภาคประชาสังคมด้วยดีเสมอมา ไม่มีการร้องเรียนเรื่องใด ๆ ที่ผ่านมา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 22	สภาพทั่วไปปัจจุบันของจังหวัดนครศรีธรรมราช การเมืองมาจากอำนาจหรืออิทธิพลเป็นการเมืองแบบสืบทอดอำนาจไม่ว่าจะเป็นอำนาจเงิน อำนาจผลประโยชน์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นถึงการเมืองระดับชาติ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ยอมมอบทุกอย่างทั้งสิทธิและเสรีภาพอธิปไตยของกลุ่มตัวเองและฐานเสียงของตนเองลืมไปว่าประชาธิปไตย

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ในอุดมคติลืมอุดมการณ์ทางการเมือง และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นจริงควรที่จะให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนอย่างแท้จริงและมีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่ควรจะเป็นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรให้คนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์และมีอุดมการณ์ที่ดี ให้เขาได้แสดงศักยภาพมีโอกาสได้มาเลือกและให้แนวคิด ร่วมกันพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดของเขา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 23	สภาพทั่วไป การเมืองสมัยปัจจุบันของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ อำนาจหรืออิทธิพลการเมืองแบบสืบทอดอำนาจ ไม่ว่าอำนาจเงิน อำนาจผลประโยชน์ที่ลงตัวกันระหว่างการเมืองท้องถิ่นจนถึงการเมืองระดับชาติ ยกตัวอย่างเช่นนักการเมืองระดับชาติช่วยนักการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับท้องถิ่นเมื่อได้รับการช่วยเหลือด้วยเงินหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ แล้วก็ยอมมอบทุกอย่างทั้งสิทธิเสรีภาพอธิปไตยในตระกูลของตนเองและฐานเสียงของตนเองที่มีอยู่ จนลืมคำว่าประชาธิปไตยใจอดุมคติ ลืมอุดมการณ์ทางการเมืองในเบื้องลึกในจิตใจตนเอง การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ควรเป็นโอกาสให้คนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ ที่มี อุดมการณ์ที่ดีให้เขาได้แสดงศักยภาพให้เขาได้มีโอกาสมาบริหารหรือร่วมกันบริหารมาร่วมกันพัฒนามาตุภูมิของตนสู่ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 24	สภาพทั่วไปไปในสถานการณ์ปัจจุบันโดยส่วนมากยังขาดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และขาดการเข้าถึงแหล่งข้อมูล มีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง การพัฒนาการภาคประชาสังคมต้องมีส่วนร่วมและความร่วมมือร่วมใจ พัฒนาของกลุ่มต่าง ๆ ให้โดดเด่นและเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อทำให้ภาคประชาสังคมมีความเข้าใจเกิดความเข้มแข็ง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 25	สภาพทั่วไปการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองต้องสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม เช่น การสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาสังคม ประชาธิปไตยชุมชน การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมต้องให้ชุมชนมีความเข้าใจประชาธิปไตยและบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน แบบประชาชนมีส่วนร่วม การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ต้องให้ชุมชนมีความเข้าใจประชาธิปไตยและบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน แบบประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง องค์การภาครัฐในพื้นที่สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นเพื่อการจัดการตนเองมากขึ้น

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 25 รูป/คน สามารสรุปและสังเคราะห์เกี่ยวข้องกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ว่า ประชาชนพลเมืองภาคประชาสังคมต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นทุก ๆ ทั้งในของด้านการพัฒนา การมีส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่พลเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมือง โดยมีการจัดตั้งการสนับสนุนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อาทิ การศึกษาอบรม การฟังอภิปราย การลงประชามติ การเลือกตั้ง การสัมมนา ฯลฯ ซึ่งในภาพรวมประชาชนยังความเอาใจใส่ไฝ่รู้ในการให้ความสนใจร่วมมือในการเข้ารับความรู้ เพื่อให้มีความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ตลอดถือเป็นวัฒนธรรมทางทารเมืองของภาคประชาสังคมอยู่ตลอด เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชประชาชนส่วนใหญ่ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองมีความสนใจทางการเมืองสูง และตื่นรู้ข่าวสารติดตามให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมโดยตลอด

4.4.2 ประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน ที่แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองส่วนท้องที่ จำนวน 9 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป ทำให้ทราบถึงการให้ข้อมูลเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละท่านดังนี้

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ นักการเมือง ความเข้มแข็งของภาคพลเมือง ความเข้มแข็งของระบบปัจจุบันที่มีคุณธรรม การพัฒนาจัดการของภาครัฐ เอาใจใส่ต่อประชาชน ไม่ทุจริตต่อหน้าที่

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ยังขาดความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ยังขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบทางการเมือง นักการเมืองควรเป็นอย่างนี้

ควรจัดหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักสูตรการศึกษาและให้นักเรียนปฏิบัติจริง สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้รับผิดชอบทางการเมืองที่ดี กำจัดนักการเมืองเลวทุกระดับ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ มีนักการเมือง มีรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ความเข้มแข็งของภาคพลเมือง การจัดการของภาคประชาสังคม เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ดังนั้นพฤติกรรมเกี่ยวกีบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนนี้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆอย่างโดยมีน้ำหนักหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดมากน้อยต่างกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมักจะเข่าร่วมทางการเมืองในรูปการเลือกตั้งมากว่าผู้ที่ยู่ในเขตชนบท ปัจจัยด้านจิตวิทยา ยังคงมีอยู่ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองนั้นให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ เพราะความต้องการมีอำนาจ ต้องการการแข่งขัน ต้องการการสำเร็จ ต้องการสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรี ต้องการสภาพที่สูงขึ้น ต้องการยอมรับกับสังคมเหล่านี้เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม อาทิ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ระยะเวลาที่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยา การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองยังคงมีอยู่ได้ ให้ผลประโยชน์ผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้าง ความต้องการมีอำนาจต้องการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ต้องไปสำพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรี ต้องการสถานภาพที่สูงขึ้น ต้องการการยอมรับจากสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เกี่ยวกับสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมือง มักจะถูกนำมากล่าวอ้างอยู่เสมอ เช่น กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา พูดกันเสมอ ๆ ว่า การที่บุคคลบางพวกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะว่าระบบการเมืองของอเมริกันมีลักษณะสลับซับซ้อนมากเกินไป การเลือกตั้งจึงมีบ่อยเกินไป จำนวนตำแหน่งที่ต้องเลือกมีมากตำแหน่งเกินไป แม้แต่ตัวบัตรเลือกตั้งเองก็มีความยาวเกินพอดีไป เหล่านี้เป็นต้น

สรุป ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง ตามกฎหมายที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ตัวบุคคล องค์กรหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรง พรรคการเมือง สถานบันการศึกษา องค์กรอิสระ เช่น รัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดิน

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ เน้นปัจจัยหลักคือ ธรรมาภิบาล เช่น นิติธรรม มีเหตุมีผล ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความคุ้มค่า เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยที่ส่วนต่าง ๆ มาในข้อมูลที่มีความเป็นกลาง ยุติธรรม แต่ต้องยอมรับความคิดที่แตกต่าง ส่งเสริมการคิดอย่างหลากหลาย

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ความตื่นตัวค่อนข้างสูง ปฏิรูปทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น สร้างสรรค์สังคมให้เกิดความเท่าเทียม ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล เป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแต่ละประเทศมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ สิ่งที่ภาคการเมืองควรให้ความสำคัญคือ การให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองทุกขั้นตอน เพราะการเมืองคือชีวิต คือความเป็นอยู่ คือความอยู่ดีกินดีของประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงในการปกครองจึงจำเป็นที่จะต้องให้เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ การเปิดรับการคิดเห็นของประชาชน การเพื่อรับฟังการคิดเห็นซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมโดยประชาชน แต่อย่างไรก็ตามรัฐหรือภาคการเมืองควรเปิดโอกาสให้แก่ภาคประชาชนด้วยความจริงใจเพราะการเมืองส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชน และนอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตขแงประชาชน และนอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละจังหวัดอีกด้วยเช่นกันเพราะความแตกต่างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและอื่น ๆ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 25 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การสร้างการรับรู้และตระหนักรู้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติงานของหน่วยงานมีหน้าที่ส่งเสริมและหน่วยงาน ติดตาม ปราบปราม ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 26 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยาจะยังคงมีอยู่ได้ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วม นักวิชาการ

ทั้งหลายมักให้เหตุผลว่าเพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อาทิ ความต้องการมีอำนาจ ต้องการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ต้องการไปสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการ เงินทอง ศักดิ์ศรี และการยอมรับจากสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ก่อนอื่นนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องแสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี ด้านสุขภาพอนามัยดี รวมถึงอาชีพที่มั่นคง หรืออาชีพเสริม เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ เมื่อประชาชนท้องถิ่น ก็ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีความรู้ ได้รับการศึกษาที่ดี เพื่อประชาชนจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี ในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และชุมชน จะได้สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า นั่นคือ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถ้าระดับรากหญ้าเข้มแข็ง ระดับประเทศก็จะเข้มแข็งไปด้วย

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 29 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ต้องเริ่มจากการให้ความรู้ถึงสิทธิ บทบาท หน้าที่ ของประชาชนและการให้อำนาจในการปกครองตนเองในระดับพื้นฐานด้วยการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองซึ่งมักจะถูกนำมากล่าวอ้างเสมอ ดังนั้นประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง ตามกฎหมาย มีผลในทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติของขบวนการทางการเมือง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจายอำนาจรูปแบบมันเปลี่ยนไปเมื่อก่อนสมบูรณ์ ปัจจุบันส่วนกลางมีบทบาทสูงกว่าจึงไม่คล่องตัว ตำแหน่งต่าง ๆ ก็โอนมาจากส่วนกลาง ประชาชนระดับความรู้ความเข้าใจจึงมีผลกระทบด้านปัจจัยทางงบประมาณ ไม่คล่องตัว ดังนั้นการศึกษา การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ การบริการสาธารณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นไม่มากพอควร แต่ต้องมีความโปร่งใส ความเป็นธรรม ลดการทุจริต ลดความขัดแย้งในการทำงาน

สัมภาษณ์ ผู้ให้ขอ้มูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 1 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ความเสมอภาค หลักเสรีภาพ หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หลักภราดรภาพ มีความสำคัญต่อผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยที่ส่งเสริมประชาธิปไตยคือการเคารพเสียงส่วนใหญ่แต่รับฟังเสียงส่วนน้อยโดยต้องยึดหลักประชาธิปไตยคือความถูกต้อง เที่ยงตรง เที่ยงธรรม เป็นใหญ่

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์การว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมของภาคประชาสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน ขึ้นอยู่กับปัจจัย หลาย ๆ อย่าง โดยมีน้ำหนักหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดก็มากน้อยต่างกัน ได้ใช้ปัจจัยอธิบาย ไว้ดังนี้ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนาเพศ ที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยายังคงมีอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ เช่น การมีอำนาจ การแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ศักดิ์ศรี เงินทอง สถานภาพที่สูงขึ้น และการยอมรับจากสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชิปไตย คือ ต้องให้ความรู้กับประชาชน สื่อมวลชนต่าง ๆ ต้องเป็นกลางทางการเมือง ผู้นำในระดับท้องถิ่น ผู้นำในศาสนาต่าง ๆ ก็ต้องเป็นกลาง ประชาธิปไตยที่นำความเจริญ นำความสงบสุขส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกในเรื่องธรรมาธิปไตย เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 4 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยมีส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจายอำนาจ กลุ่มภาคพลเมือง กลุ่มภาคประชาชน และภาคประชาสังคม กลุ่มย่อย ๆ อาทิ กลุ่มสตรี กลุ่มชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสาธารณสุข และกลุ่มการเกษตร ส่งปัจจัยให้ทั่วถึงตามปณิธานที่ตั้งไว้ให้ประชาชนทุกลุ่มได้รับความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในการส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 19 (วันที่ 8 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การทุจริตคอรัปชั่น มักมีเรื่องขัดแย้งบ่อยครั้ง สาเหตุเกิดจากที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นกับข้าราชการไว้ด้วยกันทำให้ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นอำนาจของใคร นอกจากนี้คนดีมีความรู้ ความสามารถไม่นิยม เข้ามาทำงาน ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพราะขาดความเป็นอิสระ ไม่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และมีระบบอุปถัมภ์ เป็นต้น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 20 (วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การจัดโครงสร้างภาคประชาสังคม จะสามารถร่วมมือจากภาคประชาสังคมได้มาก มีปัจจัยต่าง ๆ จะสำเร็จได้ผลดีถึงดีมาก จังหวัดนครศรีธรรมราชมีหัวหน้าเขตและพัฒนาของส่วนงานได้เพิ่มปีงบประมาณปี 2548 – 2551 เป็นเวลา 4 ปี และจัดทำต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ควรกำหนดทบทวนสม่ำเสมอ ก็สามารถมอบหมายภารกิจให้ได้

เพราะในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้นำธรรมชาติ เสริมสร้าง ดูแลประชาชนร่วมกันกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ดี ในการพบปะ แนะนำ สม่ำเสมอ ระดับตำบล คอยกระตุ้น ติดตามสม่ำเสมอ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 21 (วันที่ 15 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ยาเสพติด แก้ปัญหาให้ประชาชนดูแลสุขภาพและผลิตภาพ ให้พนักงานเทศบาล เจ้าหน้าที่จ้างเหมา และข้าราชการทุกคน 5 สำนัก 4 กอง เอาใจใส่ประชาชน แต่ต้องไม่มีการทุจริตและไปติดยาเสพติด ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เมื่อกรรมการตรวจพบเมื่อไร ก็ให้ออกสถานเดียว เพราะถือเป็นนโยบายที่เคร่งครัด ถ้ามีการประชุมหรือลงแถว ถ้าตรวจพบให้ปลดออกเลย ถ้าเป็นข้าราชการถือว่าผิดวินัย มีการตรวจปัสสาวะทุกคนในองค์กร ไม่เว้นแม้แต่นายก รองนายก ทุกคนจะรู้ได้ว่าห้ามยุ่งกับเรื่องยาเสพติด

สัมภาษณ์ ผู้ให้ขอ้มูลสำคัญ ลำดับที่ 22 (วันที่ 17 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ จะบริสุทธิ์ ต้องให้ความรู้กับประชาชน สื่อมวลชนต่าง ๆ ต้องเป็นกลางทางการเมืองผู้นำระดับท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ต้องเป็นกลาง สิ่งที่ทำได้ต้องนำความเจริญ นำความสงบสุขที่ต้องเป็นแบบใด ถ้าคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกต้อง ก็ทำให้ปัจจัยนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 23 (วันที่ 20 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ประชาชน สื่อมวลชน ผู้นำศาสนาต่าง ๆ ก็ต้องเป็นกลาง ให้ความเข้าใจว่าประชาธิปไตยที่นำความเจริญ นำความสงบสุข ที่แท้จริงต้องเป็นแบบใด แต่ในทัศนะของอาตมา ถ้าคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูก มีความเห็นถูก ในเรื่องธรรมมาธิปไตย ถ้าพวกมากที่ไม่มีธรรม ไม่มีความเห็นที่ถูกต้องที่เรียกว่าสัมมาแล้ว ประชาธิปไตยนั้นก็นำมาสู่วิบัติทางระบบและกลไกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองไม่ว่าระดับใด

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 24 (วันที่ 23 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ปัจจัยด้านพัฒนาภาคประชาชนให้มีคุณภาพในการสร้างองค์ความรู้ให้ด้วยตนเอง ควรมีการจัดตั้งองค์กรในการพัฒนาคุณภาพประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 25 (วันที่ 27 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกันและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง

2. หลักเสรีภาพ หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือสิทธิเสรีภาพ และอิสรภาพ สิทธิ หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำ ระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสรภาพ หมายถึง การทำ หรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น

3. หลักเสมอภาค ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายความว่าการที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันพื้นฐานในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

4. หลักภราดรภาพ ในการปกครองตัวเองร่วมกันของประชาชนนั้น เมื่อคนในสังคมมีโอกาสและเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ย่อมทำได้อย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน และมีความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน เปรียบประดุจญาติพี่น้อง ฉะนั้น หลักการเรื่องภราดรภาพและหลักเหตุผล จึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐานของการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตย

ซึ่งจากการให้ผลสัมภาษณ์ทั้ง 25 รูป/คน สามารถสรุปสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ นักการเมือง ความเข้มแข็งของภาคพลเมือง ความเข้มแข็งของระบบปัจจุบันที่มีคุณธรรม การพัฒนาจัดการของภาครัฐ เอาใจใส่ต่อประชาชน ไม่ทุจริตต่อหน้าที่
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ยังขาดความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ยังขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบทางการเมือง นักการเมืองควรเป็นอย่างนี้ ควรจัดหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักสูตรการศึกษาและให้นักเรียนปฏิบัติจริง สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้รับผิดชอบทางการเมืองที่ดี กำจัดนักการเมืองเลวทุกระดับ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ มีนักการเมือง มีรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ความเข้มแข็งของภาคพลเมือง การจัดการของภาคประชาสังคม เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ทุจริตต่อหน้าที่ดังนั้นพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆอย่างโดยมีน้ำหนักหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดมากน้อยต่างกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมักจะเข่าร่วมทางการเมืองในรูปการเลือกตั้งมากว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท ปัจจัยด้านจิตวิทยา ยังคงมีอยู่ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองนั้นให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ เพราะความต้องการมีอำนาจ ต้องการการแข่งขัน ต้องการการสำเร็จ ต้องการสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรี ต้องการสภาพที่สูงขึ้น ต้องการยอมรับกับสังคมเหล่านี้เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม อาทิ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ระยะเวลาที่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยา การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองยังคงมีอยู่ได้ให้ผลประโยชน์ ผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้าง ความต้องการมีอำนาจต้องการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ต้องไปสำพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรี ต้องการสถานภาพที่สูงขึ้น ต้องการการยอมรับจากสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เกี่ยวกับสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมือง มักจะถูกนำมากล่าวอ้างอยู่เสมอ เช่น กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา พูดกันเสมอ ๆ ว่า การที่บุคคลบางพวกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะว่าระบบการเมืองของอเมริกันมีลักษณะสลับซับซ้อนมากเกินไป การเลือกตั้งจึงมีบ่อยเกินไป จำนวนตำแหน่งที่ต้องเลือกมีมากตำแหน่งเกินไป แม้แต่ตัวบัตรเลือกตั้งเองก็มีความยาวเกินพอดีไป เหล่านี้เป็นต้น สรุป ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมืองตามกฎหมายที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติของกระบวนการทางการเมือง

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ตัวบุคคล องค์กรหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรง พรรคการเมือง สถานบันการศึกษา องค์กรอิสระ เช่น รัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดิน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ เน้นปัจจัยหลักคือ ธรรมาภิบาล เช่น นิติธรรม มีเหตุมีผล ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความคุ้มค่า เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยที่ส่วนต่าง ๆ มาในข้อมูลที่มีความเป็นกลาง ยุติธรรม แต่ต้องยอมรับความคิดที่แตกต่าง ส่งเสริมการคิดอย่างหลากหลาย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ความตื่นตัวค่อนข้างสูง ปฏิรูปทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น สร้างสรรค์สังคมให้เกิดความเท่าเทียม ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล เป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่ละประเทศมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ สิ่งที่ภาคการเมืองควรให้ความสำคัญคือ การให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองทุกขั้นตอน เพราะการเมืองคือชีวิต คือความเป็นอยู่ คือความอยู่ดีกินดีของประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงในการปกครองจึงจำเป็นที่จะต้องให้เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ การเปิดรับการคิดเห็นของประชาชน การเพื่อรับฟังการคิดเห็นซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมโดยประชาชน แต่อย่างไรก็ตามรัฐหรือภาคการเมืองควรเปิดโอกาสให้แก่ภาคประชาชนด้วยความจริงใจเพราะการเมืองส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชน และนอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตขแงประชาชน และนอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละจังหวัดอีกด้วยเช่นกันเพราะความแตกต่างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและอื่น ๆ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การสร้างการรับรู้และ ตระหนักรู้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติงานของหน่วยงานมีหน้าที่ส่งเสริมและหน่วยงาน ติดตาม ปราบปราม ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยาจะยังคงมีอยู่ได้ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วม นักวิชาการทั้งหลายมักให้เหตุผลว่าเพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อาทิ ความต้องการมีอำนาจ ต้องการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ต้องการไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ก่อนอื่นนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องแสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี ด้านสุขภาพอนามัยดี รวมถึงอาชีพที่มั่นคง หรืออาชีพเสริมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ เมื่อประชาชนท้องถิ่น ก็ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีความรู้ ได้รับการศึกษาที่ดี เพื่อประชาชนจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ ดี ในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และชุมชน จะได้สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า นั่นคือ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถ้าระดับรากหญ้าเข้มแข็ง ระดับประเทศก็จะเข้มแข็งไปด้วย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ต้องเริ่มจาการให้ความรู้ถึง สิทธิ บทบาท หน้าที่ ของประชาชนและการให้อำนาจในการปกครองตนเองในระดับพื้นฐานด้วยการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองซึ่งมักจะถูกนำมากล่าวอ้างเสมอ ดังนั้นประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง ตามกฎหมาย มีผลในทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ของขบวนการทางการเมืองสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการ เงินทอง ศักดิ์ศรี และการยอมรับจากสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 14	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจายอำนาจรูปแบบมันเปลี่ยนไปเมื่อก่อนสมบูรณ์ ปัจจุบันส่วนกลางมีบทบาทสูงกว่าจึงไม่คล่องตัว ตำแหน่งต่าง ๆ ก็โอนมาจากส่วนกลาง ประชาชนระดับความรู้ความเข้าใจจึงมีผลกระทบด้านปัจจัยทางงบประมาณ ไม่คล่องตัว ดังนั้นการศึกษา การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ การบริการสาธารณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นไม่มากพอควร แต่ต้องมีความโปร่งใส ความเป็นธรรม ลดการทุจริต ลดความขัดแย้งในการทำงาน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ความเสมอภาค หลักเสรีภาพ หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หลักภราดรภาพมีความสำคัญต่อผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยที่ส่งเสริมประชาธิปไตยคือการเคารพเสียงส่วนใหญ่แต่รับฟังเสียงส่วนน้อยโดยต้องยึดหลักประชาธิปไตย คือความถูกต้อง เที่ยงตรง เที่ยงธรรม เป็นใหญ่
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมของภาคประชาสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนขึ้นอยู่กับปัจจัย หลาย ๆ อย่าง โดยมีน้ำหนักหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดก็มากน้อยต่างกัน ได้ใช้ปัจจัยอธิบาย ไว้ดังนี้ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนาเพศ ที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยายังคงมีอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมทางการเมืองให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ เช่น การมีอำนาจการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ศักดิ์ศรี เงินทอง สถานภาพที่สูงขึ้น และการยอมรับจากสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 17	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชิปไตย คือ ต้องให้ความรู้กับประชาชน สื่อมวลชนต่าง ๆ ต้องเป็นกลางทางการ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เมือง ผู้นำในระดับท้องถิ่น ผู้นำในศาสนาต่าง ๆ ก็ต้องเป็นกลาง ประชาธิปไตยที่นำความเจริญ นำความสงบสุขส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกในเรื่องธรรมาธิปไตย เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 18	ปัจจัยมี่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจายอำนาจ กลุ่มภาคพลเมือง กลุ่มภาคประชาชน และภาคประชาสังคม กลุ่มย่อย ๆ อาทิ กลุ่มสตรี กลุ่มชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสาธารณสุข และกลุ่มการเกษตร ส่งปัจจัยให้ทั่วถึงตามปณิธานที่ตั้งไว้ให้ประชาชนทุกลุ่มได้รับความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในการส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 19	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การทุจริตคอรัปชั่น มักมีเรื่องขัดแย้งบ่อยครั้ง สาเหตุเกิดจากที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นกับข้าราชการไว้ด้วยกัน ทำให้ ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นอำนาจของใคร นอกจากนี้คนดีมีความรู้ ความสามารถไม่นิยม เข้ามาทำงาน ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพราะขาดความเป็นอิสระ ไม่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และมีระบบอุปถัมภ์ เป็นต้น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 20	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การจัดโครงสร้างภาคประชาสังคม จะสามารถร่วมมือจากภาคประชาสังคมได้มาก มีปัจจัยต่าง ๆ จะสำเร็จได้ผลดีถึงดีมาก จังหวัดนครศรีธรรมราชมีหัวหน้าเขตและพัฒนาของส่วนงานได้เพิ่มปีงบประมาณปี 2548 – 2551 เป็นเวลา 4 ปี และจัดทำต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ควรกำหนดทบทวนสม่ำเสมอ ก็สามารถมอบหมายภารกิจให้ได้เพราะในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้นำธรรมชาติ เสริมสร้างดูแลประชาชนร่วมกันกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ดี ในการพบปะ แนะนำสม่ำเสมอ ระดับตำบล คอยกระตุ้น ติดตามสม่ำเสมอ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 21	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ยาเสพติด แก้ปัญหาให้ประชาชน ดูแลสุขภาพและผลิตภาพ ให้พนักงานเทศบาล เจ้าหน้าที่จ้างเหมา และข้าราชการทุกคน 5 สำนัก 4 กอง เอาใจใส่ประชาชน แต่ต้องไม่มีการทุจริตและไปติดยาเสพติด ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เมื่อกรรมการตรวจพบเมื่อไร ก็ให้ออกสถาน

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เดียว เพราะถือเป็นนโยบายที่เคร่งครัด ถ้ามีการประชุมหรือลงแถว ถ้าตรวจพบให้ปลดออกเลย ถ้าเป็นข้าราชการถือว่าผิดวินัย มีการตรวจปัสสาวะทุกคนในองค์กร ไม่เว้นแม้แต่นายก รองนายก ทุกคนจะรู้ได้ว่าห้ามยุ่งกับเรื่องยาเสพติด
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 22	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ จะบริสุทธิ์ ต้องให้ความรู้กับประชาชน สื่อมวลชนต่าง ๆ ต้องเป็นกลางทางการเมืองผู้นำระดับท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ต้องเป็นกลาง สิ่งที่ทำได้ ต้องนำความเจริญ นำความสงบสุขที่ต้องเป็นแบบใด ถ้าคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกต้อง ก็ทำให้ปัจจัยนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 23	ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ประชาชน สื่อมวลชน ผู้นำศาสนาต่าง ๆ ก็ต้องเป็นกลาง ให้ความเข้าใจว่าประชาธิปไตยที่นำความเจริญ นำความสงบสุข ที่แท้จริงต้องเป็นแบบใด แต่ในทัศนะของอาตมา ถ้าคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจถูกมีความเห็นถูก ในเรื่องธรรมมาธิปไตย ถ้าพวกมากที่ไม่มีธรรม ไม่มีความเห็นที่ถูกต้องที่เรียกว่าสัมมาแล้ว ประชาธิปไตยนั้นก็นำมาสู่วิบัติทางระบบและกลไกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองไม่ว่าระดับใด
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 24	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ปัจจัยด้านพัฒนาภาคประชาชนให้มีคุณภาพในการสร้างองค์ความรู้ให้ด้วยตนเอง ควรมีการจัดตั้งองค์กรในการพัฒนาคุณภาพประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 25	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนร่วมกันและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง หลักเสรีภาพ หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คือสิทธิเสรีภาพ และอิสรภาพ สิทธิ หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำ ระหว่างทางเลือกหลายทางตามปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสรภาพ หมายถึง การทำหรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่นหลักเสมอภาค ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายความว่าการที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันพื้นฐานในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม หลักภราดรภาพ ในการปกครองตัวเองร่วมกันของประชาชนนั้น เมื่อคนในสังคมมีโอกาสและเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ย่อมทำได้อย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน และมีความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน เปรียบประดุจญาติพี่น้อง ฉะนั้น หลักการเรื่องภราดรภาพและหลักเหตุผลจึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐานของการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตย

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 25 รูป/คน สามารสรุปและสังเคราะห์เกี่ยวข้องกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมี กฎหมาย รัฐธรรมนูญ นักการเมือง ความเข็มแข็งของภาคประชาสังคม ด้านการพัฒนาจัดการ ความเข้มแข็งของระบบ การปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองในด้านการเมือง ตัวบุคคล พรรคการเมือง สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กรอิสระ เช่น รัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดิน ธรรมาภิบาล เช่น นิติธรรม ความเป็นกลาง ตวามตื่นตัว การปฏิรูปการเมือง นโยบายรัฐ ผู้นำรัฐบาล ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม การรับฟัง การวางแผน การร่วมปฏิบัติหน้าที่ และการควบคุมโดยประชาชน ปัจจัยด้านจิตวิทยา สถาบันครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อนและชุมชน การให้ความรู้ถึงสิทธิ บทบาทหน้าที่ ผู้นำธรรมชาติ เสริมสร้างดูแลประชาชนร่วมกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยาเสพติด ความเสมอภาค ความเท่าเทียม เกิดตวามยุติธรรมในสังคม เป็นต้น

4.3.3 ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน ที่แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำ

ด้านการปกครองส่วนท้องที่ จำนวน 9 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราชของแต่ละท่านดังนี้

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม กลุ่มต้องพัฒนามาจากธรรมชาติเข้าพื้นที่มาเป็นประเด็นจะต้องมี กฎ ระเบียบ สมาชิกจะต้องมีความรับผิดชอบต่อองค์กร จะต้องสังกัดกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง จะทำให้ประชาธิปไตยได้มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีการเคารพกฎระเบียบที่สำคัญ การก่อเกิดกลุ่มองค์กรเหล่านี้ต้องมาจากความเชื่อร่วมกัน

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ต้องมีประเด็นความเชื่อร่วมกัน หรือรสนิยมเดียวกัน ด้านการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก การมีส่วนร่วมภายในองค์กร สมาชิกภายในร่วมกันดำเนินการ ส่วนที่ 2 ทิศทางการมีส่วนร่วมโดยเอากลุ่มประชาสังคมไปปะทะกับกลุ่มต่าง ๆ สมาชิกต้องปฏิบัติตามกติกามรรยาทของกลุ่มองค์กร การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร หรือเข้าทางรัฐราชการ ต้องหยิบประเด็นแรง ยาเสพติด น้ำท่วม ปัญหาหลายประเด็นที่เกิดขึ้น สุขภาพ สูงอายุ เด็กเยาวชน จะเป็นอย่างไร

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม การเมืองภาคพลเมืองกับภาคประชาสังคม การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี พื้นฐาน ลูกที่ดี ครอบครัว สมาชิกชุมชน ถือเป็นเรื่องใหญ่ สำคัญมาก ต้องทำให้ตัวเราเองมีคุณค่าต่อประชาธิปไตย ต้องปฏิบัติหน้าที่ เช่น ขับรถย้อนศร

ไปร้าน ไปวัด เข้าคิวไหม เคารพกฎจราจร เคารพตามเกณฑ์ เช่น ไปทำบุญงานสวด ต้องเอื้อต่อคนดี ไม่ควรไปซ้ำเติมเขา มันเป็นวิถีชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่รุนแรงเป็นไปตามกฎหมาย เคารพความ คนอื่น ไม่มูลลี่เขา เช่น ไม่ดูถูกเหยียดหยาม หน้าที่เมืองที่พลเมืองจะทำ จะมีความคิดที่จะต้องเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริง เขาตัดถนน โครงการกำลังเข้ามานะ การไม่จ่ายค่าน้ำประปามีจำนวนมาก ต้องรู้มีชีวิตอย่างไร เศรษฐกิจเป็นอย่างไร ต้องรู้จักวิพากษ์ เสนอแนะ การเมืองภาคพลเมือง จะต้องรู้ มีความรู้จากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ของเมือง ไม่ใช่นั่งเฉย ๆ ต้องรู้ด้วยว่าสิ่งที่เป็นปัญหาเหล่านั้นจะต้องเรียนรู้ต่อที่เป็นของพวกไม่รู้เรื่องของนายกเทศมนตรี นายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด นายกองค์การพัฒนาส่วนตำบล ต้องมีความรู้ ต้องรู้ ข้อเท็จจริงของชีวิต ของชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เราจะได้ไปวิจารณ์ มีจุดอ่อนอย่างไร แต่ไม่ควรจะเข้าไปเป็นการเมืองแบบตัวแทน เพราะจะทำให้การเมืองภาคพลเมืองอ่อนแอ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคเคารพความยุติธรรม ความแตกต่าง ความเท่าเทียม และจะต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริง ถ้าไม่เรียนรู้

จะเป็นการเมืองที่เกิดความโง่เขลา ดังนั้น ที่กล่าวมาใน 3 ประเด็น นั้น ต่างก็เป็นวัฒนธรรมการเมืองภาคประชาสังคมที่ควรยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกติกาของสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม ควรให้ประชาชนจัดตั้ง “สภาพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองด้วยจิตอาสา” โดยให้ทำงานร่วมกับภาครัฐ

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม เมื่อมีกิจกรรมทางด้านการเมือง ควรให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หน้าที่พลเมืองที่ดีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย การเมืองที่ดี การเมืองที่เลว เป็นอย่างไร และจะป้องกันกำจัดอย่างไร

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ควรให้ทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคมชุมชน สังคมตำบล ฯลฯ จัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับการส่งเสริมการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอและมีความรับผิดชอบต่อการเมืองที่ดี จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- **ด้านการพัฒนาภาคระชาสังคม** ควรให้มีภาคประชาสังคม ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่รวมตัวกันตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด แม้แต่ระดับประเทศ ให้ความรู้ด้านการเมืองกับกลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจการเมืองทุกระดับ

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม เมื่อจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ จนเป็นภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองนั้น กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ก็ให้ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองนั้นเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง เช่น การสัมมนาทางการเมืองหรือการเลือกตั้งต่าง ๆ เป็นต้น

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม การเมืองภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคพลเมือง ประชาชนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นพลเมืองดี มีพื้นฐานที่ดี มีลูกที่ดี มีครอบครัว มีสมาชิกชุมชนต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องใหญ่ควรให้ความสำคัญมาก ๆ โดยเฉพาะตัวเราเองต้องสร้างให้มีคุณค่าต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เราต้องปฏิบัติ เช่น กฎระเบียบต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดไว้

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การเมืองภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคพลเมือง ต่างก็เป็นวิถีชีวิตที่จะต้องมีความเชื่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ มีความเคารพในสิ่งที่ถูกต้อง และเคารพในความไม่เหมือนกันและเคารพในลักษณะพหุวัฒนธรรม จะต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริงให้ถูกต้อง ต้องยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกติกาของสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนาภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองเองก็ดำเนินการอยู่ภายใน และมีอิสระในการพัฒนา โดยประชาชน อาจจะมีการรวมตัวเพื่อการต่อรองบางเรื่องต่อภาครัฐไม่ว่าเกี่ยวกับเรื่อง การตรวจสอบ การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ ประชาชนมีหลายระดับทำให้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ รับทราบขั้นตอนการพัฒนาและการดำเนินงานของเทศบาล องค์การพัฒนาส่วนตำบล องค์การพัฒนาส่วนจังหวัด และท้องถิ่นเป็นไปด้วยความโปร่งใส มีความเป็นธรรม ลดการทุจริตและความขัดแย้งในการทำงาน

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการ มีส่วนร่วมทางการเมืองการพัฒนา การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความตื่นตัวค่อนข้างสูงโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ของภาคประชาชนที่ต้องการเห็นการเมืองและสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เอื้อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสมากขึ้นและสร้างสรรค์ให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หน้าที่ของพลเมืองของการเมืองภาคพลเมืองหรือการเมืองภาคประชาสังคม ก็ต้องเป็นพลเมืองดีตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด โดยเจ้าหน้าที่หรือพลเมืองต้องปฏิบัติตามกติกา เคารพกฎหมาย เคารพตามเกณฑ์

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมถือวัฒนธรรมแบบอิสระ และยึดถือประเพณีที่สืบต่อกันมาถือเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด โดยเอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมจะต้องเชื่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริงและยึดถือปฏิบัติตามกติกาของสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ควรเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นอิสระ มีเครือข่ายทั้งจังหวัด มีกลุ่มพันธมิตรที่ตื่นตัวต่อการพัฒนาการเมืองอย่างเข้มแข็ง ทำงานอย่างต่อเนื่อง

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ต้องยกระดับการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถานศึกษาทุกระดับ ทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้ภาคประชาสังคมเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองตามระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ จริงแล้วประชาชนไม่ค่อยทราบเรื่องนี้อย่างแท้จริง

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การส่งเสริมด้านข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ด้านการขัดเกลาทางวัฒนธรรมทางการเมือง ตั้งแต่อนุบาล – วัยผู้ใหญ่ - ต้องเผยแผ่อย่างถูกวิธี

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** การรวมกลุ่มพลังทางสังคม

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ทุ่มเท เสียสละ สร้างพลัง และกำลังใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครอง ให้เกียรติ เคารพวัฒนธรรม

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ความเชื่อมั่นในหลักการ และเหตุผล หรืออุดมการณ์

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** การพัฒนาที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างการพัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี การพัฒนางานต้องโปร่งใส

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ทุกขั้นตอนต้องอาศัยการให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลหรือให้ประชาธิปไตยเกิดในประเทศไทย

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม การปกครองภาคประชาสังคม การสร้างแรงจูงใจให้พลเมืองรักในประเทศชาติ สำนึกในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในเรื่องใกล้ตัว และขยายไปสู่การเมืองภาคประชาสังคม สื่อนำเสนอ การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมือง ภาคประชาสังคมให้ทุกคนรับรู้และเป็นแบบอย่างเพื่อการร่วมใจกันทำหน้าที่

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การส่งเสริมอย่างง่ายที่สุดคือ การเริ่มสร้างวัฒนธรรมจากครอบครัวให้ได้ก่อน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงทัศนะทางการเมือง ได้อย่างเสรี และขยายสู่การสร้างสัมพันธภาพแบบประชาสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม ควรจัดตั้งภาคประชาสังคมทุกอำเภอและจังหวัด และให้ความรู้ด้านการเมืองกับประชาชนทุกระดับ

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ควรให้มีการสัมมนาทางการเมือง มีกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งให้ภาคประชาสังคมมามีส่วนในกิจกรรมทุกครั้งหรือภาคพลเมืองพร้อมกับประชาชน ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดมาได้รับความรู้ด้านการเมือง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หน้าที่พลเมืองไทยต้องเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อป้องกันและกำจัดนักการเมืองเลว และส่งเสริมนักการเมืองที่ดี ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียงเป็นต้น

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ต้องสร้างจิตสำนึก ประชาชนภาคพลเมืองและประชาชนภาคประชาสังคม และชุมชนถือว่าการเมืองเป็นเรื่องการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทุกเรื่อง ควรเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ทำให้เป็นรูปธรรมและก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีที่จะสืบทอดกันต่อไป

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม ควรมีการจัดระเบียบตามกฎเกณฑ์ด้านการพัฒนาจัดการให้มีความเป็นอิสระของภาคประชาสังคม โดยรวมกลุ่มพลังทางสังคม ทำงานอย่างจิตอาสา

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมนั้นต้องมีความทุ่มเท จิตอาสา เสียสละ สร้างพลัง และให้กำลังในการทำงานอย่างเป็นระบบ

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมควรจัดให้ความรู้แก่สมาชิกในการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง โดยการมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้เกียรติเคารพทางวัฒนธรรมด้วย

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การมีความเชื่อในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เชื่อมั่น หลักการ เหตุผล และอุดมการณ์

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 25 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า

- ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม ควรจัดตั้งองค์กรและกำหนดแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ควรเปิดพื้นที่พร้อมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง กำหนด เป้าหมาย จำนวนพลเมือง กับการสร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรสร้างช่องทางหรือพื้นที่ประชาชน สามารถเรียนรู้และเข้าถึงการทำหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม จัดตั้งองค์กรกลาง เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับประชาชน ในการขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาสังคม

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ควรออกแบบวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช และทำการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 26 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ควรยกด้านบริหารการจัดการเข้ามาใช้ และให้ความรู้ภาคประชาสังคม ในทุกส่วน

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ด้านการมีส่วนร่วมต้องมีประชาชนมีความเชื่อร่วมกัน หรือรสนิยมเดียวกัน โดยมีส่วนร่วมภายในองค์กรหรือสมาชิกภายใน กับมีทิศทางโดยกลุ่มประชาสังคมที่สมาชิกต้องปฏิบัติตามมรรยาทของกลุ่ม องค์กร มีสิทธิ์ที่จะนำเสนอต่อรัฐอย่างเช่น ประเด็นแรง ยาเสพติด น้ำท่วม หรือปัญหาหลาย ๆ ประเด็นที่เกิดขึ้น เช่น สุขภาพ ผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน จะเป็นอย่างไร

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม การปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองต้องให้เป็นพลเมืองดี โดยมีพื้นฐานเป็นลูกที่ดี อยู่ในครอบครัวที่ดี ถือเป็นเรื่องใหญ่สำคัญมากทำให้มีคุณค่าต่อประชาธิปไตย รักษากฎหมาย เคารพกฎเกณฑ์ ให้เป็นวิถีชีวิต

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคประชาสังคม มีความเป็นอิสระ มีความเชื่อระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ มีความเคารพความยุติธรรม ความแตกต่างและความเท่าเทียม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566) สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ด้านบริหารภาคประชาสังคมนั้นจะต้องเน้น นโยบายสาธารณะ เราจะต้องทราบถึงความต้องการว่าในแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการด้านใดมากที่สุด เช่น ด้านเศรษฐกิจ นักการเมืองท้องถิ่นอาจจะมีนโยบาย ส่งเสริมอาชีพ สร้างอาชีพให้กับชาวเกษตรกร นอกเหนือภาคการเกษตร อาจจะมีผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้าน เพื่อหารายได้เสริมให้กับชุมชนหรืออาจทำเป็นโฮมสเตย์ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสร้างรายได้เพิ่ม พัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อเน้นด้านสุขภาพอนามัย ส่งเสริมนโยบายสาธารณะ ที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีกับประชาชนในท้องถิ่น

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม เมื่อประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมอยากได้รับสิ่งที่ดีอย่างยั่งยืน ดังนั้นจะต้องทำให้ประชาชนได้รับความรู้ที่ดี เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ที่ดีของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยว่าต้องเน้นร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกันพัฒนา รักและหวงแหนแผ่นดินบ้านเกิด พัฒนาบ้านเกิดให้มีความเป็นอยู่ที่ดีแบบยั่งยืน

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม การส่งเสริมให้ความรู้ด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เราสามารถปลูกฝังได้ ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันกลุ่มเพื่อนและสื่อต่าง ๆ ดังนั้น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมและดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อไม่ให้เกิดความหลงผิดหรือการปลูกฝังแนวคิดแบบผิด ๆ จนทำให้เป็นปัญหาสังคมตามมาทีหลัง

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ขนมธรรมเนียมประเพณีประจำท้องถิ่น เป็นลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข นับว่าเป็นเสน่ห์ ของท้องถิ่น ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ต้องให้ความรู้กับคนรุ่นหลัง สอนให้เขารักและหวงแหนวัฒนาธรรมท้องถิ่น และควรอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีไว้เพื่อชนรุ่นหลังต่อไป

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 29 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** การพัฒนาภาคประชาสังคม ควรมีโครงสร้างต้องได้รับจากการยอมรับจากภาครัฐ เพื่อการสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างบทบาททั้งระดับพื้นที่และระดับชาติ ให้มีกิจกรรมส่วนร่วมต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพต้องมีโครงสร้างการพัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามรถและมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นอิสระ เป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานต้องโปร่งใส

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ในการพัฒนาจัดการภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เรื่องต่าง ๆต้องจัดตัวแทนภาคประชาสังคมได้เข้าร่วมและมีกรอบดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมด้านแสดงความคิดเห็น ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม มีขบวนการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมในการเปิดสอบ การดำเนินการ รับทราบขั้นตอนการดำเนินงาน จะมีผลทำให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นธรรม ลดการทุจริตและความขัดแย้ง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ปัจจุบันยังมีผลน้อย เพราะขาดความเป็นกลุ่มก้อนที่ชัดเจน อาจจะมีก็เกิดจากกลุ่มการเมืองระดับประเทศจัดขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยประชาชนในพื้นที่ คิดทำดำเนินการเองโดยภาครัฐสนับสนุน จากกลุ่มการเมือง ให้ความรู้ประชาชนในภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมในด้านการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีกำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่และกฎหมายของรัฐ สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาสังคมในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการดำเนินโดยหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรให้ทุกภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่สังคมครอบครัว ชุมชน ตำบล และอื่น ๆ จัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมการส่งเสริมการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบต่อการเมืองที่ดี จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ใช้ระบบการพัฒนาจัดการ องค์กรที่ดี สมาชิกมีอิสระในการคิด การทำ การเสนอและการปฏิบัติต่อด้านการพัฒนาตามระบบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ตามระเบียบที่กำหนดไว้

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสัมมนาให้เชิญประชาชนภาคพลเมืองและประชาชนภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการรับความรู้ความเข้าใจในด้านการเมือง อาทิ การสัมมนา หรือการเลือกตั้งต่าง ๆ

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ต้องการให้พลเมืองเป็นมีความคิดอิสระ ทำหน้าที่พลเมืองสามารถหาประเด็นเป็นข้อต่อรองเสนอแก่รัฐได้

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดที่ประชาชนปฏิบัติอยู่แล้ว ให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทุกครั้ง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 1 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** บริหารให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีส่วนในขบวนการ ร่วมคิด ร่วมทำกันอย่างกว้างขวาง จึงถือเป็นเครือข่ายในการสร้างความรู้ สร้างความเป็นจิตอาสาของตัวแทนภาคประชาสังคม มีวิธีการจัดการกับปัญหาหลาย ๆ ด้านที่อาจจะเกิดขึ้นในฝ่ายบริหารได้อย่างลงตัว เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จากความคิดเห็นและการรวมตัวของภาคประชาสังคมที่เป็นตัวแทน อาศัยองค์ความรู้จากหน่วยงานในการดำเนินงานทั้งสิ้น ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีความรู้สึกผูกพัน เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตน จึงมีความร่วมแรงร่วมใจกันทั้งหมด

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมทุกคน มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ จิตอาสา เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการวัดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเดือดร้อนร่วมกัน ก็สามารถทำให้สำเร็จทุกพื้นที่ เพราะการขับเคลื่อนพลังภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมจำเป็น สามารถรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวได้สำเร็จ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ประเพณีวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในจังหวัดที่ถือเป็นอัตลักษณ์ ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมต่างก็พยายามรักษาไว้ และเข้าร่วมในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองทุกครั้ง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** กลุ่ม สมาชิก ต่างก็เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนเพื่อรักษาสิทธิของตนเองได้ ผู้ซึ่งมีจิต หาตัวแทนในการเจรจาต่อรอง หรือการประสานงาน ติดต่อหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องให้แก่ชุมชนได้

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การทำงานภาคประชาสังคมมีส่วนต้องผ่านการอบรมและได้รับการถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนทำงานภาคประชาสังคมให้เกิดความรู้ความเข้าใจไปพร้อม ๆ กัน โดยการทำงานร่วมกัน

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม เป็นหน้าที่ที่พลเมืองต้องรู้เรื่องรัฐธรรมนูญในข้อที่เกี่ยวกับประชาชน สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะ เรื่องของการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อในส่วนนี้ได้อย่างดี เพราะเป็นคนที่รู้จักพื้นที่ รู้จักคน รู้วิธีการเข้าหาได้อย่างเข้าใจ ทำให้ภาคประชาสังคมเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้คนในชุมชน ในเรื่องวิถีชีวิต พื้นฐานในการดำรงชีวิตได้นั้น ต้องอาศัยคนที่มีนิสัยชอบแสวงหาความรู้ใส่ตัว มีจิตสำนึกในความเป็นเอกลักษณ์ตัวตนในสิ่งที่ทำ โดยไม่มีการครอบงำ ด้วยความร่วมมือที่หลากหลาย วัฒนธรรมต่าง ๆ คงยังยั้งยืนสืบไป

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** มีการพัฒนาชุมชน ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมให้พึ่งตนเอง กระตุ้นให้เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน รักษาสิทธิของตนเองได้ ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นเตือนให้คนอื่นตื่นรู้ ตระหนัก ให้บริการสาธารณะที่จำเป็น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคม ควรจัดให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม มีจิตสำนึกของหน้าที่พลเมืองที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนดีของสังคม ทำให้กลุ่มภาคพลเมืองและกลุ่มภาคประชาสังคมปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม วิถีชีวิตของภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็มีความคิดที่เป็นอิสระ มักเป็นคนที่ต้องเสนอแนะให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษา และดำเนินการตามวัฒนธรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้ปฏิบัติต่อไป จึงถือเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดนั้น ๆ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 4 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** บริหารอย่างเป็นระบบ เป็นสัดเป็นส่วน เป็นขั้นเป็นตอน ติดตามประเมินผล ให้ความเป็นอิสระทางความคิดเห็นของภาคประสังคมหรือภาคพลเมือง

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม มีการอบรมต่าง ๆ การสัมมนา จัดการให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี และมีความเข้าใจทางการเมือง สามารถมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน อาทิ การเลือกตั้งต่าง ๆ หรือการออกเสียงประชามติของชุมชน เป็นต้น

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรตะหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ประชาชนส่วนใหญ่อาจจะยังไม่ค่อยรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงควรให้ความรู้ ส่งเสริม แนะนำ เพิ่มเติม มากขึ้น

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในจังหวัดของภาคพลเมืองและภาคประชาสังคม ควรส่งเสริมให้รับรู้ด้านข่าวสาร ข้อมูล และการจัดทางวัฒนธรรมให้ถูกต้อง

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 19 (วันที่ 8 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** การพัฒนาควรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกของภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมอย่างดี ไม่ให้มีการทุจริตคอรัปชั่น สอดส่องดูแลป้องกัน ให้มีส่วนร่วมกันทุกคน

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นกฎเกณฑ์ เป็นกติกาทุกคนต้องให้ความสำคัญ และเข้าใจความพร้อมเพรียงในการทำงานร่วมกันทุกกิจกรรม เช่น สัมมนาการให้ความรู้ การเลือกตั้ง หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ให้พลเมืองเป็นคนดีตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดรวมทั้งทุก ๆ คนในประเทศไทย ที่มาเป็นภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็ยึดถือการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่เรียกว่าคนดี

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพราะเป็นวิถีชีวิตของครอบครัวชาวบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล เมื่อมารวมกันเป็นภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็ถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมาถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่พลเมืองให้ความร่วมมือมาตลอด

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 20 (วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ให้ความรู้ด้านบริหารภาคประชาสังคม ใช้วิธีการพัฒนาแบบเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่ไม่ต้องใช้วิธีกำกับ ดูแล ทางวินัย (ขอความร่วมมือเป็นหลัก)

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม เน้นขอความร่วมมือ (ต่างกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีกรอบทางวินัยอยู่มาก) เน้นภาวะผู้นำนั้นเป็นแบบพิเศษ

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม นายอำเภอจะช่วยเป็นหัวใจให้ในข้อนี้ การเป็นแบบอย่างที่ดี

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันสืบมาถือเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด มีคุณค่าให้ความรู้ทางวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมที่ควรยึดถือ

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 21 (วันที่ 15 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** กลไกของชุมชนภาคประชาสังคม กลุ่ม ชุมชน เครือข่าย ประชาชนแสดงความคิดนำ ไปสู่นโยบาย แบ่งพื้นที่ มีกรรมการชุมชนต่าง ๆ ร่วมประชุมประมาณการในการ

สื่อสาร มีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอการระบายน้ำและอื่น ๆ ที่ประชาชนนำเสนอเข้ามาแล้วมีการตรวจสอบเข้ามาใช้ในพื้นที่ งานที่เกี่ยวข้องถือเป็นความรับผิดชอบในการพัฒนาของภาคประชาสังคม

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ในภาคประชาสังคม มีพื้นที่ มีบทบาทของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยให้ภาคประชาชนเสนอข้อมูลเข้ามาว่าสิ่งนั้นไม่ดี ต้องมีการตรวจสอบ 2 ปีที่ผ่านมาการทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำงานคล่องตัว โครงการทุกอย่างได้รับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองอย่างดี ทำให้ประชาชนทุกภาคมีความพึงพอใจร่วมมือร่วมใจทุกกิจกรรม

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคมควรออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งต่าง ๆ ประชาชนจะได้ใช้สิทธิ เลือกผู้นำที่เหมาะสม จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้เครือข่ายประชาชนให้ชุมชนได้ตัวแทนมาบริหารประเทศ

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ถ้าผู้นำมีนโยบายโปร่งใสประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด ตรวจสอบได้ ตั้งแต่นายกขับรถส่วนตัวมาจอดที่เทศบาลก่อนเวลางานได้ดี จุดแข็งที่เทศบาลได้กำหนดจะไปใช้ถึง 5 สำนัก 4 กอง ทุกคนปฏิบัติตาม ภาคประชาชน ทุกวันเสาร์ พนักงานป้องกันวิ่งออกกำลังกายโดยการนำของนายกในเวลาเช้า ถ้ามีเวลาภาคประชาชนเข้ามาร่วมได้ วิ่งวันละ 5 กิโลเมตร เวลามีปัญหา แก้ปัญหา สุขภาพและผลิตภาพ ยาเสพติดเป็นงานของตำรวจ ท้องถิ่น มีโรงพยาบาลเทศบาลไว้บำบัดตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข จึงถือเป็นวัฒนธรรมด้านการเมืองแบบภาคประชาสังคม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 22 (วันที่ 17 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** หลักการพัฒนาด้านการจัดการมาดำเนินการภาคประชาสังคมซึ่งต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิก เพราะสมาชิกทั้งหมดมีความเป็นอิสระ มีความคิดเห็นของตนเอง ดังนั้น การพัฒนางานจึงเป็นระบบอย่างมีกฎเกณฑ์ ตามกติกาอย่างมีความรอบรู้และเข้าใจ

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมให้ความเข้าใจ รับรู้ มีส่วนร่วมต่าง ๆ ในกิจกรรมเพื่อให้งานด้านบริหารเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีอิสระ ถือเป็นการปกครองตนเองของประชาชน

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ให้ทุกคนเป็นคนดี เคารพกฎหมายของบ้านเมือง ให้ความร่วมมือ เอาใจใส่งานด้านการเมือง โดยเฉพาะการใช้สิทธิ์ ใช้เสียง การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ เป็นต้น

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ในเมื่อการปกครองตนเองของประชาชนก็มาจากวิถีชีวิตปกติธรรมดาที่ทำกันเป็นประเพณีนิยม ยึดถือกันมาจนปัจจุบัน ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคมจึงให้ความเอาใจใส่และให้ความสำคัญทุกครั้งที่มี

กิจกรรมวัฒนธรรมทางการเมือง อาทิ การรวมชื่อเพื่อเรียกร้องต่อรองกับภาครัฐได้ในประเด็นที่ควรเป็น

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 23 (วันที่ 20 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นจากตัวแทนชุมชนในการประชุมประจำเดือนของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เหตุผลนักการเมืองบางคนที่ภาคประชาชนได้เลือกไป อุดมการณ์ทางการเมืองอาจจะเปลี่ยนด้วยระบบหรือกลไกล์ต่าง ๆ ไม่ว่าระบบทุนตลอดถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ อาจจะไม่ได้พูดเหมือนที่เคยพูดในการปราศรัย อาจจะไม่ได้ทำตามความต้องการของภาคประชาชนจริง ๆ

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม อยากให้มีตัวแทนภาคประชาชนที่ไม่ได้เป็นนักการเมืองเข้าประชุมหรือเข้าสังเกตการด้วยก็จะเป็นผลดีต่อการที่จะมอบเสียงหนึ่งเสียงหรือเสียงหลาย ๆ เสียงในครอบครัว ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปอาจจะเป็นการตรวจสอบการทำงานของตัวแทนที่ภาคประชาชนเลือกไป

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม พลเมืองควรได้รับทราบการพัฒนางานของผู้บริหาร ว่าได้ทำตามนโยบายที่ได้ให้ไว้กับภาคประชาสังคมหรือไม่ การทำงานของผู้บริหารมีหลักการพัฒนาที่เป็นหลักธรรมาภิบาลหรือไม่ โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ โดยผ่านสื่อท้องถิ่นผ่านทางเฟตบุ๊ค กลุ่มไลน์ หรือสื่ออิเล็คตรอนิคที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ผ่านการสื่อสารที่เข้าใจง่าย

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ควรให้โอกาสผู้มวิสัยทัศน์ ผู้มีอุดมคติทางการเมืองที่ดีมาสมัครในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยศึกษาวัฒนธรรมเดิม ถ้าดีก็สืบทอดต่อยอดพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป ถ้าไม่ดีก็ควรมีแนวคิดนอกกรอบเพื่อการพัฒนาผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ ไม่ว่าทางนโยบายจนเป็นกฎเป็นระเบียบหรือพัฒนาจนเป็นกฎหมายบังคับใช้ร่วมกัน

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 24 (วันที่ 23 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ควรมีองค์กรที่เป็นระบบ มีโครงสร้างในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม มีสายงานในการพัฒนาจัดการที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่ แบ่งงาน กนและขับเคลื่อนเป้นทีมเวอร์ค

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม จุดเริ่มต้นคือการได้มีส่วนร่วมในกาคิดเพื่อส่วนรวม ผ่านไปสู่การได้ร่วมกันทำอย่างจริงจัง ต่อมาต่อการร่วมกันนำความเจริญมาสู่สังคม และร่วมกันรับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ภาคประชาสังคมถือว่า “เป็นหน้าที่ของทุก ๆ คน”ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง เพราะว่าถ้าทุกคนนิ่งเฉย แบบปล่อยปลาละเลย ธุระไม่ใช่ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมาอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม ควรให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งความรู้อย่างทั่วถึงและให้ทุกคนมีสิทธิที่เท่าเทียมกันรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการปกครองและส่งผลนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 25 (วันที่ 27 ธันวาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า **ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม** ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในการใช้สิทธิทางการเมือง และในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง นอกจากนี้ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคตามกฎหมาย กฎหมายจะต้องมีผลบังคับใช้ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะฐานะร่ำรวย หรือยากจนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นความเสมอภาคยังครอบคลุมไปถึงความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนา การเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตจั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะยึดพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ อธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอแม้ว่าจะได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็นตัวแทนแล้วก็ตาม แต่ประชาชนสามารถเฝ้าดู ตรวจสอบ ควบคุมและแทรกแซงการทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชนได้เสมอ

- ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม ความสามารถที่ระบบการเมืองจะสนองตอบต่อกความต้องการของประชาชนในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ถ้าระบบการเมืองมีสมรรถนะสูง นโยบายสาธารณะที่เกิดจากกระบวนการตัดสินใจของระบบการเมืองจะผลักดันให้มีการพัฒนาประเทศทุกด้าน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนั้นสมรรถนะของระบบการเมืองยังครอบคลุมไปถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างมีประสิทธิผล การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน รวมทั้งต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบ

แผนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์กรการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอม ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม

- ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การพัฒนาทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเริ่มต้นด้วยระบบการเมืองที่จะส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ระบบการเมืองต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ระบบการเมืองดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็น “ระบอบประชาธิปไตย” ที่แท้จริงพร้อมกันนี้ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อเป็นการช่วยให้รัฐบาลมีความรอบคอบในการพัฒนาประเทศและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ซึ่งจากการให้ผลสัมภาษณ์ทั้ง 25 รูป/คน สามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และ ด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม กลุ่มต้องพัฒนามาจากธรรมชาติเข้าพื้นที่มาเป็นประเด็นจะต้องมี กฎ ระเบียบ สมาชิกจะต้องมีความรับผิดชอบต่อองค์กร จะต้องสังกัดกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งจะทำให้ประชาธิปไตยได้มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีการเคารพกฎระเบียบที่สำคัญ การก่อเกิดกลุ่มองค์กรเหล่านี้ต้องมาจากความเชื่อร่วมกัน ต้องมีประเด็นความเชื่อร่วมกัน หรือรสนิยมเดียวกัน ด้านการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก การมีส่วนร่วมภายในองค์กรสมาชิกภายในร่วมกันดำเนินการ ส่วนที่ 2 ทิศทางการมีส่วนร่วมโดยเอากลุ่มประชาสังคมไปปะทะกับกลุ่มต่าง ๆ สมาชิกต้องปฏิบัติตามกติกามรรยาทของกลุ่มองค์กร การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร หรือเข้าทางรัฐ ราชการ ต้องหยิบประเด็นแรง ยาเสพติด น้ำท่วม ปัญหาหลายประเด็นที่เกิดขึ้น สุขภาพ สูงอายุ เด็ก เยาวชน จะเป็นอย่างไร การเมือง

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ภาคพลเมืองกับภาคประชาสังคม การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี พื้นฐานลูกที่ดี ครอบครัว สมาชิกชุมชน ถือเป็นเรื่องใหญ่ สำคัญมาก ต้องทำให้ตัวเราเองมีคุณค่าต่อประชาธิปไตย ต้องปฏิบัติหน้าที่ เช่น ขับรถย้อนศรไปร้าน ไปวัด เข้าคิวไหม เคารพกฎจราจร เคารพตามเกณฑ์ เช่น ไปทำบุญงานสวด ต้องเอื้อต่อคนดี ไม่ควรไปซ้ำเติมเขา มันเป็นวิถีชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่รุนแรงเป็นไปตามกฎหมาย เคารพความ คนอื่นไม่มูลลี่เขา เช่น ไม่ดูถูกเหยียดหยาม หน้าที่เมืองที่พลเมืองจะทำ จะมีความคิดที่จะต้องเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริง เขาตัดถนน โครงการกำลังเข้ามานะ การไม่จ่ายค่าน้ำประปามีจำนวนมาก ต้องรู้มีชีวิตอย่างไร เศรษฐกิจเป็นอย่างไร ต้องรู้จักวิพากษ์ เสนอแนะ การเมืองภาคพลเมืองจะต้องรู้ มีความรู้จากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ของเมือง ไม่ใช่นั่งเฉย ๆ ต้องรู้ด้วยว่าสิ่งที่เป็นปัญหาเหล่านั้นจะต้องเรียนรู้ต่อที่เป็นของพวกไม่รู้เรื่องของนายกเทศมนตรี นายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัด นายกองค์การพัฒนาส่วนตำบล ต้องมีความรู้ ต้องรู้ ข้อเท็จจริงของชีวิต ของชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เราจะได้ไปวิจารณ์ มีจุดอ่อนอย่างไร แต่ไม่ควรจะเข้าไปเป็นการเมืองแบบตัวแทน เพราะจะทำให้การเมืองภาคพลเมืองอ่อนแอ เอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคเคารพความยุติธรรม ความแตกต่าง ความเท่าเทียม และจะต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริง ถ้าไม่เรียนรู้จะเป็นการเมืองที่เกิดความโง่เขลา ดังนั้น ที่กล่าวมาใน 3 ประเด็น นั้น ต่างก็เป็นวัฒนธรรมการเมืองภาคประชาสังคมที่ควรยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกติกาของสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรให้ประชาชนจัดตั้ง “สภาพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองด้วยจิตอาสา” โดยให้ทำงานร่วมกับภาครัฐ เมื่อมีกิจกรรมทางด้านการเมือง ควรให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง หน้าที่พลเมืองที่ดีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย การเมืองที่ดี การเมืองที่เลวเป็นอย่างไร และจะป้องกันกำจัดอย่างไร ควรให้ทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคมชุมชน สังคมตำบล ฯลฯ จัดกิจกรรมและมี

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ส่วนร่วมกับการส่งเสริมการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอและมีความรับผิดชอบต่อการเมืองที่ดี จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรให้มีภาคประชาสังคม ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่รวมตัวกันเป็นจิตอาสาอย่างเข้มแข็งตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด แม้แต่ระดับประเทศ ให้ความรู้ด้านการเมืองกับกลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจการเมืองทุกระดับ เมื่อจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ จนเป็นภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองนั้น กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ก็ให้ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองนั้นเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง เช่น การสัมมนาทางการเมืองหรือการเลือกตั้งต่าง ๆ เป็นต้น การเมืองภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคพลเมือง ประชาชนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นพลเมืองดี มีพื้นฐานที่ดี มีลูกที่ดี มีครอบครัว มีสมาชิกชุมชนต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องใหญ่ควรให้ความสำคัญมาก ๆ โดยเฉพาะตัวเราเองต้องสร้างให้มีคุณค่าต่อการปกครองระบอบระชาธิปไตยที่เราต้องปฏิบัติ เช่น กฎระเบียบต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดไว้ การเมืองภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคพลเมือง ต่างก็เป็นวิถีชีวิตที่จะต้องมีความเชื่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ มีความเคารพในสิ่งที่ถูกต้อง และเคารพในความไม่เหมือนกันและเคารพในลักษณะพหุวัฒนธรรม จะต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริงให้ถูกต้อง ต้องยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกติกาของสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ การพัฒนาภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองเองก็ดำเนินการอยู่ภายใน และมีอิสระในการพัฒนา โดยประชาชนอาจจะมีการรวมตัวเพื่อการต่อรองบางเรื่องต่อภาครัฐไม่ว่าเกี่ยวกับเรื่อง การตรวจสอบ การใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ ประชาชนมีหลายระดับทำให้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบรับทราบขั้นตอนการพัฒนาและการดำเนินงานของเทศบาล องค์การพัฒนาส่วนตำบล องค์การพัฒนาส่วนจังหวัด และท้องถิ่นเป็นไปด้วยความโปร่งใส มีความเป็นธรรม ลดการทุจริตและความขัดแย้งในการทำงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการ มีส่วนร่วมทางการ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เมืองการพัฒนา การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความตื่นตัวค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ของภาคประชาชนที่ต้องการเห็นการเมืองและสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เอื้อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสมากขึ้นและสร้างสรรค์ให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น หน้าที่ของพลเมืองของการเมืองภาคพลเมืองหรือการเมืองภาคประชาสังคม ก็ต้องเป็นพลเมืองดีตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด โดยเจ้าหน้าที่หรือพลเมืองต้องปฏิบัติตามกติกา เคารพกฎหมาย เคารพตามเกณฑ์ ภาคประชาสังคมถือวัฒนธรรมแบบอิสระ และยึดถือประเพณีที่สืบต่อกันมาถือเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด โดยเอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมจะต้องเชื่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริงและยึดถือปฏิบัติตามกติกาของสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นอิสระ มีเครือข่ายทั้งจังหวัด มีกลุ่มพันธมิตรที่ตื่นตัวต่อการพัฒนาการเมืองอย่างเข้มแข็ง ทำงานอย่างต่อเนื่อง ต้องยกระดับการมีส่วนร่วมตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถานศึกษาทุกระดับ ทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้ภาคประชาสังคมเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองตามระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ จริงแล้วประชาชนไม่ค่อยทราบเรื่องนี้อย่างแท้จริง การส่งเสริมด้านข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ด้านการขัดเกลาทางวัฒนธรรม ทางการเมือง ตั้งแต่อนุบาล–วัยผู้ใหญ่ ต้องเผยแผ่อย่างถูกวิธี
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ การรวมกลุ่มพลังทางสังคม ทุ่มเท เสียสละ สร้างพลัง และกำลังใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครอง ให้เกียรติ เคารพ วัฒนธรรม ความเชื่อมั่นในหลักการ และเหตุผล หรืออุดมการณ์

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	แสดงความคิดเห็น การนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลหรือให้ประชาธิปไตยเกิดในประเทศไทย การปกครองภาคประชาสังคม – การสร้างแรงจูงใจให้พลเมืองรักในประเทศชาติ สำนึกในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในเรื่องใกล้ตัว และขยายไปสู่การเมืองภาคประชาสังคม สื่นำเสนอ การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมือง ภาคประชาสังคมให้ทุกคนรับรู้และเป็นแบบอย่างเพื่อการร่วมใจกันทำหน้าที่การส่งเสริมอย่างง่ายที่สุดคือ การเริ่มสร้างวัฒนธรรมจากครอบครัวให้ได้ก่อน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงทัศนะทางการเมือง ได้อย่างเสรีและขยายสู่การสร้างสัมพันธภาพแบบประชาสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรจัดตั้งภาคประชาสังคมทุกอำเภอและจังหวัด และให้ความรู้ด้านการเมืองกับประชาชนทุกระดับ ควรให้มีการสัมมนาทางการเมือง มีกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งให้ภาคประชาสังคมมามีส่วนในกิจกรรมทุกครั้งหรือภาคพลเมืองพร้อมกับประชาชนตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดมาได้รับความรู้ด้านการเมือง หน้าที่พลเมืองไทยต้องเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อป้องกันและกำจัดนักการเมืองเลว และส่งเสริมนักการเมืองที่ดี ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง เป็นต้น ต้องสร้างจิตสำนึกประชาชนภาคพลเมืองและประชาชนภาคประชาสังคม และชุมชนถือว่าการเมืองเป็นเรื่องการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทุกเรื่อง ควรเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ทำให้เป็นรูปธรรมและก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีที่จะสืบทอดกันต่อไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ มีการจัดระเบียบตามกฎเกณฑ์ด้านการพัฒนาจัดการให้มีความเป็นอิสระของภาคประชาสังคม โดยรวมกลุ่มพลังทางสังคมทำงานอย่างจิตอาสา การมีส่วนร่วมนั้นต้องมีความทุ่มเท จิตอาสา เสียสละ สร้างพลัง และให้กำลังในการทำงานอย่างเป็นระบบ ภาคประชาสังคมควรจัดให้ความรู้แก่สมาชิกในการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง โดยการมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้เกียรติเคารพทางวัฒนธรรมด้วย การมีความเชื่อใน

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม เชื่อมั่น หลักการเหตุผล และอุดมการณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม ควรจัดตั้งองค์กรและกำหนดแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจน ควรเปิดพื้นที่พร้อมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง กำหนด เป้าหมาย จำนวนพลเมือง กับการสร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ควรสร้างช่องทางหรือพื้นที่ประชาชน สามารถเรียนรู้และเข้าถึงการทำหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม จัดตั้งองค์กรกลาง เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับประชาชน ในการขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาสังคม ควรออกแบบวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช และทำการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 11	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรยกด้านบริหารการจัดการเข้ามาใช้ และให้ความรู้ภาคประชาสังคมในทุกส่วน ด้านการมีส่วนร่วมต้องมีประชาชนมีความเชื่อร่วมกัน หรือรสนิยมเดียวกัน โดยมีส่วนร่วมภายในองค์กรหรือสมาชิกภายใน กับมีทิศทางโดยกลุ่มประชาสังคมที่สมาชิกต้องปฏิบัติตามมรรยาทของกลุ่ม องค์กร มีสิทธิ์ที่จะนำเสนอต่อรัฐอย่างเช่น ประเด็นแรง ยาเสพติด น้ำท่วม หรือปัญหาหลาย ๆ ประเด็นที่เกิดขึ้น เช่น สุขภาพ ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน จะเป็นอย่างไร การปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองต้องให้เป็นพลเมืองดี โดยมีพื้นฐานเป็นลูกที่ดี อยู่ในครอบครัวที่ดี ถือเป็นเรื่องใหญ่สำคัญมาก ทำให้มีคุณค่าต่อประชาธิปไตย รักษากฎหมาย เคารพกฎเกณฑ์ ให้เป็นวิถีชีวิต เอาวิถีชีวิตมาเป็นการเมืองภาคประชาสังคม มีความเป็นอิสระ มีความเชื่อระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ มีความเคารพความยุติธรรม ความแตกต่างและความเท่าเทียม

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 12	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ด้านบริหารภาคประชาสังคมนั้นจะต้องเน้น นโยบายสาธารณะ เราจะต้องทราบถึงความต้องการว่าในแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการด้านใดมากที่สุด เช่น ด้านเศรษฐกิจ นักการเมืองท้องถิ่นอาจจะมีนโยบาย ส่งเสริมอาชีพ สร้างอาชีพให้กับชาวเกษตรกร นอกเหนือภาคการเกษตร อาจจะมีผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้าน เพื่อหารายได้เสริมให้กับชุมชนหรืออาจทำเป็นโฮมสเตย์ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสร้างรายได้เพิ่ม พัฒนาเกษตรอินทรีย์เพื่อเน้นด้านสุขภาพอนามัย ส่งเสริมนโยบายสาธารณะ ที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีกับประชาชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมอยากได้รับสิ่งที่ดีอย่างยั่งยืน ดังนั้นจะต้องทำให้ประชาชนได้รับความรู้ที่ดี เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ที่ดีของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยว่าต้องเน้น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนา รักและหวงแหนแผ่นดินบ้านเกิด พัฒนาบ้านเกิดให้มีความเป็นอยู่ที่ดีแบบยั่งยืน การส่งเสริมให้ความรู้ด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เราสามารถปลูกฝังได้ ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันกลุ่มเพื่อนและสื่อต่าง ๆ ดังนั้น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมและดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดความหลงผิดหรือการปลูกฝังแนวคิดแบบผิด ๆ จนทำให้เป็นปัญหาสังคมตามมาทีหลัง ขนมธรรมเนียมประเพณีประจำท้องถิ่น เป็นลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข นับว่าเป็นเสน่ห์ ของท้องถิ่น ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ต้องให้ความรู้กับคนรุ่นหลัง สอนให้เขารักและหวงแหนวัฒนาธรรมท้องถิ่น และควรอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีไว้เพื่อชนรุ่นหลังต่อไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 13	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ การพัฒนาภาคประชาสังคม ควรมีโครงสร้างต้องได้รับจากการยอมรับจากภาครัฐ เพื่อการสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างบทบาททั้งระดับพื้นที่และระดับชาติ ให้มีกิจกรรมส่วนร่วมต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพต้องมีโครงสร้างการพัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องมีความรู้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นอิสระ เป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานต้องโปร่งใส ในการพัฒนาจัดการภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เรื่องต่าง ๆต้องจัดตัวแทนภาคประชาสังคมได้เข้าร่วมและมีกรอบดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมด้านแสดงความคิดเห็น ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มมีขบวนการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมในการเปิดสอบ การดำเนินการ รับทราบขั้นตอนการดำเนินงาน จะมีผลทำให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นธรรม ลดการทุจริตและความขัดแย้ง ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคมปัจจุบันยังมีผลน้อย เพราะขาดความเป็นกลุ่มก้อนที่ชัดเจน อาจจะมีก็เกิดจากกลุ่มการเมืองระดับประเทศจัดขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดขึ้นโดยประชาชนในพื้นที่ คิดทำดำเนินการเองโดยภาครัฐสนับสนุน จากกลุ่มการเมือง ให้ความรู้ประชาชนในภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมในด้านการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหา กษัตริย์เป็นประมุข และมีกำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม การสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่และกฎหมายของรัฐ สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาสังคมในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการดำเนินโดยหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรให้ทุกภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่สังคมครอบครัว ชุมชน ตำบล และอื่น ๆ จัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมการส่งเสริมการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบต่อการเมืองที่ดี จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 14	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ใช้ระบบการพัฒนาจัดการ องค์กรที่ดี สมาชิกมีอิสระในการคิด การทำ การเสนอและการปฏิบัติต่อด้านการพัฒนาตามระบบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ตามระเบียบที่กำหนดไว้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสัมมนาให้เชิญประชาชนภาคพลเมืองและประชาชนภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการรับความรู้ความเข้าใจในด้านการเมือง อาทิ การสัมมนา หรือการเลือกตั้งต่าง ๆ ต้องการให้พลเมืองเป็นมีความคิดอิสระ ทำหน้าที่พลเมืองสามารถหาประเด็นเป็นข้อ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ต่อรองเสนอแก่รัฐได้ เป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดที่ประชาชนปฏิบัติอยู่แล้ว ให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทุกครั้ง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ บริหารให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีส่วนในขบวนการร่วมคิด ร่วมทำกันอย่างกว้างขวาง จึงถือเป็นเครือข่ายในการสร้างความรู้ สร้างความเป็นจิตอาสาของตัวแทนภาคประชาสังคม มีวิธีการจัดการกับปัญหาหลาย ๆ ด้านที่อาจจะเกิดขึ้นในฝ่ายบริหารได้อย่างลงตัว เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จากความคิดเห็นและการรวมตัวของภาคประชาสังคมที่เป็นตัวแทน อาศัยองค์ความรู้จากหน่วยงานในการดำเนินงานทั้งสิ้น ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีความรู้สึกผูกพัน เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตน จึงมีความร่วมแรงร่วมใจกันทั้งหมด ภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมทุกคน มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ จิตอาสา เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการวัดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเดือดร้อนร่วมกัน ก็สามารถทำให้สำเร็จทุกพื้นที่ เพราะการขับเคลื่อนพลังภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมจำเป็น สามารถรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวได้สำเร็จ ประเพณีวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในจังหวัดที่ถือเป็นอัตลักษณ์ ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมต่างก็พยายามรักษาไว้ และเข้าร่วมในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองทุกครั้ง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 16	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ กลุ่ม สมาชิก ต่างก็เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนเพื่อรักษาสิทธิของตนเองได้ ผู้ซึ่งมีจิตหาตัวแทนในการเจรจาต่อรองหรือการประสานงานติดต่อหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องให้แก่ชุมชนได้ การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การทำงานภาคประชาสังคมมีส่วนต้องผ่านการอบรมและได้รับการถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนทำงานภาคประชาสังคมให้เกิดความรู้ความเข้าใจไปพร้อม ๆ กัน โดยการทำงานร่วมกัน เป็นหน้าที่ที่พลเมืองต้องรู้เรื่องรัฐธรรมนูญในข้อที่เกี่ยวกับประชาชน สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะ เรื่องของการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อในส่วนนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ได้อย่างดี เพราะเป็นคนที่รู้จักพื้นที่ รู้จักคน รู้วิธีการเข้าหาได้อย่างเข้าใจ ทำให้ภาคประชาสังคมเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้คนในชุมชน ในเรื่องวิถีชีวิต พื้นฐานในการดำรงชีวิตได้นั้น ต้องอาศัยคนที่มีนิสัยชอบแสวงหาความรู้ใส่ตัว มีจิตสำนึกในความเป็นเอกลักษณ์ตัวตนในสิ่งที่ทำ โดยไม่มีการครอบงำ ด้วยความร่วมมือที่หลากหลาย วัฒนธรรมต่าง ๆ คงยังยั้งยืนสืบไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 17	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ มีการพัฒนาชุมชน ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมให้พึ่งตนเอง กระตุ้นให้เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน รักษาสิทธิของตนเองได้ ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นเตือนให้คนอื่นตื่นรู้ตระหนัก ให้บริการสาธารณะที่จำเป็น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคม ควรจัดให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง มีจิตสำนึกของหน้าที่พลเมืองที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนดีของสังคม ทำให้กลุ่มภาคพลเมืองและกลุ่มภาคประชาสังคมปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิถีชีวิตของภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็มีความคิดที่เป็นอิสระ มักเป็นคนที่ต้องเสนอแนะให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการปกป้อง รักษา และดำเนินการตามวัฒนธรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้ปฏิบัติต่อไป จึงถือเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดนั้น ๆ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 18	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ บริหารอย่างเป็นระบบ เป็นสัดเป็นส่วน เป็นขั้นเป็นตอน ติดตามประเมินผล ให้ความเป็นอิสระทางความคิดเห็นของภาคประสังคมหรือภาคพลเมือง มีการอบรมต่าง ๆ การสัมมนา จัดการให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ภาคพลเมืองและภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี และมีความเข้าใจทางการเมือง สามารถมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน อาทิ การเลือกตั้งต่าง ๆ หรือการออกเสียงประชามติของชุมชน เป็นต้น ควรตะหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ประชาชนส่วนใหญ่อาจจะยังไม่ค่อยรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงควรให้ความรู้ส่งเสริม แนะนำ เพิ่มเติม มากขึ้นวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในจังหวัดของภาค

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	พลเมืองและภาคประชาสังคม ควรส่งเสริมให้รับรู้ด้านข่าวสาร ข้อมูล และการจัดทางวัฒนธรรม ให้ถูกต้อง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 19	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ **การพัฒนา**ควรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกของภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมอย่างดี ไม่ให้มีการทุจริตคอรัปชั่น สอดส่องดูแล ป้องกัน ให้มีส่วนร่วมกันทุกคน อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นกฎเกณฑ์ เป็นกติกา ทุกคนต้องให้ความสำคัญ และเข้าใจความพร้อมเพรียงในการทำงานร่วมกันทุกกิจกรรม เช่น สัมมนา การให้ความรู้ การเลือกตั้ง หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้พลเมืองเป็นคนดี ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดรวมทั้งทุก ๆ คนในประเทศไทย ที่มาเป็นภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็ยึดถือการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่เรียกว่าคนดี เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพราะเป็นวิถีชีวิตของครอบครัวชาวบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล เมื่อมารวมกันเป็นภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมต่างก็ถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมาถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่พลเมืองให้ความร่วมมือมาตลอด
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 20	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ให้ความรู้ด้านบริหารภาคประชาสังคม ใช้วิธีการพัฒนาแบบเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่ไม่ต้องใช้วิธีกำกับ ดูแล ทางวินัย (ขอความร่วมมือเป็นหลัก) เน้นขอความร่วมมือ (ต่างกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีกรอบทางวินัยอยู่มาก) เน้นภาวะผู้นำนั้นเป็นแบบพิเศษ นายอำเภอจะช่วยเป็นหัวใจให้ในข้อนี้ การเป็นแบบอย่างที่ดี วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปฏิบัติกันสืบมาถือเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด มีคุณค่าให้ความรู้ทางวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ภาคพลเมืองหรือภาคประชาสังคมที่ควรยึดถือ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 21	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ กลไกของชุมชนภาคประชาสังคม กลุ่ม ชุมชน เครือข่ายประชาชนแสดงความคิดนำ ไปสู่นโยบาย แบ่งพื้นที่ มีกรรมการชุมชนต่าง ๆ ร่วมประชุมประมาณการในการสื่อสาร มีส่วนร่วมอย่าง

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	สม่ำเสมอ การระบายน้ำและอื่น ๆ ที่ประชาชนนำเสนอเข้ามาแล้วมีการตรวจสอบเข้ามาใช้ในพื้นที่ งานที่เกี่ยวข้องถือเป็นความรับผิดชอบในการพัฒนาของภาคประชาสังคม ในภาคประชาสังคม มีพื้นที่ มีบทบาทของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยให้ภาคประชาชนเสนอข้อมูลเข้ามาว่าสิ่งนั้นไม่ดี ต้องมีการตรวจสอบ 2 ปีที่ผ่านมาการทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำงานคล่องตัว โครงการทุกอย่างได้รับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองอย่างดี ทำให้ประชาชนทุกภาคมีความพึงพอใจร่วมมือร่วมใจทุกกิจกรรม หน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคมควรออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งต่าง ๆ ประชาชนจะได้ใช้สิทธิ เลือกผู้นำที่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้เครือข่ายประชาชนให้ชุมชนได้ตัวแทนมาบริหารประเทศ ถ้าผู้นำมีนโยบายโปร่งใส ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด ตรวจสอบได้ ตั้งแต่นายกขับรถส่วนตัวมาจอดที่เทศบาลก่อนเวลางานได้ดี จุดแข็งที่เทศบาลได้กำหนดจะไปใช้ถึง 5 สำนัก 4 กอง ทุกคนปฏิบัติตาม ภาคประชาชน ทุกวันเสาร์ พนักงานป้องกันวิ่งออกกำลังกายโดยการนำของนายกในเวลาเช้า ถ้ามีเวลาภาคประชาชนเข้ามาร่วมได้ วิ่งวันละ 5 กิโลเมตร เวลามีปัญหา แก้ปัญหา สุขภาพและผลิตภาพ ยาเสพติด เป็นงานของตำรวจ ท้องถิ่น มีโรงพยาบาลเทศบาลไว้บำบัดตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข จึงถือเป็นวัฒนธรรมด้านการเมืองแบบภาคประชาสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 22	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ หลักการพัฒนาด้านการจัดการมาดำเนินการภาคประชาสังคมซึ่งต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิก เพราะสมาชิกทั้งหมดมีความเป็นอิสระ มีความคิดเห็นของตนเอง ดังนั้น การพัฒนางานจึงเป็นระบบอย่างมีกฎเกณฑ์ ตามกติกาอย่างมีความรอบรู้และเข้าใจ ภาคประชาสังคมให้ความเข้าใจ รับรู้ มีส่วนร่วมต่าง ๆ ในกิจกรรมเพื่อให้งานด้านบริหารเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีอิสระ ถือเป็นการปกครองตนเองของประชาชน ให้ทุกคนเป็นคนดี เคารพกฎหมายของบ้านเมือง ให้ความร่วมมือ เอาใจใส่งานด้านการเมือง โดยเฉพาะการใช้สิทธิ์ ใช้เสียง การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เป็นต้น ในเมื่อการปกครองตนเองของประชาชนก็มาจากวิถีชีวิตปกติธรรมดาที่ทำกันเป็นประเพณีนิยม ยึดถือกันมาจนปัจจุบัน ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคมจึงให้ความเอาใจใส่และให้ความสำคัญทุกครั้งที่มีกิจกรรมวัฒนธรรมทางการเมือง อาทิ การรวมชื่อเพื่อเรียกร้องต่อรองกับภาครัฐได้ในประเด็นที่ควรเป็น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 23	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นจากตัวแทนชุมชนในการประชุมประจำเดือนของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เหตุผลนักการเมืองบางคนที่ภาคประชาชนได้เลือกไป อุดมการณ์ทางการเมืองอาจจะเปลี่ยนด้วยระบบหรือกลไกล์ต่าง ๆ ไม่ว่าระบบทุนตลอดถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ อาจจะไม่ได้พูดเหมือนที่เคยพูดในการปราศรัย อาจจะไม่ได้ทำตามความต้องการของภาคประชาชนจริง ๆ อยากให้มีตัวแทนภาคประชาชนที่ไม่ได้เป็นนักการเมืองเข้าประชุมหรือเข้าสังเกตการด้วยก็จะเป็นผลดีต่อการที่จะมอบเสียงหนึ่งเสียงหรือเสียงหลาย ๆเสียงในครอบครัว ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปอาจจะเป็นการตรวจสอบการทำงานของตัวแทนตที่ภาคประชาชนเลือกไป พลเมืองควรได้รับทราบการพัฒนางานของผู้บริหาร ว่าได้ทำตามนโยบายที่ได้ให้ไว้กับภาคประชาสังคมหรือไม่ การทำงานของผู้บริหารมีหลักการพัฒนาที่เป็นหลักธรรมาภิบาลหรือไม่ โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ โดยผ่านสื่อท้องถิ่น ผ่านทางเฟ้สบุ๊ค กลุ่มไลน์ หรือสื่ออิเล็คตรอนิคที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ผ่านการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ควรให้โอกาสผู้มวิสัยทัศน์ ผู้มีอุดมคติทางการเมืองที่ดีมาสมัครในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยศึกษาวัฒนธรรมเดิม ถ้าดีก็สืบทอดต่อยอดพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป ถ้าไม่ดีก็ควรมีแนวคิดนอกกรอบเพื่อการพัฒนาผ่านกระบวนการที่เป็นระบบไม่ว่าทางนโยบายจนเป็นกฎเป็นระเบียบหรือพัฒนาจนเป็นกฎหมายบังคับใช้ร่วมกัน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 24	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ควรมีองค์กรที่เป็นระบบ มีโครงสร้างในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม มีสายงานในการพัฒนาจัดการที่

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ชัดเจน แบ่งหน้าที่ แบ่งงานกันและขับเคลื่อนเป็นทีมเวอร์ค จุดเริ่มต้นคือการได้มีส่วนร่วมในกาคิดเพื่อส่วนรวม ผ่านไปสู่การได้ร่วมกันทำอย่างจริงจัง ต่อมาต่อการร่วมกันนำความเจริญมาสู่สังคม และร่วมกันรับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ภาคประชาสังคมถือว่า “เป็นหน้าที่ของทุก ๆ คน”ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง เพราะว่าถ้าทุกคนนิ่งเฉย แบบปล่อยปลาละเลยธุระไม่ใช่ ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมา อย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ควรให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งความรู้อย่างทั่วถึงและให้ทุกคนมีสิทธิที่เท่าเทียมกันรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการปกครองและส่งผลนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 25	ด้านการพัฒนา ด้านมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในการใช้สิทธิทางการเมือง และในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง นอกจากนี้ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคตามกฎหมาย กฎหมายจะต้องมีผลบังคับใช้ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะฐานะร่ำรวย หรือยากจนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นความเสมอภาคยังครอบคลุมไปถึงความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและความสามารถที่ระบบการเมืองจะสนองตอบต่อกความต้องการของประชาชนในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ถ้าระบบการเมืองมีสมรรถนะสูง นโยบายสาธารณะที่เกิดจากกระบวนการตัดสินใจของระบบการเมืองจะผลักดันให้มีการพัฒนาประเทศทุกด้าน

จากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 25 รูป/คน สามารสรุปและสังเคราะห์เกี่ยวข้องกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้ว่า ด้านการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่

พลเมืองและด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ขของภาคประชาสังคม ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการในสี่ด้านดังกล่าวได้อย่างทุกด้าน ตั้งแต่การให้ความรู้ ความเข้าใจของส่วนต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ยึดโยงการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ของภาคประชาสังคมแข็งแกร่งและมีความเข็มแข็งมากขึ้น จากการรวบรวมผลสรุปออกมา ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในทุก ๆด้าน ในท้องถิ่นก็ยังคงรักษาความกลมเกลียว ความสัมพันธ์อันมั่นคงไว้ เพื่อการเดินหน้าของภาคประชาสังคมไว้ที่จะต้องดำเนินต่อไปและมีส่วนสร้างความเชื่อและความเท่าเทียม เท่าทัน ได้ความรู้เพิ่มขึ้น เกิดผลดีแก่ภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดดเด่นและเป็นพลังเสริมแรงให้แก่ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.4 การจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group)

4.5.1 ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม จากการสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอดังนี้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 1 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม มารวมกันเชิงสร้างสรรค์ ไม่ควรอิงประโยชน์ส่วนตน อาจถูกมองว่าเป็น NGO ดังนั้นควรมองประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสวัสดิการสาธารณะที่มีคุณภาพ ควรใช้ธรรมะในการพัฒนา การให้การศึกษามีผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 2 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นการคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม เป็นการต่อรองผลประโยชน์ การขับเคลื่อนโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีเพียงกลุ่มก้อนเฉพาะ ประชาชน มีพลังน้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ยากต่อการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ต้องทำให้กลุ่มก้อนมีพลังตื่นรู้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 3 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นกลุ่มก้อนที่มีพลังไม่มากในสังคม แต่หากรวมกันหลาย ๆ กลุ่มก็จะทำให้มีพลังมากขึ้น การมีแนวคิดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 4 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองความต้องการของพี่น้องประชาชน โดยอำนาจองค์การภาคประชาชน ประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่มี

มาตรฐานในการปกครองปัจจุบัน การส่งเสริมแนะนำให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นในการคิดริเริ่มแก้ไขปัญหา วางแผน และดำเนินการปฏิบัติ เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่น และให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมในระบอบประชาธิปไตย บทบาทก็ตกอยู่บนพื้นฐานของภาคประชาสังคม ในระบอบประชาธิปไตย ภาคประชาสังคม จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาโดยมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 5 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม ขาดการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างนักการเมืองและประชาชน ก่อให้เกิดการร้องเรียนต่าง ๆ จนเป็นปัญหาอย่างมาก

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 6 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม “ต้นไม้มีพิษผลก็จะมีพิษ” มันคือการพัฒนาที่ไม่อิงอามิตรเหนือตนเอง แต่ควรบริหารภาคประชาสังคมเพื่อส่วนรวมเมื่อสาธารณะอย่างโปร่งใสบริสุทธิ์

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 7 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนาอย่างไรก็ได้ ขอให้มีศีลธรรมก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เน้นการทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ไม่ควรปล่อยให้กลุ่มก้อนโดดเดี่ยว

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข่าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 8 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังตม ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง โดบเน้นบทบาทเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ จะต้องให้ภาคประชาสังคมมีพลัง ในการตรวจสอบ เป็นระบบ สนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายสาธารณะ ต่าง ๆ ได้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 9 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคสังคม การเลือกตั้งนครศรีธรรมราช เกิดปัญหาก็เป็นที่กล่าวขาน เรื่องการมีหลาย ๆ ภาคส่วน ในการดำเนินงาน การใช้หลักธรรมเข้าไปใช้ในระบอบก็จะช่วยให้มีการพัฒนาระบบการเมืองได้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 10 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนา การทำงานร่วมกัน สิ่งที่ควรทำให้สติ นักการเมืองบริหารปัญหา พัฒนาเครือข่าย อะลุ่มอล่วยกันทำงานร่วมกันโดยการพัฒนา ตกปลานอกบ้าน ประสานสิบทิศ ผูกมิตรทั้งหล้า

ซึ่งจากการให้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม

สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม มารวมกันเชิงสร้างสรรค์ ไม่ควรอิงประโยชน์ส่วนตน อาจถูกมองว่าเป็น NGO ดังนั้นควรมองประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสวัสดิการสาธารณะที่มีคุณภาพ ควรใช้ธรรมะในการพัฒนา การให้การศึกษามีผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นการคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม เป็นการต่อรองผลประโยชน์ การขับเคลื่อนโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีเพียงกลุ่มก้อนเฉพาะ ประชาชน มีพลังน้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ยากต่อการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ต้องทำให้กลุ่มก้อนมีพลังตื่นรู้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นกลุ่มก้อนที่มีพลังไม่มากในสังคม แต่หากรวมกันหลาย ๆ กลุ่มก็จะทำให้มีพลังมากขึ้น การมีแนวคิดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	การพัฒนาภาคประชาสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองความต้องการของพี่น้องประชาชน โดยอำนาจองค์การภาคประชาชน ประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่มีมาตรฐานในการปกครองปัจจุบัน การส่งเสริมแนะนำให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นในการคิดริเริ่มแก้ไขปัญหา วางแผน และดำเนินการปฏิบัติ เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่น และให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมในระบอบประชาธิปไตย บทบาทก็ตกอยู่บนพื้นฐานของภาคประชาสังคม ในระบอบประชาธิปไตย ภาคประชาสังคม จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาโดยมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	การพัฒนาภาคประชาสังคม ขาดการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างนักการเมืองและประชาชน ก่อให้เกิดการร้องเรียนต่าง ๆ จนเป็นปัญหาอย่างมาก
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	การพัฒนาภาคประชาสังคม“ต้นไม้มีพิษผลก็จะมีพิษ” มันคือการพัฒนาที่ไม่อิงอามิตรเหนือตนเอง แต่ควรบริหารภาคประชาสังคมเพื่อส่วนรวมเมื่อสาธารณะอย่างโปร่งใสบริสุทธิ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	การพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนาอย่างไรก็ได้ ขอให้มีศีลธรรมก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เน้นการทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ไม่ควรปล่อยให้กลุ่มก้อนโดดเดี่ยว
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	การพัฒนาภาคประชาสังคม ได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองโดยเน้นบทบาทเชิงรุก มากกว่าเชิงรับ จะต้องให้ภาคประชาสังคมมีพลังในการตรวจสอบเป็นระบบ สนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายสาธารณะต่าง ๆได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	การพัฒนาภาคประชาสังคม การเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดปัญหาก็เป็นที่กล่าวขาน เรื่องการมีหลาย ๆ ภาคส่วน ในการดำเนินงาน การใช้หลักธรรมเข้าไปใช้ในระบอบก็จะช่วยให้มีการพัฒนาระบบการเมืองได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	การพัฒนาภาคประชาสังคม การพัฒนา การทำงานร่วมกัน สิ่งที่ควรทำให้สติ นักการเมืองบริหารปัญหา พัฒนาเครือข่าย อะลุ่มอล่วยกันทำงานร่วมกันโดยการพัฒนา ตกปลานอกบ้าน ประสานสิบทิศผูกมิตรทั้งหล้า

ประเด็นที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม จากการสนทนากลุ่มทำให้ทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอดังนี้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 1 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช **ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม** การมีส่วนร่วมในภาคีเครือข่ายการพัฒนาไม่ควรให้ประชาชนกลุ่มเดียวเข้าไปดำเนินการ ควรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีความปรารถนาให้การเมืองดี การเมืองโปร่งใสและบริสุทธิ์

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 2 (วันที่ 14 มกราคม 2567) ด้านมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม Mindset เป็นสิ่งสำคัญ การมีส่วนร่วม มีผลต่อการจัดให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง เมื่อใดมีภาคประชาสังคมก่อตัวกันก็จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และก็จะได้รับการแก้ปัญหาได้อย่างดี การร่วมถกแถลงเพื่อหาทางออกในทางการเมือง

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 3 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหัวใจของการพัฒนาคือ ทุกภาคีต้องมีส่วนร่วม นครศรีธรรมราชต้องขับเคลื่อนการมีสภาพการเมืองภาคประชาสังคมด้วยหลักการมีส่วนร่วม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 4 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดใหญ่ มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้แนวคิดพัฒนาต่างกัน การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมต้องใช้คำว่า “พหุวัฒนธรรม” เพื่อการอยู่ด้วยกันอย่างสันติ DNA ของคนนครศรีธรรมราช ผูกพันกับการมีประชาธิปไตย คือ ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าช้างค้า สะท้อนถึงการมีความเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และการพัฒนาการเมือง ควรส่งเสริมแนะนำตลอดถึงกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างเหมาะสมและถูกต้อง สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ และมีความภาคภูมิใจในระบอบประชาธิปไตย

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 5 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การทำแผนพัฒนา การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ด้วยการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 6 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ต้องใช้หลักธรรม หรือคุณธรรมในการร้อยรัด การมีส่วนร่วม “หลักธรรมของเยาวชนคือ สันติภาพโลก” นั่นหมายความว่า การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องร้อยรัดด้วยคุณธรรม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 7 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ในการเลือกตั้งในท้องถิ่น ประชาชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง การเข้ามามีส่วนร่วมไม่ควรอ้างผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ควรมีจิตอาสาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมาก ๆ

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 8 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมประชาชนเป็นทั้งจุดชนวนและกระบวนการของการพัฒนา

ประชาธิปไตย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินการของภาครัฐ รวมทั้งเรียกร้องให้กำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคัดค้านนโยบายหรือกฎหมายชนิดใดชนิดหนึงได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม การกำหนดนโยบาย การวางแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการตัดสินใจในทางการเมืองในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ สร้างความเข้มแข็งในทางการเมือง จัดตั้งให้มีกฎหมาย จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณของชุมชน

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 9 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม เคารพจุดต่างเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ (วันที่ 14 มกราคม 2567) การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วม มีความเจริญต่อมีการเสมอภาค ประชาสังคม ภาคการเมือง การมีส่วนร่วมมีการขัดแย้งได้ ด้านผลประโยชน์ร่วมกัน สมานสามัคคีด้านการเมือง และด้านภาคประชาสังคม ดังนั้นความเสมอภาค ผลประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งจากการให้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม

สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	การมีส่วนร่วมในภาคีเครือข่ายการพัฒนาไม่ควรให้ประชาชนกลุ่มเดียวเข้าไปดำเนินการ ควรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีความปรารถนาให้การเมืองดี การเมืองโปร่งใสและบริสุทธิ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม Mindset เป็นสิ่งสำคัญ การมีส่วนร่วมมีผลต่อการจัดให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง เมื่อใดมีภาคประชาสังคมก่อตัวกันก็จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และก็จะได้รับการแก้ปัญหาได้อย่างดี การร่วมถกแถลงเพื่อหาทางออกในทางการเมือง

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหัวใจของการพัฒนาคือ ทุกภาคีต้องมีส่วนร่วม นครศรีธรรมราชต้องขับเคลื่อนการมีสภาพการเมืองภาคประชาสังคมด้วยหลักการมีส่วนร่วม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดใหญ่ มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้แนวคิดพัฒนาต่างกัน การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมต้องใช้คำว่า “พหุวัฒนธรรม” เพื่อการอยู่ด้วยกันอย่างสันติ DNA ของคนนครศรีธรรมราช ผูกพันกับการมีประชาธิปไตย คือ ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าช้างค้า สะท้อนถึงการมีความเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และการพัฒนาการเมือง ควรส่งเสริมแนะนำตลอดถึงกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างเหมาะสมและถูกต้อง สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ และมีความภาคภูมิใจในระบอบประชาธิปไตย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การทำแผนพัฒนา การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ด้วยการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ต้องใช้หลักธรรม หรือคุณธรรมในการร้อยรัด การมีส่วนร่วม “หลักธรรมของเยาวชนคือ สันติภาพโลก” นั่นหมายความว่า การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องร้อยรัดด้วยคุณธรรม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ในการเลือกตั้งในท้องถิ่น ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง การเข้ามามีส่วนร่วมไม่ควรอ้างผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ควรมีจิตอาสาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมาก ๆ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมประชาชนเป็นทั้งจุดชนวนและกระบวนการของการพัฒนาประชาธิปไตย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินการของ

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
	ภาครัฐ รวมทั้งเรียกร้องให้กำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคัดค้านนโยบายหรือกฎหมายชนิดใดชนิดหนึงได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม การกำหนดนโยบาย การวางแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการตัดสินใจในทางการเมือง ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ สร้างความเข้มแข็งในทางการเมือง จัดตั้งให้มีกฎหมาย จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณของชุมชน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมในสการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม เคารพจุดต่าง เป็นเครื่องมีผลสำคัญ ในการพัฒนาการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วม มีความเจริญต่อมีการเสมอภาค ประชาสังคม ภาคการเมือง การมีส่วนร่วมมีการขัดแย้งได้ด้านผลประโยชน์ร่วมกัน สมานสามัคคีด้านการเมือง และด้านภาคประชาสังคม ดังนั้นความเสมอภาค ผลประโยชน์ร่วมกัน

ประเด็นที่ 3 ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม จากการสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอดังนี้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 1 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม การให้นำแนวคิดทฤษฎีมาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีจิตอาสา ปราศจากค่าตอบแทน

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 2 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม การปฏิบัติตนที่มีความรัก ความสามัคคี เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ต้องกล้าที่จะรับฟังการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 3 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นกลุ่มก้อนที่มีพลังไม่มากในสังคม กลุ่มทำให้เกิดพลังมากขึ้น การมีแนวความคิดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยของสังคมและระบอบประชาธิปไตย

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 4 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม ควรให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความเห็นห่วงเป็นใยของ

ผู้บริหารประเทศหรือรัฐบาล ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักคิด รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตตามครรลองในระบอบประชาธิปไตย เน้นให้มีส่วนร่วมในการรักและพัฒนาท้องถิ่น และเข้าใจถึงเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 5 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม พลเมืองของรัฐหรือคนในสังคมปฏิบัติหน้าที่พลเมืองให้เป็นคนดี อยู่ในกรอบ อยู่ในระเบียบตามจารีตประเพณีของสังคม ก็จะทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สงบ ร่มเย็น ต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 6 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม ควรมีหลักคุณธรรมในการปฏิบัติตน บนพื้นฐานของการ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวช กล่าวคือ ต้องมีจิตเพื่อสาธารณะทุกลมหายใจ ก็จะก่อให้เกิดการที่จะมีบทบาททางการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 7 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม การปฏิบัติภาคพลเมือง “พระ 5 องค์ กับโจร 500” เป็นบทสะท้อนถึงการปฏิบัติงานภาคพลเมืองว่า ไม่จำเป็นต้องยึดถือตนส่วนมากอย่างเดียว ควรส่งเสริมคนดีมีศีลธรรมมากกว่า คนที่มีพวกมากลากไป

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 8 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองของภาคประชาสังคมจะต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย ต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและไม่ลิดรอนสิทธิคนอื่น และจะต้องเป็นคนตื่นรู้ คอยตรวจสอบและผดุงความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมให้ได้ โดยเฉพาะนโยบายสาธารณะ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ให้นึกถึงประโยชน์ส่วนร่วมให้มากกว่าประโยชน์ส่วนตน

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 9 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม ไม่ควรมีการเหลื่อมล้ำในเขตการปกครอง

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 10 (วันที่ 14 มกราคม 2567) การปฏิบัติหน้าที่พลมืองภาคประชาสังคม การปฏิบัติตนที่มีความรัก ความสามัคคี สำคัญต่อการพัฒนาการเมือง ต้องรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองต้องอยู่ในกรอบ ระเบียบ วินัย จารีตของสังคม จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย

ซึ่งจากการให้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคมได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม

สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	การให้นำแนวคิดทฤษฎีมาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีจิตอาสาปราศจากค่าตอบแทน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	การปฏิบัติตนที่มีความรัก ความสามัคคี เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ต้องกล้าที่จะรับฟังการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	การพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นกลุ่มก้อนที่มีพลังไม่มาก ในสังคมกลุ่มทำให้เกิดพลังมากขึ้น การมีแนวความคิดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยของสังคมและระบอบประชาธิปไตย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	ควรให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความเห็นห่วงเป็นใยของผู้บริหารประเทศหรือรัฐบาล ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักคิด รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตตามครรลองในระบอบประชาธิปไตย เน้นให้มีส่วนร่วมในการรักและพัฒนาท้องถิ่น และเข้าใจถึงเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	พลเมืองของรัฐหรือคนในสังคมปฏิบัติหน้าที่พลเมืองให้เป็นคนดีอยู่ในกรอบ อยู่ในระเบียบตามจารีตประเพณีของสังคม ก็จะทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สงบ ร่มเย็น ต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	ควรมีหลักคุณธรรมในการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวช กล่าวคือ ต้องมีจิตเพื่อสาธารณะทุกลมหายใจก็จะก่อให้เกิดการที่จะมีบทบาททางการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	การปฏิบัติภาคพลเมือง “พระ 5 องค์ กับโจร 500” เป็นบทสะท้อนถึงการปฏิบัติงานภาคพลเมืองว่า ไม่จำเป็นต้องยึดถือตนส่วนมากอย่างเดียว ควรส่งเสริมคนดีมีศีลธรรมมากกว่า คนที่มีพวกมากลากไป

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองของภาคประชาสังคม จะต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย ต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและไม่ลิดรอนสิทธิคนอื่น และจะต้องเป็นคนตื่นรู้ คอยตรวจสอบและผดุงความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมให้ได้ โดยเฉพาะนโยบายสาธารณะ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ให้นึกถึงประโยชน์ส่วนร่วมให้มากกว่าประโยชน์ส่วนตน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	ไม่ควรมีการเหลื่อมล้ำในเขตการปกครอง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	การปฏิบัติตนที่มีความรัก ความสามัคคี สำคัญต่อการพัฒนาการเมือง ต้องรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองต้องอยู่ในกรอบ ระเบียบวินัย จารีตของสังคม จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย

ประเด็นที่ 4 วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม จากการสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอดังนี้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 1 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม การใช้ธรรมะขัดเกลาทางการเมือง ต้องร่วมด้วยช่วยกันในการพัฒนาทางการเมือง ก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง ในนครศรีธรรมราช ประชาสังคมต้องมีจิตอาสาพัฒนาการเมืองอย่างสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 2 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม เคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 3 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรมีการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เป็นวิถีชีวิต ภายใต้คำสอนของศาสนา จึงจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 4 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาถึงสภาพสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประการสำคัญ

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 5 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อเนื่องสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่ถ้าเป็นวัฒนธรรมเชิงบวกที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี แต่ในทถ้าเป็นวัฒนธรรมเชิงลบก็จะส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อการเมืองภาคประชาสังคม จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆที่เหมาะสมกับการเมืองในปัจจุบัน ตรงกันข้ามภาคประชาสังคมต้องนำเอาแนวคิดขององค์กรต้นแบบมาปรับใช้ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 6 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเน้นการเมืองสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม ควรได้นำมาพัฒนาการเมืองในภาคประชาสังคม

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 7 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรให้การศึกษาเพื่อพัฒนาการทางการเมือง การศึกษาในอดีต เน้นการศึกษา“หมาหางด้วน” จึงควรให้นำคำพูดนี้มาพิจารณา

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 8 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรมีองค์กรและหน่วยงาน ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดให้ให้เป็นทางการเพื่อให้ภาคประชาสังคม ที่จะต้องเข่ามามีส่วนร่วม ในการปลูกฝังวัฒนธรรมแบบพลเมืองและการสร้างจิตสำนึกแบบพลเมือง น้อมในทางการเมือง ควรมีองค์กรวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมสร้างจิตสำนึกในเข้าถึงการมีส่วนร่วม เรื่องการเพิ่มความรู้ทางการเมือง หรือการศึกษาที่จะก่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็น Best Practice ให้ได้

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 9 (วันที่ 14 มกราคม 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรนำวัฒนธรรมทางการเมืองจากชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่ดีและควรได้ถอดบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนาการเมืองของศรีธรรมราช สืบต่อเนื่องอย่างยาวนาน ปฏิบัติสืบทอด ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการเมืองในยุคปัจจุบัน

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ 10 (14 กุมภาพันธ์ 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม 3 อย่าง 1. คับแคบ 2. ไพร่ฟ้า และ 3. การมีส่วนร่วมต้องจับมือกันแก้ไขปัญหาทางวังคมให้ได้ พรรคการเมืองมีส่วนทำให้ประชาชนแตกแยก ดำเนินการเมืองภาคประชาสังคม จึงมีผลต่อการพัฒนาการเมือง

ซึ่งจากการให้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ประเด็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม

สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	การใช้ธรรมะขัดเกลาทางการเมือง ต้องร่วมด้วยช่วยกันในการพัฒนาทางการเมือง ก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง ในนครศรีธรรมราช ประชาสังคมต้องมีจิตอาสาพัฒนาการเมืองอย่างสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	เคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	ควรมีการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เป็นวิถีชีวิต ภายใต้คำสอนของศาสนา จึงจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี ของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	ควรพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาถึงสภาพสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประการสำคัญ สร้างสรรค์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็น Best Practice ให้ได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อเนื่องสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่ถ้าเป็นวัฒนธรรมเชิงบวกที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี แต่ในทถ้าเป็นวัฒนธรรมเชิงลบก็จะส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อการเมืองภาคประชาสังคม จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆที่เหมาะสมกับการเมืองในปัจจุบัน ตรงกันข้ามภาคประชาสังคมต้องนำเอาแนวคิดขององค์กรต้นแบบมาปรับใช้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเน้นการเมืองสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม ควรได้นำมาพัฒนาการเมืองในภาคประชาสังคม

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมควรให้การศึกษาเพื่อพัฒนาการทางการเมือง การศึกษาในอดีต เน้นการศึกษา“หมาหางด้วน” จึงควรให้นำคำพูดนี้มาพิจารณา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรมีองค์กรและหน่วยงาน ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดให้ให้เป็นทางการเพื่อให้ภาคประชาสังคม ที่จะต้องเข่ามามีส่วนร่วม ในการปลูกฝังวัฒนธรรมแบบพลเมืองและการสร้างจิตสำนึกแบบพลเมืองน้อมในทางการเมือง ควรมีองค์กรวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมสร้างจิตสำนึกในเข้าถึงการมีส่วนร่วม เรื่องการเพิ่มความรู้ทางการเมือง หรือการศึกษาที่จะก่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็น Best Practice ให้ได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรนำวัฒนธรรมทางการเมืองจากชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่ดี และควรได้ถอดบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนาการเมืองของศรีธรรมราช สืบต่อเนื่องอย่างยาวนาน ปฏิบัติสืบทอด ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการเมืองในยุคปัจจุบัน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม 3 อย่าง 1 คับแคบ 2 ไพร่ฟ้า 3 การมีส่วนร่วมต้องจับมือกันแก้ไขปัญหาทางวังคมให้ได้ พรรคการเมืองมีส่วนทำให้ประชาชนแตกแยก ดำเนินการเมืองภาคประชาสังคม จึงมีผลต่อการพัฒนาการเมือง

ซึ่งจากการให้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ด้าน สามารถสรุปผลรวมของการเสวนากลุ่มการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สรุปผลรวมของการเสวนากลุ่มการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรรมราช

สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

รายชื่อ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมต้องมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การเกื้อหนุนก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองและการปกครองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช อาทิ การใช้หลักการธรรมาภิบาล การพัฒนาจัดการ การมีส่วนร่วมและการมีระเบียบวินัยตลอดจนเป็นวัฒนธรรมของประชาสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 2	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม เป็นการคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม ต้องทำให้กลุ่มก้อนมีพลังตื่นรู้ เกิดการมีส่วนร่วมและได้รับการแก้ไขปัญหา หาทางออก ให้มีความเคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม อาทิเช่น กิจกรรมการออกเสียงประชามติ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่ภาคประชาสังคม หากรวมกลุ่มพลังหลาย ๆ กลุ่มจะทำให้มีพลังมากขึ้น มาร่วมสร้างการมีส่วนร่วม การคิด การปฏิบัติ การตัดสินใจ ถือเป็นหัวใจการพัฒนา แนวคิดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ให้ทันสมัยของสังคมระบอบประชาธิปไตย การเสริมสร้างประชาธิไตยให้เป็น วิถีชีวิต ภายใต้คำสอนศาสนาสามารถก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม อำนาจองค์การภาคประชาสังคม กระตือรือร้น ในความคิดริเริ่ม แก้ไขปัญหา วางแผนและดำเนินการปฏิบัติ การพัฒนาต้องหาหลาย ๆทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้เกิดการมีส่วน

รายชื่อ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
	ร่วม ใช้คำว่า"พหุวัฒนธรรม" โดยการกระตุ้นประชาชนให้ตระหนักความรับผิดชอบ ต่อสังคมส่วนรวมอย่างเหมาะสม ภูมิใจในระบอบประชาธิปไตย ห่วงใย ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคิด รู้จักวิธีการ เข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและพิจารณาสภาพสังคมประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ต้องมีการพัฒนาให้โปร่งใส และเป็นธรรม มีวินัยอุดช่องว่างของการพัฒนาที่อ่อนแอ ทำแผนพัฒนาให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นส่วนร่วมในการพัฒนาพลเมืองให้เป็นคนดีอยู่ในระเบียบตามจารีตประเพณีของสังคม รู้หน้าที่ตนเองและให้มีวัฒนธรรมเชิงบวกที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี แต่ในถ้าเป็นวัฒนธรรมเชิงลบก็จะส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อการเมืองภาคประชาสังคม จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆที่เหมาะสมกับการเมืองในปัจจุบัน ตรงกันข้ามภาคประชาสังคมต้องนำเอาแนวคิดขององค์กรต้นแบบมาปรับใช้ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมทำเพื่อส่วนรวม ได้อย่างยั่งยืน ต้องร้อยรัดด้วยคุณธรรมควรมีหลักคุณธรรมรู้ในการปฏิบัติตนพื้นฐานของการ ปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวช มีจิตเพื่อสาธารณะทุกลมหายใจ ควรให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงโดยเน้นการเมืองสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม ควรได้นำมาพัฒนาการเมืองในภาคประชาสังคม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ขอให้มีศีลธรรมก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เป็นการทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ประชาชนควรเข้ามามีส่วน

รายชื่อ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
	ร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง ควรมีจิตอาสา ควรส่งเสริมคนดีมีศีลธรรมมากว่าคนที่มีพวกลากให้การศึกษาเพื่อพัฒนาการทางการเมือง การศึกษาในอดีต เน้นการศึกษา“หมาหางด้วน” จึงควรให้นำคำพูดนี้มาพิจารณา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8	การพัฒนาการมีส่วนร่วมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม เป็นบทบาทเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ จะต้องให้ภาคประชาสังคมเข็มแข็ง มีพลังในการตรวจสอบ เป็นระบบ หรือคัดต้านนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ประชาสังคมเป็นทั้งจุหมายและกระบวนการของการพัฒนาประชาธิปไตย ของจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงควรมีบทบาทการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐรวมทั้งเรียกร้องให้ดำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือคัดค้านนโยบายหรือกฎหมายได้ ต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ต้องเป็นคนตื่นรควรมีองค์กรและหน่วยงาน ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดให้ให้เป็นทางการเพื่อให้ภาคประชาสังคม ที่จะต้องเข่ามามีส่วนร่วม ในการปลูกฝังวัฒนธรรมแบบพลเมืองและการสร้างจิตสำนึกแบบพลเมืองน้อมในทางการเมือง ควรมีองค์กรวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมสร้างจิตสำนึกในเข้าถึงการมีส่วนร่วม เรื่องการเพิ่มความรู้ทางการเมือง หรือการศึกษาที่จะก่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็น Best Practice ให้ได้
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 9	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม ควรนำวัฒนธรรมทางการเมืองจากชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่ดี และควรได้ถอดบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนาการเมืองของศรีธรรมราช สืบต่อเนื่องอย่างยาวนาน ปฏิบัติสืบทอด ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี จึงควรมีการสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการเมืองในยุคปัจจุบัน

รายชื่อ	สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 10	วัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม 3 อย่าง 1 คับแคบ 2 ไพร่ฟ้า 3 การมีส่วนร่วมต้องจับมือกันแก้ไขปัญหาทางวังคมให้ได้ พรรคการเมืองมีส่วนทำให้ประชาชนแตกแยก ดำเนินการเมืองภาคประชาสังคม จึงมีผลต่อการพัฒนาการเมือง

4.5 สรุปผลรวมการวิเคราะห์สังเคราะห์การเสวนากลุ่ม

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้คือในด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมต้องมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นพร้อมกับการามีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาสังคมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ภาคพลเมืองภาคประชาชนภาคประชาสังคมในทางการเมืองอย่างเข้าใจและทั่วถึงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องยึดถือปฏิบัติอาทิ การร่วมเสวนา การรับฟังความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การเลือกตั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจมากขึ้น

4.6 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันนี้มีการตื่นตัวมากในด้านการเมืองการปกครองทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมของนครศรีธรรมราช มีความเข็มแข็งและแข็งแกร่ง ควรมีการให้เความรู้เพิ่มเติม มีการสัมมนาและมีการพัฒนางานด้านการจัดการ พร้อมเกิดการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองพร้อมกับรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างดีเอาไว้ เป็นส่วนใหญ่ ได้นำไปพัฒนาด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจมากยิ่งขึ้นไปในอนาคต ภาคประชาสังคมได้องค์ความรู้ใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานภาคประชาสังคมให้ดียิ่งขึ้น ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช” เรียกว่า DDPC Model

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย DDPC Model

D (Development)	ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมที่เป็นการประสานส่งเสริมและให้บริการทางเมืองแก่ภาคประชาสังคม โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางการเมืองผ่านหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมการให้บริการทางการเมืองผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
D (Duty)	ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมที่ให้พลเมืองได้มีโอกาสในการใช้สิทธิที่กฎหมายรองรับ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการร่วมแสดงความคิดเห็นบนเวทีการเมืองท้องถิ่น กิจกรรมการเข้าร่วมรับฟังการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น
P (Participation)	ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพลังประชาสังคมเพื่อจิตอาสาทางการเมือง กิจกรรมส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกระดับ เป็นต้น
C (Culture)	ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมแกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและในการส่งเสริมประชาธิปไตย ได้แก่ กิจกรรมการอบรมสัมมนาด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถาบันของสังคม วัด บ้าน โรงเรียน และสถาบันครอบครัว เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ เอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมี วัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คนและจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus group) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน โดยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการเสวนากลุ่มประกอบ ซึ่งได้สรุปผลจากการศึกษาในประเด็นเหล่านี้ คือ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมกาปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความสำคัญมากต่อภาคประชาสังคม เพราะมีกลุ่มหลากหลายของชาวนครศรีธรรมราช เนื่องจากมีการนับถือศาสนาหลาย ๆ ศาสนา จึงถือเป็นพหุวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่างก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้ดี เพราะมีการตื่นตัว

ตื่นรู้ และการรับรู้ความเป็นไปในจังหวัด ตลอดจากการที่มีอยู่หลายศาสนาที่ต่างก็มีความร่วมมือร่วมใจกันมาโดยตลอดกับภาคประชาสังคมที่มีปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาภาคประชาสังคมมาโดยตลอด กลุ่มภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง มีความรับผิดชอบต่อภาคประชาสังคมนั้น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะมีการพัฒนาจัดการ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และยังมีการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองอย่างมีแบบแผน มีระเบียบวินัย ตลอดจนมีการศึกษาวัฒนธรรมอันดีงาม แบบพหุวัฒนธรรม ตามหลักศาสนาต่าง ๆ เป็นประเพณีที่ทำให้ภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีกิจกรรมต่าง ๆ เสมือนหนึ่งมีชีวิตต้องดำเนินไปตลอดปี สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงกล่าวได้ว่าเป็นสภาพที่มีการเคลื่อนไหว มีกิจกรรมดำเนินงานตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวใด ๆ ในทางการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมประเภทใดในจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถเผยแพร่ไปทั่วทุกหัวระแหงในกลุ่มภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง หรือภาคประชาชน การสื่อสาร การปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดปี การพัฒนา การมีส่วนร่วม การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของพลเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมก็จะเกิดขึ้นตลอดในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตั้งแต่แรกเริ่มทฤษฎี ๆ ต่างสู่ช่วงสมัยใหม่ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศและประเทศไทยหลาย ๆ คนเกี่ยวกับแนวทางการการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่ดีพบว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเมืองมาก ๆ เพราะการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกมิติทุกแง่มุม พลเมืองในประเทศหนึ่ง ๆ ต่างอยู่ในเมืองทั้งหมดตั้งแต่แรกเกิดจนสิ้นชีวิต ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม โดยสิ่งเหล่านี้ถูกสอดแทรกด้วยนโยบายของรัฐบาลที่เข้าถึงประชาชนที่ขึ้นอยู่กับการปกครองชนิดใด ซึ่งผู้นำประเทศนั้นมียุทธศาสตร์ใดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และศักยภาพในการแข่งขันกับอารยประเทศ ซึ่งคณะผู้บริหารประเทศนั้น ๆ ต้องมีการพัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง รองรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงและกระแสที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่มีใครในโลกนี้ที่จะสามารถหลีกหนีจากรัฐและรัฐบาลได้เลย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ อำนาจที่ใช้จะเกิดประโยชน์อย่างไรขึ้นกับผู้นำว่ามีคุณธรรมจริยธรรมอย่างไรคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของพลมืองโดยรวมของประเทศหรือไม่ โดยมีเกณหลัก ๆ ในการพัฒนาการเมือง 3 ประเด็น คือ 1) โครงสร้างความแตกต่าง (Differentiation) 2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Equality) 3) ความสามารถของระบบการเมือง(Capacity)

ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางกาเมืองนั้น เราจะพบปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม บางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ราบรื่นหรือใช้สันติวิธี ความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ในระหว่างสังคมหนึ่ง ๆขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ 6 ประเด็น คือ 1) ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงของสังคม 2) สภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ

การเมือง และวัฒนธรรม 3) สภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ 4) ระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง 5) ลำดับขั้นตอนหรือทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และ 6) อัตราการเปลี่ยนแปลง

"ประชาสังคม" ปรากฏในสังคมไทยในราวกลางทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีคำอื่น ๆ ที่ใช้ในความหมายเดียวกันคือ "ภาคประชาชน" หรือ "ภาคพลเมือง" ซึ่งมีการเมืองเป็นประเด็นสำคัญ มีลักษณะที่มุ่งเน้นการเข้าถึงภาคประชาสังคม จึงก่อเกิดเป็น "การเมืองภาคประชาสังคม" ซึ่งจะต้องก่อขึ้นโดยอาศัย 4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อรูปขององค์กรประชาสังคม ได้แก่ 1) ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ(Welfare State Theory) 2) ทฤษฎีพหุลักษณ์ (Heterogeneity Theory) 3) ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการ (Social Entrepreneur Theory) 4) ทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society Theory) โดยรัฐบาลต้องมีจุดเน้นที่ภาคสังคม สร้างพื้นฐานให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมถกแถลงปรึกษาหารือมากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกมากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหานโยบายที่ดี (Analysis For Policy) บนฐานของการวิเคราะห์นโยบายแบบเส้นตรง และปฏิบัติการทางนโยบายที่มีจุดเน้นอยู่ที่รัฐและระบบราชการ "บุคคลที่เติบโตมาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย จะมีความเชื่อมั่นเรื่องของประชา อำนาจทางการเมืองอยู่ที่ประขาขนชน หากจะใช้อำนาจจะต้องเป็นไปตามความต้องการของประขาขน" ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในระดับกำลังพัฒนา โดยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอินมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ โดยระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ยึดเสียงข้างมาก แต่เคารพเสียงข้างน้อยของประชาชน ประชาสังคมของไทย ต้องยึดหลักธรรมาภิบาล 6 เป็นหลักในการเข้าถึงร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม การเมืองภาคประชาสังคม ก็ยังมีอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ ทั้งระบบงานอุปถัมภ์ของสังคมไทยที่ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ โครงสร้างภายในโดยเฉพาะผู้นำบางคนแสวงหาผลประโยชน์และกำหนดนโยบายแต่ไม่สนองการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน อย่างไรการเมืองภาคประชาสังคมต้องมีการพัฒนาย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เป็นไปอย่างเที่ยงธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์โดยภาพรวมของประเทศ จากการสังเคราะห์การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ประเด็นดังกล่าว 4 ด้านคือ 1. ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม 2. ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม 3. ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม 4. ด้านวัฒนธรรมทางกาเมืองภาคประชาสังคม

5.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่คำนึงถึงประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจะเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น ต้องคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหลักการของระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักดังนี้ 1) หลักออำนาจอธิปไตยของปวงชน(Popular Sovereignty)

2) หลักเสรีภาพ (Liberty) 3) หลักการเสมอภาค (Equality) 4) หลักกฎหมาย (Rule of Law) และ 5) หลักเสียงข้างมาก (Majority) จึงชื่อว่า เป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น สามารถกระทำได้หลากหลายวิธีตามสิทธิที่ได้รับแห่งรัฐธรรมนูญ ได้แก่ 1) สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 2) สิทธิจัดตั้งพรรการเมือง 3) สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 4) สิทธิออกเสียงประชามติ 5) สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 6) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น 7) สิทธิตรวจสอบองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ 8) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา 9) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสิทธิและเสรีภาพ

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ถือเป็นการอยู่ร่วมกันในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสันติ จึงถือว่าเป็นผู้มีคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย อันประกอบด้วย 1) เคารพความแตกต่าง 2) รับผิดชอบตนเองหรือพึ่งพาตนเองได้ 3) เคารพหลักความเสมอภาค 4) เคารพกติกา 5) รัยผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และ 6)เคารพสิทธิผู้อื่น

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้น เริ่มจากฐานของการเลี้ยงดูครอบครัว การอบรมสั่งสอนในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จากโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อการเป็นพลเมืองท้องถิ่นและประเทศ สอดคล้องกับความเป็นสถาบันทางสังคมที่ว่า การเป็นพลเมืองที่ดีเริ่มจากครอบครัว ถ้าฐานรากจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัวไม่ดี การมีบทบาทส่วนรวมในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถกระทำได้ดี ในการสร้างรากฐานการเป็นพลเมืองจึงให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นลำดับแรกจึงเข้าสู่การปฏิบัติตนในระดับต่อ ๆไป

ดังนั้น การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเริ่มจากตนเองในการปฏิบัติตน มีวิธีการคิดที่เป็นบวก กระทำตนที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำตนเองและผู้อื่นอย่างถี่ถ้วน ระมัดระวังตนไม่ให้กระทำความผิดที่ไม่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีของสังคมหรือการสร้างภาระต่อสังคมทำให้เสียหายจากจุดย่อย ๆ สู่ระดับประเทศได้

วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย บางอย่างมีความน่าเชื่อถือน่าสนใจ แต่บางอย่างก็เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องมากจนเกินไปหรือนึกถึงประโยชน์ของตน มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ที่ใครอยู่ภายใต้บังคับบัญชาใคร จึงทำให้เกิดการสนใจกลุ่มเพียงกลุ่มหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงภาพรวม สิ่งเหล่านี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบต่าง ๆ ภายในประเทศ ฉะนั้นวัฒนธรรมการปกครองของไทยบางอย่างที่ดีเหมาะสม ก็ควรสนับสนุนต่อไป เพื่อให้การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความเคารพ ซึ่งภาพรวมของประเทศยั่งยืนสืบไป

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถมีหลากหลายของเครื่องมือต่าง ๆ อาทิ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ นักการเมือง

สถาบันการศึกษา องค์กรอิสระ ธรรมาภิบาล การปฏิรูปการเมือง นโยบายของรัฐ ผู้นำรัฐบาล ภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อนและชุมชน ผู้นำธรรมชาติ ฯลฯ ให้มีการบูรณาการ ให้ความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ บทบาท ช่วยเสริมสร้างส่งเสริมให้ดูแลประชาชนร่วมกัน ความเสมอภาค ความเท่าเทียม เกิดความยุติธรรมในสังคมทั้งในด้านความมีส่วนร่วม ความเข้าใจที่เป็นพลังบวกในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงมาก ประกอบกับ มีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตั้งขึ้นมาเพท่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างดีตลอดมา

5.1.3 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ว่า ด้านการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ขของภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการในสี่ด้านดังกล่าวได้อย่างทุกด้าน ตั้งแต่การให้ความรู้ ความเข้าใจของส่วนต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ยึดโยงการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ของภาคประชาสังคมแข็งแกร่งและมีความเข็มแข็งมากขึ้น จาการรวบรวมผลสรุปออกมา ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในทุก ๆ ด้าน ในท้องถิ่นก็ยังคงรักษาความกลมเกลียวความสัมพันธ์อันมั่นคงไว้ เพื่อการเดินหน้าของภาคประชาสังคมไว้ที่จะต้องดำเนินต่อไปและมีส่วนสร้างความเชื่อและความเท่าเทียม เท่าทัน ได้ความรู้เพิ่มขึ้น เกิดผลดีแก่ภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดดเด่นและเป็นพลังเสริมแรงให้แก่ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ฉะนั้น การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้คือในด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมต้องมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นพร้อมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาสังคมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ภาคพลเมืองภาคประชาชนภาคประชาสังคมในทางการเมืองอย่างเข้าใจและทั่วถึงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องยึดถือปฏิบัติ อาทิ การร่วมเสวนา การรับฟังความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การเลือกตั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจมากขึ้น

ทำให้ได้โมเดลในการวิจัย DDPC Model ซึ่งพอกล่าวสรุปแต่ละประเด็น ในหัวข้อวิจัย “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ดังนี้คือ

ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการจัดการพัฒนา จัดการสิทธิประโยชน์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเกิดจากการสร้างนโยบายที่รองรับอย่าง ชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถทำได้ในบริบทของพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาคประชาสังคมกับประชาชน ในการร่วมกันปกป้อง และดูแลสิทธิประโยชน์ทางการเมืองให้ได้รับประโยชน์เท่าเทียมกัน โดยที่คำนึงถึงความสุจริตในมิติส่วนรวมเป็นสำคัญของประชาชน

ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยปฏิบัติตนอย่างเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่พึงกระทำอย่างเหมาะสม และมีสิทธิในการตรวจสอบ การพัฒนาจัดการของผู้นำทางการเมืองในภาคประชาสังคม เพื่อการดำเนินการเมืองในภาคประชาสังคมที่มีความเชื่อมั่น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สุจริต และสามารถตรวจสอบได้ตามอำนาจที่พึงกระทำอย่างเหมาะสม

ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม หมายถึง ด้านการสร้างระบบระเบียบที่เกิดขึ้นในเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของระบบการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งต้องสร้างอย่างมีแบบแผนไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมาย อีกทั้งประชาชนได้รับรู้สิทธิทางการเมืองนั้น ๆ อย่างทั่วถึง จนเป็นสิ่งที่สืบทอดกันไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

จากการให้ความหมายของด้านต่าง ๆ แต่ละด้านนั้น ได้วิจัยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้มากขึ้น โดยการต้องไปศึกษาเพิ่มเติมให้เห็นว่า แต่ละด้านนั้น ๆ ต้องไปคิดตามความเคลื่อนไหวของกิจกรรม 4 ด้านนี้ควรมีกิจกรรมอะไรที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันได้ ผู้วิจัยได้ไปศึกษาและสภาพความเป็นจริงดังกล่าวที่หน่วยงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชดังนี้ คือหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจงหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยงานองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ทั้ง สามหน่วยงานนี้ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมามากหลายทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวแล้ว แต่ได้ตกผลึกที่เห็นสมควรมราจะมาประกอบกับด้านต่าง ๆนั้น เพื่อเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมได้มากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจคัดเลือก กิจกรรมดังกล่าวมานำเสนอเพื่อได้โมเดลที่สอดคล้องและสอดรับกับหัวข้อทั้ง 4 ด้านนั่นอย่างลงตัวได้ดี

ผู้วิจัยขออธิบายในแต่ละด้านประกอบการยกกิจกรรมประกอบโมเดลนี้ DDPC Model

D (Development) ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมที่เป็นการประสานส่งเสริมและให้บริการทางการเมืองแก่ภาคประชาสังคม โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ทางการเมืองผ่านหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมการให้บริการทางการเมืองผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

D (Duty) ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมที่ให้พลเมืองได้มีโอกาสในการใช้สิทธิที่กฎหมายรองรับ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการร่วมแสดงความคิดเห็นบนเวทีการเมืองท้องถิ่น กิจกรรมการเข้าร่วมรับฟังการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

P (Participation) ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประขาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพลังประชาสังคมเพื่อจิตอาสาทางการเมือง กิจกรรมส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกระดับ เป็นต้น

C (Culture) ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม คือ การจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่กิจกรรมการอบรมสัมมนาด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถาบันของสังคม วัด บ้าน โรงเรียน และสถาบันครอบครัว เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย DDPC Model ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ด้านการพัฒนาภาคประชาสังคม มีผลสอดคล้องงานวิจัยที่มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีความคิดเพื่อสร้างเอกลักษณ์ มีความผูกพัน ความเชื่อร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเข้ามามีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐเพื่อให้รัฐมีสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะจะทำให้เกิดพลังมวลชนเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อการเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐให้เป็นไปตามเป้าหมายของกลุ่มและผลประโยชน์ส่วนรวม มักถูกเรียกรวม ๆ ว่า การเมืองสมัยใหม่ “Post Modern Polics” (ธงชัย สินอุดม, 2562 หน้า 342 – 343)

ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม จึงเป็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สามารถบอกได้ 8 ข้อ ด้านคุณภาพการตัดสินใจดีขึ้น ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การสร้างฉันทามติ การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมาตรการความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณะชน การพัฒนาภาคประชาสังคม จากประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง (คณะกรรมาธิการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, 2566, หน้า 22)

ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม ได้สอดคล้องกับงานของ ศิรินันท์ มุ่งหมาย (2563, หน้า 23) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย มีความเคารพ0 มีความรับผิดชอบ มีความสำนึกและตระหนักรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม และ ภักดี โพธิ์สิงห์ กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช (2562, หน้า 19) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญหลายประการ มีระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน จึงสามารถสรุปความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่เหมาะสม ได้แก่ การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น การมีจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย อรวรรณ สว่างอารมณ์, (2563, หน้า 21) วัฒนธรรมทางการเมือง ของสังคมไทยจะมีส่วนร่วมที่เกิดจากลักษณะนิสัยและการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จนผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนทุกระดับในสังคมไทย อาทิ แนวคิดอำนาจนิยมมากกว่า ความเสมอภาค ระบบเจ้านายลูกน้อง เล่นพรรคพวก ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผล ยึดถือประเพณีความเชื่อดั่งเดิม ทำอะไรตามใจตนเอง เฉื่อยชาต่อการเมือง ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังรักสงบด้วย

การนำองค์ความรู้ไปใช้ แต่ละประเด็นขององค์ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปต่อยอดในแต่ละด้านได้อย่างลึกซึ้งในวิจัยครั้งต่อไปที่เป็นที่สนใจสำหรับผู้ที่ดำเนินการวิจัยด้านการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือที่ใด ๆ ในทั่วราชอาณาจักร สามารถนำไปบูรณาการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม ในการศึกษาในอนาคตต่อไปได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า บริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคใต้ มีประชากรมากที่สุดในภาค จึงทำให้ภายในจังหวัดมีความหลากหลายทั้งความเชื่อ ความคิดด้วยจุดบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา แต่ภายในจังหวัดยังมีศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยความสนใจในนโยบายการเมืองจึงมีความแตกต่างกันตามความสนใจและการรับรู้ของประชาชนในจังหวัด และในยุคสมัยที่ผ่านมาผู้สมัครเป็นนายกองค์การพัฒนาส่วนจังหวัดมีความหลากหลายมากขึ้นให้เลือกตามกลุ่มช่วงวัย ข้อสังเกตที่สำคัญคือ ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสนใจผู้สมัครที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างมากในรอบการเลือกตั้งเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึง พ.ศ.2562 แต่หลังจากนั้นความนิยมในผู้แทนที่มาในยี่ห้อพรรคประชาธิปัตย์ลดน้อยลง ส่งผลให้ผู้แทนพรรคที่มีความน่าสนใจมากขึ้นและทำให้ร้อยละคะแนนของการเลือกของประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้แทนจากพรรคประชาธิปัตย์ ถูกแทนที่คะแนนด้วยพรรคพลังประชารัฐมากขึ้นจากการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมาจึงมีผลต่อการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ แต่อย่างไรก็ตามพรรคอื่น ๆ ก็มีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งรองรับกับการเลือกของประชาชนยุคใหม่มากขึ้น ซึ่งประชาชนพลเมืองภาคประชาสังคมต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นทุก ๆ ทั้งในของด้านการพัฒนา การมีส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่พลเมือง

ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมือง โดยมีการจัดตั้งการสนับสนุนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อาทิ การศึกษาอบรม การฟังอภิปราย การลงประชามติ การเลือกตั้ง การสัมมนา ฯลฯ ซึ่งในภาพรวมประชาชนยังความเอาใจใส่ไฝ่รู้ในการให้ความสนใจร่วมมือในการเข้ารับความรู้ เพื่อให้มีความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ตลอดถือเป็นวัฒนธรรมทางทารเมืองของภาคประชาสังคมอยู่ตลอด เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชประชาชนส่วนใหญ่ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองมีความสนใจทางการเมืองสูง และตื่นรู้ข่าวสารติดตามให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมโดยตลอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chioma Felicitas Nwogu (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและความรับผิดชอบของการริเริ่มต่อต้านการทุจริตของไนจีเรีย: ธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยในไนจีเรีย” ผลการวิจัยพบว่า ไนจีเรียยังคงต่อสู้กับการทุจริตเนื่องจากปัญหาหลายประการที่จำกัด ประสิทธิภาพของโครงการริเริ่มในการต่อต้านการทุจริต การคอร์รัปชันมีความซับซ้อนและต้องใช้ความพยายามที่หลากหลายในการแก้ไข การปรับปรุงโครงสร้างความรับผิดชอบเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับการรับสินบน ข้อเสนอผลที่พบคือ ไนจีเรียทนทุกข์ทรมานจากอาชญากรรมของรัฐและประชาธิปไตยที่ย่ำแย่เนื่องจากการทุจริต ประเทศได้รับการจัดการไม่เพียงพอเนื่องจากมีปัจจัยจำกัดในการพัฒนางาน การเพิ่มความโปร่งใสในการกำกับดูแลจะช่วยเพิ่มความรับผิดชอบ ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบการทุจริตและความพยายามในการต่อต้านการทุจริตผ่านการศึกษาระยะยาว การสอบสวนเชิงเปรียบเทียบเพิ่มเติมควรเน้นถึงความท้าทายและโอกาสที่เป็นเอกลักษณ์ของไนจีเรียที่ทำให้การต่อสู้กับการคอร์รัปชันทำได้ยาก ในขณะเดียวกันก็ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธนินทร เลิศเตชะสกุล และสุริยะใส กตะศิลา (2564, หน้า 159-160) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองภาคประชาสังคม: กรณีศึกษา พิภพ ธงไชย” ผลการวิจัยพบว่า การก่อตัวของการเคลื่อนไหวผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย มีสาเหตุหลักๆ มาจากความไม่เท่าเทียมความเลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเองหรือระหว่างประชาชนกับภาครัฐ อุดมการณ์ในการต่อสู้และท้าทายต่ออำนาจที่ไม่เป็นธรรมและมีผู้นำภาคประชาชนที่ทำงานในเชิงขบวนการประชาชนด้านขั้นตอนการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย มีอยู่ 5 ขั้นตอนหลัก ๆ ซึ่งได้แก่ ค้นหาประเด็นปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของสภาพปัญหา วางแผนและกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาดำเนินงานในการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน และตอบสนองต่อความมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้กลไกการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย ประกอบด้วย การใช้สถานการณ์เป็นตัวกำหนด ใช้ช่องทางการสื่อสารหรือพื้นที่สื่อมวลชนต่าง ๆ และการใช้สร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อน สำหรับกระบวนการของการเคลื่อนไหวผู้นำภาคประชาสังคมในประเทศไทย ใช้ 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

กระบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน กระบวนการเรียกร้องผ่านยุทธวิธีในการกดดันให้รัฐสนใจแก้ปัญหา และกระบวนการสันติภาพ

5.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมี กฎหมาย รัฐธรรมนูญ นักการเมือง ความเข็มแข็งของภาคประชาสังคม ด้านการพัฒนาจัดการ ความเข้มแข็งของระบบ การปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองในด้านการเมือง ตัวบุคคล พรรคการเมือง สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กรอิสระ เช่น รัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดิน ธรรมาภิบาล เช่น นิติธรรม ความเป็นกลาง ตวามตื่นตัว การปฏิรูปการเมือง นโยบายรัฐ ผู้นำรัฐบาล ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม การรับฟัง การวางแผน การร่วมปฏิบัติหน้าที่ และการควบคุมโดยประชาชน ปัจจัยด้านจิตวิทยา สถาบันครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อนและชุมชน การให้ความรู้ถึงสิทธิ บทบาทหน้าที่ ผู้นำธรรมชาติ เสริมสร้างดูแลประชาชนร่วมกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยาเสพติด ความเสมอภาค ความเท่าเทียม เกิดตวามยุติธรรมในสังคม เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Erik Jetmir (2024) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของสื่อต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทรัมป์ในการเลือกตั้งสหรัฐฯ ปี 2020” ผลการวิจัยพบว่า การขาดความไว้วางใจในกระบวนการเลือกตั้งและระบบนโยบายสาธารณะท้าทายส่วนสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนของอเมริกา นั่นคือการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม เมื่อประชาชนรู้สึกว่าถูกเพิกถอนสิทธิ ความเสียหายต่อประชาธิปไตยอาจมีนัยสำคัญ หากปล่อยไว้ไม่เปลี่ยนแปลงหรือแย่ลง ผลที่ตามมาของระบอบประชาธิปไตยอาจรุนแรงขึ้น เมื่อประชาชนถูกเพิกถอนสิทธิมากขึ้น มีการวิเคราะห์ผลกระทบของสื่อต่อผู้สนับสนุนทรัมป์ในขณะนั้นสำหรับการเลือกตั้งปี 2020 และการระบุลักษณะที่ไม่ถูกต้องของผู้สนับสนุนทรัมป์โดยสื่อส่งผลเสียต่อความรู้สึกเชื่อมโยงกับรัฐบาลและกระบวนการนโยบายสาธารณะหรือไม่ เป้าหมายคือ การพิจารณาว่าผู้ลงคะแนนเสียงของทรัมป์รู้สึกว่าสื่อมีลักษณะที่ผิดหรือไม่ และสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจที่พวกเขามีต่อสถาบันของรัฐ นโยบายสาธารณะ และด้านอื่น ๆ ในชีวิตของพวกเขา รากฐานทางทฤษฎีหรือกรอบนโยบายการเล่าเรื่อง (NPF) ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทรัมป์ที่เป็นชายผิวขาว 20 คน อายุระหว่าง 30-65 ปี เพื่อตอบคำถามชุดหนึ่งที่ถามว่าพวกเขารู้สึกอย่างไรที่สื่อแสดงลักษณะของตนเอง ผลลัพธ์ที่สำคัญของการศึกษาคือ 82% ของผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าถูกตัดสิทธิ์จากการที่สื่อตีกรอบพวกเขาว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หมวดหมู่โครงเรื่องของ NPF ที่โดดเด่นได้แก่ “เรื่องราวของการทำอะไรไม่ถูกและการขาดการควบคุม” (35%) และ “เรื่องราวของการเสื่อมถอย” (34%) ผลกระทบเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การสำรวจประเด็นที่อาจเกิดขึ้นว่าสื่อมีผลกระทบต่อการเมืองที่สำคัญ วาทกรรมนโยบายและการให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสร้างความก้าวหน้าด้วยผลกระทบเชิงลบของการกำหนดลักษณะของสื่อต่อความเชื่อมโยงของพลเมืองกับการกำหนดนโยบาย กระบวนการนิติบัญญัติ การเลือกตั้ง และประชาธิปไตย และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของพัฒนภูมิ ผ่องยุบล และคณะ (2564, หน้า 90-91) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับดังนี้ ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และด้านการเลือกตั้ง 2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีเพศและรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์การพัฒนาส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ การใช้สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ที่เกินขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งข้อเสนอแนะคือ นักการเมืองท้องถิ่นต้องวางตนเป็นแบบอย่างการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแก่เยาวชนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสรุปเป็นจดหมายข่าวส่งแบบออนไลน์

5.2.3 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ว่า ด้านการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ขของภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการในสี่ด้านดังกล่าวได้อย่างทุกด้าน ตั้งแต่การให้ความรู้ ความเข้าใจของส่วนต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ยึดโยงการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ของภาคประชาสังคมแข็งแกร่งและมีความเข็มแข็งมากขึ้น จาการรวบรวมผลสรุปออกมา ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในทุก ๆ ด้าน ในท้องถิ่นก็ยังคงรักษาความกลมเกลียว ความสัมพันธ์อันมั่นคงไว้ เพื่อการเดินหน้าของภาคประชาสังคมไว้ที่จะต้องดำเนินต่อไปและมีส่วนสร้างความเชื่อและความเท่าเทียม เท่าทัน ได้ความรู้เพิ่มขึ้น เกิดผลดีแก่ภาคประชาสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดดเด่นและเป็นพลังเสริมแรงให้แก่ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ฉะนั้น การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้คือ ในด้านการพัฒนาภาคประชาสังคมต้องมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นพร้อมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาสังคมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ภาคพลเมืองภาคประชาชนภาคประชาสังคมในทางการเมืองอย่างเข้าใจและทั่วถึงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องยึดถือปฏิบัติอาทิ การร่วมเสวนา การรับฟังความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การเลือกตั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจมากขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง อนุภูมิ โซวเกษม และสุรพล สุยะพรหม (2564, หน้า 363-364) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วยปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองหลักอิทธิบาท 4 และการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองและหลักอิทธิบาท 4 มีผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 3. นำเสนอการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม คือ ความชอบการเมือง โดยการเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีใจทางการเมือง ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน มีสติปัญญาควบคุมกิจกรรมทางการเมือง คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้โปร่งใส อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคิด วรุณดี (2565, หน้า 178-179) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของการปกครองสวนท่องถิ่น: อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยคือให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญต่อชุมชนทุกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้เยาวชน นักศึกษา คนวัยทำงาน ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เลือกตั้งและให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นควรตระหนักในการรับฟังความคิดเห็นหรือปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติจริงให้บรรลุผลและควรตระหนักเสมอว่า การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพมีความเสมอภาคยุติธรรมและเพื่อให้การปฏิบัติมีความสอดคล้องกันควรพัฒนารูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้มีสภาท้องถิ่นโดยมีการคัดเลือกจากผู้นำชุมชนและให้มีคณะกรรมการเหมือนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการบริหารโครงการส่วนท้องถิ่นได้โดย วิธีการมีส่วนร่วมคือให้สภาองค์กรมีส่วนร่วมให้ภารกิจของสภาขององค์กรชุมชนสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเหมือนผ่านแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าการการพัฒนาทางการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในยุคปัจจุบันการพัฒนาการเมืองมีความก้าวหน้าและได้รับความสนใจ ตื่นตัว ให้ความสำคัญ ติดตามข่าวสารในยุคปัจจุบันและให้ความสำคัญ กับ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาคประชาสังคมดำเนินการผ่านส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และชุมชนตลอดถึงผู้นำอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาการภาคประชาสังคมมากขึ้นและองค์กรที่ทำงานอยู่ในท้องถิ่น กลุ่มชน

กลุ่มอาชีพต่าง ๆภาคพลเมือง และมีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาจัดการตามที่กฎหมายกำหนดและมีหน้าที่ที่ควรทำเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมือง ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารที่จะต้องพิจารณาดำเนินการเสริมสร้างระบบที่ดีสร้างสภาพแวดล้อมภายในที่ดี และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มข้น และมีทักษะอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในของการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรใช้แบบผสมผสาน คือ เน้นทั้งการพัฒนา การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าการป้องกัน การทุจริตประพฤติมิชอบ และการรายงานที่ถูกต้องแล้วจัดให้มีการตรวจสอบภายในอย่างสม่ำเสมอว่ามีการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ไว้ตามที่กำหนดหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองจึงควรต้องเข้ามารับรู้และแก้วิกฤติปัญหานั้นด้วยตนเองเช่นกัน ด้วยการให้ความสนใจและพิถีพิถันเลือกสรรจะเป็นแนวทางแก้วิกฤติการทุจริตประพฤติมิชอบ ได้อีกทางหนึ่ง ไม่ใช่สะท้อนความต้องการประชาธิปไตยเพียงแค่รูปแบบเท่านั้น เพราะตามหลักรัฐศาสตร์เชื่อว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นบุคคลประเภทใด ก็จะเลือกคนประเภทเดียวกันนั้น มาเป็นผู้ปกครองตนเองคุณธรรมที่ผู้วิจัยได้สกัดและสังเคราะห์ออกมาจากการบูรณาการกับส่วนราชการและตามกฎหมายได้กำหนดให้ไว้ด้วยเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ หลักบริหารจัดการภาคประชาสังคมที่ดี หลักการมีส่วนร่วมที่มีความเข้าใจ หลักการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่สุจริต และหลักวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดกันมาอย่างเข้มแข็ง

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช”ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม หรือภาคพลเมือง ควรมีการร่วมมือในการจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึงและเป็นระบบ เพราะจากจากการศึกษาพบว่าผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนภาคประชาสังคม หรือภาคพลเมืองยังขาดการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2) ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนการพัฒนาการทางการเมืองภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมือง มีผู้บริหารจะต้องนำหลักพรหมวิหาร 4 มายึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำมาปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม เริ่มตั้งแต่การวางแผน การคัดเลือกคน การประเมินผลการปฏิบัติงาน จนกระทั่งการให้พ้นสภาพจากองค์กร ซึ่งผู้บริหารนอกจากจะมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการพัฒนางานแล้ว ความเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ และมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธา

3) ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคม ควรให้มีการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การพัฒนาองค์กรการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมเพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในภาคประชาสังคม เป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการพัฒนางาน และการทำงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสำนึกที่ดี

4) ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมสามารถนำหลักการพัฒนาจัดการไปบริหารงานในหน้าที่ตามบทบาทของตน ต้องรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ เป็นอย่างดี และสามารถแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องรู้จักตนเอง มองตนเองว่า มีความพร้อมทั้งกาย วาจา และใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม

5) หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางการเมืองภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองควรส่งเสริมให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง สร้างศรัทธาในการ ปฏิบัติงานที่ถูกต้องให้กับประชาชนและเยาวชนภายใต้บริบทหลักคุณธรรม จริยธรรมในการส่งเสริมการทำงานภาคประชาสังคมที่ดี

6) หน่วยงานหรือองค์กรการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประชาชนภาคประชาสังคมควรจะได้ใส่ใจและมีความตั้งใจที่จะสร้างพลังใจอย่างตั้งใจจริงจัง ต้องปลูกฝังและสร้างคุณธรรม จริยธรรม สร้างความมีระเบียบวินัย และทรงไว้ซึ่งความไว้วางใจที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมที่จะต้องเป็นแบบอย่างและเป็นผู้นำในการสร้างคุณงามความดี อบรมสั่งสอนและถ่ายทอดการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพประสิทธิผลให้แก่ผู้พัฒนารุ่นต่อ ๆ มาได้มีพลังต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรทำการศึกษาวิจัย “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช”ควรบูรณาการการพัฒนาภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) ควรทำการศึกษาวิจัย “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนคศรีธรรมราช” ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ของภาคประชาสังคมให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมและได้รับความเข้าใจและมีความสนใจมากขึ้นในการพัฒนาทางการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งและแข็งแกร่งมากขึ้นจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้นในความสนใจทั้ง 4 ด้าน การพัฒนาภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมภาคประชา

สังคม การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองภาคประชาสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองให้มีความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ๆ ในโอกาสต่อไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3) ควรทำการศึกษาวิจัย “การบูรณาการด้านหลักใน 4 ด้านนั้น ยังสามารถค้นคว้าต่อยอดแต่ละด้านได้มากยิ่งขึ้นและจะได้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติมได้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางและจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภาคประชาสังคมหรือภาคพลเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือทุก ๆ จังหวัดในประเทศไทย เป็นต้น”

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). *พัฒนาการการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. (2566). *รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้บริบทการศึกษาของไทย.* คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา: สำนักกรรมาธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

เจมส์ บิลล์ และ โรเบริท ฮาร์ทกรีฟ. (1978). การเมืองเชิงเปรียบเทียบ: การค้นหาทฤษฎี. (เสนอ จันทรา, แปล) ใน *รัฐศาสตร์ 21: ขอบเขตและแนวทางในการศึกษา วิชารัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรรมศาสตร์.

ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (2561). *ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์ มนุษย์กับการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2550). *รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน).

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2541). การบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์ระบบ ตลาดการจัดการสมัยใหม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนนิยม. ใน *การจัดการการปกครองกับชนบทและท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทศพล สมพงษ์. (2557). *การพัฒนาโครงการเชิงรุกเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.

ธงชัย สิงอุดม. (2562). การเมืองภาคประชาสังคมในยุค 4.0. ใน *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต 2562*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ประชาสังคม.* กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล. (2562). การจัดการตนเองของภาคประชาสังคม: แสงหนึ่งที่ปลายอุโมงค์แห่งประชาธิปไตย. *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 หัวข้อ "การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล: กฎหมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย"*. (หน้า 400-401). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นันทนา นัทวโรภาส. (2557). *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.* กรุงเทพมหานคร: แมสมีเดีย.

นิธิเนื่อง จำนงค์, ผศ.ดร. (2562). หน่วยที่ 11 แนวคิดประชาสังคม. ใน *ความคิดทางการเมืองและสังคม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *รายงานการวิจัย เรื่อง ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education).* กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.

ปิยพงษ์ บุษบงก์. (2560). *การวิเคราะห์นโยบายและการวางแผนแบบปรึกษาหารือ: Deliberative policy analysis and planning*. กรุงเทพมหานคร: คอมม่อนบุ๊คส์.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). *สังคมวิทยาการเมือง.* ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระธรรมปิฎก, น.พ.ประเวศ วสี, เอกวิทย์ ณ ถลาง, ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). *การเรียนรู้ที่เหมาะสมในสังคมไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

พระพิพิธพัชโรดม (อำนวย อินฺทวณฺโณ). (2564). ประชาสังคมยุคปัจจุบัน. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 "วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่"*. (หน้า 686-687). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชรัตนาลงกรณ์ พระศรีญาณวงศ์ และพระเดชขจร ขนฺติธโร. (2561). *การเมืองวัฒนธรรม: รากเหง้าแห่งการพัฒนาการเมืองไทย.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

พล.ต.ท. อุดม ชัยมงคลรัตน์. (2557). *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (Individual Study) เรื่อง: หลักประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

พล.อ.ท. พงศธร ไชยเสน. (2558). การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืนใน *เอกสารวิชาการสวนบุคคล หลักสูตร "หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย" รุนที่ 3 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา*. (หน้า 9-10). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ไพโรจน์ พลเพชร. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญเรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภักดี โพธิ์สิงห์, กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช. (2562). *รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2543). *ปรัชญาและพัฒนาการกฎหมายมหาชน.* กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ภูสิทธ์ ขันติกุล. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.*กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ. (2563). *ขับเคลื่อนการบริหารราชการ แบบประชารัฐที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง.* กรุมเทพมหานคร: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง.* กรุงเทพมหานคร: อาร์แอนด์ ปริ้นท์จำกัด.

ศิลปสวย ระวีแสงสูรย์. (2563). “หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุลักษณ์ ใน *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 5 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา*. (หน้า 7-8). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สถาบันพระปกเกล้า. (2565). *ความรู้เบื้องต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สมชัย ภัทรธนานันท์. (2559). *ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการประท้วงทางการเมือง.* กรุงเทพมหานคร: อินทนิล.

สมบัติ ธำรงธัญญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย.* กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สานักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2556). *วัฒนธรรมทางการเมือง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สานักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2554). “พัฒนาการเมืองไทย... พัฒนาประชาธิปไตย”. *จุลสาร*, 12-14.

สุจิต บุญบงการ. (2531). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย. ใน *การพัฒนาทางการเมืองของไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2542). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2558). แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองไทย. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาทางการเมืองไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์, สุจารี แก้วคง, สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, สมปอง รักษาธรรม และกฤตกร ทองนอก, สิบโท. (2563). *โครงการศึกษาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ปี 2563: การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, สถาบันพระปกเกล้า.

อนันต อริยะชัยพาณิชย์. (2557). มุมมองหลักประชาธิปไตยในสังคมไทย ใน *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา*. (หน้า 7-8). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อนุสรณ์ ลิ่มมณี. (2542). *รัฐสังคมและการเปลี่ยนแปลง การพิจารณาในเชิงอำนาจนโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เตือนตุลา จำกัด.

อภิชาต ดาดี. (2549). *หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.

อภิไท สอนทอง. (2560). ทัศนคติทางการเมืองของประชาชน : ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2553). *สองนครประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ไฮเดอร์, จอห์น. (1986). เต๋าสำหรับผู้จัดการยุคใหม่ [The Tao of Leadership: Leadership Strategies for a New Age]. (อลัน วัตต์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ราชดำริพลับลิเคชั่น.

2) วิทยานิพนธ์ และดุษฎีนิพนธ์

กมลทิพย์ บุญสุข. (2562). *การเมืองในกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบ้านมั่นคง กรณีศึกษา ชุมชนสร้างสรรค์นครรังสิต จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหา

บัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (2533). *เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย: ศึกษาจากกระบวนการนโยบาย.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิตารีย์ เกี่ยวคุ้มภัย. (2556). *การก่อรูปและการขยายตัวขององค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในภาคตะวันออก: กรณีศึกษามูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ*. ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณัฐสุวัชร์ เส็งกิ่ง. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

นัทธ์หทัย ขันคูณจรูญรัตน์. (2552). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

พระกิตติพงษ จิตฺตคุตฺโต (หอมดอก). (2557). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยตนแบบกับแนวคิดประชาธิปไตยของไทย.* วิทยานิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยศกร วรรณวิจิตร. (2555). *บทบาทของประชาสังคมในการร่วมผลักดันมาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรยาโดยรัฐ*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วรรณี ปังสกุลยานนท์. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วุฒิพร ลิ้มวราภัส. (2562). *กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์ และแนวหน้า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศรายุทธ นกใหญ่. (2558). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิประภา จันทะวงศ์. (2552). *วาทกรรมความเป็นพลเมือง ความหมายและการต่อรองของชนกลุ่มน้อย*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, สาขาวิชามนุษย์วิทยา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิรินันท์ มุ่งหมาย. (2563), *บทบาทภาคประชาชนในการขับเคลื่อนภารกิจหมู่บ้านด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในเขตอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมนึก ปัญญาสิงห์. (2558). *การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลนาชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรวรรณ สว่างอารมณ์. (2563). *การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของพลเมือง 4 รุ่น: กรณีศึกษาอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรุณศรี สุดทวี. (2558). *การบริหารการเลือกตั้งโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อิทธิชัย ธนพิบูลย์. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายรักษ์ทะเลกรุงเทพและสิ่งแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

3) บทความ

กรณัฐ ระงับทุกข์. (2563). การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสาร มจร. เลย ปริทัศน*, 1(3), 44.

_____. (2563). ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(1), 10-11.

ณภัทร ดำนิล ภาวิดา รังสี และอนิรุต หนูปลอด. (2566). บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการส่งเสริมประชาธิปไตย: ศึกษาบ้านคลองกก หมู่ 12 ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(2), 1-15.*

ณัฐธนินทร เลิศเตชะสกุล และสุริยะใส กตะศิลา. (2564). บทบาทผู้นำทางการเมืองภาคประชาสังคม : กรณีศึกษา พิภพ ธงไชย. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 10(2), 159-160.

ณัฐภน ลิมปิเจริญ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 59-61, 67.

ณัฐวิชช์ ดำรงศรีวงศ์. (2564). พัฒนาการลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(1), 73.

ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ. (2561). “หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุลักษณ์. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 20(60), 124-125.

ธเดช ชวัลลักษณ์. (2564). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 3(2), 1.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 12, 49-63.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง. *วารสารศิลปะศาสตร์*, 5(1), 53 – 54.

ปฏิมาภรณ์ อรรคนันท์ สัญญา เคณาภูมิ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 125.

พระนิคม จนฺทธมฺโมโร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวธรรมาธิปไตยในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 3(1), 68.

พระประเทือง สุวีโร (สุริยะมาตย์) และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2566). การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 12(1), 289.

พัชรี สิโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม: ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 24(2), 142.

พัฒนภูมิ ผ่องยุบล, ยุทธนา ประณีต, สุรพล สุยะพรหม, พรรษา พฤฒยางกูร และประณต นันทิยะกุล. (2564). การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 8(7), 90-91.

พินสุดา วงอนันต์. (2563). พรรคการเมืองกับการเมืองท้องถิ่น : ข้อค้นพบเบื้องต้นเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 11 (ฉบับเพิ่มเติม), 121-158.

มญชุดา สุพรจักร. (2565). การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันกับการพัฒนาทางการเมือง. *วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา*, 22(1), 95-97, 108-109.

รัชนี ประดับ. (2556). สภาองค์กรชุมชน: การเมืองใหม่และการท้าทายต่อกลุ่มอำนาจในท้องถิ่น. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า,* 11(2).

ฤๅชุตา เทพยากุล. (2554). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง. *วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย*, 3(9), 15-20.

วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน. (2561). การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21. *รมยสาร,* 16(1), 167.

ศตวรรษ สงกาผัน. (2565). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประชาชนในจังหวัดเลย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์,* 8(1), 103.

สุมาลี บุญเรือง อนุภูมิ โซวเกษม และสุรพล สุยะพรหม. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(6), 363-364.

เสกสรรค ไชยชาติ และคณะ. (2565). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน: ความหมาย ความสำคัญ บทบาทหน่าที่และรูปแบบยุทธวิธีที่มีผลตอการเมืองไทย. *วารสารรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(4), 144-146.

4) เว็บไซต์

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2555). *การสร้างเครือข่ายและภาคีทางสุขภาพ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2566, จาก http://advisor.anamai.moph.go.th.

คลังสารสนเทศท้องถิ่น : นครศรีธรรมราช. (2566). *ว่าด้วยภูมิศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://library.wu.ac.th.

ชำนาญ จันทร์เรือง. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/112623.

ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2556). *ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.pokkrongnakhon.com.

แผนที่ไทย. (2566). *แผนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.panteethai.com.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง, มติชน, สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก http://www.moe.go.th.

สภานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย. (2553). *อุดมการณ์ประชาธิปไตยจะเน่นในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคควบคู่กันไป*, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2567, จาก. http://article-spadmc.blogspot.com/2010/10/blog-post_18.html.

สำนักงานผู้แทนประจำประเทศไทย. *ภาคประชาสังคมในประเทศไทยโดยสังเขป.* สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566,จาก https://think-asia.org/bitstream/handle/11540/502/csb-tha-th.pdf?sequence=2.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://nakhonsithammarat.m-society.go.th.

หนังสือพิมพ์เนชั่น. (2563). *ศึกประชันวิสัยทัศน์ ว่าที่นายก อบจ.นครศรีธรรมราช คึกคัก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://today.line.me/th/v2/article/1lMZrv.

2. ภาษาอังกฤษ

1) General books

Aberle David F. (1966). *The Peyote Religion among the Navaho.* Aldine

Aristotle. (1995). *The Politics.* New York: Oxford University Press

_____. (2001). Politics. in The Basic Works of Aristotle, Benjamin Jowett, Trans, Richard McKeon (Eds.). Book III Chapter 7. New York: The Modern Library. Book

Berman, Sheri. (1997). Civil Society and the Collapse of the Weimar Republic, *World Politics*, April, 49, 401-29.

Cohen, J. and Arato, A. (1992). *Civil Society and Political Theory.* Cambridge: MIT Press.

D.A. Rustow. (1967). *A World of Nations*. Wash. D.C.: The Brookings Institutions.

Dictionary of Royal Academy 2011. (2013). *Institute Dictionary. 2011 His Majesty the King'sceremony for the celebration of Rajamangala. 7 Dec. 5 December 2011.* Bangkok: RoyalInstitute.

Dodd. C.H. (1972). *Political Development.* London: The Mac Milan Press Ltd.

G. Almond and G.B. Powell, Jr. (1966). *Comparative Politics: A Developmental Approach* Boston: Little, Brown and Co.

Gerhard Lehmbruch. (2001). Germany. in Yamamoto Tadashi, (Ed.), *Governance and Civil Society in a Global Age*. (p. 230). Tokyo: Japan Center for International Exchange.

Heady, Ferrel. (1966). *Public Administration : A Comparative Perspective*. Englewood Cliffs: New Jersey Prentice-Hall. inc.

James C. Davies. (1971). The Development Syndrome. in Lucian Pye (Eds)., *Crisos and Soquences in Political Development*. N.J. : Princeton University Press.

_____. (1971). Toward a Theory of Revolution. in When Men Revolt and Why. (p. 136). N. Y.: The Free Press.

Jean Cohen & Andrew Arato. (1992). *Civil Society and Political Theory*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Joel Westheimer. (2015) *What Kind of Citizen?.* New York : Teacher College Press.

John D. Montgomery and William J. Siffin. (1966). *Approaches to Development : politics, Adminisstration and Change.* New York: McGrew Hill Book Company.

John Dunn. (2001). The Contemporary Political Significance of John Locke's Conception of Civil Society. in Sudipta Kaviraj & Sunil Kilanani (Eds). *Civil Society: History and Possibilities.* Cambridge: Cambridge University Press.

John Ehrenberg. (1999). *Civil Society: The Critical History of an Idea.* New York: University Press.

John Hall & Frank Trentmann. (2005). "Contests over Civil Society: Introductory Perspectives." In John Hall and Frank Trentmann. (eds). *Civil Society: A Reader in History, Theory and Global Politics.* New York: Palgrave Macmillan.

John Locke. (1823). *Two Treaties of Government.* London: Thomas Tegg.

Joyce, P. (2015). *Politics: A complete introduction*. London: Hodder and Stoughton.

Ketchum. Richard M.. (1995). *What is democracy?.* New York : E.P.Dullow & Co. Inc..

Larry Diamond. (1999). *Development Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Linz, Juan & Stepan, Alfred. (2001). Toward Consolidated Democracies. in Larry Diamond and Marc F. Plattner (eds.), *The Global Divergence of Democracies.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Lucian W. Pye. (1966). *Aspects of Political Development.* Boston: Little, Brown and Co..

Patrick Dunleavy and Brendan O'Leary. (1987). *Theories of State: The Politics of Liberal Democracy.* London: Macmillan.

Paul Barry Clarke. (1994). *Citizenship: A Reader.* London: Pluto Press.

Peter, B. Guy and Donald J. Savoie. (1995). *Governance in a Changing Environment.* Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press.

Putnam, Robert. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy.* Princeton: Princeton University.

Rainer Forst. (2007). Civil Society. in Robert Goodin, Philip Pettit & Thomas Pogge. (eds.), *A Companion to Contemporary Political Philosophy*. Vol. I. (2nd ed.). Oxford: Blackwell Publishing.

Rhodes, R.A.W. (1996). The New Government Governing Without Government. in *Political Studies.* 44 (September).

S.N. Eisenstadt. (1971). Bureaucracy and Political Development, in J. Lapalombara (ed.), *Bureaucrecy and Political Development.* N.J.: Princeton University Press.

S.P. Huntington. (1963). *Political Order in Changing Societies.* Conn.: Yale University Press.

Samuel P. Huntington and Jorge I. Dominguez. (1975). Political Development. in F. Groenstein and N. Polsby (Eds.), Macropolitical Theory, Handbook of Political Science. Vol. 3. (pp. 3-5). Mass: Addison Wesley.

Samuithawani. C. (2002). *Citizen teaching guide-Phonlok the integration of learning from the actual experience along the Constitution guidelines and the National Education Act.* Bangkok: Guru Ladprao. [in Thai].

Schmitter, Philippe. (1997). Civil Society East and West, in Larry Diamond, Marc F. Plattner, Yun-han Chu, and Hung-mao Tien, *Consolidating the Third Wave Democracies.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Schwartz, Frank. (2003). What is Civil Society?. In *The State of Civil Society in Japan*. Schwartz, Frank J. and Pharr Susan J. (Eds), (p. 23). New York: Cambridge University Press.

Sinsawat. P. (2011). *Democracy development Thailand's development office.* Bangkok: The Office of Secretary to the House of Representatives. [in Thai].

The World Book Encyclopedia. (1992). Chicago: Scott Fetzer company.

Theeravakin. R.. (2005). *Thai government politics*. 7th[ed]. Bangkok time: Thammasat University. [in Thai].

Thomas Hobbes. (1996). *Leviathan.* Oxford: Oxford University Press.

Weber Max. (1947). *The theory of social and economic organization.* New York: Oxford University Press.

2) Thesis/Dissertation

Chioma Felicitas Nwogu. (2023). *Development and Accountability of Nigeria's Anticorruption Initiatives: Governance and Democracy in Nigeria*. Doctoral's dissertation, Department of Public Administration, Gradute School, La Verne University.

Damian, S. (2007). *A Simulation Model of Loan Servicing for Savings and Credit Cooperative Organizations (SACCOs)*, under the Poverty Alleviation Program Doctoral dissertation, Makerere University.

Dawn Merdelin Johnson. (2024). *Voters' Perception of Public Corruption and Low Voter Turnout: A Qualitative Case Study of Cook County*. Doctoral's dissertation, Department of Philosophy Public Policy and Administration, Gradute School, Walden University.

Erik Jetmir. (2024). *Media Impacts on 2020 U.S. Election Trump Voters*. Doctoral's dissertation, Department of Philosophy Public Policy and Administration, Gradute School, Walden University.

3) Article

Larry Diamond. (1994). Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation. *Journal of Democracy*, 5(3), 7-11.

Tina Nabatchi, Alessandro Sancino, & Mariafrancesca Sicilia. (2017). Varieties of Participation in Public Services: The Who, When, and What of Coproduction. *Public Administration Review*, 77(5), 766-776.

4) website

Robert B. Albritton and Thawilwadee Bureekul. (2002). Civil Society and the Consolidation of Democracy in Thailand. [online]. Retrieved, March 5, 2023, from http://www.asianbarometer.org/newenglish/introduction/default.htm.

บุคลานุกรม

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการจัดเวทีเสวนากลุ่ม

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้การกำหนดเกณฑ์ (Criterion) จำนวน 25 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 3 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชารัฐ
2	รศ.ดร.ตรีพล เจาะจิตต์	อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชาธิปัตย์
3	นายสัมพันธ์ ทองสมัคร	อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชาธิปัตย์

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 9 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์	ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
2	ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล่ำ	เลขานุการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3	ผศ.ดร.บัญญัติ แพรกปาน	ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
4	ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์	อาจารย์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
5	ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร	ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวทางพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
6	*ดร.วชิรวิชญ์ อิทธิธนาศุภวิชญ์*	อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวทางพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
7	*ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา*	อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
8	*ดร.ชัชชัย ชูกลิ่น*	นักวิชาการอิสระ
9	*ดร.ณัฐมน หมวดฉิม*	อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัชตภาคย์

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองส่วนท้องที่ จำนวน 9 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ผศ.ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่	อดีตรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
2	ดร.สามิตร อ่อนคง	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
3	ดร.ศุภชัย นาคสุวรรณ	นักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
4	ดร.ดนัย บุญชูวงศ์	อดีตนักวิชาการแขวงการทางนครศรีธรรมราช
5	ดร.ดำรงค์ โยธารักษ์	นักวิชาการชุมชนพึ่งตนเองนครศรีธรรมราช
6	นางกนกพร เดชเดโช	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
7	นายอภินันท์ เผือกผ่อง	อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
8	นายวิชม ทองสงค์	อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
9	ดร.กณพ เกตุชาติ	นายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราช

กลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
2	พระครูภาวนากิจสุนทร, ดร.	เจ้าอาวาสวัดกุฎ นครศรีธรรมราช
3	พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.	เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก และวัดสระเรียง
4	พระราชวิสุทธิกวี (ไมตรี ปภารตโน)	รองเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

2. การจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน แบ่งออกเป็นจำนวน 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นักการเมือง จำนวน 1 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1.	รศ.ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ	อดีตสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด	นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
2	ผศ.ดร.สุรินทร์ ทองทศ	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3	นายกิตติพงศ์ พงศ์ยี่หล้า	นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์อิสระ
4	นายชาญชัย อรุณ	นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์อิสระ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำด้านการปกครองท้องที่ จำนวน 2 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ดร.องอาจ หนูทองแก้ว	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง
2	ดร.จิต นวนแก้ว	นักวิชาการอิสระ

กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	พระเมธิวชิราภิรัต, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
2	พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.	เจ้าคณะตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
3	พระครูวินัยธรอาธิษฐ์ สวฑโฒ, ดร. (สุขพานิช)	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร.
   ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
   คุณวุฒิ ศน.ด. (พุทธศาสตร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พระครูวินัยธร อธิษฐ์สุวฑโฒ. ดร.
   ตำแหน่ง กรรมการหลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
   คุณวุฒิ ปร.ด. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์
   ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
   คุณวุฒิ Ph.D. (Sociology) University of Pune, India
4. ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร
   ตำแหน่ง อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
   คุณวุฒิ รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
5. ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา
   ตำแหน่ง อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
   คุณวุฒิ ปร.ด. (สื่อสารการเมือง) มหาวิทยาลัยเกริก

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร.

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ทราบ
- ตรวจให้แล้ว
- ส่งเรื่องคืนมาอยู่ในเอกสารนี้แล้ว

๓๐ สค ๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ ฮว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูวินัยธร อธิษฐ์ สุวฑโฒ, ดร.

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีในหลักการของเครื่องมือ
พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑโฒ, ดร.
๒๗/๐๕/๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ทราบ
- ให้ดำเนินการตามเสนอ

(รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร ๐ ๗๕๕๑ ๗๗๗๗

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

ด้วย นางชมภร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อนุเคราะห์
๗ ส.ค. ๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ดำเนินการตรวจสอบเรียบร้อย

3 กันยายน 2566

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยฉบับนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช”
แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. โปรดตอบคำถามตามสภาพที่เป็นจริง คำตอบของท่านมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัย เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราชข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด หากท่านรู้สึกไม่สบายใจสามารถไม่ตอบคำถามได้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในภาพรวมเท่านั้นและจำดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้เงื่อนไขจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทุกประการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือนการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

นางชมกร จารุวัฒนพงษ์
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

ตำแหน่งงาน .....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ตามทัศนะของท่านสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร และควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ตามทัศนะของท่านปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วยอะไรบ้าง และควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. ตามทัศนะของท่านองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยอะไร ดังนี้

3.1 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช “ด้านการบริหารภาคประชาสังคม”ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.2 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช “ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม ” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.3 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช “ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.4 การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช “ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมการพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ด้านการบริหารภาคประชาสังคม

.....

.....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม

.....

.....

.....

3. ด้านการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองทางการเมืองภาคประชาสังคม

.....

.....

.....

4. ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบภาคประชาสังคม

.....

.....

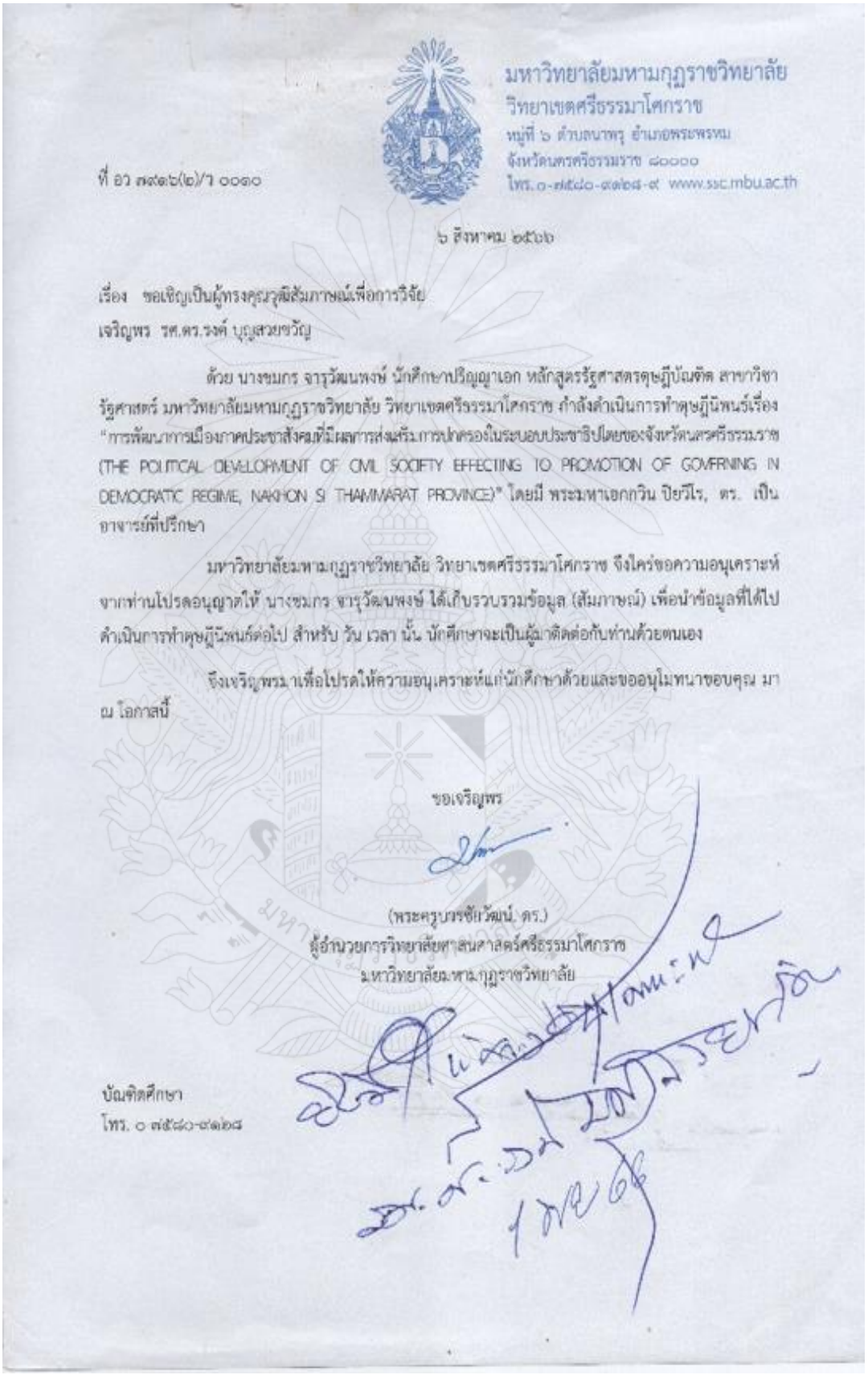
.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือนการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

นางชมกร จารุวัฒนพงษ์
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐ ๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.ศรีพล เจาะจิต

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รับทราบและนัดสัมภาษณ์
ได้เรียบร้อยแล้ว
5 ก.พ. 66

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐ ๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๒ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสัมพันธ์ ทองสมัคร

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๒๒๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐ **วันที่** ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์)
10/8/66

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.บัญญัติ แพรกปาน

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีให้นักศึกษาเก็บข้อมูลได้

(ผศ.ดร.บัญญัติ แพรกปาน)
15 ส.ค. 66

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

อนุญาตให้เก็บข้อมูลได้

(ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์)
18 ส.ค. 66

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๙

ที่ ยว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๒๐ **วันที่** ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจภาษาเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

ด้วย นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางขมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๐ ส.ค. ๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐ **วันที่** ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.วชิรวิชญ์ อินธิธนาศุภวิชญ์

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROMINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ยินดีให้การเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

2.

ดร.วชิรวิชญ์ อินธิธนาศุภวิชญ์

21 พ.ค. 66

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.ชัชชัย ชูกลิ่น

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘.๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร.วีระพงษ์ สมเชาใหญ่

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐ ๙๑๒๘

ผศ.ดร. วีระพงษ์ สมเชาใหญ่
๗ ส.ค. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.สามิตร อ่อนคง

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ดร.สามิตร อ่อนคง
30 มิ.ย. 66

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.ดนัย บุญธูวงศ์

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๙๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๙๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร พระครูวรชัยวัฒน์, ดร.

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นายสุภชัย นาคสุวรรณ์
ปลัดเทศบาลเมืองนาทุ่น
18/8/66

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๙๕๘๐-๙๓๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๓๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.ดำรง โยธารักษ์

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๓๒๒๘

ยินดีให้ความอนุเคราะห์
ดร. ดำรง โยธารักษ์
๒๑ ส.ค. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาสาร อำเภอทรงพระยม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๓๓๒๐(๒)/ว ๐๐๒๐

๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณ์เครื่องการวิจัย

เรียน นางกนกพร เดชเดโช

ด้วย นางชมภร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการบริหารของในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกภาวิน ปิยวโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมภร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

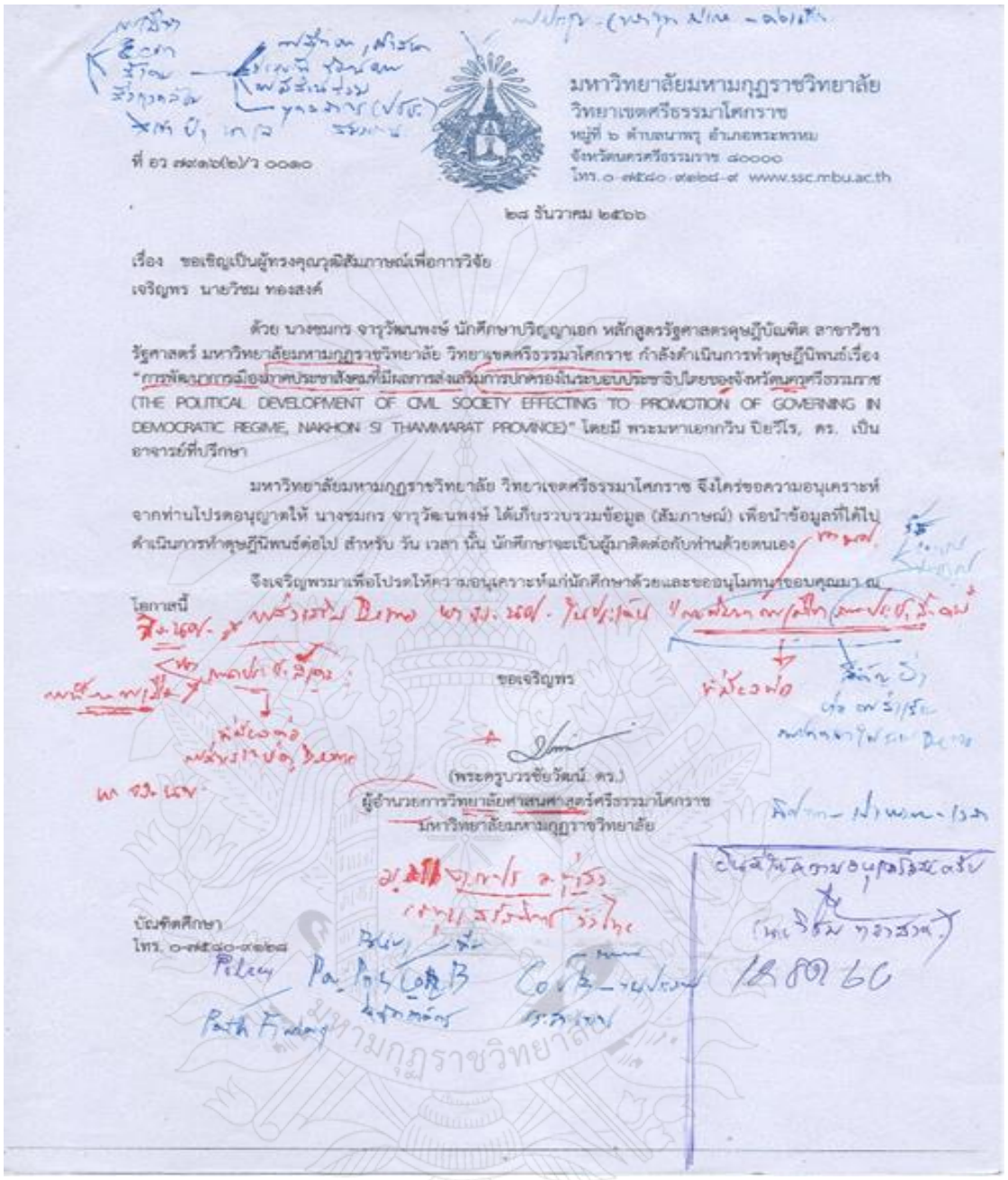
ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีอนุเคราะห์

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘

(นางกนกพร เดชเดโช)
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๙ ๘๙ ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๐๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๒๘ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายวิทย ทองสงค์

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน นิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์ ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๐๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาทรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูพรหมเขตคณารักษ์ ดร.

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูนวรัชยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

23 ส.ค. 66

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๙๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐ **วันที่** ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระราชวิสุทธิกวี

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

-ทราบ
-ฝ่ายดำเนินการให้ความอนุเคราะห์
สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
พระราชวิสุทธิกวี
๒๔ ส.ค. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๙๒๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอภินันท์ เผือกผ่อง

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘

8 ส.ค. 66

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐ ๗๕๔๐ ๗๗๗๔ ๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๑(๒)/ว ๐๒๗๖

๒ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.สิบพงษ์ ธรรมชาติ

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

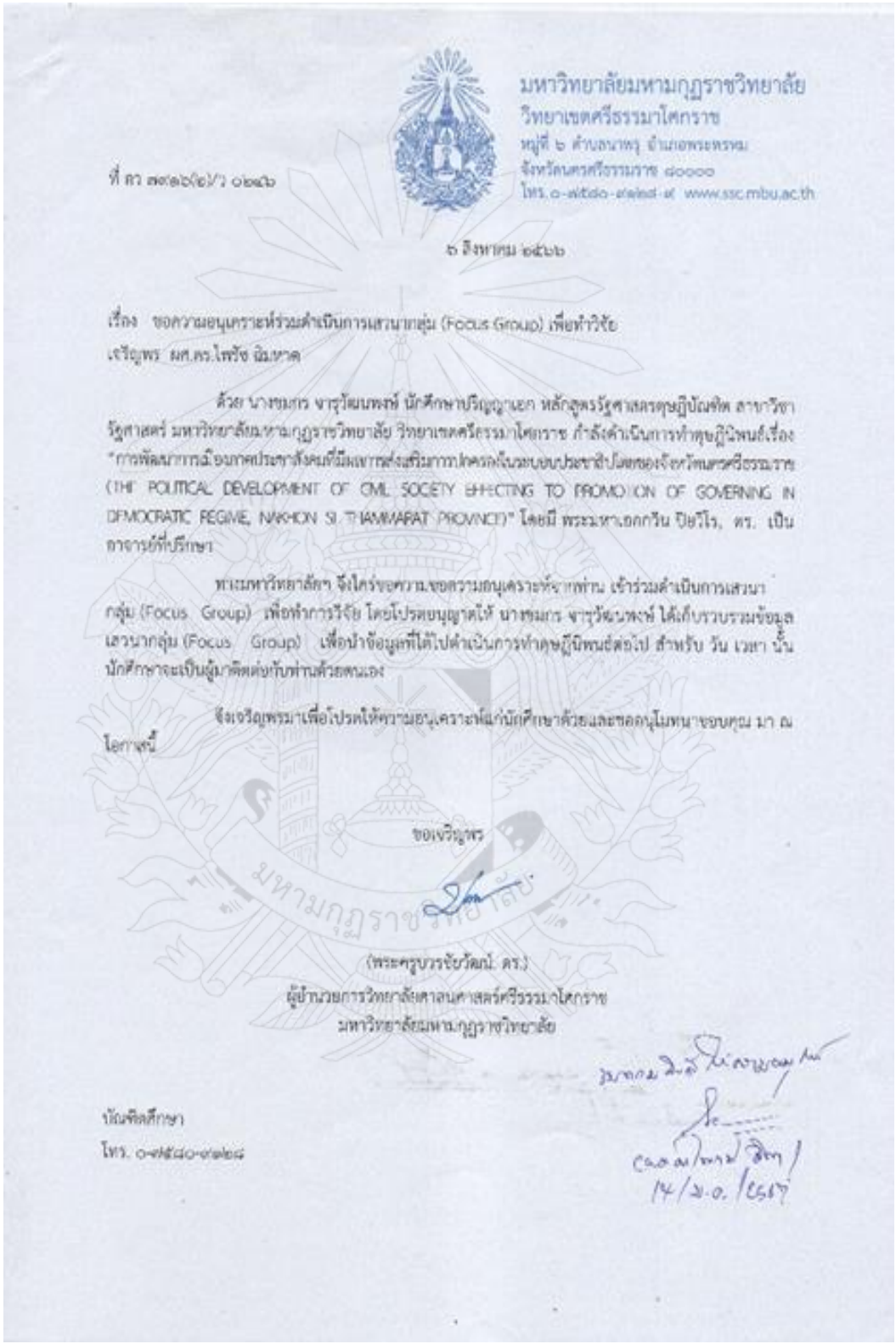
ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๗๓๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๔ โทรสาร ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๔ ต่อ ๗ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ศว ๗๙(๑๖/๒๕๖๖) ๐๒๗๖

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ไพรัช นิ่มหาด

ด้วย นางชมภร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยาเขตฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมภร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วย และขอกราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรรัชวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗

๓๑ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายชาญชัย อรุณ

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๒๒๘

- ทราบ
- ดำเนินการอนุเคราะห์
ในการเสวนากลุ่ม
ตามที่วิจัยร่วมกับ
นางชมกร จารุวัฒนพงษ์
ตามวันเวลาที่กำหนด

14 ม.ค. 64

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๒ ตำบลนาหรุ อำเภอพรหมคีรี
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๔๗ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ๐๖ พหล(ปชป)/๖๖ ๐๒๔๖

๒ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

ด้วย นางชมภร จารุวัฒนพจน์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาอดิศักดิ์ วิโรจโน, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยเปรตอนุญาตให้ นางชมภร จารุวัฒนพจน์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบใจมาก ขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

14 ส.ค. 66

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๑)/ว ๐๒๔๖

๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร ดร.จิต นวลแก้ว

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

(ดร.จิต นวลแก้ว)

๑๔ ส.ค. ๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๑๓๑๙

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๒๙๖ **วันที่** ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร.

ด้วย นางชมภว จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมภว จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

14 ส.ค. 67

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗

๕ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

(พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.)
14 ม.ค. 67

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๐๗ **วันที่** ๕ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุขพานิช (สุวรรโณ), ดร.

ด้วย นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ นักศึกษาบริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดนครศรีธรรมราช (THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY EFFECTING TO PROMOTION OF GOVERNING IN DEMOCRATIC REGIME, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)" โดยมี พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ นางชมกร จารุวัฒนพงษ์ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

ที่ จว. ๔๒๔/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาการเมืองภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

TITLE : THE POLITICAL DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY PROMOTION OF DEMOCRATIC REGIME IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ชมกร จารุวัฒนพงษ์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๖ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๕๙๐/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล : นางชมกร จารุวัฒนพงษ์

วัน เดือน ปีเกิด : 14 ธันวาคม 2489

ภูมิลำเนา : จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ 30 ซอยศรีธรรมโศก 6 ถนนศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

การศึกษา

2538 : ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์

2528 : ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง

2518 : ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง

ประสบการณ์การทำงาน

2551-2563 : อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาเฉลิมกาญจนา

2539-2551 : เป็นอาจารย์พิเศษสอนนักศึกษาภาคพิเศษที่วิทยาลัยศรีโสภณมหาวิทยาราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช-วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกธรรมราช

2541-2544 : คณะกรรมการการเลือกตั้งประจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นวิทยากรการจัดการเลือกตั้ง สส.

2518-2551 : เป็นข้าราชการกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง